

Endringsforslag til partiprogrammet

Innkommet innen fristen 20. mars

Innhold

Oversikt over forslagsstillere	3
Vår verdier og vår tid	5
Økonomi og finans	7
Arbeid	13
Skole, kunnskap og kompetanse	32
Helse	62
Klima	81
Del 2: Naturressurser og næring	90
Del 3: Folk og samfunn	140
Del 4: Sikkerhet og utenriks.....	187
Endringsforslag uten linjenummer:	210

Oversikt over forslagsstillere

I dette dokumentet ligger endringsforslag fra:

Alstadhaug Arbeiderparti	Marker Arbeiderparti
Alta Arbeiderparti	Midsund Arbeiderparti
Arbeiderpartiet i Bergen	Moss Arbeiderparti
Arna Arbeiderpartilag	Målselv Arbeiderparti
Asker Arbeiderparti	Nannestad Arbeiderparti
Askim Arbeiderparti	Narvik Arbeiderparti
AUF i Akershus	Nord Trøndelag Arbeiderparti
AUF i Buskerud	Nordby Arbeiderforening
AUF i Oslo	Nordbyen Arbeiderlag Gjøvik
AUF i Sogn og Fjordane	Nordkapp Arbeiderparti
Aust-Agder Arbeiderparti	Nordstrand Arbeiderparti
Bardu Arbeiderparti	Næringspolitisk forum Oslo Arbeiderparti
Borgen, Navestad og Søndre Skjeberg Arbeiderparti	Oljeindustriens Arbeidersamfunn
Brønnøysund Arbeiderparti	Oppland Arbeiderparti
Bærum Arbeiderparti	Oslo Arbeiderparti
Den Socialdemokratiske Forening	Oslo Arbeidersamfunn
Eid Arbeiderparti	Porsanger Arbeiderparti
Eidfjord Arbeiderparti	Rindal Arbeiderparti
Eidsberg Arbeiderparti	Ringsaker Arbeiderparti
Ellingsrud Arbeiderpartilag	Risør Arbeiderparti
Elverum Arbeiderparti	Rogaland Arbeiderparti
Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderparti	Rollag og Veggli Arbeiderparti
Fagbevegelsens Arbeiderpartilag	Salangen Arbeiderparti
Fagforbundets Arbeiderpartilag	Sandefjord Arbeiderparti
Fjell Arbeiderparti	Sauda Arbeiderparti
Fredrikstad Arbeiderparti	Sigdal og Eggedal Arbeiderparti
Frogn Arbeiderparti	Sinsen og Carl Berner Arbeiderpartilag
Frøya Arbeiderparti	Ski Arbeiderparti
Gjesdal Arbeiderparti	Sogn og Fjordane Arbeiderparti
Gran Arbeiderparti	Spydeberg Arbeiderparti
Gratangen Arbeiderparti	St.Hanshaugen Arbeiderparti
Grefsen Arbeiderpartilag	Stor-Elvdal Arbeiderparti
Grimstad Arbeiderparti	Stovner-Vestli Arbeiderparti
Grue Arbeiderparti	Sund Arbeiderparti
Grünerløkka Arbeiderparti	Sveio Arbeiderparti

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Halden Arbeiderparti

Hammerfest Arbeiderparti

Harstad Arbeiderparti

Hedmark Arbeiderparti

Hellerud Arbeiderparti

Hitra Arbeiderparti

Hordaland Arbeiderparti

Internasjonalt Forum

Jevnaker Arbeiderparti

Kautokeino Arbeiderparti

Kjelsås Arbeiderpartilag

Kongsberg Arbeiderparti

Kvinherad Arbeiderparti

Lade Arbeiderlag

Laksevåg Arbeiderparti

Laksevåg Arbeidersamfunn

Lebesby Arbeiderparti

Lier Arbeiderparti

Lindås Arbeiderparti

Lisleby Arbeiderpartilag

Loppa Arbeiderparti

Lunner Arbeiderparti

Sør Fron, Nord Fron og Ringebu
Arbeiderparti

Sørreisa Arbeiderparti

Telemark Arbeiderparti

Tistedal og Idd Arbeiderlag

Tjeldsund Arbeiderparti

Troms Arbeiderparti

Tromsø Arbeiderparti

Trondheim Arbeiderparti

Tune Arbeiderparti

Tynset Arbeiderparti

Ullensaker Arbeiderparti

Vadsø Arbeiderparti

Vest-Agder Arbeiderparti

Vestby Arbeiderparti

Vestfold Arbeiderparti

Vestre Aker Arbeiderpartilag

Vikna Arbeiderparti

Våler Arbeiderparti

Ørsta Arbeiderparti

Østfold Arbeiderparti

Åmot Arbeiderparti

Årdal Arbeiderparti

Årvoll Arbeiderpartilag

Vår verdier og vår tid

Laksevåg Arbeidersamfund

Sidenummer: 4

Linjenummer: 2-31

Endringsforslag: Nytt forslag til innledning (de 30 første setningene). Det i parentes kan styrkes.

VÅRE VERDIER OG VÅR TID

(Arbeiderpartiets mål er frihet, muligheter og trygghet for alle). *Arbeiderpartiets mål er å forsvare og styrke sosialdemokratiet i Norge – og i verden – og å motarbeide trusler mot og angrep på sosialdemokratiet og alle samfunn fra høyre- og venstre ekstreme krefter.*

Sosialdemokrati er en samfunnsordning med en demokratisk stat som anerkjenner privat eiendomsrett også til kapital satt inn i produksjon og omsetning, men som krever at ansatte i både private og offentlige bedrifter/tiltak skal ha alle menneskerettigheter og gode trygge arbeidsvilkår.

(Det oppnår vi best i fellesskap). *Demokrati er vilkåret for en slik samfunnsordning. Demokrati er valgte stillinger, styrer og parlamenter hvor alle medlemmer/borgere har stemmerett. Arbeiderpartiet arbeider for demokrati også på arbeidsplassene. Det kan på en god måte oppnås gjennom kooperativer eller samvirke organisering av både bedrifter og organisasjoner.*

Arbeiderbevegelsen har særlig kjempet frem og forsvart en demokratisk samfunnsordning. Den ordningen gir folk og ulike bevegelser handlingsrom, men bare bevegelser som anerkjenner den elementære demokratiske ordningen. Mange goder i det norske samfunnet har vært kjempet frem i fellesskap mellom bevegelser. Det gjelder folkets tilgang til kunnskaper, sosial og økonomisk velferd og folkets og statens eierskap til landets naturressurser. En demokratisk stat, et velorganisert arbeidsliv og et samfunn med små sosiale og økonomiske forskjeller har vart avgjørende for nordmenns sterke tillit til hverandre og til myndighetene.

Na ser vi at dette er under press. De sosiale og økonomiske forskjellene har økt. Jobbveksten har stagnert. Arbeidsledigheten har steget. Flere faller utenfor. De økonomiske utsiktene krever at vi fremover prioriterer tøffere. *Det vil si det er krefter og bevegelser i og utenfor Norge som driver frem ulikhet og truer viktige sider ved sosialdemokratiet og den demokratiske samfunnsordningen.*

(Men en viktig del av arbeiderbevegelsens arv er vissheten om at menneskene selv skaper sin egen historie. Vi skaper vår egen fremtid. Vi skaper vårt eget land.) *I Norge som i alle land er det menneskene som skaper sin historie, men de gjør det under ganske ulike vilkår. Derfor må Arbeiderpartiet mobilisere folk til deltakelse i styringen av organisasjoner, bedrifter, kommuner og stat både i og utenfor Norge og til kamp mot krefter som forverrer livsvilkårene og truer demokratiene.*

Dette partiprogrammet legger vekt på å gripe mulighetene som finnes i vår tid.

(Arbeid er nøkkelen til frihet og selvstendighet for den enkelte. Det er også grunnlaget for vekst og verdiskaping for landet. Det er forutsetningen for vår velferdsmodell. Alle skal bidra, fordi alle trengs.) *Nøkkelen til frihet er demokrati. Demokrati betyr folkelig selvstyre på alle samfunnsnivåer, fra vennekreter og familier til bedrifter, kirker, organisasjoner, kommuner,*

stater og internasjonale organisasjoner. Arbeid er et viktig vilkår for et verdig liv, men langt fra det eneste. Like viktig er omsorg og anerkjennelse til de mange som er utenfor det organiserte arbeidslivet (barn, skoleungdom, arbeidsledige, syke, funksjonshemmete osv.). Private bedrifter styres overordnet av kapitaleierne. Derfor er ansettelse den viktigste posisjonen folk uten kapital kan oppnå i bedriftene.

(Arbeid er derfor dette partiprogrammets røde trad). Derfor er *forsvar, utvikling og utvidelse av demokrati hovedsaken i dette programmet og arbeid for flest mulig i bedrifter og organisasjoner den viktigste underordnete verdien.*

(Den største forskjellen i velstand og velferd går mellom dem som står i, og dem som står utenfor arbeid.) Den største forskjellen i velstand og velferd i Norge går mellom dem som er eiere av kapital i bedriftene og dem som må lite på sitt arbeid som inntektskilde. *Derfor er demokratisering av kapitalforvaltningen både i bedriftene og i storsamfunnet og arbeid til alle viktig for å redusere de sosiale og økonomiske forskjellene mellom folk.*

Grünerløkka Arbeiderpartilag

Sidenummer: 4

Linjenummer: 31

Tilleggsforslag: Legge til:

Bekjempe økende ulikheter i samfunnet

Alstahaug Arbeiderparti

Sidenummer: 4

Linjenummer: 36-37

Endringsforslag: setningen endres til:

Landet vårt er unikt. Vi bor i - og rundt byer og tettsteder, i innlandet, ved kysten og på øyer.

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 4

Linjenummer: 48

Endringsforslag:

«Det ligger store muligheter i teknologiutviklingen» – flyttes til etter linje 49 «... leve frie og selvstendige liv lenger»

Begrunnelse: Setning er konklusjonen på det foregående. Det gir ingen mening at den kommer midt i avsnittet.

Økonomi og finans

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 6

Linjenummer: 115

Tilleggsforslag:

«Arbeiderpartiet vil ikke skape markeder for profitt på offentlig velferd. En slik politikk skaper ikke nye arbeidsplasser og svekker fellesskapet.»

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 6

Linjenummer: 124

Tilleggsforslag, nytt kulepunkt:

- *Samt sikre markedsadgang i nye markeder som for eksempel Asia for å trygge norske bedrifters muligheter til å konkurrere på lik linje også på markeder utenfor det europeiske.*

Begrunnelse: Fordi det er viktig å sikre markedsadgang for norsk næringsliv i hele verden, ikke bare det europeiske.

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 6

Linjenummer: 86- 124

Endringsforslag: *hele avsnittet fra linje 86 til 124 flyttes til linje 1673 og blir en del av det avsnittet.*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 7

Linjenummer: 148

Endringsforslag:

«Økte avgifter bør fortrinnsvis begrunnes ut fra miljøhensyn og inntektene øremerkes miljøformål»

Begrunnelse: Økte avgifter har en uheldig fordelingsmessig effekt og bør begrunnes særskilt

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag

Sidenummer: 7

Linjenummer: 153

Endringsforslag:

«... Økes, skattehull tettes og mulighetene til å hindre kunstig inntektsskifting skjerpes.»

Sandefjord Arbeiderparti

Sidenummer: 7

Linjenummer: 162

Tilleggsforslag: *Etablering av nye offentlige arbeidsplasser bør i større grad komme regionene til gode*

Den Socialdemokratiske Forening

Sidenummer: 7

Linjenummer: 165

Endringsforslag: Flytte kulepunktet 165-166 til 130 etter «...alle.»

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 7

Linjenummer: 171

Endringsforslag:

Styrke bruken av klima- og miljøavgifter slik at forurensere betaler og slik at miljøskadelig adferd endres varig

Den Socialdemokratiske Forening

Sidenummer: 7

Linjenummer: 171

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Primært bedrive målrettet skattlegging ved å i større grad skattlegge høye lønnsinntekter, heller enn å ta inn skatteinntekter over avgiftssystemet.*

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag

Sidenummer: 7

Linjenummer: 174

Endringsforslag:

- Redusere mulighetene for kunstig inntektsskifting gjennom rask oppfølging av OECDs anbefalinger og tiltak for økt finansiell åpenhet (BEPS-rapporten)

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 7

Linjenummer: 176

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Arbeide for at alle medlemsland i organisasjoner som regulerer økonomisk samkvem og som Norge også er medlem av, setter en felles nedre grense for effektive skattesatser*

Oslo Arbeidersamfunn

Sidenummer: 7

Linjenummer: 178

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt på linje 178

- *«Arbeiderpartiet vil utrede innføring av en arveavgift, og se denne i sammenheng med formuesbeskatningen»*

Årvoll Arbeiderpartilag

Sidenummer: 7

Linjenummer: 178

Tilleggsforslag: *Utrede en ny arveavgift som sees i sammenheng med formueskatten*

Begrunnelse: Den franske økonomen Thomas Piketty, som besøkte Oslo 12. desember, beskriver i sin bok «Kapitalen i det 21. århundre» en fundamental og dyptgående ulikhetskrise i vår tid hvor de rike blir stadig rikere mens de som har lite ikke løftes opp. Arv er i dag en stor kilde til ulikhet. Ifølge en studie fra Marianne Nordli Hansen ved UiO blir arv også viktigere: I 1993 hadde 26 prosent av de én prosent rikeste foreldre som også hadde vært blant de mest formuende i landet. I 2010 var denne andelen økt til 42 prosent.

Det spenner også bena under på prinsippet om at alle skal ha like muligheter. Når arv og formue blir viktigere enn arbeid, undergraves arbeidslinja – prinsippet om at det skal lønne seg å jobbe. OECD peker på at økt betydning av arv kan gjøre at også makt og privilegier arves. Det er en demokratisk utfordring. Arveavgift kan bidra til et mer effektivt skattesystem og har få vridningseffekter. Den er også et bedre og mindre kostnadskrevende alternativ enn mange andre skatter. Disse forholdene gjør at mange land har skatt på arv. I Storbritannia og Frankrike er avgiften progressiv, med makssatser på 40% og 60%.

Det gjelder å velge de former for beskatning som har minst skadevirkninger. -Skatt på arv er en sånn skatt.

Grünerløkka Arbeiderpartilag

Sidenummer: 7

Linjenummer: 178

Tilleggsforslag: Nytt avsnitt:

REDUSERE ULIKHETER

Det er en tendens til at private firmaer innenfor ikke konkurranseutsatt konsulentvirksomhet, megling, finans, kommunikasjon og media bevilger seg stadig høyere lønninger. Mange av disse virksomhetene selger en stor del av sine tjenester til det offentlige eller er avhengig av offentlige støtteordninger (f.eks. media).

For å motvirke økte lederlønninger i disse firmaene må man begynne å sette betingelser knyttet til lederlønninger og ulikhet ved offentlige anskaffelser (høye lederlønninger teller negativt i tildelingskriteriene) og tildeling av støtteordninger. Det bør også innføres spesielle satser for arbeidsgiveravgiften og skatteprogresjon for urimelige inntekter, f.eks. over Statsministerens.

Høye lederlønninger i disse firmaene benyttes også ofte som begrunnelse for å øke offentlige lederlønninger. Moderasjon i det private ville derfor også bidra til moderasjon i det offentlige.

Arbeiderpartiet vil:

- *Lederlønninger i tilbydende firmaer ved offentlige anskaffelser blir ett av tildelingskriteriene, slik at firmaer med liten ulikhet internt og moderate lederlønninger vinner frem.*
- *Innfør dobbel arbeidsgiveravgift og et ekstra toppskattetrinn på lønninger over statsministerens.*
- *Arbeide for å begrense topplerlønninger i det offentlige og offentlig eide selskaper.*

Begrunnelse: Det er bekymringsfullt at programmet ikke har noe eget avsnitt som tar opp de økende ulikhetene i samfunnet. Når innledningen på linje 28 sier at den største forskjellen i velstand og velferd går mellom de som står i og de som står utenfor arbeid er det bare en delvis sannhet. Vi ser stadig oppslag om at 1% eier 50% av verdens rikdom. I Norge disponerer tidelen med høyest inntekt ca. 22% av hele inntekten, tidelen med høyest nettoformue over halvdel av all formue og den rikeste enprosenten eier ca. 20% av all formue. Dette burde generelt få større plass i programmet.

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 7

Linjenummer: 179

Tilleggsforslag:

- *Innføre arveavgift*

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 7

Linjenummer: 180

Tilleggsforslag:

- *Gradvis fjerne momsrabatten på matvarer. Barnefamilier med dårlig økonomi må kompenseres for økt matmoms.*

Ringsaker Arbeiderparti

Sidenummer: 7

Linjenummer: 189

Tilleggsforslag: Nytt avsnitt

Også i neste fireårsperiode må vi si klart nei til statliggjøring av den kommunale skatteinnkrevningen. Gjennom de bokettersyn som Skatteoppkreveren/Kemneren gjennomfører, samt utstrakt samarbeid med bostyrer og Politiet i forbindelse med konkurser, vil man kunne øke mulighetene for å avdekke økonomisk kriminalitet.

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag

Sidenummer: 8

Linjenummer: 194

Endringsforslag:

- *Gjennomgå lovverket for å sikre at det står seg i møte med kunstige skattearrangementer, herunder sikre innsyn og kontroll med at norsk-kontrollerte utenlandske selskap skatter til Norge.*

Askim Arbeiderparti

Sidenummer: 8

Linjenummer: 197-203

Tilleggsforslag:

Avskaffe såkalte usikrede hurtiglån (sms lån/ telefonlån)eventuelt sette en øvre grense for rente og gebyrer samt gjøre det ulovlig å rettslig drive inn eventuelle usikrede lån.

Begrunnelse: Dette er dyre forbrukslån rettet mye mot ungdom og det må ikke må være slik at vårt rettsvesen og andre offentlige institusjoner skal bruke ressurser på å drive inn usikrede lån som er gitt av kapitalsterke finansinstitusjoner på sviktende grunnlag. Risikoen for slike lån må bæres av utlåner selv.

Marker Arbeiderparti

Sidenummer: 8

Linjenummer: 197-203

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt:

- *Avskaffe såkalte usikrede hurtiglån (sms lån/ telefonlån)eventuelt sette en øvre grense for rente og gebyrer samt gjøre det ulovlig å rettslig drive inn eventuelle usikrede lån.*

Begrunnelse: Dette er dyre forbrukslån rettet mye mot ungdom og det må ikke må være slik at vårt rettsvesen og andre offentlige institusjoner skal bruke ressurser på å drive inn usikrede lån som er gitt av kapitalsterke finansinstitusjoner på sviktende grunnlag. Risikoen for slike lån må bæres av utlåner selv.

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 8

Linjenummer: 200

Tilleggsforslag: *Ny setning*

Kortsiktig finansspekulasjon har bidratt til å lede Europa inn i en finanskrise. Slik spekulasjon er altså skadelig for det økonomiske systemet.

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 8

Linjenummer: 204

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- Arbeiderpartiet innføres en internasjonal skatt på finanstransaksjoner som reduserer spekulasjon og høyfrekvenshandel
- Arbeiderpartiet støtter kravet om økt innsyn og demokrati i internasjonale finansinstitusjoner som Verdensbanken og Pengefondet.

Den Socialdemokratiske Forening

Sidenummer: 8

Linjenummer: 204

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Opprette et statlig gjeldsregister hvor tilhørende arbeidsplasser legges utenfor Oslo*

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 8

Linjenummer: 204

Tilleggsforslag:

Regulering av finansmarkedene

Avskaffe såkalte usikrede hurtiglån (sms lån/ telefonlån) eventuelt sette en øvre grense for rente og gebyrer samt gjøre det ulovlig å rettslig drive inn eventuelle usikrede lån.

Begrunnelse: Dette er dyre forbrukslån rettet mye mot ungdom og det må ikke må være slik at vårt rettsvesen og andre offentlige institusjoner skal bruke ressurser på å drive inn usikrede lån som er gitt av kapitalsterke finansinstitusjoner på sviktende grunnlag. Risikoen for slike lån må bæres av utlåner selv.

Halden Arbeiderparti

Sidenummer: 8

Linjenummer: 204

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *I konsesjonen sette samme krav til kredittverdighet, såkalt usikrede hurtiglån (SMS lån/ telefonlån) som ved utstedelse av kredittkort*

Begrunnelse: Dette er dyre forbrukslån rettet mye mot ungdom og det må ikke må være slik at vårt rettsvesen og andre offentlige institusjoner skal bruke ressurser på å drive inn usikrede lån som er gitt av kapitalsterke finansinstitusjoner på sviktende grunnlag. Risikoen for slike lån må bæres av utlåner selv.

Spydeberg Arbeiderparti

Sidenummer: 8

Linjenummer: 204

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *«Avskaffe såkalte usikrede hurtiglån (SMS lån/ telefonlån) eventuelt sette en øvre grense for rente og gebyrer samt gjøre det ulovlig å rettslig drive inn eventuelle usikrede lån.»*

Begrunnelse: Dette er dyre forbrukslån rettet mye mot ungdom og det må ikke må være slik at vårt rettsvesen og andre offentlige institusjoner skal bruke ressurser på å drive inn usikrede lån som er gitt av kapitalsterke finansinstitusjoner på sviktende grunnlag. Risikoen for slike lån må bæres av

Arbeid

Borgen, Navestad og Søndre Skjeberg Arbeiderlag

Sidenummer: 11

Linjenummer: 224

Tilleggsforslag:

Vi vil også fortsette arbeidet med å forenkle hverdagen for små og mellomstore bedrifter.

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 12

Linjenummer: 271

Tilleggsforslag:

Arbeiderpartiet vil sikre fortsatt helligdagsfri på søndager.

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 12

Linjenummer: 273

Tilleggsforslag: Nytt avsnitt og tilhørende kulepunkter:

Statlige arbeidsplasser skal bidra til at hele landet blir tatt i bruk. Arbeiderpartiet vil ha en aktiv politikk for utflytting av statlige arbeidsplasser for å bedre kvaliteten i tjenestene, øke konkurransekraften og utvikle sterke regionale arbeidsmarkeder. Nye statlige arbeidsplasser skal i tillegg som hovedregel lokaliseres utenfor hovedstaden.

- *Ha en aktiv politikk for utflytting av eksisterende statlige arbeidsplasser*
- *At nye statlige arbeidsplasser skal som hovedregel lokaliseres utenfor Oslo.*

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 12

Linjenummer: 273

Tilleggsforslag

- *Arbeiderpartiet ønsker statlige arbeidsplasser i hele landet.*
- *Å legge flere statlige arbeidsplasser til naturlige vekstsentre i distriktene samtidig som man bygger ut en god og effektiv infrastruktur bygd på samfunnsøkonomisk lønnsomhet er viktig for statens bidrag til å skape vekst.*

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 12

Linjenummer: 273

Tilleggsforslag:

Statlige arbeidsplasser skal bidra til at hele landet blir tatt i bruk. Arbeiderpartiet vil ha en aktiv politikk for utflytting av statlige arbeidsplasser for å bedre kvaliteten i tjenestene, øke konkurransekraften og utvikle sterke regionale arbeidsmarkeder. Nye statlige arbeidsplasser skal i tillegg som hovedregel lokaliseres utenfor hovedstaden.

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 12**Linjenummer:** 279**Endringsforslag:** *å sørge for at teknologien settes i bruk på en måte som skaper gode samfunn for alle***Jevnaker Arbeiderparti****Sidenummer:** 12**Linjenummer:** 281**Tilleggsforslag:***«De samfunnsmessige konsekvenser av robotiseringen som skjer i arbeidslivet må utredes. Dette for å kunne nå målet om arbeid til alle».***Telemark Arbeiderparti****Sidenummer:** 12**Linjenummer:** 283**Tilleggsforslag:** *Det forutsetter en god bredbåndsdekning i hele landet. Arbeiderpartiet ønsker et godt utbygd bredbåndsnett i hele landet.***Tromsø Arbeiderparti****Sidenummer:** 12**Linjenummer:** 296**Tilleggsforslag:***«Arbeiderpartiet vil at seniorer/eldre skal få gratis opplæring i databruk.»***Vest-Agder Arbeiderparti****Sidenummer:** 12**Linjenummer:** 300**Tilleggsforslag:** Tillegg etter punktum:*«Norge har særlig gode forutsetninger for å ta en ledende posisjon internasjonalt innen lagring av data. Fornybar og rimelig strøm, kaldt klima og stabilt styresett gjør oss spesielt attraktive, og er fordeler vi må utnytte.»***Vest-Agder Arbeiderparti****Sidenummer:** 12**Linjenummer:** 303**Tilleggsforslag:** Tillegg etter punktum:*«Dette arbeidet er allerede startet gjennom etableringen av Electric City Agder, som tar mål av seg til å bli verdens største datalagringscenter. Det vil være viktig å bidra til at dette målet nås.»***Vest-Agder Arbeiderparti****Sidenummer:** 12**Linjenummer:** 303

Tilleggsforslag: Flytte setningen til linje 300

«Dette krever et tett samarbeid mellom politikere, næringsliv...» Til etter første punktum i linje 300.

Sauda Arbeiderparti

Sidenummer: 12

Linjenummer: 305

Tilleggsforslag: *Grønn dataindustri og digitalisering*

Norge og Vestlandet er ideell for etablering av grønn datasenterindustri. Digitalisering, fiber og lagring av data/datasenterindustri i en global verden. Nye forretningsmodeller, automatisering og robotisering er i ferd med å endre arbeidslivet fundamentalt. Her ligger mange av fremtidens arbeidsplasser. Sterkere regional satsing på datasenter og digitalisering vil også være driver for nærings- og samfunnsutvikling.

Norge og særlig Sør-Vestlandet trenger vilkår for ny verdiskaping. Ny vekst må støtte opp om det grønne skifte og det smarte skifte. Omstillingsoppgavene peker mot mer kunnskapsøkonomi. Å legge aktivt til rette for en ny databasert virksomhet gir en Kinderegg-effekt: Økt vekst og sysselsetting, grønt og smart skifte, og bedre samfunnssikkerhet.

Den Socialdemokratiske Forening

Sidenummer: 13

Linjenummer: 311-312

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- *Tilrettelegge for muligheten for nasjonal koordinering av kommunale anskaffelser innen IKT*
- *Åpne kildekoder skal gjøres til hovedregel ved nasjonale anskaffelser innen egenutviklede IKT-løsninger der dette er formålsmessig.*

Ellingsrud Arbeiderpartilag

Sidenummer: 13

Linjenummer: 318

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Den digitale plattform må også ha et tilbud til de som ikke behersker den (må være universelt utformet)*

Grünerløkka Arbeiderpartilag

Sidenummer: 13

Linjenummer: 318

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Ikke outsource sentral digital kompetanse fra offentlige virksomheter.*

Hellerud Arbeiderparti

Sidenummer: 13

Linjenummer: 318

Tilleggsforslag: Ny linje nummer

Den digitale plattform må også ha et tilbud til de som ikke behersker den (må være universelt utformet)

Lunner AP

Sidenummer: 9/10 *Nei til salg av Norge.*

Linjenummer: 333

Endringsforslag: Se endring i rødt:

*I stedet vil vi bruke det offentlige eierskapet aktivt, **kjøre oss opp i fremtidens strategiske nøkkelbedrifter** og forvalte statens eierposisjoner på en profesjonell og ansvarlig måte.*

Trondheim Arbeiderparti

Sidenummer: 13

Linjenummer: 334

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt:

- *Ny og verdifull teknologi tas i bruk på en måte som ivaretar fellesskapet og er i tråd med den norske arbeidslivsmodellen.*
- *Utvikling løses gjennom et godt trepartssamarbeid.*

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 13

Linjenummer: 334

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *«Støtte opp under etableringen av Electric City Agder»*

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 13

Linjenummer: 337

Tilleggsforslag:

- *Skape nye statlige arbeidsplasser over hele landet ved hjelp av mulighetene i digital*

Alstahaug Arbeiderparti

Sidenummer: 13

Linjenummer: 337

Endringsforslag: setningen i kulepunktet erstattes med:

- *Digitalisering skal brukes aktivt til å skape aktivitet i distriktene, også ved lokalisering av statlige arbeidsplasser*

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 13

Linjenummer: 338

Tilleggsforslag:

Kommunikasjon

Med stortingsmeldingen Storby og distrikt som legges fram i dag av Sanner og varsel om nye forsøk på å flytte statlige arbeidsplasser ut av Oslo, behøver vi sterkere formuleringer i programmet.

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 13

Linjenummer: 341

Tilleggsforslag:

«Utbyggingen av høykapasitets internetttilgang skal være fullført innen 2020».

Sauda Arbeiderparti

Sidenummer: 13

Linjenummer: 343

Tilleggsforslag:

- *Det legges til rette for at det kan etableres flere fiberkabler til utlandet, blant annet fra Norge til Storbritannia og Tyskland, for å styrke grunnlaget for etablering av grønne datasentre og annen databasert næringsvirksomhet i Norge.*
- *Det utarbeides en strategi som beskriver hvordan myndighetene kan legge til rette for ytterligere etablering av grønne datasentre i Norge, samt å legge til rette for at det offentliges datalagringsbehov blir bedre koordinert.*

Sandefjord Arbeiderparti

Sidenummer: 13

Linjenummer: 359

Tilleggsforslag: «... blant annet ved å ta i bruk mentorprogrammer»

Tynset Arbeiderparti

Sidenummer: 14

Linjenummer: Endre linje 369 til:

Endringsforslag: Endre til:

*Bidra til at utdanningsinstitusjonene legger bedre til rette for deltidsstudier **og styrke lokale utdanningssentre***

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 14

Linjenummer: 379

Tilleggsforslag:

- *Realisere innovasjonsbygget på Campus Ås for å omsette forskningen ved NMBU til arbeidsplasser.*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 14

Linjenummer: 391

Tilleggsforslag: «Lov og forskrift om offentlige anskaffelser må også følges bedre opp»

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 14**Linjenummer:** 394**Endringsforslag:**

Utforme en ny handlingsplan som følges opp årlig for å bekjempe sosial dumping, arbeidslivskriminalitet og svart arbeid, med sikte på å gjenopprette balansen i trepartssamarbeidet og styrke organisasjonsgraden i norsk arbeidsliv

Elverum Arbeiderparti**Sidenummer:** 14**Linjenummer:** 403**Tilleggsforslag:**

Arbeiderpartiet må forsterke og tydeliggjøre sitt ståsted i forhold til Arbeidstidsutvalgets foreslåtte endringer i Arbeidsmiljøloven.

Lunner Arbeiderparti**Sidenummer:** 11**Linjenummer:** 415**Endringsforslag:** Endre til:

Det må arbeides aktivt for å redusere plastforbruket.

AUF i Oslo**Sidenummer:** 15, alternativt side 7**Linjenummer:** 430 (fra AUF i Oslos epost, alternativ plassering linje 178)**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkter

- *Innføre en ny og omfordelende skatt på arv*
- *Innføre 100% ligningsverdi på sekundærbolig og fjerne rentefradraget for sekundærbolig*

Gjesdal Arbeiderparti**Sidenummer:** 15**Linjenummer:** 434

Endringsforslag: Tillegg i kulepunktet: få med «politiet» i tillegg til Arbeidstilsynet, Skatteetaten og NAV.

Begrunnelse: Politiet er en viktig del av det vellykkede arbeidet til A-krim gruppene rundt om i landet.

Trondheim Arbeiderparti**Sidenummer:** 15**Linjenummer:** 436**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt*

- *Ingen bedrifter skal kunne operere i en gråsoner der de ikke er regulert eller betaler skatt og avgifter for å utkonkurrere seriøse bedrifter.*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 15

Linjenummer: 439

Endringsforslag:

«... Gjennomføre tiltak for å øke organisasjonsgraden i arbeidslivet i tett samarbeid med fagbevegelsen»

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 15

Linjenummer: 440

Endringsforslag: Nytt kulepunkt

- *Sikre at det kun er fagforeninger med innstillingsrett som gis rett til å godkjenne langturnuser utover Arbeidsmiljølovens bestemmelser.*

Begrunnelse: ofte ser en at en får flere organiserte dersom bedriften er nødt å ha tariffavtale for å inngå slike turnuser/skiftordninger. Det er også viktig at dette gjelder kun for fagforeninger som har et godt opparbeidet kursopplegg og skoleringstilbud for tillitsvalgte for å ivareta utfordringer og HMS tilknyttet slike ordninger

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 15

Linjenummer: 440

Endringsforslag: Nye kulepunkt

- *Være med å støtte opp under det organiserte arbeidsliv gjennom hovedavtalen.*
- *Aktivt drive intern opplæring om arbeidsliv og partssamarbeid internt i partiet*

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 15

Linjenummer: 440

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Verne og videreutvikle den norske arbeidslivsmodellen og betydningen av et sterkt og forpliktende trepartssamarbeid*

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 16

Linjenummer: 472

Endringsforslag:

- *"Lovfeste retten til heltidsstillinger og styrke retten til økt stilling"*

Hammerfest Arbeiderparti**Sidenummer:** 16**Linjenummer:** 476**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Innføre generell kollektiv søksmålsrett i viktige prinsipielle saker som truer HMS i arbeidslivet.*

Moss Arbeiderparti**Sidenummer:** 16**Linjenummer:** 476**Tilleggsforslag,** nytt kulepunkt linje 476:

- *Oppmuntre og legge til rette for forsøksordninger med 6 timers arbeidsdag.*

Trondheim Arbeiderparti**Sidenummer:** 16**Linjenummer:** 476**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Viktige spørsmål rundt definisjon av arbeidsgiver og arbeidstakerbegrepet må avklares*

St. Hanshaugen AP**Sidenummer:** 16**Linjenummer:** 476**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *«Arbeide for likelønn for kvinner og menn.»*

Ski Arbeiderparti**Sidenummer:** 16**Linjenummer:** 479**Tilleggsforslag:**

- *Legge til rette for at flere funksjonshemmede deltar i lønnet arbeid.*

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 16**Linjenummer:** 483**Tilleggsforslag:** Nytt avsnitt og tilhørende kulepunkter:

Arbeiderpartiet mener at for mange faller utenfor arbeidslivet. Et arbeid å gå til og å være stolt av, betyr mye for alle mennesker. Det å være en del av et fellesskap og bidra med sine evner og Arbeidsmarkeditiltak for mennesker med særlige behov skal ha samme organisering som andre på tiltak. Staten skal fortsatt ha ansvaret for varig tilrettelagt arbeid (VTA).

- *At tallet på tiltaksplasser økes slik at alle som trenger slike ordninger får et tilfredsstillende tilbud*
- *VTA-plasser i skjermet virksomhet skal prioriteres.*
- *Staten skal sikre finansiering og tilstrekkelig kapasitet i de kommunale VTA bedriftene.*

- *Gjennomgå bruken av anbud innenfor dette området.*

Grue Arbeiderparti

Sidenummer: 16

Linjenummer: 490-491

Tilleggsforslag:

Benytte sterkere virkemidler for å gi flere mennesker med funksjonshemninger innpass i arbeidslivet. «Beholde VTA ordningen som en del av den statlige arbeidsmarkedspolitikken og øke antall plasser»

Begrunnelse: Dette er et viktig tiltak og følger opp intensjonen i HVPU – reformen. Det er i dag for få plasser og økningen kommer stort sett innen VT-O. Dvs. Tilrettelegging innen ordinær virksomhet. Dette krever noe mindre oppfølging og derfor nedprioriteres ofte de svakt fungerende. Det betyr ikke at de ikke har behov for og profiterer på å ha en varig tilrettelagt arbeidsplass.

Gjesdal Arbeiderparti

Sidenummer: 16

Linjenummer: 492

Endringsforslag / kommentar: det blir litt upresist å si at vi skal legge frem en ny og bedre lov for yrkesskadeerstatning, når det per i dag ikke finnes en egen lov om dette. Reglene for yrkesskadeerstatning er inntatt i kap. 13 i folketrykkløven.

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 16

Linjenummer: 497

Tilleggsforslag: Nytt punkt 498

Opprettholde sykkelønsordningen.

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 16

Linjenummer: 498

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Styrke arbeidet mot diskriminering i arbeidslivet gjennom lovverk og bedre tilsyn*

Nannestad Arbeiderparti

Sidenummer: 16

Linjenummer: 498

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- *VTA-tiltaket må forankres som en del av arbeidsmarkedspolitikken.*
- *Antall plasser økes årlig for å imøtekomme det store udekkede behovet. Økningen må særlig ivareta de svakest fungerende.*
- *Dette vil gi ro og stabilitet for arbeidstakerne i tiltaket, og samtidig sikre at flere med behov for VTA-plass, får mulighet til å jobbe.*

Begrunnelse: «ASVL er arbeidsgiver- og interesseorganisasjon for ca 220 vekstbedrifter. Bedriftenes samfunnsoppdrag er å tilby tilrettelagte og skjermede arbeidsplasser for personer som trenger bistand for å fungere i jobb, gjennom arbeidsmarkedstiltaket Varig tilrettelagt arbeid (VTA). I tillegg tilbyr bedriftene arbeidstrening for personer som av ulike grunner har falt ut av ordinært arbeidsliv, og som trenger tett og bred oppfølging for å finne jobb, gjennom tiltaket Arbeidsforberedende trening (AFT).

Som arbeidsgiverorganisasjon er vi særlig opptatt av programmets kapittel om Arbeid. Vi ser at det er flere interessante punkter knyttet til arbeidsinkludering. Det er med stor glede vi registrerer at partiet peker på vekst- og attføringsbedrifter som dominerende leverandører av tjenester til personer med nedsatt arbeidsevne.

Arbeidstakerne i VTA-tiltaket har de siste årene opplevd stor usikkerhet fordi den sittende regjeringen har foreslått at ansvaret for tiltaket blir overført fra stat til kommune. Dette innebærer at tiltaket blir tatt ut av den statlige arbeidsmarkedspolitikken, noe som betyr diskriminering av gruppene som omfattes av tiltaket.

Dersom partiprogrammet tok inn som eget punkt at tiltaket må forbli en del av den statlige arbeidsmarkedspolitikken, ville det gitt arbeidstakerne i tiltaket ro og stabilitet. De siste årene har det vært en svært beskjeden utvikling i antall nye tiltaksplasser i VTA. Arbeidsforskningsinstituttet dokumenterte allerede i 2012 at det manglet mellom 2- og 5.000 nye plasser, på kort sikt. (Tallene er usikre fordi mange personer med utviklingshemning ikke oppsøker NAV aktivt for å si at de ønsker å jobbe). Samtidig har de få plassene som er kommet, i større grad kommet i tiltaket Varig tilrettelagte arbeidsplasser i ordinær virksomhet (såkalt VTA-O). VTA-O skiller seg fra skjermede arbeidsplasser (VTA) ved at gruppene som kan nyttiggjøre seg plassene trenger vesentlig mindre oppfølging enn en person som får plass i VTA i skjermet sektor. Plassene er også vesentlig billigere, ettersom det ikke følger med oppfølgingsressurser for den som får plassen. Oppsummert innebærer dette at de svakest fungerende ikke får noe tilbud om jobb»

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 16

Linjenummer: 499

Tilleggsforslag: *Etter forrige linje. (499)*

I løpet av perioden gjeninnføre retten til feriepenger for arbeidsledige.

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 17

Linjenummer: 519 – 521

Endringsforslag: *kulepunktet strykes.*

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 16

Linjenummer: 519

Endringsforslag:

På samme måte som for ungdom som mottar dagpenger, må ungdom som mottar AAP kunne gjennomføre videregående utdanning uten trekk i utbetalingene. For å unngå at ungdom som bare trenger hjelp til å komme i arbeid, blir AAP-mottakere, bør det utredes om ungdom

uten lønnsopptjening kan motta dagpenger basert på en minimums sum f. eks 2 G. Mange mottakere av AAP har medisinske utfordringer bl.a etter kreftbehandling, psykiske lidelser, slag som det tar lang tid på å rehabilitere. Arbeiderpartiet mener derfor ikke at det er riktig å kutte lengden på ordningen.

St. Hanshaugen AP

Sidenummer: 17

Linjenummer: 519-521

Endringsforslag: Endre setningen til:

«Sikre at unge på AAP får et tilbud som er skreddersydd den enkeltes behov, både i innhold og varighet.»

Årdal Arbeiderparti

Sidenummer: 17

Linje: 519-520 og 51

Endringsforslag: Stryk

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 17

Linjenummer: Linje 519-520-521

Endringsforslag: fjernes.

Grünerløkka Arbeiderpartilag

Sidenummer: 17

Linjenummer: 533

Tilleggsforslag: Tilføyelse i siste setning i avsnitt:

«...inkludert barn i familier som sliter».

Begrunnelse: Arbeid er den røde tråden i utkastet til partiprogram med mange gode formuleringer og forslag bl.a. om inkludering i arbeidslivet.

Utkastet til partiprogram peker på at 531 -533 NAVs viktigste oppgave er å gi den enkelte mulighet til å stå i arbeid og benytte sin kompetanse på best mulig måte. Derfor er vi avhengige av en tjeneste med mulighet og evne til bedre å se den enkelte.

Grünerløkka Arbeiderpartilag gir tilslutning til dette, men vi etterlyser et punkt som gir føringer for hvordan barnas situasjon skal ivaretas når foreldrene mottar ytelser fra NAV. Det er særlig aktuelt ved rusproblemer hos foreldrene og NAV ikke fanger opp at barna mangler mat og klær fordi foreldrene prioriterer rusen.

Grünerløkka Arbeiderpartilag ber om at barnas situasjon blir ivaretatt i det nye partiprogrammet når foreldre mottar ytelser fra NAV.

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 17

Linjenummer: 554

Endringsforslag: For å gi ro og stabilitet til arbeidstakere på VTA – plasser, forankres tiltaket som en del av den statlige arbeidsmarkedspolitikken. Samtidig økes antall plasser. slik at flere med behov får mulighet til å jobbe

Rogaland Arbeiderparti

Sidenummer: 17

Linjenummer: 562

Tilleggsforslag: Legg til setning

Alle kommuner skal ha et beredskapsteam eller fagteam, som fører tilsyn med skolene i kommunen i henhold til §9a-1.: elevenes psykososiale miljø

St. Hanshaugen AP

Sidenummer: 17

Linjenummer: 567-568

Endringsforslag: Stryke formuleringen:

«...da dette viser seg å ha best resultat»

Begrunnelse: Det stemmer at det er gode resultater ved å benytte ordinært arbeidsliv i arbeidsmarkedstiltakene, men det er mer omdiskutert hvorvidt deltakelse i det ordinære arbeidslivet alltid er det som gir best resultater. Det kan trolig være forskjeller ut fra hvilket bistandsbehov den enkelte har.

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 576

Endringsforslag:

«Ha tettere oppfølging av unge arbeidsledige i NAV og aktivt styrke ungdomsgarantiene i dette arbeidet.»

Brønnøy Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 576

Tilleggsforslag: Legg til tekst

Ha tettere oppfølging av unge arbeidsledige i NAV. For ungdom med ungdomsrett 16-21 år har OT (oppfølgingstjenesten ved videregående skole) ansvaret og kompetansen som skal føre ungdommene tilbake til skolen eller planlegge og tilrettelegge andre kompetanserettede tiltak. NAV kvalitets sikrer med tiltaksmidler som sikrer ungdommene praksisplasser.

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 578

Tilleggsforslag:

«Ungdom må også prioriteres til kurs og tiltaksplasser».

Tromsø Arbeiderparti**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 584**Tilleggsforslag:***«...herunder brukere som ikke mestrer digitale løsninger»***Ellingsrud Arbeiderpartilaglag****Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 585**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Vi vil gjeninnføre tiltakspenger fra 16 år.*

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 585**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Det gjennomføres en uavhengig evaluering av ordningen med bruk av praksisplasser gjennom NAV, med medvirkning fra arbeidsgivere, arbeidstakerorganisasjoner, forskningsmiljøer og brukere. Målet skal være at arbeidsgivere i mindre grad utnytter ordningen som gratis arbeidskraft og at brukere i større grad får opplæring, oppfølging og ansettelse gjennom ordningen, samt at de ikke betraktes som annenrangs ansatte med tanke på rettigheter i arbeidslivet.*

Grünerløkka Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 585**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Legge til rette for god oppfølging av barn når foreldre mottar ytelser fra NAV*

Hellerud Arbeiderparti**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 585**Tilleggsforslag:** nytt kulepunkt

- *Vi vil gjeninnføre tiltakspenger fra 16 år.*

Ellingsrud Arbeiderpartilaglag**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 586**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Jobbsjansen for ungdom må gjeninnføres.*

Hellerud Arbeiderparti**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 586

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Jobbsjansen for ungdom må gjeninnføres.*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 586

Endringsforslag: Foreslår følgende erstatning for hele avsnittet:

«Samarbeid for et godt velferdstilbud

Det er viktig å sikre et godt offentlig velferdstilbud for alle. De ansattes kompetanse, profesjonalitet og motivasjon er den viktigste ressursen for å utvikle gode velferdstjenester og må brukes aktivt for å sikre et best mulig tilbud til brukerne.

Arbeiderpartiet vil:

- *I større grad styre offentlige tjenester gjennom overordnede mål og mindre gjennom detaljert aktivitetsstyring.*
- *Si nei til økt privatisering og til økte muligheter for å profitere på velferdstjenester.*
- *Bidra til at ideelle aktører kan være et godt supplement som tilbydere av velferdstjenester.*
- *Bidra til tjenestene utvikles gjennom økt involvering og medvirkning av ansatte.*
- *Bidra til å utvikle nye modeller for ledelse og samarbeid gjennom et tre-parts samarbeid.*
- *Styrke kompetansen hos ansatte og ledere.*
- *Bidra til økt åpenhet i forvaltningen»*

Begrunnelse: Dette avsnittet må omarbeides kraftig og spisses. Velferdsstaten er dessuten et noe misvisende begrep når man snakker om hele offentlig sektor (også kommunal og fylkeskommunal virksomhet.)

Bærum Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 588

Tilleggsforslag: Legge til:

«Vi vil fortsatt legge til rette for at offentlige tjenester kan utføres i egenregi.»

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 592

Tilleggsforslag;

«Statlig myndighetsutøvelse og privat næringsvirksomhet er ikke det samme. Derfor trenger vi en tjenstemannslov som ivaretar alle hensyn til en myndighetsutøvende forvaltning. Loven må sikre uavhengigheten til de ansatte i statsforvaltningen, hindre korrupsjon, kompisansettelser og vilkårlige oppsigelser. I tillegg må loven legge til rette for gode og trygge omstillingsprosesser i staten

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 18

Linjenummer: 593

Tilleggsforslag: Nye kulepunkter:

- *Det må stilles krav til lønns- og pensjonsvilkår hos private velferdstilbydere*
- *Det skal stilles like krav til innhold og kvalitet i offentlig og privat sektor*
- *Fellesskapets penger skal gå til gode velferdstjenester, derfor må vi begrense muligheten for å ta ut profitt*

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 605

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Sikre at offentlige skatteinntekter skal komme brukere av offentlige velferdstjenester til gode, selv når de drives av private bedrifter*

Vadsø Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 605

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Utarbeide et helhetlig opplegg for bruk av statlige arbeidsplasser som virkemiddel i distriktpolitikken med særskilt fokus på at nye oppgaver skal legges utenfor Oslo.*

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 605

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Det må stilles krav til lønns- og pensjonsvilkår hos private velferdstilbydere.*
- *Det skal stilles like krav til innhold og kvalitet i offentlig og privat sektor.*
- *Fellesskapets penger skal gå til gode velferdstjenester, derfor må vi begrense muligheten for å ta ut profitt.*

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 618-621

Endringsforslag:

Ta bort” være mindre ulikheter i opptjening av pensjon” og erstatte med” det bør være likhet for opptjening av pensjon, slik at de fleste ... ”

Begrunnelse: Bedre setning: Innspill fra Fagforbundet Telemark

Lindås Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 622

Tilleggsforslag: *Løpende pensjon i folketrygden skal reguleres om lag på linje med lønnsveksten.*

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 622**Tilleggsforslag:** Nytt avsnitt:

Arbeiderparti mener pensjonistorganisasjonenes drøftingsrett må gjeninnføres innenfor rammene av pensjonsreformen. Regjeringen må deretter legge fram en egen proposisjon om trygdeoppgjøret for Stortinget etter at trygdeoppgjøret er ferdig.

Risør Arbeiderparti**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 622**Tilleggsforslag:**

- *Løpende pensjon i folketrygden skal reguleres om lag på linje med lønnsveksten.*

Aust-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 622**Tilleggsforslag:**

Løpende pensjon i folketrygden skal reguleres om lag på linje med lønnsveksten.

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 622**Tilleggsforslag:**

Arbeiderpartiet mener pensjonistorganisasjonenes drøftingsrett må gjeninnføres innenfor rammene av pensjonsreformen. Regjeringen må deretter legge fram en egen proposisjon om trygdeoppgjøret for Stortinget etter at trygdeoppgjøret er ferdig.

Fagforbundets Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 622**Tilleggsforslag:** Legg til tekst

Løpende pensjon i folketrygden skal reguleres om lag på linje med lønnsveksten.

Lisleby Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 623**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt etter linje 623:

Sikre at pensjonsutbetalingene skal følge den gjennomsnittlige lønnsutviklingen til lønsmottakerne.

Lisleby Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 18**Linjenummer:** 623

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt etter linje 623:

Gjeninnføre forhandlingsretten til pensjonistforbundene i forbindelse med pensjonsoppgjørene.

Risør Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 625

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *I tråd med et godt og velorganisert samfunnsliv må pensjonistorganisasjonene involveres og ansvarlig gjøres i større grad ved å gjeninnføre reelle forhandlinger mellom staten og pensjonistorganisasjonene.*

Begrunnelse: Dette er en svært viktig presisering basert på AP`s eget mindretallsforslag til behandlingen av Pensjonsmeldingen i Stortinget desember 2016.

Presiseringen dekker også LO`s utsagn i saken hvor de sier følgende i møte med Statsråd Haugli 9. desember 2016:

«LO støtter på generelt grunnlag Pensjonistforbundets krav om forhandlingsrett på regulering av løpende pensjoner og at trygdeoppgjøret legges frem som egen sak for Stortinget. For LO er det viktig at det utarbeides tiltak som supplerer det rådende reguleringsregimet, og som sikrer pensjonistene mot klar svekkelse av reallønnsutviklingen.»

Alstahaug Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 625

Tilleggsforslag: ny setningen (tillegg) i kulepunkt

- *Dette må skje ved å fjerne «pensjonsfellene» som gjør at en kan miste opptjente rettigheter*

Fagforbundets Arbeiderpartilag

Sidenummer: 18

Linjenummer: 625

Endringsforslag: Stryke

” Styrke AFP i privat sektor” og erstatte med” *Styrke AFP i kollektive ordninger*”

Fagforbundets Arbeiderpartilag

Sidenummer: 18

Linjenummer: 625

Tilleggsforslag: Legg til tekst:

I tråd med et godt og velorganisert samfunnsliv må pensjonistorganisasjonene involveres og ansvarliggjøres i større grad ved å gjeninnføre reelle forhandlinger mellom staten og pensjonistorganisasjonene.

Lindås Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 625

Tilleggsforslag: *I tråd med et godt og velorganisert samfunnsliv må pensjonistorganisasjonene involveres og ansvarlig gjøres i større grad ved å gjeninnføre reelle forhandlinger mellom staten og pensjonistorganisasjonene.*

Begrunnelse: Dette er en svært viktig presisering basert på AP`seget mindretallsforslag til behandlingen av Pensjonsmeldingen i Stortinget desember 2016.

Presiseringen dekker også LO`s utsagn i saken hvor de sier følgende i møte med Statsråd Haugli 9. desember 2016: «LO støtter på generelt grunnlag Pensjonistforbundets krav om forhandlingsrett på regulering av løpende pensjoner og at trygdeoppgjøret legges frem som egen sak for Stortinget. For LO er det viktig at det utarbeides tiltak som supplerer det rådende reguleringsregimet, og som sikrer pensjonistene mot klar svekkelse av reallønnsutviklingen.»

Aust-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 18

Linjenummer: 625

Tilleggsforslag:

I tråd med et godt og velorganisert samfunnsliv må pensjonistorganisasjonene involveres og ansvarlig gjøres i større grad ved å gjeninnføre reelle forhandlinger mellom staten og pensjonistorganisasjonene.

Begrunnelse: Dette er en svært viktig presisering basert på AP`s eget mindretallsforslag til behandlingen av Pensjonsmeldingen i Stortinget desember 2016.

Presiseringen dekker også LO`s utsagn i saken hvor de sier følgende i møte med Statsråd Haugli 9. desember 2016: «LO støtter på generelt grunnlag Pensjonistforbundets krav om forhandlingsrett på regulering av løpende pensjoner og at trygdeoppgjøret legges frem som egen sak for Stortinget. For LO er det viktig at det utarbeides tiltak som supplerer det rådende reguleringsregimet, og som sikrer pensjonistene mot klar svekkelse av reallønnsutviklingen.»

Ringsaker Arbeiderparti

Sidenummer: 19

Linjenummer: 626 - 628

Tilleggsforslag:

Se begrunnelse

Begrunnelse: Vi mener at formuleringen er noe uklar, spesielt siste setning. Menes det at det skal legges til rette for at pensjonen kan inngå i tariffavtalen, i såfall er det da hindringer for dette i nåværende lovverk?

Fagbevegelsens Arbeiderpartilag

Sidenummer: 19

Linjenummer: 632 og 634

Tilleggsforslag: *Flytte innskutt Kulepunkt 632 inn som vanlig kulepunkt.*

Erstatte «At dette lovverket» med «Lov om obligatorisk tjenstepensjon» på linje 632

Setning som begynner på med «Regelverket må være...» på 634 skal bli eget kulepunkt.

Begrunnelse: Kulepunkt linje 629 handler om å slå sammen LOI (Lov om innskuddspensjon) og tjenstepensjonsloven (hybrid). Dermed kan man velge en innskuddspensjon og etter hvert

som man ønsker det, bygge på med elementer som gjør ordningen gradvis bedre. I dagens system er man låst (man kan for eksempel ikke velge kvinnetillegg) dersom bedriften har valgt innskuddspensjon

Kulepunkt linje 632 handler om at OTP-loven (Lov om obligatorisk tjenstepensjon) – altså minimumskravet – må forbedres ved å tette hullene (knyttet til alder, stilling, lengde på arbeidsforhold og 1 G). Dette må AP jobbe med uavhengig av første kulepunkt

Kulepunkt linje 634 handler om å gjøre det mulig å etablere brede ordninger på tvers av bedrifter. Dette er ikke mulig med dagens lovverk

Alstahaug Arbeiderparti

Sidenummer: 19

Linjenummer: 636-638

Tilleggsforslag: tillegg til kulepunkt

- Dette må skje ved ordninger som forhindrer tap av rettigheter ved veksling mellom offentlig og privat sektor

Begrunnelse: Støtter omlegging som forenkler skifte av arbeid mellom offentlig og privat sektor.

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 19

Linjenummer: 638

Tilleggsforslag: *Etter linje 638, ny setning:*

Trygdeoppgjørene skal legges fram som egen proposisjon for Stortinget.

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 19

Linjenummer: 638

Tilleggsforslag: *Etter linje 638, ny setning*

*Sørge for at de som ønsker det kan motta informasjon om **ytelser** fra NAV skriftlig*

St. Hanshaugen AP

Sidenummer: 19

Linjenummer: 639

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- «Gjennomgå pensjonsreformen for å sikre at den ikke har slått dårligere ut for kvinner enn menn.»

Skole, kunnskap og kompetanse

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag

Sidenummer: 21

Linjenummer: 655

Endringsforslag:

Gi yrkesfagene en viktigere rolle og høyere status

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 21

Linjenummer: 656

Endringsforslag:

«Norge trenger flere fagarbeidere og dette behovet vil forsterke seg i tiden fremover. Samtidig faller mange yrkesfagelever ut av skolen.»

Begrunnelse: Det er allerede en mangel på fagarbeidere.

Trondheim Arbeiderparti

Sidenummer: 21-22-23

Linjenummer: 664-667 og 711-724

Endringsforslag: Stryke alle forslag som endrer skolefritidsordning til aktivitetsskole.

Gjelder linjene 664-667 og linjene 711-724. Erstattes med:

Dagens skolefritidsordning (SFO) skal preges av barns behov for omsorg, lek og fritid. SFO skal legge til rette for lekselesning og leksehjelp. Det er viktig å styrke dagens skolefritidsordning til bedre å støtte opp om dette grunnlaget, med å legge til rette for barns lek gjennom kompetente ansatte. Det vil gi en rikere hverdag for flere barn, bedre integrering, økt sosial utjevning og deltakelse i arbeidslivet for foreldrene.

Arbeiderpartiet vil:

- Sørge for at personalet beriker barns frie spontane lek gjennom økt kompetanse og bevisstgjøring rundt lekens egenverdi.
- Sørge for at omsorg, lek og fritid i SFO blir ivaretatt, og et godt tilbud om leksehjelp.

Lunner Arbeiderparti

Sidenummer: 16

Linjenummer: 664

Endringsforslag: Erstatt med:

- Det må settes av midler til planlegging og bygging av ny dobbeltsporet bane på strekningen Oslo-Roa, og

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 22

Linjenummer: 678

Endringsforslag: Se endring i rødt:

*En god offentlig og **solidarisk** fellesskole og lik rett til utdanning er grunnleggende for å sikre like muligheter for alle.*

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 686**Endringsforslag:** Se endring i rødt:*Innsatsen må settes inn **tidlig** – i barnehagen og de første skoleårene.***Lunner Arbeiderparti****Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 698**Tilleggsforslag:** Helhet i utbygging av Riksveg 4:*Det må sørges for trafikksikring og utbedring av strekningen Roa – Nittedal, Hagantunellen må få to løp og det må besluttes hvordan Rv 4 skal føres inn i Oslo.***AUF i Akershus****Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 699**Endringsforslag:** endre punkt til:*Det innføres en bemanningsnorm i barnehagene slik at det blir en voksen per tredje barn under tre år og en voksen per sjette barn over tre år. Halvparten av de som jobber i barnehagen skal være barnehagelærere, og vi vil ansette flere barne- og ungdomsarbeidere.***Frogn Arbeiderparti****Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 699**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Innføre en bemanningsnorm som sikrer nok voksne med relevant kompetanse i barnehagen. Minst halvparten av de som jobber i barnehagen skal være barnehagelærere.*

AUF i Akershus**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 704**Endringsforslag:** endre punkt til*Innføre en lov som forhindrer kommersielle barnehageeiere å ta ut utbytte og profitt. Målet om profittfrie barnehager må slås fast i barnehagelovens formålsparagraf. Det må også åpnes opp i lovverket for at kommunene får større myndighet til å styre barnehagene de finansierer, uavhengig av eierform.***Den Socialdemokratiske Forening****Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 704**Endringsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Vil opprette barnehagekretser etter modell av skolekretsene slik at barn får gå i den nærmeste barnehagen*

Borgen, Navestad og Søndre Skjeberg Arbeiderlag

Sidenummer: 22

Linjenummer: 705

Tilleggsforslag:

Inntak av lærlinger og lønns- og arbeidsvilkår.

Bærum Arbeiderparti

Sidenummer: 22

Linjenummer: 705

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt etter linje 705:

- *«Innføre samme forbud mot utbytte og overføring av overskudd av verdier i barnehageloven slik som i lov om private skoler for å sikre at offentlige midler brukes til drift av barnehager.»*

Grünerløkka Arbeiderpartilag

Sidenummer: 22

Linjenummer: 706

Endringsforslag: Endre kulepunkt til:

- *Bevare maksprisordningen og rett til søskenmoderasjon, men arbeide fram mot gratis barnehage for alle barn i løpet av denne stortingsperioden.*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 22

Linjenummer: 709

Endringsforslag:

Endre Utrede til Målsetting

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 22

Linjenummer: 710

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Sikre alle barnefamilier umiddelbar rett til barnehageplass når behovet oppstår.*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 22

Linjenummer: 710

Endringsforslag: Nye kulepunkt

- *Utrede mulighet for å fjerne kontantstøtte*
- *Utrede mulighet for å gjøre siste året på barnehage obligatorisk for alle barn.*

Begrunnelse: for tilvenning og språk hos barna før de begynner på skolen. Slik at det første skoleåret ikke går med på dette.

Sauda Arbeiderparti**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 710**Tilleggsforslag:** *Åpningstider i barnehagen tilpasset ett moderne arbeidsliv.*

Alle skal med, arbeid til alle og gode på familiepolitikk. Det må tilstrebes at barnehagens åpningstider ikke skal være begrensende for arbeidsdeltakelsen for befolkningen. Endring i arbeidslivet, åpningstider, skiftarbeid, endringer i familie- og samlivsformer, må møtes med utvidelse av barnehagens åpningstid både for kveld og helg. Det å legge forholdene til rette for strukturelle ordninger vil kunne bidra til mer deltagelse i arbeidslivet.

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 710**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Sikre alle barnefamilier umiddelbar rett til barnehageplass når behovet oppstår*

Jevnaker Arbeiderparti**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 711**Nytt forslag:**

Aktivitetsskole erstattes med «helhetlig skoledag»

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 712**Endringsforslag:**

Arbeiderpartiet vil gjøre om skolefritidsordningen (SFO) til aktivitetsskole (AKS) i hele landet. *Aktivitetsskolen skal i samarbeid med skolen bidra til mer læring, gode norskspråklige ferdigheter og elevens sosiale og fysiske utvikling. Det er viktig at aktivitetsskolen blir en integrert del av skoletilbudet og en del av skolens strategiske plan. Det vil gi en rikere hverdag for flere barn, bedre integrering, økt sosial utjevning og deltagelse i arbeidslivet for foreldrene. AKS skal understøtte læringen i skolen og tilby fysisk aktivitet, kulturskoletime, kulturaktiviteter, andre fritidstilbud og leksehjelp, og samtidig gi elevene muligheter for lek. Ansatte i SFO/AKS har ulike yrkesbakgrunn. Det er viktig at de ansatte hos SFO/AKS har relevant kompetanse, og at ansatte blir tilbudt etter – og videreutdanning. Ved å styrke det tverrfaglige samarbeidet mellom skole og AKS kan man gjøre en stor forskjell for elevene.*

Jevnaker Arbeiderparti**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 712**Nytt forslag:**

Arbeiderpartiet vil gjøre om dagens skole og skolefritidsordningen (SFO) til en helhetlig skoledag i hele landet med gradvis innføring i kommende stortingsvalgperiode.

Jevnaker Arbeiderparti**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 714**Nytt forslag:***«AKS» erstattes med «Den helhetlige skoledagen»***Jevnaker Arbeiderparti****Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 715**Tilleggsforslag:***Supplere med «skolefrukt, skolemåltid». Jfr. linje 1079-1080.***Borgen, Navestad og Søndre Skjeberg Arbeiderlag****Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 716**Tilleggsforslag:***Det langsiktige målet er innføring av heldagsskole.***Jevnaker Arbeiderparti****Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 719**Nytt forslag:***Den nye ordningen skal være gratis og det skal utvikles en nasjonal standard for den nye skoleordningen***Arbeiderpartiet i Bergen****Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 719**Endringsforslag:** Endre kulepunkt til:

- *Innføre makspris og utvikle en nasjonalt standard for innholdet i AKS, samt innføre ulike tiltak for å sikre at tilbudet også treffer barn fra lavinntektsfamilier*

Oslo Arbeiderparti**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 719**Endringsforslag:**

- *Ha en offentlig grunnfinansiering av skolefritidsordningen og utvikle en nasjonal standard for innholdet i AKS*

Forklaring: Kravet i dag er at foreldre betaler 100% av det AKS koster. Lager man en makspris kan storbyer med veldig ulik betalingsevne blant foreldre også måtte redusere kvaliteten i AKS fordi ingen skal betale over en viss pris. Det viktigste AP må gjøre er å sikre en offentlig delfinansiering av AKS.

Grünerløkka Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 719**Endringsforslag:** Endre kulepunkt til:

- *Innføre makspris og arbeide fram mot gratis AKS for alle barn i løpet av denne stortingsperioden.*

Jevnaker Arbeiderparti**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 720-724**Nytt forslag:** *Strykes.***Grue Arbeiderparti****Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 723-724**Tilleggsforslag:**

Sørge for at AKS bidrar til at alle barn daglig er i fysisk aktivitet, får et variert fritidstilbud, «herunder bedre svømmeopplæring,» og et godt tilbud om leksehjelp

Begrunnelse: Alle barn har rett til å lære å svømme på skolen og skolen har plikt til å gi nok svømmeundervisning slik at elevene lærer å svømme skikkelig i løpet av barnetrinnet. Dette betyr at elevene bør ha minimum 10 svømmetimer hvert år på 1 – 4 trinn for å lære det grunnleggende. Det bør vurderes øremerka midler til kommunene slik at kompetansekravene nås. Skal kravene nås er det også viktig med nok svømmebasseng, spesielt i distriktene. Svømmeforbundet står bak kartlegginger av norske barns svømmeferdigheter. Senest i 2013 ble det konstatert at bare halvparten av norske tiåringer kan svømme. Ny kartlegging av svømmeferdighetene til elevene på 1-4 trinn er viktig.

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 725**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt*

- *Innføre gratis kjernetid på AKS i områder med levekårsutfordringer*

AUF i Akershus**Sidenummer:** 22**Linjenummer:** 725**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt*

- *Innføre bemanningsnorm i AKS.*

Årvoll Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 730**Tilleggsforslag:** *Legge til rette for mer fysisk aktivitet i skolen.*

Begrunnelse:

Vi må se folkehelse i samsvar med skoleløpet. Dessuten viser fysisk aktivitet at elevene viser bedre konsentrasjon og kan prestere bedre på skolen.

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 23

Linjenummer: 731

Endringsforslag: Se endring i rødt:

- *Ansette flere lærere i skolen, blant annet ved å innføre en norm på kommunenivå for lærertetthet for de yngste elevene. **Skoler i områder med levekårsutfordringer skal prioriteres.***

AUF i Oslo

Sidenummer: 23, alternativt side 17

Linjenummer: 730-731 (plassering fra AUF i Oslo, alternativ plassering linje 522)

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Kutt AAP til 2 år og øremerk midlene til Nav Ung.*

AUF i Akershus

Sidenummer: 23

Linjenummer: 731

Endringsforslag: endre punktet til

Ansette flere lærere i skolen, blant annet ved å innføre en norm på skolenivå for lærertettheten på en lærer per 15 elever fra 1.-4. klasse og en lærer per 20 elever fra 5. - 10. klasse.

Aust-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 731

Endringsforslag:

Ansette flere lærere i skolen ved å innføre en nasjonal norm for lærertetthet både i grunnskolen og videregående skole.

Ringsaker Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 731

Endringsforslag: Erstatte ordet «kommunenivå» med «skolenivå».

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 731

Nytt forslag: Ordet «kommunenivå» erstattes med «skolenivå».

Vest-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 731-732**Endringsforslag:** Endre og stryke ord

Endre ordet «kommunenivå» til «skolenivå».

Og stryke ordene: *for de yngste elevene.*Setningen blir da slik: «*Ansette flere lærere i skolen, blant annet ved å innføre en norm på skolenivå for lærertetthet*»**Alta Arbeiderparti****Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 731-732**Tilleggsforslag:***Arbeiderpartiet vil:*

- *Ansette flere kvalifiserte lærere i skolen, blant annet ved å innføre en norm på kommunenivå for lærertetthet for de yngste elevene*

*Alta Arbeiderparti vil også ha en norm for ungdomskolen.***Frogn Arbeiderparti****Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 731**Endringsforslag:**

- *Vil ansette flere lærere i skolen, blant annet ved å innføre en norm på skolenivå for lærertetthet.*

Ringsaker Arbeiderparti**Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 731**Endringsforslag:** Stryke «kommunenivå» erstatte med «skolenivå»**Årvoll Arbeiderpartilag****Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 731**Endringsforslag:** *Ansette flere lærere i skolen, blant annet ved å innføre en norm for lærertetthet på kommunenivå for 1-4.trinn, og også evaluere løsninger for klasser med mer enn 25 elever for alle andre trinn i grunnskolen.***Begrunnelse:** Spesielt i Oslo er klassene overfylt, og på vgs. studiespesialiserende er det vanlig med over 30 i klassen. En lærer har mindre tid til hver elev hver dag, jo flere elever læreren har. Dessuten har hver elev krav på tilpasset opplæring; som blir vanskeligere med flere elever per klasse.**Vestfold Arbeiderparti****Sidenummer:** 23**Linjenummer:** Linje -731-732

Endres til: Ansette flere lærere i skolen, blant annet ved å innføre en norm på **skolenivå** for lærertetthet for de yngste elevene

Lindås Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 731-732

Endringsforslag: Innføre en bemanningsnorm som sikrer maks 15 elever per lærerårsverk fra 1.–4. trinn og maks 20 elever per lærerårsverk fra 5.–10. trinn på skolenivå.

Tune Arbeiderpartilag

Sidenummer: 23

Linjenummer: 731-732

Endre til: «Ansette flere lærere i skolen, blant annet ved å innføre en minstenorm på skolenivå i grunnskolen som tilsvarer maksimalt 15 elever pr. lærerårsverk i barneskolen og maksimalt 20 elever pr. lærerårsverk i ungdomsskolen.»

Rogaland Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 732

Endringsforslag: Stryke

- «... for de yngste elevene»

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 732

Tilleggsforslag:

«Normen skal være maks. 15 elever pr. lærer i 1-4.trinn og maks. 20 elever pr. lærer på 5.-10.trinn» (Dette er i tråd med Utdanningsforbundets forslag)

Eidfjord Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 732

Tilleggsforslag: slik at minstenorm for lærertetthet blir maks. 15 elever per lærerårsverk fra 1. – 4. trinn, og maks. 20 elever fra 5. – 10. trinn på skolenivå

Rogaland Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 732

Endringsforslag: Endring i linje og tillegg.

Stryke "for de yngste elevene". Legge til: Ved fortsatt stor variasjon i lærertettheten mellom skoler vil Arbeiderpartiet ikke utelukke en minstenivå for lærertetthet på skolenivå

Vestfold Arbeiderparti**Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 733**Endres til:** Innføre en lese-, skrive- og regnegaranti innen 4. trinn.**Vestfold Arbeiderparti****Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 734**Endres til:** Strykes.**Den Socialdemokratiske Forening****Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 734**Endringsforslag:** tillegg kulepunkt om kartlegging av ferdigheter i 1. og 2. trinn
«...men vil sikre at dette brukes til å vurdere skolens opplæring og ikke blir en de facto karaktersetting av den enkelte elev.»**Nordstrand Arbeiderpartilag****Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 737-738**Tilleggsforslag:** Øke den spesialpedagogiske kompetansen i skolen gjennom en bemanningsnorm som muliggjør en mer aktiv og tilstedeværende PP-tjeneste.**Arbeiderpartiet i Bergen****Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 739**Endringsforslag:** Se endring i rødt:

- Sørge for at spesialundervisning startes så raskt som mulig. Forsterket opplæring skal **som hovedregel** skje i vanlig undervisningssituasjon

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 739**Endringsforslag:** Se endring i rødt:

- Sørge for at spesialundervisning startes så raskt som mulig. Forsterket opplæring skal **som hovedregel** skje i vanlig undervisningssituasjon

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 745**Endringsforslag:** Nytt kulepunkt

- Alle ansatte i SFO/AKS skal ha rett til å arbeide heltid.

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 746**Endringsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Skolene skal tilby alle ansatte i SFO/AKS etter – og videreutdanningsplan som sikrer relevant kompetanse*

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 748**Endringsforslag:**

- *Sikre gode leksehjelpsordninger i hele grunnskolen*

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 750**Tilleggsforslag:**

- *Ha 50% barnehagelærerdekning.*
- *Ha økt lærertetthet i småskolen for å kunne gi en lese, skrive og regnegaranti.*
- *Utvikle forsøksordninger med obligatorisk aktivitetsskole i stedet for SFO.*
- *Ha gode lavterskeltilbud til ungdom med sosiale og emosjonelle vansker, også som tiltak for å bekjempe mobbing.*
- *Løfte status til yrkesfag, og innføre garanti for lærlingeplass slik at alle får fullført yrkesfag.*
- *At fagskolene må styrkes som høyere yrkesfaglig utdanning. Det er viktig å ivareta og videreutvikle fagskolenes egenart.*
- *Innføre fraværsordninger som ikke er med på å øke frafallet i videregående skole.*
- *Satse på en fortsatt positiv utvikling av videregående skole i Hedmark, for alle typer elever og i alle regioner, og arbeide for økte rammer til videregående opplæring.*
- *Arbeide for at Høgskolen i Innlandet får universitetsstatus og flere studieplasser.*
- *Være med å utvikle en finansieringsordning som gir forutsigbarhet i driften av lokale utdanningssentra.*

Oppland Arbeiderparti**Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 750**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt

- *Videreutvikle mulighetene for forsering i alle basisfag gjennom grunnskolen og videregående opplæring.*
- *Redusere antall fagspesifikke kompetansemål i skolen.*
- *Åpne for at skoler kan tilby fremmedspråk gjennom hele skoleløpet.*

Aust-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 23**Linjenummer:** 750**Tilleggsforslag:**

Styrke tverrfaglig kompetanse i skolen

Begrunnelse: Tidlig innsats er et viktig virkemiddel for å lykkes med våre elevers læring og utvikling. Samtidig krever tidlig innsats en helhetlig tilnærming til elevers fysiske og kognitive så vel som sosiale og emosjonelle funksjonsnivå og vansker, en tverrfaglighet som blant annet kan ivaretas gjennom et tverrfaglig miljøteam. Skal vi lykkes med alle barn er det viktig at skolen innehar kompetanse som kan ivareta dette arbeidet, og Arbeiderpartiet vil derfor styrke tverrfagligheten i skolen.

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 23

Linjenummer: 750

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Styrke den sosialpedagogiske kompetansen på videregående trinn for å motvirke frafall.*

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 23

Linjenummer: 752

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *At elever som er ferd med å falle fra i videregående opplæring skal ha rett til rask og tett oppfølging.*

Stovner-Vestli Arbeiderparti

Sidenummer: 22 (evt 32)

Linjenummer: 752 (EVT 1084 hvor det står om folkehelse for barn og unge)

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Det innføres en time fysisk aktivitet i skolen, slik at alle barn og unge oppnår Helsedirektoratet anbefaling om 60 minutters fysisk aktivitet med moderat eller høy intensitet.*

Nord-Trøndelag Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 752

Tilleggsforslag:

Læreren er en av skolens viktigste ressurser, og tett oppfølging av elevene er avgjørende for å skape en god skole og et godt læringsmiljø for barn og unge. Likevel får stadig flere elever undervisning i stadig større klasser.

Det er en sentral politisk målsetting for norsk skole at alle elever har rett på likeverdig opplæring. En nødvendig, om enn ikke tilstrekkelig, forutsetning for å nå dette målet er at alle skoler har et minimum av lærerressurser som står i forhold til elevtallet.

I dag varierer lærertettheten i ordinær undervisning med over 300 prosent mellom sammenlignbare kommuner, og enda mer mellom skolene. Den store variasjonen i lærertetthet mellom sammenlignbare kommuner og mellom sammenlignbare skoler skyldes i noen grad forskjellig skolestruktur, men også ulikheter i politisk prioritering av grunnskolen. Denne betydelige variasjonen i lærertettheten utfordrer det grunnleggende prinsippet i norsk skole om et likeverdig opplæringstilbud.

Med flere lærere får lærerne mer tid til alle elever. Bare slik har lærerne en reell mulighet til å se hver enkelt elev.

I programforslaget til Arbeiderpartiet foreslås det en nasjonal norm for lærertetthet for 1.-4. trinn. Det vil utløse langt færre stillinger, selv om snittet for kommunen kan se bra ut. Nord-Trøndelag Arbeiderparti mener at denne normen bør gjelde på skolenivå for at det virkelig skal komme de store klassene til gode.

Arbeiderpartiet vil:

- *Opprette en lovfestet minimumsnorm for lærertetthet på skolenivå.*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 759

Tilleggsforslag: *nytt kulepunkt linje 759*

- *Øke antall spesiallærere i grunnskolen.*

Årvoll Arbeiderpartilag

Sidenummer: 23

Linjenummer: 760

Endringsforslag: *Evaluerer og forbedrer ordningen om at lærere må videreutdannes i fagene matte, norsk, naturfag og engelsk innen 2025.*

Begrunnelse: Beslutningen fra Stortinget om nye kompetansekrav ble ikke nøye nok vurdert, da dette rammer lærere når de skal søke jobber bla. Videre skaper dette et skille mellom viktigheten av fag; hvordan skal man nå begrunne og videreutdanne seg i de praktisk-estetiske fagene?

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 771

Endringsforslag: *Stryke*

«Arbeiderpartiet mener at det nye regelverket er for rigid og byråkratisk»

Nordbyen Arbeiderlag Gjøvik

Sidenummer: 23

Linjenummer: 774

Endringsforslag: *stryke*

Å avvikle lokalt læreplanarbeid.

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 23

Linjenummer: 778

Endringsforslag: Erstatte kulepunkt med:

- *S styrke rådgivningstjenesten, blant annet gjennom etter- og videreutdanning og en samarbeidsordning med arbeidsliv og fylkeskommunale karrieresentre og tilsvarende*

ved høyere utdanninginstitusjoner. Det opprettes karriereveileder som egen stillingskategori i skoleverket.

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 73

Linjenummer: 782

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *For å sikre nok kvalifiserte lærere i fremtiden må kompetansekrav i matematikk endres og sidestilles med kravet i norsk, som innebærer en karakter på 3 eller bedre.*

AUF i Sogn og Fjordane

Sidenummer: 24

Linjenummer: 785

Tilleggsforslag: Legg til kulepunkt:

- *Alt skriftleg arbeid i den vidaregåande skulen skal bli anonymt retta*

Aust-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 785

Tilleggsforslag:

Innføre bemanningsnorm i skolehelsetjenesten etter Helsedirektoratets anbefalinger

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 797

Endringsforslag: Kulepunktet endres til

- *Alle skoler og barnehager skal ha en plikt til å forebygge, undersøke og avdekke mobbing og krenkinger i læringsmiljøet*

Forklaring: Partiprogrammet har en svakere formulering enn lovteksten regjeringen nå foreslår. Det går ikke an. Vi skal ha en aktivitetsplikt som betyr at man skal forebygge og aktivt undersøke om det pågår mobbing.

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 797

Endringsforslag:

«Timeplanfeste/årstimer til anti mobbearbeid inn i skolen»

Begrunnelse: Eksisterende setning er ivaretatt i gjennom opplæringsloven.

Rogaland Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 802

Endringsforslag: Stryk linje

Stryk setningen: «Gibarneombudet eller en egen instans behandlingsansvaret for klager i mobbesaker»

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 803

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Styrke kompetanse om vold i nære relasjoner slik at lærere i større grad klarer å avdekke overgrep.*

Begrunnelse: lærere trenger trygghet og kompetanse for å kunne være en støtte for elevene på dette området.

Ringsaker Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 803

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- *Arbeidet med å jobbe med et godt skolemiljø på skolene må styrkes og videreutvikles*
- *Styrke arbeidet med god relasjonsbygging på skolene, for å trygge skolemiljøet.*

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 803

Tilleggsforslag: Nytt avsnitt

Utenforskap

Det er hvert år flere tusen mellom 15 og 21 år som ikke søker videregående opplæring, går på arbeidsavklaringspenger, dropper ut av skolen med mer. Disse faller utenfor.

Det er mange grunner til dette, men det er viktig at fylkene har relevante tiltak og sette inn for å motivere de unge til videre skolegang. Her må vi som samfunn ta i bruk ulike tiltak, det kan skje i egen regi eller i regi av voksenopplæringsorganisasjonene, NAV m.m

Arbeiderpartiet vil:

- *Ivareta de som faller ut i denne aldersgruppa med egne motivasjonstiltak*
- *Se nærmere på den danske produksjonsskolemodellen, om den kan overføres til Norge og prøves ut som pilotprosjekt i noen fylker.*

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 803

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Styrke skole-hjemsamarbeidet for å forebygge mobbing, og også ha en bedre oppfølging når mobbing avdekkes.*

Aust-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 803

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Styrke det forebyggende arbeid mot fordommer, diskriminering og rasisme i skolen.*

Begrunnelse:

Norge er et flerkulturelt samfunn med en flerkulturell skole. Skal vi lykkes med god integrering, likeverdige utdanning for alle og et godt psykososialt miljø for elevene er det viktig at vi styrker det forebyggende arbeidet mot fordommer, diskriminering og rasisme i skolen.

Ringsaker Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 803

Endringsforslag: nytt kulepunkt

- *Arbeidet med å jobbe med et godt skolemiljø på skolene må styrkes og videreutvikles.*

Ringsaker Arbeiderparti

Sidenummer: 23

Linjenummer: 803

Endringsforslag: nytt kulepunkt

- *Styrke arbeidet med god relasjonsbygging på skolene, for å trygge skolemiljøet*

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 803

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- *Profesjonalisere seksualundervisningen og sikre at temaet blir tatt opp med jevne mellomrom gjennom hele skoleløpet.*
- *Innføre kjønnspoeng i studier der et kjønn er representert med under 30 prosent.*

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 817-818

Endringsforslag: Endre og stryke setninger

- *Stryke setningen «og si nei til statsstøtte til kommersielle privatskoler» slik at det i første kulepunkt står: «Jobbe mot økt privatisering.»*
- *Stryke kulepunktet, og legg inn nytt kulepunkt med følgende tekst: «Fryse antall private skoler med statsstøtte per 01.01.2018.»*

De to kulepunktene på linje 817 og 818 blir da som følger:

- *Jobbe mot økt privatisering*
- *Fryse antall private skoler med statsstøtte per 01.01.2018*

AUF i Akershus

Sidenummer:

Linjenummer: 817

Endringsforslag: Endre punktet til:

Jobbe mot økt privatskoler og kun gi statsstøtte til skoler som tilbyr alternativ pedagogikk.

AUF i Akershus

Sidenummer:

Linjenummer: 818

Endringsforslag: Endre punktet til:

At konsesjoner til privat skoledrift skal være tidsbegrenset, med krav om ny søknadsprosess og mulighet til demokratisk innvirkning. Kommuner og fylkeskommuner skal gis vetorett mot etablering av privatskoler.

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 819

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- *Tidsbegrense konsesjoner til privat skoledrift, med krav om ny søknadsprosess og politisk innflytelse ved utløp av konsesjon.*
- *Styrke tilsynet med eksisterende privatskoler innen norsk utdanning.*
- *Gi strengere bøter til de som tar ut utbytte fra norsk skole.*
- *Endre privatskoleloven slik at kun skoler med et klart pedagogisk alternativ til den offentlig skolen gis statsstøtte.*
- *Gi kommuner og fylkeskommuner vetorett ved etablering av privatskoler.*

Hellerud Arbeiderparti

Sidenummer: 24

Linjenummer: 820

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Privatskoler kan ikke ta ut utbytte.*

Ellingsrud Arbeiderpartilaglag

Sidenummer: 24

Linjenummer: 820

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Privatskoler kan ikke ta ut utbytte.*

AUF i Akershus

Sidenummer: 24

Linjenummer: 831

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt:

- *Innen 2020 skal det være innført 1:1 dekning elev-digitalt læremiddel i hele skoleløpet*
- *Arbeider for at alle kommuner skal ha tilgang på digitale aktivitetsrom. Aktivitetsrommene skal også være tilgjengelig for kompetanseheving av lærere og deres undervisningsopplegg.*

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 25

Linjenummer: 836

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Styrke og utvikle norskfaget*

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 25

Linjenummer: 842

Endringsforslag:

- *«Legge til rette for at ungdomsskoler har tilbud om elevbedrift og minst tre uker utplassering i arbeidslivet.»*

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 25

Linjenummer: 843

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Kulturfagene må løftes frem og få en større plass*

Harstad Arbeiderparti

Sidenummer: 25

Linjenummer: 843-845

Tilleggsforslag: *Alle elever gis tilbud om opplæring på leirskole, eller tilsvarende tilbud over flere sammenhengende dager med naturen som læringsarena.*

AUF i Akershus

Sidenummer: 24

Linjenummer: 843

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Styrke og reformere seksualundervisningen til å også omhandle kjønns- og seksualitetsmangfold, grensesetting, relasjoner og ansvar.*
- *Innføre en nasjonal frafallspott for å fordele tilskudd til skoler som iverksetter tiltak for redusert frafall*

AUF i Sogn og Fjordane

Sidenummer: 25

Linjenummer: 843

Tilleggsforslag: Legg til kulepunkt:

- *Konsesjonar til privat skuledrift skal vere tidsavgrensa*
- *Gi kraftigare bøter til privatskular som tar utbytte*

Gran Arbeiderparti

Sidenummer: 25

Linjenummer: 843

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- ” Arbeide for at fremmedspråk skal være blant fagene i barneskolen”

Aust-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 25

Linjenummer: 843

Tilleggsforslag:

- *Styrke Utdanningsdirektoratet for å føre et mer aktivt tilsyn med eksisterende privatskoler innen norsk utdanning*
- *Videreutvikle og styrke mulighetene for forsering i alle basisfag gjennom grunnskolen og videregående skole.*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 25

Linjenummer: 843

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Sette krav til økt kvalitet i skolebygg.*

AUF i Akershus

Sidenummer: 25

Linjenummer: 859

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *innføre ordinær engelskundervisning i 2. og 3. klasse på VGS.*

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 25

Linjenummer: 859

Endringsforslag:

- *Sørge for en statlig finansiering slik at det legger til rette for at faglig sterke elever kan ta fag på høyere nivå*

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 25

Linjenummer: 863

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Gi elevene i videregående skole en forskriftsfestet rettighet til tett og rask oppfølging ved tegn til frafall*

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 25

Linjenummer: 863

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Gi elevene i videregående skole en forskriftsfestet rettighet til tett og rask oppfølging ved tegn til frafall*

Borgen, Navestad og Søndre Skjeberg Arbeiderlag**Sidenummer:** 25**Linjenummer** 866:**Tilleggsforslag:***Utdanner nok og høyner status for fagarbeidere.***Jevnaker Arbeiderparti****Sidenummer:** 25**Linjenummer:** 880**Tilleggsforslag:***«Idrettslinjene på videregående skoler skal også kunne ha kombinasjonen idrettslinje og fagutdanning».***Moss Arbeiderparti****Sidenummer:** 25**Linjenummer:** 880**Tilleggsforslag:** Nytt setning*Dagens forskrift om plikt til å stille krav om bruk av lærlinger ved offentlige anskaffelser forsterkes ved å også gjelde underleverandører.***Brønnøy Arbeiderparti****Sidenummer:** 25**Linjenummer:** 880**Tilleggsforslag:** Legg til kulepunkt:*Øke rådgiverressursen i videregående skole betraktelig. Det må aldri betviles at kompetansen på ungdom som fenomen – er i den videregående skole. Rådgiverressursen må økes for å sikre samsvar mellom ungdommenes og samfunnets behov for riktig yrkes og sosial-pedagogisk veiledning. (Systemet med Karrieresentre kan ikke erstatte eller komplettere det tradisjonelle rådgivernetverket – men det er fabelaktig for mennesker over fra 25 år og oppover).***Jevnaker Arbeiderparti****Sidenummer:** 25**Linjenummer:** 882**Tilleggsforslag:***«Det skal innføres en stipendordning for at flere fagarbeidere skal utdanne seg til lærere».***Arbeiderpartiet i Bergen****Sidenummer:** 25**Linjenummer:** 887**Endringsforslag:** Se endring i rødt:

- Sikre at alle elever som er kvalifisert, får læreplass, og få på plass kvalifiserende tiltak til elever og lærlinger som har behov for det

AUF i Akershus

Sidenummer: 25

Linjenummer: 887

Endringsforslag: Endre punktet til

Lovfeste retten til lærlingeplass til alle kvalifiserte elever

Lisleby Arbeiderpartilag

Sidenummer: 26

Linjenummer: 893

Tilleggsforslag: Tilføyelse i linje 893:

Arbeide for at alle kommuner og fylkeskommuner

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 26

Linjenummer: 893

Endringsforslag:

Arbeide for at alle kommuner skal tilby minst to læreplaner per 1000 innbyggere «per år».

Begrunnelse: Det er viktig å ha med pr. år, eller så er ikke dette noen økning fra tidligere målsettinger om 1 pr. 1000 pr år

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 26

Linjenummer: 893

Endringsforslag:

- «... minst 3 læreplaner per 1000 innbyggere»

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 26

Linjenummer: 893

Endringsforslag: Etter punktum

- «Dette gjelder også desentraliserte studietilbud.»

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 26

Linjenummer: 894

Endringsforslag:

- Øke lærlingstilskuddet tilsvarende det en skoleplass koster, og «innføre flere insentiver for å få flere arbeidsplasser til å ta inn lærlinger.»

Begrunnelse: Regjeringen har sagt at det er viktig å få flere bedrifter til å være med å ta ansvar for arbeidslivet fremover gjennom å ta inn lærlinger. De bevilget midler til stimuleringsstilskudd fra 2014. I Telemark ble de innført stimuleringsstilskudd for nye lærebedrifter, eller eksisterende lærebedrifter som tok inn lærlinger i helt nye fag på 50 000

kroner. I 2015 ble det reduserte det til 25000, og i 2016 valgte politikerne i fylket å sette stimuleringsstilsuddet til 0. Tallet på antall nye lærebedrifter endra seg fra 138 i 2014, 98 i 2015 og 78 i 2016. Vi ønsker derfor at stimuleringsstilsudd eller lignende insentiver skal vedtas sentralt.

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 26

Linjenummer: 897

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Planlagt grunnkompetanse og dokumentert kompetansebevis må registrert som fullført videregående utdanning.*

Begrunnelse: Elever som fullfører et planlagt løp i videregående skole som lære kandidater eller med praksisbrev blir registrert som skolesluttere.

Grünerløkka Arbeiderpartilag

Sidenummer: 26

Linjenummer: 897

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Det stilles krav om lærlingeplasser ved alle offentlige anskaffelser.*

AUF i Akershus

Sidenummer: 26

Linjenummer: 898

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *gjøre det lettere å bytte fra studiespesialisering til yrkesfag*
- *gjøre engelskundervisningen på yrkesfag mer profesjons- og yrkesrelevant*

Fredrikstad Arbeiderparti

Sidenummer: 26

Linjenummer: 898

Tilleggsforslag: At voksenretten også skal gjelde voksne over 25 år med generell studiekompetanse som ønsker å gå opp som praksiskandidat.

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 26

Linjenummer: 898

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Gi 100 millioner i utstyrspakke til yrkesfag*

Tynset Arbeiderparti

Sidenummer: 26

Linjenummer: 898

Endringsforslag: flytte kulepunkt fra linje 1099 – 1100 til linje 898

- *Kreve at kommunene og helseforetakene tilbyr flere praksisplasser og lærlingeplasser innen helse- og omsorgsfag.*

Begrunnelse:

Tynset Arbeiderparti mener dette er et svært godt og viktig kulepunkt. Kommunepartiet mener at saken vil få enda mer oppmerksomhet sammen med andre gode forslag om lærlinger og yrkesfag, og at dette er positivt nettopp for å vise at helse- og omsorgsfag er et viktig yrkesfag som også trenger økt oppmerksomhet

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 26

Linjenummer: 898

Tilleggsforslag:

VOKSENOPPLÆRING

Vi utdanner i dag mennesker til å løse utfordringer vi fortsatt ikke kjenner. Globalisering og digitalisering medfører stadig raskere endringer i arbeidslivet, og framtidig teknologi vil stille strenge krav til omstilling og videreutdanning. Derfor trenger vi å tilegne oss kunnskap hele livet. Arbeiderpartiet vil derfor sørge for å sikre mulighetene til livslang læring og mer kompetanseutvikling i alle deler av arbeids- og samfunnslivet. Med ny kunnskap skal landet bygges videre. Studieforbundene har en viktig rolle i dette arbeidet og må sikres gode rammevilkår for å drive god voksenopplæring i alle fylker.

Arbeiderpartiet vil:

- *Sikre studieforbundene gode rammevilkår for å drive god voksenopplæring i alle fylker.*
- *Utvikle en nasjonal strategi for livslang læring og etablere tilbud om livslang karriereveiledning.*
- *Invitere partene i arbeidslivet til et trepartssamarbeid for å bidra til at det utvikles flere fleksible etter- og videreutdanningsstilbud som gjør det mulig å kombinere arbeid og utdanning.*
- *Videreutvikle ordningen med kompetansetillitsvalgte til en permanent ordning.*
- *Opprette flere relevante videreutdanningsplasser i nært samarbeid mellom høyskoler, studieforbund og lokalt arbeidsliv.*
- *Styrke BKA programmet og andre tilbud om basiskompetanseopplæring i arbeidslivet.*
- *Stimulere bedriftene til å gjennomføre etter- og videreutdanning av ansatte.*
- *Styrke skrive- og leseopplæringen for voksne. Innhold og kvalitet i lokale språkopplæringstiltak må sikres.*

Borgen, Navestad og Søndre Skjeberg Arbeiderlag

Sidenummer: 26

Linjenummer: 898

Tilleggsforslag.

Legge til rette for at studieorganisasjonene skal gi et tilbud over hele landet.

AUF i Oslo

Sidenummer: 26

Linjenummer: 898

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- Lovfeste retten til læreplass for elever som kvalifiserer til det
- Stille krav til kommunene om å årlig tilby minst en læreplass per 500 innbygger
- At det ved offentlige anbud stilles krav om at de som får anbudet er aktive lærebedrifter og har hatt lærlinger det siste året
- Øke lærlingtilskuddet tilsvarende det en skoleplass koster
- At alle fylker skal ha et elev- og lærlingombud
- Innføre lærlingeråd i alle fylker etter modell fra Sør-Trøndelag
- Gi folk med fagbrev retten til å ta høyere utdanning innenfor sitt kompetanseområde
- Alle lærlinger skal få et lærlingbevis hvilket vil gi like fordeler som et studentbevis
- Sikre at arbeidsrettigheter blir en del av pensum i norsk skole
- Styrke yrkesfagene med en utstyrsmilliard

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 26

Linjenummer: 898

Tilleggsforslag:

- At det offentlige forplikter seg til å ta inn flere lærlinger.
- At godkjente lærebedrifter med lærlinger skal prioriteres ved kjøp av varer og tjenester og offentlig anbudsrunder.

Fredrikstad Arbeiderparti

Sidenummer: 26

Linjenummer: 899

Tilleggsforslag: At praksiskandidater over 25 år kan få en form for økonomisk bistand de første 3 årene som lærling. Første året vil støtten dekke 70 % av tidligere lønn, andre året 50 % og tredje året 25 %. Støtten skal komme fra staten.

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag

Sidenummer: 26

Linjenummer: 911

Endringsforslag:

Innføre studiepoeng slik at overganger mellom ulike nivåer i utdanningssystemet kan skje på en mer smidig måte

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 26

Linjenummer: 911- 912

Endringsforslag:

Endre betegnelsen for normert studietid og læringsutbytte fra fagskolepoeng til studiepoeng
Nytt kulepunkt som sier:

- Deler av fagskoleutdanningen bør kunne utvides til tre år slik at den kan tilsvare nivå 6 i NKR, nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk

AUF i Oslo

Sidenummer: 26

Linjenummer: 917

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Ansette flere lærere i skolen, blant annet ved å innføre en norm på kommunenivå for lærertetthet i grunnskolen*

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag

Sidenummer: 26

Linjenummer: 918

Endringsforslag: Kulepunktet strykes

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 27

Linjenummer: 944

Tilleggsforslag: Ny setning

Arbeiderpartiet ønsker å digitalisere flere undervisningstilbud ved universitetene for å møte det opplæringsbehov som finnes, for å gi alle muligheten til å ta høyere utdanning.

Gran Arbeiderparti

Sidenummer: 27

Linjenummer: 946

Tilleggsforslag:

Etablere flere studieplasser, spesielt innen realfag, IKT, «*fremmedspråk*» og andre strategiske fagområder for norsk arbeids- og samfunnsliv.

AUF i Oslo

Sidenummer: 27

Linjenummer: 953

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Fjerne Regjeringas fraværsgrense og erstatte det med et mindre byråkratisk og mer rettferdig regelverk*

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 27

Linjenummer: 955

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt etter kulepunkt 5

- *«Finansieringen må som i dag bestå av en basisbevilgning slik at institusjonene har en forutsigbarhet og en kontinuitet i inntektsgrunnlaget. Universitetene må ha en likeverdig basisbevilgning. Det samme bør gjelde de statlige høyskolene.»*

Den Socialdemokratiske Forening

Sidenummer: 27

Linjenummer: 956

Endringsforslag: Stryking 965-66: Stryke ordet «alle» i kulepunktet.

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 958**Endringsforslag:**

- Øke utdanningsstøtten gjennom Lånekassen, knytte den til grunnbeløpet i folketrygden og fullføre opptappingen mot 11 måneders studiestøtte.

Ski Arbeiderparti**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 958**Endringsforslag:**

- Endre fra «11» til «12»

AUF i Oslo**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 963**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- Flytte forhandlingsretten fra kommune til stat

Vest-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 964**Endringsforslag:**

- «Bygge 4 000 studentboliger årlig.»

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 964**Endringsforslag:** Endre kulepunkt til:

Bygge flere studentboliger, med vekt på studiestedene med størst behov. Det bør være et langsiktig mål om en 30 % studentboligdekning, og at boligbyggingen trappes opp med et årlig nivå på 3000 boliger frem til dette målet er nådd.

Den Socialdemokratiske Forening**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 964**Endringsforslag:** Endre kulepunkt fra «3000 studentboliger» til «7500 studentboliger».**Hordaland Arbeiderparti****Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 964**Endringsforslag:** Endre kulepunkt til:

- "Bygge 3000 studentboliger årlig *med vekt på studiestedene med størst behov. Det er et langsiktig mål om en minimums 30 % studentboligdekning*".

Den Socialdemokratiske Forening**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 968**Endringsforslag:** Stryking 968: Stryke heile kulepunktet etter «legge betre til rette for deltidsstudenter.»**Den Socialdemokratiske Forening****Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 972**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Innføre strengere krav ved akkreditering og lånekassefinansiering av private høyere utdanningsinstitusjoner*

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 972**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt:

- *Fullføre opptappingen mot 11 måneders studiestøtte*
- *Knytte studiestøtten til Grunnbeløpet i folketrygden (G-regulering), og binde støtten til minimum 1,5 G.*
- *Innføre Students at Risk (StAR) som en permanent ordning i Norge*

Hammerfest Arbeiderparti**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 972**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Støtte opprettelse av flere digitaliserte undervisningstilbud ved universitetene.*

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 972**Tilleggsforslag:**

- *Students at Risk skal bli en permanent ordning*
- *Det arbeides for at alle studenter og akademikere skal kunne uttrykke seg fritt uten frykt for trusler eller represalier.*

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 972**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Nytte studiestøtten til Grunnbeløpet i folketrygden (G-regulering), og binde støtten til minimum 1,5 G*

Vest-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 972**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- «UH-institusjonene må i større grad legge til rette for gratis desentrale studier for voksne.»

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 972**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt:

- *Fullføre opptappingen mot 11 måneders studiestøtte*
- *At alle som studerer i Norge skal ha tilgang på et studentombud, denne skal ha juridisk kompetanse og skal bistå studenter i kontakt med egen utdanningsinstitusjon.*
- *Innføre Students at Risk som en permanent ordning i Norge.*
- *Sikre nok kvalifiserte lærere i fremtiden må kompetansekravet i matematikk endres og sidestilles med kravet i norsk, som innebærer en karakter på 3 eller bedre.*

Ski Arbeiderparti**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 972**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Økte rettigheter for studenter som blir syke eller gravide i studietiden*

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 977**Tilleggsforslag:**

Norge har verdensledende forskningsmiljø innen klima, miljø og hav, og Arbeiderpartiet ønsker derfor å videreutvikle viktige kunnskapsklynger innen hav og klima.

Oslo Arbeidersamfunn**Sidenummer:** 27-28**Linjenummer:** 981,987 og seks andre stader**Endringsforslag:**Ta ut: *FoU*Sett inn: *Forsking og utvikling*

Grunngjeving: *Folk kan ikkje desse forkortingane, og det ser berre arrogant og dumt ut å bruka dei i eit dokument som mange skal lesa. Det kan fort bli oppfatta som ein klisjé som ikkje e oppriktig meint.*

Oppland Arbeiderparti**Sidenummer:** 27**Linjenummer:** 972

Tilleggsforslag

- *Gi Statens lånekasse anledning til å gi lån for betaling av privatisteksamen som gjøres om til stipend ved bestått eksamen.*

Oslo Arbeidersamfunn

Sidenummer: 27

Linjenummer: 983

Endringsforslag: Sett inn som tillegg:

Stimulere universitets- og høyskolesektoren til å holde oppe forskning, dokumentasjon og utdanning som gjelder norske forhold og språk som Norge har ansvar for, og arbeide for å fremme norsk som fagspråk.

Grunngjeving: Fagområde som er særeigne for Noreg og krev stor kunnskap om norske tilhøve har i dag utsett fagleg forankring ved universitet og høyskular, fordi dei høver mindre bra som emne for EU-prosjekt. Norsk humaniora- og samfunnsfagforskning må sikrast også i framtida.

Språk må nemnast i samband med forskning, for det er i forskingssektoren at domenetapet for norsk skjer fortast. Vektlegging av språkforskning er svært viktig ikkje berre for dokumentasjonen av norsk, men også for dei mindre minoritetsspråka som Noreg har ansvar for, som samisk, kvensk, romani og teiknspråk. (jf framlegg ved linje 2600 og 2636).

Asker Arbeiderparti

Sidenummer: 28

Linjenummer: 1005

Tilleggsforslag: nytt strekpunkt

"Etablere sammen med partene i arbeidslivet et Arbeidslivsforskningsprogram for å opparbeid bedre kunnskap om de endringer som faktisk skjer ute på de enkelte arbeidsplassene og hvordan de påvirker arbeidstakernes arbeidsforhold."

Begrunnelse: Det er 10 år siden det siste Arbeidslivsforskningsprogrammet (VS-2010) ble avsluttet.

I løpet av de siste 10 årene har norsk arbeidsliv gjennomgått store forandringer og omstillinger. Det har påvirket arbeidsvilkår og bedriftsdemokratiske rettigheter.

Forskningsbasert kunnskap om hva som faktisk skjer av endringer på den enkelte arbeidsplass og hvordan det påvirker de ansatte, er i dag ikke eksisterende.

Behovet for et nytt Arbeidslivsforskningsprogram er stort og det må forankres med partene i arbeidslivet og myndighetene.

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 28

Linjenummer: 1007

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt:

- *Sikre en fri og uavhengig forskning som kan fungere som et korrektiv og som utfordrer etablerte sannheter og verdensbilder.*
- *Videreutvikle viktige kunnskapsklynger innen hav og klima.*
- *Utrede intensivordninger for forskningsinstituttene til å tilby sin kompetanse til undervisning.*

Helse

Lunner Arbeiderparti

Sidenummer: 30

Linjenummer: 1014

Tilleggsforslag: *Oppland Arbeiderparti mener de organisatoriske systemene og de økonomiske rammene, herunder konsekvensene for kommuneøkonomien i større grad må avklares nærmere før en ny sykehusmodell vedtas.*

Brønnøy Arbeiderparti

Sidenummer: 30

Linjenummer: 1027/28:

Endringsforslag: endre til:

Sørge for tettere samarbeid mellom skolen og Barne- og ungdomspsykiatrien (BUP). Gi ansatte i skolen (elevtjenesten) med videreutdanning i psykososialt arbeide med barn og unge mulighet til henviser til BUP.

Brønnøy Arbeiderparti

Sidenummer: 30

Linjenummer: 1029

Endringsforslag: endre punkt til

Åpne for «e-elevtjeneste» slik at ungdom kan kontakte sin skolehelsetjeneste gjennom digitale plattformer.

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 31

Linjenummer: 1044

Tilleggsforslag: Tillegg i forlengelse av 1. setning:

«... sterk offentlig helsetjeneste i hele Norge.»

Gran Arbeiderparti

Sidenummer: 31

Linjenummer: 1044

Endringsforslag:

Arbeiderpartiet vil ha en sterk, offentlig helsetjeneste.

Loppa Arbeiderparti

Sidenummer: 31

Linjenummer: 1046

Tilleggsforslag:

Større satsing på prehospitale tjenester, dette vil gi god samfunnsøkonomisk effekt.

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 31

Linjenummer: 1048

Tilleggsforslag: Tillegg etter setning

- *Kronisk syke skal få reduserte egenandeler*

Alta Arbeiderparti

Sidenummer: 31

Linjenummer: 1065

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Arbeiderpartiet vil gjennomføre diagnoselisten for fysioterapi innenfor provenynøytral ramme under egenandelstak 2.*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 31

Linjenummer: 1076

Endringsforslag: Nytt setning

- *"Jobbe aktivt for å utjamne sosiale forskjeller i helse."*

Brønnøy Arbeiderparti

Sidenummer: 31

Linjenummer: 1077

Tilleggsforslag: Legg til kulepunkt:

Ungdommer som har elevstatus eller er i andre kompetansegivende tiltak skal ha tilgang til legetjenester og andre helsetjenester utenom skole- eller arbeids-tid. (begrunnelse: ingen har rett til å frarøve unge viktig undervisningstid, time hos psykolog kan estimeres til 4 timer mentalt fravær) .

Alstahaug Arbeiderparti

Sidenummer: 19

Linjenummer: 1078

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Styrt fysisk aktivitet på minimum 30 min. pr. dag i skolen.*

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 31

Linjenummer: 1079

Endringsforslag: fjernes.

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 31

Linjenummer: 1079

Endringsforslag: Nytt setning

- *"Gjeninnføre skolefrukt i ungdomsskolen"*

Moss Arbeiderparti**Sidenummer:** 31**Linjenummer:** 1080**Tilleggsforslag:***«... alternativt et enklere gratis måltid»*

Begrunnelse: det vil gi kommunen og skolene en mulighet til å vurdere om det på deres skole egner seg bedre med et enklere men helt gratis måltid slik som for eksempel havregrøt/havresuppe til frokost (dette tilbudet har vi ved de fleste videregående skolene i vårt fylke i dag og det fungerer utmerket.)

Vestfold Arbeiderparti**Sidenummer:** 31**Linjenummer:** 1081**Endringsforslag:** Ordet «foreldre» fjernes.**Frogn Arbeiderparti****Sidenummer:** 31**Linjenummer:** 1084**Tilleggsforslag:**

- Gjøre psyko-sosialt miljø til en del av kompetansemålene til skolen

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 31**Linjenummer:** 1084**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- HPV-vaksinasjon av gutter innføres i barnevaksinasjonsprogrammet på lik linje med jenter.

Tromsø Arbeiderparti**Sidenummer:** 31**Linjenummer:** 1084**Tilleggsforslag; nytt kulepunkt;**

- «Forby omskjæring av guttebarn, med mindre det er medisinsk begrunnet.»

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 31**Linjenummer:** 1090**Tilleggsforslag: Ny setning**

For å bidra til å styrke det forebyggende og rehabiliterende helsearbeidet må den frivillige helseinnsatsen som gjøres i organisasjonene anerkjennes og styrkes.

Vest-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 32**Linjenummer:** 1102**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt*

- *«Akuttsykehus skal ha beredskap i kirurgisk vurdering og stabilisering, samt kunne håndtere akutte hendelser.»*

Den Socialdemokratiske Forening**Sidenummer:** 32**Linjenummer:** 1104**Tilleggsforslag:** *Tillegg til kulepunkt: «for å sikre god dekning og kvalitet.»***Stovner-Vestli Arbeiderparti****Sidenummer:** 32**Linjenummer:** 1112**Tilleggsforslag:** *Nye kulepunkter*

- *Helse og omsorgsdepartementet skal gi føringer til Helseforetakene om å prioritere barnekreftforskning.*
- *Barnekreftforskning må styrkes med øremerkede midler.*

Sandefjord Arbeiderparti**Sidenummer:** 32**Linjenummer:** 1128**Tilleggsforslag:** *«... og gi helsesøstre og skolepsykologene mulighet til å henvise til BUP»***Den Socialdemokratiske Forening****Sidenummer:** 32**Linjenummer:** 1133-1134**Endringsforslag:** *Tillegg kulepunkt 1133:**«gjennom en omfattende styrking av DPS og tilhørende tilbud.»**Nytt kulepunkt 1134: «Se på tildeling av psykologer og psykiatere for å sikre at det er alvorlighetsgrad som bestemmer opptak ved henvisning, og etablere en ny digital løsning for henvisning av pasienter.»***Gran Arbeiderparti****Sidenummer:** 32**Linjenummer:** 1134**Endringsforslag:***Etablere lett tilgjengelige lavterskeltilbud med mulighet for drop-in, som Familiens Hus og Ung Arena, for alle kommuner.***AUF i Oslo****Sidenummer:** 35**Linjenummer:** 1137

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Innføre en nasjonal bemanningsnorm for helsesøstre i tråd med helsedirektoratets anbefalinger.*

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 32

Linjenummer: 1143

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Utvikle flere medikamentfrie tilbud og at alle pasientgrupper som vil ha nytte av musikkterapi skal få tilbud og at det utdannes flere musikkterapeuter.*

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 32

Linjenummer: 1143

Tilleggsforslag:

- *Styrke lavterskeltilbud innen psykisk helse i universitets- og høyskolesektoren*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 32

Linjenummer: 1143

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- *Ha flere sosiallærere i skolen for å avlaste helsesøster.*
- *Ha tettere samarbeid mellom skolene når elever går fra ungdomsskolen til videregående skole.*
- *Ha kommunale pårørende koordinatorene innen psykisk helsevern.*

Årvoll Arbeiderpartilag

Sidenummer: 32

Linjenummer: 1143

Tilleggsforslag: *Følge opp anbefalingene i Likestillings- og diskrimineringsombudets rapport til FNs komité for rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.*

Begrunnelse: Personer med nedsatt funksjonsevne i Norge får ikke sine menneskerettigheter oppfylt. Det viser en rapport fra Likestillings- og diskrimineringsombudet (2015). Skal Norge leve opp til FN konvensjonen om retter til mennesker med nedsett funksjonsevne (CRPD), må politikk endres fra å se på feil ved folk, til feil med systemet. Arbeiderpartiet mener det at norsk lovgivning og politikk må bli i samsvar med CRPD-konvensjonen. Vi vil derfor følge opp anbefalingene i Likestillings- og diskrimineringsombudets rapport til FNs komité for rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Trondheim Arbeiderparti

Sidenummer: 32

Linjenummer: 1143

Tilleggsforslag: *Nye kulepunkt*

- Sterkere statlig finansiering til studenthelsetjenestene og øremerket finansiering til studenthelsetjeneste på bakgrunn av at Trondheim er den største studentbyen i landet
- Kunnskap om psykisk helse som en del av læreplanene for grunn- og videregående skole. Gjennomføre nasjonale opplysningskampanjer om tilbudene for ungdom som er knyttet opp mot psykisk helse.
- Ha et forbud mot markedsføring av kosmetiske inngrep
- Øke aldersgrensen for kosmetiske inngrep til 20 år, med unntak av spesielle tilfeller hvor det er helsemessige årsaker til inngrepet.
- At det må settes inn krav om vurdering av fastlege før et kosmetisk inngrep. Dersom fastlege er i tvil skal det henvises til psykolog som gjennomfører en endelig vurdering.

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 32

Linjenummer: 1143

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- «Styrke studentsamskipnadenes arbeid med studentenes psykiske helse.»

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 32

Linjenummer: 1143

Endringsforslag/tilleggsforslag

- Ha lavterskel psykisk helsetilbud i alle kommuner.
- Fjerne egenandelene hos fastlegen for ungdom opp til 18 år.
- Bidra til at våre unge lærer mer om psykisk helse i skolen.
- Styrke kommunene slik at de skal ha mulighet til å ansette flere fagfolk som kan psykisk helse.
- Sikre elever med psykiske plager og lidelser bedre tilgang til psykisk helsehjelp fra kvalifiserte fagfolk og ansette flere med slik kompetanse i kommunene.

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 32

Linjenummer: 1143-1146

Tilleggsforslag:

- At det vedtas en nullvisjon for selvmord i Norge.
- At alle departementer, direktorater og etater skal utarbeide planer for hvordan deres arbeid skal være med på å forebygge selvmord.
- Innføre en gratis, obligatorisk og årlig time hos psykolog for alle barn og unge opp til 18 år.
- Innføre minst en temadag i semesteret for elever i 8-10 trinn med fokus på psykisk helse

Den Socialdemokratiske Forening

Sidenummer: 33

Linjenummer: 1152

Endringsforslag: nytt kulepunkt

- *Legge tannhelsetjenesten inn under det kommunale helsevesenet, og innføre egenandelstak 3 for dette*

Troms Arbeiderparti

Sidenummer: 33

Linjenummer: 1153

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *At tenner blir en del av folketrygden, med full dekning av tannbevarende behandlinger*

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 33

Linjenummer: 1155

Endringsforslag: erstatning av kulepunktet:

- *Sikre at tannpleie blir en del av folketrygden for alle.*

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 33

Linjenummer: 1155

Endringsforslag:

Utarbeide en plan for gradvis satsning på tannhelsefeltet. Målet er at tannhelse skal omfattes av egenandelsordningen på lik linje som andre helsetjenester.

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 33

Linjenummer: 1155

Endringsforslag:

«Øke satsingen på tannhelse slik at flere grupper får et bedre tilbud.»

Begrunnelse: Dette er mer offensivt, men samtidig overkommelig mht finansiering. Det peker også på at det ikke er snakk om en allmenn ordning.

Borgen, Navestad og Søndre Skjeberg Arbeiderlag

Sidenummer: 33

Linjenummer: 1156 – 1159

Endringsforslag:

- *Innføre skjermingsordninger på tannhelseutgifter til personer med inntekt under 4 G samt utrede hvilke ordninger som best ivaretar dette behovet.*
- *Forbedre ordningene med refusjon gjennom folketrygden til spesielle diagnoser og personer med dårlig tannhelse.*

Lisleby Arbeiderpartilag

Sidenummer: 33

Linjenummer: 1158-1159

Tilleggsforslag: Tilføyes;

«... spesielle diagnoser og kroniske lidelser»

Våler Arbeiderparti**Sidenummer:** 32**Linjenummer:** 1159**Tilleggsforslag:**

- *Tannhelse må inn i egenandelsordningen*

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 33**Linjenummer:** 1159**Tilleggsforslag:**

- *skrote denne reformen som ingen vil ha*
- *kjempe mot oppsplitting og privatisering av den offentlige tannhelsetjenesten*
- *at tannhelsetjenesten skal forbli fylkeskommunens oppgave, og vil sørge for et fortsatt likeverdig tilbud i hele fylket*

Telemark Arbeiderparti**Sidenummer:** 33**Linjenummer:** 1159**Tilleggsforslag:**

Beholde tannhelse i fylkeskommunal regi

Tromsø Arbeiderparti**Sidenummer:** 33**Linjenummer:** 1167**Tilleggsforslag: kulepunktet endres**

- «Pasientdata må sikres forsvarlig og være under offentlig *nasjonal* kontroll»

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 33**Linjenummer:** 1178**Tilleggsforslag: Nye kulepunkt**

- *Utvikle e-journal for alle pasienter i Norge.*
- *Fjerne fax som arbeidsverktøy i hele den offentlige helsetjenesten.*

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 34**Linjenummer:** 1204**Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt**

- *Fjerne egenandelene til fysioterapi som er innført for kronikere*

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 34

Linjenummer: 1205

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt:

- *Arbeide for å øke antall organdonorer med at folk aktivt tar stilling i den elektroniske pasientjournalen.*
- *Ha en aktiv avmelding til organdonasjonsregister, i stedet for en aktiv påmelding.*

Kjelsås Arbeiderpartilag

Sidenummer: 34

Linjenummer: 1205

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt:

- *Tilbudet om behandling med stamceller tilbys flere MS-pasienter enn i dag*

Begrunnelse: I Sverige har man i perioden 2004 til februar 2016 stamcellebehandlet over 100 personer med MS. Norge har i samme periode behandlet kun 9 med stamcellebehandling. (Kilde MS forbundets nettsider 5 feb. 2016). Det er urimelig at personer nektes helbredende behandling i Norge med begrunnelse at det ikke foreligger nok forskning, når man i Sverige anser at de har mer enn nok kunnskap til å bruke denne behandlingen.

MS er en sykdom det ikke finnes annen helbredende behandling for. Det finnes kun medisin som bremser utviklingen av sykdommen. MS-syke som ønsker å bli friske, må reise til utlandet for å få behandling, en behandling de må betale for selv.

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 34

Linjenummer: 1205

Tilleggsforslag:

- *Norge tar internasjonalt lederskap for etableringen av ordninger som øker forskning, utvikling, overvåking og innkjøp av antibiotika vurdere skjerpet kontroll av multiresistente bakterier hos personer som har blitt operert utenlands.*
- *Norge skal jobbe for et internasjonalt regelverk som skal redusere overforbruket av antibiotika i verden.*

Ullensaker Arbeiderparti

Sidenummer: 34

Linjenummer: 1205

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Treffe tiltak for å redusere unødvendig bruk av latekshansker i helsevesenet, og på sikt vurdere et forbud.*

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 34

Linjenummer: 1205

Tilleggsforslag: Nye kulepunkter:

- *Arbeide for å øke antall organdonorer med at folk aktivt tar stilling i den elektroniske pasientjournalen*
- *Ha en aktiv avmelding til organdonasjonsregister, i stedet for en aktiv påmelding*

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 34

Linjenummer: 1221

Tilleggsforslag: Nytt punkt

- *Lytte til brukerorganisasjonene som kan gi verdifulle innspill til å forbedre behandlingen.*

Troms Arbeiderparti

Sidenummer: 34

Linjenummer: 1222

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

At det gjøres et aktivt arbeid for å få flere til å registrere seg som organdonorer, med et styrket rekrutteringsarbeid gjennom synlige kampanjer. Helsepersonell må skoles i å ta opp spørsmål om organdonasjon med pårørende i sorg.

Den Socialdemokratiske Forening

Sidenummer: 35

Linjenummer: 1274

Endringsforslag: Stryking av kulepunkt 1274.

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 34

Linjenummer: 1225

Tilleggsforslag: stryke andre setning i linje 1225 og helt fram til linje 1240. Forslag ny setning:

Arbeiderpartiet ønsker å evaluere samhandlingsreformen og foretaksmodellen.

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 34

Linjenummer: 1232

Endringsforslag: ordet «Vurdere» til «Gjennomføre»

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 34

Linjenummer: 1232

Endringsforslag:

Vurdere en deling av Helse Sør-Øst med bakgrunn i muligheten for bedre styring og drift. Målet på sikt er at regionene skal være mindre enn dagens organisering.

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 34

Linjenummer: 1254

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Bygge tillit mellom ansatte og ledere i sykehusene, gjennom å lytte til fagforeningene*

Grünerløkka Arbeiderpartilag

Sidenummer: 35

Linjenummer: 1266

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Halvere bruken av antibiotika i helsevesenet, forby all antibiotikabruk i landbruket.*

Trondheim Arbeiderparti

Sidenummer: 35

Linjenummer: 1267

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

Antatt samtykke ved organdonasjon

De første ni månedene av 2016, døde 26 mennesker i organdonasjonskø. Antallet mennesker som trenger donasjoner for å overleve øker hvert eneste år. Tall fra Landsorganisasjonen for Nyrepasienter og Transplanterte viser at over 33 % av kvalifiserte organdonorer eller pårørende sier nei til organdonasjon. I de fleste tilfellene er det de pårørende som må ta denne avgjørelsen. Samtidig viser undersøkelser at kun 4% av Norges befolkning er negative til å donere organer.

En lovendring som trådte i kraft 1.januar, legger mer vekt på de pårørendes ønsker og det holder nå at bare en av de pårørende sier nei. Frykten er at dette vil gjøre at antallet donorer synker enda mer. I Norge i dag må man fortelle sine pårørende at man vil donere organer, eller skaffe seg donorkort. Trondheim AP mener det vil være aktuelt med en løsning hvor man aktivt må reservere seg mot å være donor, og da havne i et register, som sjekkes før eventuell donasjon.

Flere europeiske land har allerede innført en "opt-out"-løsning, hvor alle er organdonorer i utgangspunktet. Man har altså et "antatt samtykke" fordi den store majoriteten av befolkningen er positive til donasjon. Dette gjør at det er minoriteten, de som ikke vil være donorer, som må gjøre innsatsen, og det vil forhåpentlig føre til flere donasjoner på landsbasis.

For at en slik løsning skal fungere, er det viktig at det er strenge retningslinjer rundt det. Fram til fylte 15 år vil dagens praksis gjelde, når man blir 15 blir man nødt til å ta stilling til om man ønsker å skrives inn i registeret for de som reserverer seg mot organdonasjon. Det må også være meget enkelt å melde seg inn og ut av registeret. Det må et stort informasjonsarbeid til av myndighetene for å opplyse befolkningen om ordningen. Staten må ta et ansvar for at alle offentlige helseinstanser driver et godt opplysningsarbeid. Alle skal få mulighet til å prate om ordningen med autorisert helsepersonell før de tar en beslutning. Alle nordmenn må motta brev med informasjon om ordningen, og få detaljerte instruksjoner på hvordan man kan melde seg inn i registeret, hvis man ikke vil være donor.

Arbeiderpartiet vil:

- *Ha antatt samtykke når det gjelder organdonasjon, slik at de som ikke ønsker å donere, aktivt må reservere seg mot dette*
- *Det må drives et omfattende opplysningsarbeid rundt ordningen før den blir innført*

Grünerløkka Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 35**Linjenummer:** 1276-1277**Endringsforslag:** Stryk punktet, erstattes av:

- *Taxfree kvotene avvikles. Prisene på vin på Vinmonopolet reduseres tilsvarende den økte handelen, slik at man samtidig kan få redusert grensehandelen og få mer av handelen inn i kontrollerte former. I den grad avviklingen reduserer Avinors evne til å overføre midler til småflyplassene, må slik subsidiering inn på statsbudsjettet.*

Narvik Arbeiderparti**Sidenummer:** 35**Linjenummer:** 1281**Tilleggsforslag:** Nytt punkt:

Rusmiddelbruken blant eldre er økende, og er i stor grad underdiagnostisert og underbehandlet (Alkoholforbruket blant norske kvinner og menn over 50 år er nesten doblet de siste tiårene). Dette får konsekvenser for helse- og omsorgstjenestene. Det trengs forsterket innsats, kompetanseheving og økt forskning.

Narvik Arbeiderparti**Sidenummer:** 35**Linjenummer:** 1305**Tilleggsforslag:** nytt punkt:

Halvparten av ruspasientene møter ikke opp, eller dropper ut av behandling. Dette er dårlig samfunnsøkonomi. Tetter oppfølging før innleggelse kan redusere frafall i behandling.

Vestfold Arbeiderparti**Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1308**Endringsforslag:** Stryk**Eidsberg Arbeiderparti****Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1313**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Trappe opp og øremerke midler til ruskonsulenter*

Nordstrand Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1329**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Si nei til såkalt tvillingreduksjon, der foreldre med ønske om kun ett barn velger å abortere ett av fosterne.*

Årvoll Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1333**Endringsforslag:** Barn født i utlandet av surrogater som skal sikres like rettigheter som når de kommer til Norge.

Begrunnelse: Tidligere benyttet mange surrogater fra fattige land, eller fra India, som har vært dårlig regulert. Det har man nesten sluttet med. Det vanligste nå er surrogater fra vestlige land som USA. De får naturligvis økonomisk kompensasjon, men surrogatene kan ikke være avhengig økonomisk av dette som inntekt. Det er også vanlig med krav fra de seriøse klinikkene nordmenn hovedsakelig benytter at kvinnene har egne barn fra før. Argumentene om at det er farlig eller dårlig juridisk regulert begynner altså å falle bort, og hundrevis, kanskje tusenvis av barn i Norge, er blitt til ved hjelp av eggdonasjon og surrogater. Eggdonasjon er Ap som kjent for, hvilket gjentas i dette programmet. Det viktige er å sikre disse barna har gode rettigheter.

(På sikt bør vi jobbe for at surrogatene inngår i et trygt internasjonalt regulert regelverk for hvordan dette kan foregå for å hindre utnyttelse).

Poenget er at Ap ikke trenger å vedta at vi er for surrogati nå, det er mange er skeptisk til.

Men det er heller ikke behov for å vedta at vi er mot slik programmet legger opp til.

Samfunnet og politikerne bør heller ha dette som en åpen debatt.

Denne saken vil garantert bli belyst med nye element i de nærmeste årene. 62% av både våre og Høyre sine velgere oppgir for øvrig at de er for surrogati, så det er unødvendig å være så bombastisk i programmet.

Den Socialdemokratiske Forening**Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1334**Endringsforslag:** Tillegg linje 1334: «og vil legges inn under barnevernets myndighet.»**Tromsø Arbeiderparti****Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1335**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- «Innføre en lov som gjør organdonasjon til hovedregel, med mulighet til reservasjon.»

Risør Arbeiderparti**Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1339**Tilleggsforslag:** Nytt avsnitt linje 1339

«Eldre som ikke har evne eller mulighet til å delta i den digitale hverdag skal kunne være en del av samfunnet på lik linje som alle andre.»

Frogn Arbeiderparti
Sidenummer: 36
Linjenummer: 1339

Tilleggsforslag:

- Legge til rette for at eldre som ikke har evne eller mulighet til å delta i den digitale hverdagen, også skal kunne delta i samfunnet på lik linje som alle andre.

Lindås Arbeiderparti
Sidenummer: 36
Linjenummer: 1339

Tilleggsforslag: *Eldre som ikke har evne eller mulighet til å delta i den digitale hverdag skal kunne være en del av samfunnet på lik linje som alle andre.*

Aust-Agder Arbeiderparti
Sidenummer: 36
Linjenummer: 1339

Tilleggsforslag:

Eldre som ikke har evne eller mulighet til å delta i den digitale hverdag skal kunne være en del av samfunnet på lik linje som alle andre.

Lindås Arbeiderparti
Sidenummer: 36
Linjenummer: 1353

Tilleggsforslag: *Eldre som ønsker de skal månedlig motta pensjonsslippen på papir.*

Argumentasjon: Mange eldre er frustrerte over ikke lenger å ha kontroll på pensjonsutbetalingen da de ikke lenger mottar pensjonsslipp i postkassen men er henvist til digitale løsninger som de ikke mestrer. AP la frem forslag i Stortinget i desember 2016 som har i seg at eldre som ønsker de fortsatt må kunne få pensjonsslippen på papir. Dette er en stor sak på grunnplanet og mange har forventninger til at AP følger opp sitt forslag ved å programfeste dette.

Risør Arbeiderparti
Sidenummer: 36
Linjenummer: 1353

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Eldre som ønsker det skal månedlig motta pensjonsslippen på papir.*

Argumentasjon: Mange eldre er frustrerte over ikke lenger å ha kontroll på pensjonsutbetalingen da de ikke lenger mottar pensjonsslipp i postkassen men er henvist til digitale løsninger som de ikke mestrer. AP la frem forslag i Stortinget i desember 2016 som har i seg at eldre som ønsker det fortsatt må kunne få pensjonsslippen på papir. Dette er en stor sak på grunnplanet og mange har forventninger til at AP følger opp sitt forslag ved å programfeste dette.

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1353**Endringsforslag:**

- *Eldre som ønsker det skal månedlig motta pensjonsslippen på papir.*

Aust-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1353**Tilleggsforslag:***Eldre som ønsker det skal månedlig motta pensjonsslippen på papir.*

Begrunnelse: Mange eldre er frustrerte over ikke lenger å ha kontroll på pensjonsutbetalingen da de ikke lenger mottar pensjonsslipp i postkassen men er henvist til digitale løsninger som de ikke mestrer.

AP la frem forslag i Stortinget i desember 2016 som har i seg at eldre som ønsker det fortsatt må kunne få pensjonsslippen på papir.

Dette er en stor sak på grunnplanet og mange har forventninger til at AP følger opp sitt forslag ved å programfeste dette.

Ski Arbeiderparti**Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1354**Tilleggsforslag:** Tillegg til kulepunkt

- *Fjerne øvre aldersgrenser for å velges som meddommer, lagrettemedlem og forliksråd*

Østfold Arbeiderparti**Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1355**Tilleggsforslag:***«... og tilbakeføres til kulturdepartementet»***Østfold Arbeiderparti****Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1358**Tilleggsforslag:***Utdype i forhold til bofellesskap og aktivitetsmuligheter (eks fra Eidsvoll)***Oslo Arbeidersamfunn****Sidenummer:** 36**Linjenummer:** 1360

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt på linje 1360

- «Sikre tilstrekkelig med sykehjemsplasser for eldre som trenger bo- og behandlingstilbud»

Begrunnelse: I Arbeidet med å styrke hjemmebaserte tjenester må en ikke se bort fra at det i dag er en del eldre som trenger omsorg og pleie som bare kan gis i sykehjem.

Eidsberg Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1372

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- Stimulere til flere ansatte farmasøyter på kommunalt nivå

Nordbyen Arbeiderlag Gjøvik

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1372

Tilleggsforslag:

Legge til rette slik at flere ansatte tar mastergrad og kan starte phd-utdanning.

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1378

Endringsforslag: Kulepunktet endres til

- Videreføre investeringstilskuddet til bygging/renovering av sykehjem og omsorgsboliger, slik det var før ordningen ble endret i 2016

Alternativt: Gjennføre reglene for investeringstilskudd til bygging/renovering av sykehjem og omsorgsboliger slik de var før endringen i 2016

Forklaring: *Pr. i dag får ikke kommunene mva. kompensasjon når eksisterende sykehjem rehabiliteres, men bare ved nybygg. Dette kan ha store økonomiske konsekvenser for den enkelte kommune. Det er viktig å spesifisere at vi vil videreføre reglene slik de var før 2016.*

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1380

Tilleggsforslag: *Lage en strategi om og sørge for bedre ernæring*

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1382

Tilleggsforslag:

«..... Trening ved f.eks. dagsenter for demente, samt ...»

Laksevåg Arbeidersamfund

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1383

Tilleggsforslag:

«...og samarbeid med frivillige»

Laksevåg Arbeidersamfund

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1386

Endringsforslag:

Styrke årsaksforskningen på demenssykdomer, særlig Alzheimer som rammer flest, og andre nevrologiske sykdommer.

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1387

Tilleggsforslag:

- «Enerom til alle som ønsker det på sykehjem»

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1387

Tilleggsforslag

- *Styrke kommuneøkonomien, slik at eldre som trenger sykehjemsplass skal få det, og de skal ha enerom.*
- *Tilrettelegge for at ektepar og samboere som har innvilget sykehjemsplass skal få bo sammen hvis de ønsker det.*
- *Videreføre tilskuddsordningen til kommunene både for rehabilitering og nybygging av omsorgsplasser.*
- *Styrker tilskuddsordningen for investering i velferdsteknologi.*

St. Hanshaugen AP

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1387

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Innkjøp av velferdsteknologi skal gjøres med systemer som er åpne.*

Begrunnelse: Innkjøp av velferdsteknologi som er låst til enkelte systemer vil kunne forhindre kommuner og staten i å ta i bruk ny bedre (og ofte billigere) teknologi etter hvert som den utvikles. Det er viktig å sikre at ikke det offentlige blir låst til et system fra en leverandør, men at de hele tiden kan velge fritt mellom det materiellet og programvaren som til enhver tid er det mest hensiktsmessige.

Sauda Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1387

Tilleggsforslag

Det er svært viktig er å satse mer på forskning på demenssykdommer og at kommunene må lage egne handlingsplaner for denne uensartede pasientgruppen. Dette er en voksende gruppe og en stor utfordring for helsevesenet. De er i utgangspunktet like ulike som alle andre i samfunnet, har ulik bakgrunn, levd forskjellige liv og trenger derfor ulik tilnærming. I Danmark har de kommet langt i en tilrettelagt demensomsorg basert på individets egenart, hva gjelder medisinsk behandling og hvordan legge til rette for en meningsfull hverdag for den enkelte. Arbeiderpartiet bør styrke dette viktige feltet, undersøke hva virker og hvilke faktorer må til og så lage en nasjonal plan. Kommunene må styrke innsatsen på kompetanse innen geriatri og demens på alle yrkesgrupper som vedrører brukerne, leger, sykepleiere, hjelpepleiere, omsorgsarbeidere, ergoterapeuter mm.

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1389

Endringsforslag: *stryk*

«Hjemmebaserte»

Begrunnelse: Arbeiderpartiet bør ikke peke på hvordan dette skal skje. Det bør utvikles og et godt lindrende tilbud både for de som dør hjemme og for de som dør på en lindrende enhet. Det bør være opp til kommunene å vurdere forholdet mellom disse. Mange kommuner har dessuten gode lindrende tilbud på institusjon/sykehjem som det er verdt å slå ring om. Det er gjerne den lindrende enheten på institusjon som er basis for den hjemmebaserte.

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1389

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

“For å gi god omsorg ved livets slutt vil vi:”

- *-Utrede mulighet for passiv og aktiv dødshjelp.*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1390

Endringsforslag: *stryk*

Begrunnelse: Setningen gir ingen mening. Skal eldre som er gamle og «mett av dage» sikres et bedre lindrende behandling enn en ungdom på 20 som dør av kreft? De lindrende enhetene er flinke til å behøvs tilpasse tilbudet.

Ensjø Kampen Vålerenga Arbeiderpartilag

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1391

Endringsforslag:

Investere i bedre kompetanse på lindrende behandling hos ansatte i pleie- og omsorgssektoren *og sikre at dette er tilgjengelig når det trengs som mest.*

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1393

Endringsforslag:

- *Styrke samarbeidet med ideelle aktører og frivillige, herunder*

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 37

Linjenummer: 1394

Tilleggsforslag: *Eget avsnitt om pensjon*

- *Pensjonistene gis lik lønnsvekst som lønnsmottakere generelt*
- *Gjeninnføre lønnsslipp for pensjonister som ønsker å få den tilsendt som tidligere.*

Klima

Narvik Arbeiderparti

Sidenummer: 39

Linjenummer: 1407

Tilleggsforslag: Legg til setning:

Sikre kapasitet på jernbanen slik at gods skal i størst mulig grad transporteres på jernbane og ikke vei.

Næringpolitisk forum Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 39

Linjenummer: 1410-1414

Tilleggsforslag:

Norge har sterke industrielle miljøer som kan ta globalt lederskap i utviklingen av null- og lavutslippsteknologi. Det offentlige skal stille strenge krav, men også være en sterk partner for industrien og redusere risiko. Et verdiskapingsprogram for bioøkonomien er ett av mange tiltak. *Den norske verftsindustrien er i verdensklasse på å bygge skip med lave drivhusgassutslipp, dette konkurransefortrinnet skal vi bygge videre på. Norge har gjennom olje- og gassektoren bygget ledende teknisk kompetanse som kan nyttiggjøres i det grønne skiftet. Vi vil også legge til rette for karbonfangst,- bruk og -lagring og legge til rette for at norsk 1414 sokkel kan bli et fremtidig karbonlager for Europa.*

Borgen, Navestad og Søndre Skjeberg Arbeiderlag

Sidenummer: 39

Linjenummer: 1421

Tilleggsforslag:

- *Det innføres støtteordninger for produksjon og bruk av massivt tre i Norge.*

Næringpolitisk forum Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 39

Linjenummer: 1428

Tilleggsforslag: *Nytt avsnitt etter 1428*

Klimapolitikk som skaper arbeidsplasser

De kommende tiårene må Norge gjøre store investeringer for å redusere utslipp av drivhusgasser. Der det er mulig skal tiltak og investeringer som gjøres for å redusere drivhusgassutslipp samtidig legge til rette for at det også skapes nye norske arbeidsplasser og forretningsmuligheter.

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 40

Linjenummer: 1436

Tilleggsforslag: Ny setning:

Et grønt skifte krever at målet om klima- og miljøhensyn overordnes de andre målene, men uten at sosial ulikhet øker.

Nordstrand Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 40**Linjenummer:** 1449**Tilleggsforslag:**

Vi vil videreføre regnskogsatsingen på et høyt nivå. Vi vil samtidig bidra til at regnskog ikke hugges til fordel for miljøskadelige palmeoljeplantasjer, også når oljen går til produksjon av biodiesel.

Næringspolitisk forum Oslo Arbeiderparti**Sidenummer:** 39**Linjenummer:** 1463**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- Styrke Norfund for å sikre økt satsing på fornybar energi i utviklingsland

Eidsberg Arbeiderparti**Sidenummer:** 41**Linjenummer:** 1497**Endringsforslag:**

«Nullutslippsbiler» til «nullutslippsbiler- og motorsykler»

Næringspolitisk forum Oslo Arbeiderparti**Sidenummer:** 41**Linjenummer:** 1498**Tilleggsforslag:** Ny setning på linje 1498

Vi vil også jobbe for at alle relevante deler av virkemiddelapparatet benyttes for å sikre omstilling til det grønne skiftet, dette inkluderer tydeliggjøring av føringer og måloppfølging av bidrag til det grønne skiftet for blant andre Innovasjon Norge, Eksportkreditt, Norad, Argentum, Investinor.

Næringspolitisk forum Oslo Arbeiderparti**Sidenummer:** 41**Linjenummer:** 1499**Tilleggsforslag:** Nytt avsnitt på linje 1499

Åpenhet om klimagassutslipp og tiltak fra næringslivet bidrar til styrket intern kontroll i selskapene, og styrket beslutningsgrunnlag for eksterne interessenter inkludert kunder, investorer og politikere. Vi vil stille krav til klimarapportering for klimagassintensive virksomheter.

Næringspolitisk forum Oslo Arbeiderparti**Sidenummer:** 41**Linjenummer:** 1500**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt på linje 1500

- Stimulere til at tiltak for å redusere drivhusgassutslipp også bidrar til å skape verdier og arbeidsplasser i Norge, blant annet ved å tydeliggjøre føringer og måloppfølging av alle relevante deler av virkemiddelapparatet, og stimulere til samarbeid på tvers

av politikkområder og mellom offentlige virksomheter slik som Enova og Innovasjon Norge

- Stille krav om klimarapportering for klimagassintensive virksomheter
- Sette et mål om 10 TWh redusert energibruk i eksisterende bygg sammenlignet med dagens nivå
- Det legges frem en NOU om Norges karbonrisiko kommende stortingsperiode, samt at det utarbeides en konkret og langsiktig plan for å redusere risikoen
- Stille tydeligere krav til klimapåvirkning i offentlige anbud, gjennom å for eksempel stille krav om utslippsfrie anleggsplasser i statlige byggeprosjekter
- Kommunene gis generell adgang til å innføre nullutslippssoner

Eidsberg Arbeiderparti

Sidenummer: 41

Linjenummer: 1506

Endringsforslag: Endre fra «nullutslippsbiler» til «nullutslippskjøretøy»

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 41

Linjenummer: 1514

Tilleggsforslag

- Det innføres en ny generell avgift på utslipp av klimagasser i ikke-kvotepliktig sektor i tråd med forslaget fra Grønn skattekommisjon. Norsk matproduksjon må skjermes fra denne avgiften.
- Inntekt fra generelle klimagassavgifter brukes til å subsidiere mer miljøvennlige alternativer, styrke velferdstjenestene samt å senke det samlede skattetrykket for lavinntektshusholdninger.

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 41

Linjenummer: 1526

Endringsforslag:

«Bidra til økt knutepunktutvikling, fortetting med kvalitet og kort vei til grønne lunger for alle»

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 41

Linjenummer: 1526

Endringsforslag: Endre kulepunkt til:

- Bidra til at befolkningen i områder med stor boligbygging får kort vei til **friarealer og blågrønne lunger**

Moss Arbeiderparti

Linjenummer: 1527-1528

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- Bidra til mer energivennlig og bærekraftig drift av eksisterende bygg.

- Bidra til økt bruk av tre, bærekraftige og fornybare energikilder og flere passiv- og plussbygg blant kommunale nybygg.

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 41

Linjenummer: 1531

Tilleggsforslag:

Arbeiderpartiet oppretter en arbeidsgruppe med mål om å lage kriterier og få på plass en ordning med miljøfyrårn-sertifisering av private husholdninger.

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 41

Linjenummer: 1531

Tilleggsforslag

- *Alle nye offentlige bygg skal bygges i tre, og være plusshus eller passivhus.*

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 41

Linjenummer: 1531

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *«Innføre en matkastelov etter modell fra Frankrike»*

Næringpolitisk forum Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 42

Linjenummer: 1556

Tilleggsforslag: Nye kulepunkter

- *Øke fokuset på utslippsregnskap i et livsløpsperspektiv knyttet til materialbruk i bygg og infrastrukturprosjekter*
- *Endre miljøavgiften på emballasje slik at oljebasert plast blir mindre lønnsomt enn planteplast*

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 42

Linjenummer: 1557

Tilleggsforslag

- *Utrede muligheten for å begrense mengden plast i forbruksprodukter.*
- *At det skal innføres en matkastelov.*

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 42

Linjenummer: 1557

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Forsterke innsatsen mot mikropplast og unødvendig emballasje*

Fredrikstad Arbeiderparti**Sidenummer:** 42**Linjenummer:** 1562**Tilleggsforslag:***«... og panteordning på gamle bildekk»***Bærum Arbeiderparti****Sidenummer:** 42**Linjenummer:** 1564**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- «Vurdere en matkastelov som omfatter næringsmiddelindustrien og dagligvarebransjen».

Fredrikstad Arbeiderparti**Sidenummer:** 42**Linjenummer:** 1570**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt*At kunstgressbaner med gummigranulat skiftes ut med materiale som ikke skiller ut mikroplast, for eksempel korkgranulat.***Nord-Trøndelag Arbeiderparti****Sidenummer:** 42**Linjenummer:** 1589**Tilleggsforslag:***Utslippskutt i landbruket*

Norsk landbruk står for omkring 9 % av nasjonale klimagassutslipp. Næringen har selv over tid tatt aktive grep for reduksjon av utslippene. Parisavtalen og EUs klimapolitikk legger føringer for ytterligere reduksjoner, noe næringen er innforstått med og vil samarbeide om. Myndighetene må utforme mål og virkemidler i nært samarbeid med organisasjonene. Dette må balanseres opp mot økt matproduksjon på norske ressurser. Matproduksjon vil aldri kunne bli klimanøytral.

Arbeiderpartiet vil:

- *samarbeide med landbruksnæringen om utforming av mål og virkemidler i arbeidet for å redusere næringens utslipp av klimagasser.*
- *at dette må resultere i en forpliktende og tallfestet plan for tiltak knyttet til de forpliktelser vi er pålagt.*
- *at en slik plan må balanseres opp mot behovet for økt matproduksjon på norske ressurser.*
- *prioritere kunnskapsbygging og forskning omkring landbrukets muligheter for å bli mer klimavennlig.*
- *arbeide for at klimasaken skal bli et viktig tema i jordbruksoppgjørene framover.*

Moss Arbeiderparti**Sidenummer:** 43**Linjenummer:** 1595 - 1609

Endringsforslag:

Beskrivelsen kortes kraftig ned – eventuelt fjernes.

Begrunnelse: Den er preget av å være et øyeblikksbilde og programmet skal vare i 4 år- I tillegg står det ikke et eneste ord om satsing på tog. Stemmer helle ikke overens med tekst om Elferger lengre ut i programmet. Står heller ingenting om biogass.
(Kanskje dele tiltakene inn i kollektiv, gods og personbil og drivstoff?)

Narvik Arbeiderparti

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1597

Tilleggsforslag: ny tekst

Sikre kapasitet på jernbanen der den er et konkurransedyktig alternativ til vogntog.

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1597

Tilleggsforslag:

- «... samt utbygging av jernbane i Nord-Norge.»

Bærum Arbeiderparti

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1600

Tilleggsforslag: Legge til:

«Det forutsettes at biodiesel og hydrogen produseres med netto reduksjon av klimagassutslipp, ikke fortrenger matproduksjon og hensyntar biologisk mangfold og bærekraftig arealbruk.»

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1602

Tilleggsforslag: «... og legge til rette for mest mulig godstransport på jernbane»

AUF i Oslo

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1609

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- Stoppe norsk eksport av kull
- Stanse tildeling av nye konsesjoner til kulldrift
- Doble co2-avgiften

Næringpolitisk forum Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1610

Tilleggsforslag: Nytt avsnitt på linje 1610

På veien mot en klimavennlig transportsektor har vi store muligheter til å dra nytte av norske bedrifter og arbeidsfolk. Dette gjelder for eksempel norsk verftsindustri og den fremvoksende næringen innen biodrivstoff. Her har vi en mulighet til å skape verdier og arbeidsplasser for Norge samtidig som vi reduserer drivhusgassutslipp.

Næringspolitisk forum Oslo Arbeiderparti**Sidenummer:** 43**Linjenummer:** 1611**Tilleggsforslag: Nye kulepunkt**

- *Aktivt bruke det grønne skiftet i transportsektoren som en mulighet til å skape verdier og arbeidsplasser*
- *Realisere utslippsfrie skip i alle klasser ved bruk av ulike nullutslippsteknologier*
- *Styrke støttemuligheter for investering i ny grønn industri og teknologi, herunder produksjon av biodrivstoff og andre biobaserte klimaløsninger basert på skogsråstoff*
- *Gjøre hydrogen til en næringsmulighet for Norge ved å etablere en incentivordning for produksjon av hydrogen*

Eidsberg Arbeiderparti**Sidenummer:** 43**Linjenummer:** 1619**Endringsforslag:**

Endre fra «nullutslippsbiler» til «nullutslippskjøretøy»

Oppland Arbeiderparti**Sidenummer:** 43**Linjenummer:** 1619**Tilleggsforslag:**

- *Det må innføres krav om at drosjer og busser må være miljøvennlige. Innen en tidsfrist må alle vanlige drosjer være nullutslippsbiler. Det må ryddes opp i lovverket slik at alle selskap, deriblant selskap som Uber og Haxi, omfattes av samme lovverk og bestemmelser.*

Oppland Arbeiderparti**Sidenummer:** 43**Linjenummer:** 1622**Tilleggsforslag**

- *Styrke Enovas arbeid med utbygging av ladeinfrastruktur.*

AUF i Oslo**Sidenummer:** 43**Linjenummer:** 1625**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *At staten og kommunen skal vekte miljømessige hensyn med 40% i sine offentlige anbud*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1629

Endringsforslag:

«At alle nye anbud innen kollektivtrafikken benytter null- eller lavutslipp»

Begrunnelse: mange av dagens anbud vil fremdeles være i kraft i 2020

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1632

Tilleggsforslag: Endret kulepunkt

- *At staten skal bidra med minst 70 prosent av investeringskostnadene i store kollektivutbygginger i storbyområdene*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1633

Tilleggsforslag: *Nye kulepunkter*

- Bidra til at alt tilgjengelig biomasse (blant annet fra avfall og landbruk) kan brukes til utvikling av biogass.
- Utvikle en handlingsplan for å få gods over fra vei til bane og sjø.
- At tilgjengelig overskuddsstrøm lagres som hydrogen.
- At flest mulig personreiser kan tas med tog.

Linje 1629 erstattes med: *At alle nye anbud innen kollektivtrafikken benytter null- eller lavutslipp*

Begrunnelse: mange av dagens anbud vil fremdeles være i kraft i 2020

Narvik Arbeiderparti

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1634

Tilleggsforslag: nytt punkt

Satse på gods på jernbane ved å sikre kapasitet på strekninger som har en viktig eksportfunksjon.

Hellerud Arbeiderparti

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1634

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Så som ny sentrum Jernbanetunnel og T-banetunnel i Oslo, tverrforbindelse på T-banen gjennom Groruddalen og T-bane til A-hus/Lillestrøm*

Ellingsrud Arbeiderpartilaglag

Sidenummer: 43

Linjenummer: 1634

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Så som ny sentrum Jernbanetunnel og T-banetunnel i Oslo, tverrforbindelse på T-banen gjennom Groruddalen og T-bane til A-hus/Lillestrøm*

Næringspolitisk forum Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 44

Linjenummer: 1664

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- *Utvikle en finansieringsmodell som gjør drift med CCS lønnsomt nasjonalt og internasjonalt.*

Del 2: Naturressurser og næring

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 46

Linjenummer: 1685

Nytt forslag:

Ordet «*Digitalt taktskifte*» bør skiftes ut med mer forståelig språk.

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 46

Linjenummer: 1704

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt etter kulepunkt 7.

- «*Egen tiltakspakke for Sørlandet*»

Fagbevegelsens Arbeiderpartilag

Sidenummer: 46

Linjenummer: 1706

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Beholde søndag som en annerledesdag.* Dette nye kulepunktet vil forskyve de andre kulepunktene.

Begrunnelse:

Uttalt politikk fra Arbeiderpartiet, men ikke identifisert i forslag til program.

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 46

Linjenummer: 1707

Tilleggsforslag: *Nytt kulepunkt*

- *Norge bør bidra til det grønne skiftet gjennom satsing på ny teknologi, innovasjon og næringsutvikling som også kan løse miljøutfordringer og bidra til en bærekraftig utvikling.*

Begrunnelse: Satsing på teknologi som også bidrar til å løse miljøutfordringer bidrar til bærekraftig vekst. Dette bør være en overordnet målsetting for satsing på næringsutvikling.

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 46

Linjenummer: 1707

Tilleggsforslag: *Aktiv distriktpolitikk*

Et kjennetegn ved Norge er at det bor folk over hele landet. Fra Lindesnes til Nordkapp. Langs kysten og i innlandet. I storbyer og i utkantstrøk. Den viktigste grunnen til dette, er at det er arbeidsplasser over hele landet. Og ikke bare arbeidsplasser, men lønnsomme arbeidsplasser. I Norge er vi gode på å utnytte våre regionale fortrinn. Naturressursene våre er fordelt ut over hele landet og for å få maksimalt ut av disse er det viktig å legge til rette for at folk kan bo i nærheten av der naturressursene er.

Med dagens teknologiske utvikling og digitalisering er potensialet for å legge til rette for nye næringer i distriktet større enn før.

Begrunnelse: Flere av de andre partiene har dette, og vi har sett at Senterpartiet har hatt god vekst. Viktig å synliggjøre at også Arbeiderpartiet er en garantist for tilrettelegging av vekst også i distriktet. I tillegg finner man mange gode formuleringer hos andre partier på dette området, fra SV til FrP. Da er Arbeiderpartiet nødt også å synliggjøre dette godt.

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 46

Linjenummer: 1707

Tilleggsforslag: *Nytt underkapittel*

Aktiv distriktpolitikk (også med i innholdsfortegnelsen slik at en med enkelhet finner frem til partiets politikk på dette området)

Et kjennetegn ved Norge er at det bor folk over hele landet. Fra Lindesnes til Nordkapp.

Langs kysten og i innlandet. I storbyer og i utkantstrøk. Den viktigste grunnen til dette, er at det er arbeidsplasser over hele landet. Og ikke bare arbeidsplasser, men lønnsomme arbeidsplasser. I Norge er vi gode på å utnytte våre regionale fortrinn. Naturressursene våre er fordelt ut over hele landet og for å få maksimalt ut av disse er det viktig å legge til rette for at folk kan bo i nærheten av der naturressursene er. Naturressursene bør utnyttes der folk bor. Pendlersamfunn bør motarbeides.

Med dagens teknologiske utvikling og digitalisering er potensialet for å legge til rette for nye næringer i distriktet større enn før.

Begrunnelse: Strategi: Flere av de andre partiene har dette, og vi har sett at Senterpartiet har hatt god vekst. Viktig å synliggjøre at også Arbeiderpartiet er en garantist for tilrettelegging av vekst også i distriktet. I tillegg finner man mange gode formuleringer hos andre partier på dette området, fra SV til FrP. Da er Arbeiderpartiet nødt også å synliggjøre dette godt

Oljeindustriens Arbeidersamfunn

Sidenummer: 46 -49

Linjenummer: 1707

Tilleggsforslag: *Opprette utvalg som gransker de gamle statsselskapene.*

Bakgrunn: Oljeindustriens Arbeidersamfunn ønsker å opprette en bredt sammensatt gruppe som skal granske de gamle statsselskapene. Dette gjelder da både Telenor, Statoil, Bring, Posten, NSB og Statkraft, men kan også gjelde andre selskaper, der staten sitter med store aksjeposter. Den siste tiden har det blitt offentlig kjent at flere store selskaper, der staten sitter på store aksjeposter, har tapt betydelige beløp i utlandet. Vi mener at det er viktig å se på disse sakene, for å kunne ta læring. Her snakker vi om felleskapets penger, så da må man forvente at felleskapet, representert ved Stortinget, blir satt i stand til å ta fremtidige avgjørelser basert på fakta. Man må også kartlegge hva selskapenes prioriteringer har av samfunnsøkonomiske og andre samfunnsmessige følger for landet vårt. Bedriftsøkonomiske hensyn kan ikke gå fremfor landets interesser. Hverken økonomisk eller med tanke på beredskap og samfunnssikkerhet.

I denne granskningen må man sjekke om selskapene opererer innenfor forventningene innenfor følgende områder:

1. Sikker og effektiv forvaltning av felleskapets resurser, til felleskapets beste.

2. Arbeidervern. Både Nasjonalt men også globalt. Herunder sosial dumping og etterlevelse av nasjonale og internasjonale arbeidslivs lovverk, avtaler og standarder.
3. Bærekraft og miljø. Både nasjonalt, men også globalt.
4. Beredskap og samfunnssikkerhet.

Aktuelle lover man må sjekke etterlevelsen av er f.eks Arbeidsmiljøloven, Loven om Petroleumsvirksomheten.

Gruppen må bestå av både fagfolk innenfor arbeidsliv, jus og økonomi, men også av representanter fra de ulike fagforbundene som organiserer arbeidstakerne i de ulike selskapene, og selskapenes underleverandører.

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 46

Linjenummer: 1711

Tilleggsforslag:

Tilføyelse «*nasjonalt og internasjonalt*».

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 47

Linjenummer: 1733/1768

Nytt forslag:

Ordet «*kraftforedlende*» byttes ut med «*kraftkrevende*».

Loppa Arbeiderparti

Sidenummer: 47

Linjenummer: 1739

Tilleggsforslag:

- «*... jord, skog og hav.*»

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 47

Linjenummer: 1748

Tilleggsforslag:

«*Trådløse og fiberbaserte bredbåndsløsninger er en forutsetning for at synergiene fra dette skal løftes til et enda høyere nivå.*».

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 47

Linjenummer: 1765

Tilleggsforslag:

Tilføyelse «*... norsk og internasjonalt ...*».

AUF i Oslo

Sidenummer: 47

Linjenummer: 1772

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *At staten tar del som utvikler av karbonfangstteknologi til energigjenvinningsanlegg slik at dette kan implementeres over hele landet*

Kjelsås Arbeiderpartilag

Sidenummer: 48

Linjenummer: 1782

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt:

- *Offentlige velferdstjenester må ikke bli en del av handelsavtaler Norge inngår. Norge må heller ikke inngå avtaler som kan hindre kommune, fylkeskommune eller stat å ta tilbake tjenester som i en periode er drevet av private aktører. For å sikre at man ikke inngår fremtidige forpliktelser som kan presse frem privatisering av offentlige virksomheter, må Norge bare inngå statiske avtaler der nye områder ikke kan bli inkludert uten eksplisitt godkjenning av alle avtalens land. I alle internasjonale avtaler skal ILOs konvensjoner sikres forrang framfor handelsavtale eller EU/EØS lovgivning.*

Begrunnelse: Det er et økt internasjonalt press for å bygge ned enkeltes staters offentlige tjenester for å overlate disse til private og/eller internasjonale selskaper. Vi viser til GATS avtalene og pågående forhandlinger som The Trade in Services Agreement (TISA) hvor 50 land, blant annet Norge, USA og EU-landene forhandler om å øke handel med tjenester.

AUF i Oslo

Sidenummer: 48

Linjenummer: 1795

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

Arbeide mot sjødeponi av gruveavfall i Norge

Nordstrand Arbeiderpartilag

Sidenummer: 48

Linjenummer: 1796

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Styrke satsingen på såkalt «grønne mineraler», som nødvendige bestanddeler i produksjon av miljøvennlig og fremtidsrettet teknologi.*

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 48

Linjenummer: 1812

Nytt forslag:

Endret ordlyd «Bidra med støtte til testing og prototype-utvikling i nystartede bedrifter».

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 48

Linjenummer: 1817-1818

Tilleggsforslag:

«Hva med grunnforskning: Dette er ofte årsaken til at innovasjon oppstår».

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 48

Linjenummer: 1819

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *«Øke de regionale utviklingsmidlene (RUP) særlig for å styrke verdiskapningen i distriktene»*

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 49

Linjenummer: 1835

Nytt forslag: Siste setning strykes.

Venturekapitalfond bør være unødvendig. Dersom det finnes potensiale kommer kapitalen. Det er viktigere å øke innsatsen via Innovasjon Norge for å markedsføre gode ideer nasjonalt og internasjonalt.

Nordstrand Arbeiderpartilag

Sidenummer: 49

Linjenummer: 1836

Tilleggsforslag:

Utbedre sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende, inkludert enkeltpersonforetak.

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 49

Linjenummer: 1838

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Utvikle en fremtidsrettet eksportstrategi for Norske næringer.*

Begrunnelse: Økt eksport er viktig vekststrategi for norske bedrifter. I motsetning til Danmark og Sverige har Norge ikke utviklet en egen eksportstrategi.

Sandefjord Arbeiderparti

Sidenummer: 49

Linjenummer: 1841

Tilleggsforslag: *«... øke fradraget for bedrifter og ansatte ved å investere i eget selskap» (pt. gis fradrag for 1500,- ved kjøp av aksjer i eget selskap som del av ansatt-tilbudet. Dette er spesielt viktig siden 1 av 2 bedrifter som selges i dag selges ut av landet.)*

Nordby Arbeiderforening

Sidenummer: 49

Linjenummer: 1865

Tilleggsforslag: ny setning

Eventuelle delsalg innen selskaper hvor staten er hovedeier skal behandles og godkjennes av Stortinget og de ansattes organisasjoner. (Eksempel Statoil bensinstasjoner)

Begrunnelse: Nordby Arbeiderforening gir sin fulle støtte til følgende programforslag (linjenr.)

- 251- Slå ring om det statlige eierskapet.
- 252- Staten skal være en eier i strategisk viktige deler av norsk næringsliv.
- 253 – Det sikrer fellesskapet eierskap til infrastruktur og naturressurser og gjør at viktige kompetansemiljøer forblir i Norge.
- 254- Arbeiderpartiet sier derfor et klart nei til å redusere det statlige eierskapet.
- 1860- Det statlige eierskapet gjør også at viktige kompetansemiljøer som ellers ville forsvunnet til utlandet, forblir i Norge.

Sauda Arbeiderparti

Sidennummer: 49

Linjenummer: 1873

Tilleggsforslag: Verts kommuner for kraftanlegg må få sin rettmessige del av verdien av kraftproduksjonen

Verts kommunene for kraftanlegg blir kompensert for å stille sine naturressurser til disposisjon for storsamfunnet ved: Eiendomsskatt verk og bruk, rett til å kjøpe en fastsett mengde kraft til fastsett pris (konsesjonskraft), konsesjonsavgifter, og naturressursskatt (inngår i inntektsutjamningssystemet). Når det gjelder eiendomsskatt på vannkraftanlegg, er det to viktige faktorer i beregninga av markedsverdien (eiendomsskattegrunnlaget) av kraftanlegget; kraftprisene de siste 5 årene og den renten som blir benyttet når nåverdien av framtidige inntekter blir fastsatt, kapitaliseringsrenten. Det enorme fallet i den beregnede markedsverdien fra 2015 til 2016, skyldes lavere kraftpris, og at kapitaliseringsrenta har stått fast siden 2011 på 4,5 %.

Lavere kraftpriser og høy kapitaliseringsrente gir lavere eiendomsskatt. Som følge av at en uriktig kapitaliseringsrente på 4,5 % blir stående, er formuesverdien av norsk vannkraft redusert med 54 milliarder kroner på ett år som utgjør et inntektstap på om lag 380 millioner kroner i 2017 for de berørte vannkraftkommuner. Det vil være uholdbart med et tilsvarende inntektstap for 2018.

Regjeringen har økt grunnrenteskatten for vannkraftanlegg med 2 %, til 33 %. Siden det i skatteloven § 18-5 er bestemt at grunnrenteskatten skal komme til fradrag i eiendomsskattegrunnlaget, innebærer dette et redusert eiendomsskattegrunnlag for vannkraftkommunene. Arbeiderpartiet har tidligere markert seg mot den økte grunnrentebeskatningen.

Telemark Arbeiderparti

Sidennummer: 49

Linjenummer: 1874

Tilleggsforslag:

AP meiner at prinsippet om at dei distrikta som avstår sine naturressursar til storsamfunnet har krav på ein rettmessig del av den verdiskapinga desse ressursane gje grunnlag til. AP vil i endre kapitaliseringsrenta i tråd med retningslinjene for verdsetting av kraftskatteformål slik

at berekna marknadsverdi for vasskraft gje eit rett uttrykk for den faktiske marknadsverdien. Renta må endrast til rundt 3% o frå dagens 4,5 %.

Sauda Arbeiderparti

Sidenummer: 49

Linjenummer: 1883

Tilleggsforslag: *Arbeiderpartiet vil: [...]*

- *At den norske vannkrafttradisjonen videreføres ved at lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til disposisjon for vannkraftproduksjonen, får en del av skatteinntektene. Inngrep i naturmiljøet skal gjøres med forståelse og aksept fra berørte lokalsamfunn og slik at deler av inntektene tilfaller lokalsamfunnene også med endret teknologi for utnytting av vannkraft.*
- *Sørge for både hensyn til miljø og kraftproduksjon i revideringen av tidligere gitte vannkraftkonsesjoner.*
- *Vilkårsrevisjonene av gamle vannkraftkonsesjoner må gjøres slik at den samlede miljøbelastningen fra norsk kraftproduksjon blir mindre. Lokalmiljøenes interesser må ivaretas like godt som i dag også i de nye vannkraftkonsesjonene. Arbeiderpartiet er åpent for en skånsom oppgradering og utbygging av vannkraft der dette ikke fører til store naturinngrep og tap av naturmangfold i tråd med gjeldende regelverk.*
- *Kapitaliseringsrenten som er vedtatt benyttet for 2017 i forbindelse med beregning av markedsverdien for vannkraftanleggene, må reduseres slik at den gir et mer riktig uttrykk for den faktiske markedsverdien. Kapitaliseringsrenten må reduseres til ca. 3%.*
- *Økningen av grunnrenteskatten til staten på 2 % ved beskatning av vannkraftanlegg skal reverseres.*

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 50

Linjenummer: 1891

Tilleggsforslag:

Endret ordlyd «å ivareta en bærekraftig bruk av havressursene. Norske bedrifter ...».

Loppa Arbeiderparti

Sidenummer: 50

Linjenummer: 1899

Endringsforslag:

Kunnskap fra fiskerier, oppdrett, olje- og gassvirksomhet og skipsfarten gir muligheter for å satse på nye havbaserte næringer, som mineralutvinning på havbunnen, marin bioprospektering, marin ingrediensindustri og gjennom å høste av havets fornybare energi.

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 50

Linjenummer: 1923

Nytt forslag:

«- Øke graden av foredling i Norge for å øke verdiskapningen lokalt»

Troms Arbeiderparti**Sidenummer:** 50**Linjenummer:** 1923**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt*

Styrke nordområdestrategien og havpolitikken ved å opprette et Havsenter i Tromsø, som samler kunnskapen om hav, og binder kunnskapsmiljøene innen feltet sammen.

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 50**Linjenummer:** 1923**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt:*

- *Stille krav om antibiotikabruk i havbruket.*

Frøya Arbeiderparti**Sidenummer:** 50**Linjenummer:** 1933**Endringsforslag:** *Endre «fiskeflåte» til «fiskeindustri»*

Begrunnelse: Bør ikke være kun fiskeflåten som skal ha fokus på teknologiutvikling

Loppa Arbeiderparti**Sidenummer:** 51**Linjenummer:** 1950**Tilleggsforslag:**

- *Garantere for at fiskeressursene også i fremtiden skal tilhøre folket i felleskap: Vi vil sikre en fiskereid flåte og at nasjonalitetskravet opprettholdes i samsvar med deltakerlovens bestemmelser. Vi sier nei til evigvarende kvoter.*

Midsund Arbeiderparti**Sidenummer:** 51**Linjenummer:** 1952**Endringsforslag:** *Endre til:*

"Garantere for at fiskeressursene også i fremtiden skal tilhøre folket i felleskap: Vi vil sikre en fiskereid flåte og at nasjonalitetskravet opprettholdes. Vi sier nei til evigvarende kvoter. Arbeiderpartiet vil utrede en tilbakekjøpsordning for å få fisk- og oppdrettskvoter tilbake som fellesskapets eiendom og ikke som en privat salgsvare»

Loppa Arbeiderparti**Sidenummer:** 51**Linjenummer:** 1955**Endringsforslag:**

- *Arbeide aktivt mot sosial dumping, for sikre gode lønns- og arbeidsvilkår i hele sjømatnæringen og for å beholde fiskesalgslagsloven.*

Frøya Arbeiderparti**Sidenummer:** 50**Linjenummer:** 1955**Endringsforslag: Endre kulepunkt til:**

- *Beholde fiskesalgslagsloven, men vurdere endringer som legger til rette for en balansert markeds plass*

Hammerfest Arbeiderparti**Sidenummer:** 51**Linjenummer:** 1971**Tilleggsforslag:** Ny setning

«... sikre industrien stabil tilgang på råstoff. Dette forutsetter at leveringsforpliktelsene for havgående flåter skjerpes og ikke svekkes»

Telemark Arbeiderparti**Sidenummer:** 51**Linjenummer:** 1975**Tilleggsforslag:**

For å sikre en bærekraftig forvaltning av fiskeriressursene i Oslofjorden, bør lysfisket forbys eller forvaltningen av fisket der overføres til fylkes- og kommuneadministrasjonens miljøavdelinger.

Loppa Arbeiderparti**Sidenummer:** 52**Linjenummer:** 1993**Endringsforslag:**

- ~~Avklare de juridiske spørsmålene knyttet til~~ *Evaluere satsingen på levendelagring av torsk.*

Begrunnelse: Dessverre er det *ikke* kun juridiske problemstillinger knyttet til dette konseptet. Det vanskeligste å løse er det som går på fiskevelferdsmessige problemstillinger. Vi mener det er mer fornuftig å nå evaluere konseptet.

Nordkapp Arbeiderparti**Sidenummer:** 52**Linjenummer:** 2006**Tilleggsforslag:** Nytt avsnitt linje 2006;

Kommunale ringvirkninger i form av arealavgift/konsesjonsavgift som følge av avgitt areal til oppdrettsnæringa innføres.

Hitra Arbeiderparti**Sidenummer:** 52**Linjenummer:** 2007-2008**Endringsforslag:**

... disposisjon for næringen «gjennom innføring av en areal- og produksjonsavgift til vertskommunene, som fordeles i.h.t. kriteriene for det vedtatte havbruksfondet»

Vikna Arbeiderparti

Sidenummer: 52

Linjenummer: 2007-2008

Tilleggsforslag: Nytt punkt Etter «...disposisjon for næringen» (tilføyes):

gjennom innføring av en areal- og produksjonsavgift til vertskommunene, som fordeles i.h.t. kriteriene for det vedtatte havbruksfondet.

Loppa Arbeiderparti

Sidenummer: 52

Linjenummer: 2011

Tilleggsforslag:

Det skal jobbes videre med modeller som sikrer kystkommuner en større del av verdiskapning fra eksisterende anlegg.

Loppa Arbeiderparti

Sidenummer: 52

Linjenummer: 2011

Endringsforslag:

Næringen må finne løsninger på utfordringer med rømming, lus og miljøeffekter av lusebehandling. Den må sikre god drift som ikke truer miljøet, og som ivaretar vårt nasjonale ansvar for å sikre villaksen.

Lisleby Arbeiderpartilag

Sidenummer: 52

Linjenummer: 2012

Tilleggsforslag: Tilføyelse i linje 2012

«.....utfordringer med lus, rømming og avfallsutslipp»

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 52

Linjenummer: 2015

Tilleggsforslag: Nye kulepunkter

- *At det offentlige må satse på forskning og utvikling som trygger villfiskstammer og dyrevelferd. Staten skal bidra med midler til testanlegg for miljøvennlig teknologi i bransjen*
- *Gjennom en kunnskapsbasert tilnærming etablere produksjonsområder for lakse- og aureoppdrett, der miljøstatusen i området avgjør om det skal tillates vekst eller ikke*
- *At fiskeoppdrett foregår i miljømessig bærekraftige anlegg, som for eksempel lukkede anlegg*

Frøya Arbeiderparti**Sidenummer:** 52**Linjenummer:** 2020-2021**Endringsforslag:** Stryke «... ,herunder gjeninnføre krav til de største aktørene om lokal aktivitet og bearbeiding, ...»**Begrunnelse:** Må ikke innføre dette kravet igjen, heller legge til rette slik at økt bearbeiding blir lønnsomt ved bl.a. reduserte tollsatser, teknologiutvikling etc,**Loppa Arbeiderparti****Sidenummer:** 52**Linjenummer:** 2022**Endringsforslag:**

- *Videreutvikle ordningene med forskningstillatelser og utviklingstillatelser.*

Lebesby Arbeiderparti**Sidenummer:** 52**Linjenummer:** 2026**Tilleggsforslag:**

Arbeiderpartiet vil at det innføres en arealavgift knyttet til oppdrettsnæringen. Inntektene fra arealavgiften må gå direkte til vertskommunene for anleggene for å sikre lokal samfunnsutvikling og for å kompensere for de arealene kommunen og dens innbyggere stiller til disposisjon.

Loppa Arbeiderparti**Sidenummer:** 53**Linjenummer:** 2049**Endringsforslag:**

- *Styrke kartleggingen ~~av mineraler på~~ av sjøbunnen, som grunnlag for næringsutvikling og forvaltning.*

Hordaland Arbeiderparti:**Sidenummer:** 53**Linjenummer:** 2050**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Stille krav om norske lønns- og arbeidsvilkår for skip som jobber på kontrakter av en viss varighet på norsk sokkel*

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 53**Linjenummer:** 2060**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkter

- *Gruvedrift må underlegges miljøkrav på linje med offshore- og akvakulturnæringene.*
- *Det må utredes hvilke muligheter som finnes for at masser fra gruvedrift i større grad kan utnyttes til andre formål*

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 53**Linjenummer:** 2071**Tilleggsforslag:** Erstatte kulepunkt

«Fremtidige søknader om å deponere gruveavfall i sjø skal avslås»

Loppa Arbeiderparti**Sidenummer:** 53**Linjenummer:** 2074-2077**Endringsforslag:**

Marin forurensning og forsøpling.

Forurensning og forsøpling av havet er en av våre største miljøutfordringer. Arbeiderpartiet vil arbeide for å sikre et rent hav og sunn og trygg sjømat. Et stort antall fugler, fisk og dyr dør hvert år som en følge av skader fra marint avfall. Fiskeri og oppdrettsnæringen, petroleumsvirksomhet og skipsfart har et spesielt ansvar for å hindre marin forsøpling

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 53**Linjenummer:** 2078**Tilleggsforslag:**

- *Arbeide for at tiltak mot marin forurensning følges opp av internasjonale avtaler i tillegg til nasjonale tiltak.*

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 53**Linjenummer:** 2078**Tilleggsforslag:** Tilleggstekst

Forsøpling av sjø og havområdene våre er et stort problem som må tas tak i.

Skjergårdstjenesten og friluftsrådet har gode muligheter til å kartlegge og følge opp slik forsøpling, i tillegg til å være en viktig bidragsyter i holdningsskapende arbeid.

Det er nødvendig både å forebygge og rydde opp for å redusere marin forsøpling. Den viktigste forebyggingen er god avfallshåndtering gjennom økt grad av materialgjenvinning, både i Norge og i resten av verden. Pr i dag finnes det ingen godt dokumenterte biologisk nedbrytbare plasttyper som fungerer i naturen. Derfor må forskning og utvikling av produkter som kan erstatte dagens plasttyper.

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 53**Linjenummer:** 2078**Tilleggsforslag:**

Forsøpling av sjø og havområdene våre er et stort problem som må tas tak i.

Skjergårdstjenesten og friluftsrådet har gode muligheter til å kartlegge og følge opp slik forsøpling, i tillegg til å være en viktig bidragsyter i holdningsskapende arbeid.

Det er nødvendig både å forebygge og rydde opp for å redusere marin forurensning. Den viktigste forebyggingen er god avfallshåndtering gjennom økt grad av materialgjenvinning, både i Norge og i resten av verden. Pr i dag finnes det ingen godt dokumenterte biologisk nedbrytbare plasttyper som fungerer i naturen. Derfor må forskning og utvikling av produkter som kan erstatte dagens plasttyper.

- Arbeide for opprettelse av et internasjonalt fond for resirkulering av plast med fokus på næringsutvikling i utviklingsland
- Fondet bør også inkludere støtte til biologisk emballasjetyper som kan fungerer som næring til arter i naturen og inngå i naturens kretsløp.
- Fase ut bruken av plastprodukter av ESP/isopor i marine komponenter!
- Styrke Skjærgårdstjenestens og friluftsrådets arbeid med marin forurensning
- Fase ut plastposer som ikke er biologisk nedbrytbare
- At flaskepanten økes til 5 kroner for små flasker og 7 kroner for store, og videre reguleres ut i fra konsumprisindeks med jevne mellomrom
- At all plastemballasje som ikke er raskt nedbrytbar avgiftsbelegges, noen som vil føre til utvikling av mer miljøvennlige alternativer til emballasje
- At dumping av plast fra fiskeflåter og andre fartøyer bøtelegges.
- Det må legges til rette for at fartøy kan levere plastavfall med gode returordninger.
- Vurdere en panteordning for innsamlet plast.
- At herreløst plast samlet av frivillige alltid skal kunne leveres gratis til renovasjonsselskapene hele året. Dette må finansieres av statlige midler.
- At det innføres en panteordning på gamle dekk
- At miljøverndepartementets utredning om å forby kosmetikk – og renholdsprodukter som inneholder microplast jamfør følges opp i tråd med stortingets beslutning 12. mai 2016.
- At klær som utskiller microplast merkes, slik at forbrukerne kan bevisstgjøres med hensyn til miljøbelastningen dette representerer.
- At Norge arbeider for en internasjonal avtale for å stanse utslipp av plast til havet.
- At kunstgressbaner med gummigranulat skiftes ut med materiale som ikke skiller ut microplast. De må være giftfri biologisk nedbrytbart materiale med samme nedbrytingstid som i naturen.
- At det innføres en ordning der produsenter og importører av utstyr som brukes i fiskeri- og oppdrettsnæringen får et ansvar for produktene gjennom hele livsløpet, også når de har blitt avfall. Det vil eksempelvis si at selgere av fiskegarn plikter å ta imot garnet når det kasseres.

Fredrikstad Arbeiderparti

Sidenummer: 53

Linjenummer: 2080

Tilleggsforslag: Og at kystlotteriet blir et nasjonalt tiltak

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 53

Linjenummer: 2084

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- *Sette fokus på miljøkonsekvensene av marin forsøpling ved bl.a. å videreføre den frivillige strandsonerydding gjennom «Hold Norge rent» i tillegg til andre nasjonale opprydningsaksjoner*
- *Øke støtten forebyggingstiltak som informasjons- og veiledningsmateriell og holdningskampanjer*
- *Finansiere opprydding av forsøpling på offentlige steder ved hjelp av et oppryddingsgebyr*
- *Styrke arbeidet med å koordinere en felles innsats mot marin forsøpling gjennom internasjonale avtaler og følge opp handlingsplanen mot marin forsøpling med tiltak som vil bli innført i Norge og andre europeiske land.*

Fredrikstad Arbeiderparti

Sidenummer: 53

Linjenummer: 2085

Tilleggsforslag: *Skjærgårdstjenesten tilføres økte ressurser*

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 53

Linjenummer: 2085

Nytt forslag:

«- Bidra til at norske selskaper med maritim og hydrokarbonrelatert kompetanse finner frem til løsninger som stanser spredningene av, reduserer forekomsten av og utnytter råstoffet som finnes i marin mikropplast.»

Lisleby Arbeiderpartilag

Sidenummer: 53

Linjenummer: 2085

Tilleggsforslag: *Nytt kulepunkt*

«Øremerke midler i statsbudsjettet til Skjærgårdstjenesten»

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2097

Tilleggsforslag:

... særlig vekt på «bærekraftig» reiselivsutvikling ...

Sund Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2103

Endringsframlegg: *Endre kulepunkt til:*

- *Etablere en godkjenningsordning for lokal- og regionale guider, turledere og fjellførere.*

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 54**Linjenummer:** 2104**Tilleggsforslag: Nye kulepunkter**

- *Legge til rette for å videreutvikle og fremheve lokalsamfunnets historiske kulturarv, autentiske kultur, tradisjoner og særpreg.*
- *Tiltak for å redusere reiselivsbedrifters og turistenes totale klimaforavtrykk, forurensing av luft, vann og land og støy, samt og minimere genereringen av avfall og forbruk av ikke-fornybare ressurser.*

Sund Arbeiderparti**Sidenummer:** 54**Linjenummer:** 2105**Endringsframlegg:** Endre kulepunkt til:

- *Bygge videre på Norges sterke posisjon som grønt og bærekraftig reisemål ved å satse mer på kultur og økoturisme.*

Salangen Arbeiderparti**Sidenummer:** 54**Linjenummer:** 2123**Tilleggsforslag:**

«Rovdyrkonflikter i beiteområdene truer de tradisjonelle grovforbaserte næringen (sau og tamrein).

Disse er basert på en fornybar ressurs som er viktig å opprettholde – bl.a. for å sikre arts mangfoldet i plante- og dyreriket.

En bærekraftig rovdyrstammene forutsetter at de politisk vedtatte forlikene respekteres og overholdes av alle parter – også de som er satt til å forvalte rovdyrstammene.»

Gjesdal Arbeiderparti**Sidenummer:** 54**Linjenummer:** 2125**Nord-Trøndelag Arbeiderparti****Sidenummer:** 54**Linjenummer:** 2125**Tilleggsforslag:**

- *Øke matproduksjonen i takt med befolkningsøkningen*

Nord-Trøndelag Arbeiderparti**Sidenummer:** 54**Linjenummer:** 2126**Tilleggsforslag:**

- *Styrke matsikkerheten og selvforsyningsgraden*

Sør Fron, Nord Fron og Ringeby Arbeiderparti**Sidenummer:** 54

Linjenummer: 2128

Tilleggsforslag: *Ny tilleggs setning*

«Gårdbrukere skal sikres en lønnsutvikling kronemessig på lik linje med andre yrkesgrupper»

Tilleggsforslag: Nytt punkt

- *Legge til rette for de tradisjonelle familiebrukene, som i store deler av landet utgjør den største delen av eksisterende bruk.*

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2129

Tilleggsforslag: *Under kulepunkt 2 siste del, sette inn ordet næring. Setningen blir da...og andre næringer i samfunnet*

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2130

Tilleggsforslag: *Inn etter linje 2130*

- *Styrke artsvernet gjennom å stimulere til skånsom/ekstensiv bruk av artsrikt kulturlandskap, som slåtte- og beitemark.*
- *Utvide dagens ordning med utvalgte kulturlandskap til 100 områder.*

Ringsaker Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2132 - 2133

Tilleggsforslag: *Nytt kulepunkt mellom linje*

Stimulere til nydyrking gjennom offentlige virkemidler.

Nord-Trøndelag Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2132-2133

Endringsforslag:

Stimulere til økt matproduksjon basert på norske ressurser, herunder økt bruk av uutnyttede beiteressurser

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2135

Endringsforslag: *Uforståelig språk. Det trengs et alternativ ord til klyngene. Det blir et for vanskelig språk.*

Gjesdal Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2137

Endringsforslag: *Endre punkt til:*

- *Gå inn for en bærekraftig utvikling av pelsdyrnæringen med fortsatt stort fokus på dyrevelferd.*

Ringsaker Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2137-2138

Endringsforslag: kulepunktet strykes

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2139

Tilleggsforslag: *Under kulepunkt 9, sette inn ordet benytte. Setningen blir da: «Foredle og benytte.»*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2139

Tilleggsforslag:

«Også gjennom en økt satsing på lokalmatproduksjon.»

Nord-Trøndelag Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2141-2142

Endringsforslag:

Opprettholde trygg norsk matproduksjon basert på strenge krav til antibiotika bruk, sporbarhet, beredskap og flytting/import av dyr, herunder hobbydyr

Nord-Trøndelag Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2143-2144-2145

Endringsforslag:

Innføre lov om god handelsskikk, som regulerer forhandlingene av mellom dagligvarekjedene og leverandørene. Målet er omsetning av norske landbruksprodukter

Salangen Arbeiderparti

Sidenummer: 54

Linjenummer: 2147

Tilleggsforslag: *Nytt kulepunkt*

- Støtte opp om arbeidet som gjøres av rovdyrnemnder og øvrige aktører for å oppnå målsetting om to-delt forvaltning: både levedyktige rovdyrstammer og næringsdyktig beitenæring.

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 54**Linjenummer:** 2147**Tilleggsforslag:** Inn etter linje 2147:

- Vurdere skatte- og arvemessige incentiver som søker å begrense omdisponering fra dyrket areal til utbyggingsformål.

Jevnaker Arbeiderparti**Sidenummer:** 54**Linjenummer:** 2147**Nytt forslag:***«... kvalitet. Øke mulighetene for at "nye bønder" slipper til i landbruket».***AUF i Sogn og Fjordane****Sidenummer:** 54**Linjenummer:** 2147**Tilleggsforslag:** Legge til kulepunkt:

- Øremerke midlar til modernisering av landbruket
- Kreve at det blir en forpliktende plan for IBU-midlar

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 54**Linjenummer:** 2147**Tilleggsforslag:**

- Opprette flere kornlagre i Norge, bl.a. med et i Hedmark.
- Øke bruk av norsk fôr, og stille strenge krav til antibiotikabruk, merking og sporbarhet for å øke selvforsyning og matsikkerhet.
- Minske inntektsgapet mellom jordbruket og andre i samfunnet, styrke velferdsordningene, og bedre de økonomiske støtteordningene for beitebruk i inn- og utmark
- Styrke jordvernet, blant annet ved å utvikle positive virkemidler for å få kommuner til å planlegge med minst mulig omdisponering av god matjord
- Få på plass en helhetlig plan for økologisk jordbruk og redusere utslippene av klimagasser fra norsk jordbruk
- Innføre lov om god handelsskikk, som regulerer forhandlingene mellom dagligvarekjedene og leverandørene. Målet er å gi forbrukerne bedre utvalg, tilgjengelighet, kvalitet og gode priser

Oppland Arbeiderparti**Sidenummer:** 54**Linjenummer:** 2148**Tilleggsforslag:**

- At det skal sikres en grunnfinansiering av fjellstyrene med et statlig tilskudd over statsbudsjettet.

- Økt sjølforsyningsgrad i takt med befolkningsveksten. Bidra til å øke matproduksjonen i distrikta i tråd med nasjonale føringer, og stimulere til økt matproduksjon basert på norske ressurser.
- Flest mulig gardsbruk skal sikres uavhengig av størrelse.
- Legge til rette for økt lønnsomhet i hele verdikjeden for norsk mat og redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre i samfunnet. Gardbrukere skal sikres en lønnsutvikling kronemessig på linje med andre yrkesgrupper.
- Redusere bruken av importert råstoff til bruk i kraftfor til et minimum.
- Økt fokus på kompetanse, kvalitet og forskning i hele verdikjeden.
- Sikre rammebetingelser og forutsigbarhet i jordbrukspolitikken som gir trygghet for at det kan investeres i næringa.
- Sikre en fortsatt god avløserordning som gir gardbrukeren nødvendig fri og fritid.
- Jordbruk over hele landet forutsetter et sterkt importvern. Det er avgjørende for å øke matproduksjon basert på norske ressurser.
- Sikre at vi i framtida kan ha et landbruk som er basert god dyrevelferd.
- Slakteristrukturen skal opprettholdes og styrkes. Det bør legges mer til rette for mobile slakterier.

Sør Fron, Nord Fron og Ringebu Arbeiderparti

Sidenummer: 55

Linjenummer: 2148

Tilleggsforslag:

- Den betydelige innsatsen fjellstyrene gjør for å stimulere til et aktivt friluftsliv for store befolkningsgrupper, avspeiles ikke i systemet for finansiering av fjellstyrene. Arbeiderpartiet mener det skal sikres en grunnfinansiering av fjellstyrene med et statlig tilskudd over statsbudsjettet.
- Slakteristrukturen skal opprettholdes og styrkes. Det bør legges til rette for mobile slakterier.
- Redusere bruken av importert råstoff til bruk av kraftfor til et minimum.
- Ha økt fokus på kompetanse, kvalitet og forskning i hele verdikjeden
- Sikre en fortsatt god avløser ordning som gir gardbrukeren nødvendig fri og fritid
- Økt sjølforsyningsgrad i takt med befolkningsveksten.
- Bidra til å øke matproduksjon i distrikta, og stimulere til økt matproduksjon basert på norske ressurser.

Kautokeino Arbeiderparti

Sidenummer: 55

Linjenummer: 2148

Endringsforslag: Nytt avsnitt før 2148 Skogbruk:

Reindrift

Arbeiderpartiet vil utvikle reindriftspolitikken basert på en tredelt målsetning om økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft, der den økonomiske bærekraften er særlig viktig.

Den samiske reindriften hviler på et selvstendig rettsgrunnlag, og samene har særskilte rettigheter som et urfolk i Norge i sine tradisjonelle områder.

Den overordnede målsettingen er å bidra til å videreføre reindriften som en bærekraftig samisk næring, og å ivareta og sikre reindriftens kultur, språk, sedvaner og nedarvede rettigheter som viktige faktorer innen forvaltning og lovgivning. Dette innebærer en

vektlegging av reindriftens tradisjonelle karakter som familiebasert næring, reindriften er avhengig av å ha alle, både barn, unge, kvinner og eldre med i driften. Det vil gagne næringen at arbeidsoppgaver fordeles etter egnethet og interesse, fremfor kjønn. Økt grad av likestilling sikrer kulturell bærekraft.

Reindriften må sikres nødvendige arealer for alle årstidsbeiter for å sikre en fremtidig levedyktig og sterk næring. Reintallet skal være i balanse med beiteressursene, og fastsettes på bakgrunn av reinbeitedistriktenes egne vurderinger av beitearealer og driftsmessige forhold.

Arbeiderpartiet vil:

- Arbeide for etablering av flere feltslakteanlegg, mobile slakterier for å få flere småskalaprodusenter som kan videreforedle både reinkjøtt og biprodukter av rein.
- Arbeide for en lønnsutvikling for reindriftsutøvere minst på linje med andre grupper og tette inntektsgapet. Inntjeningen kan økes ved tiltak for økte råvarepriser, økt antall produksjonsdyr, reduksjon av kostnader knyttet til slakteprosessen, eller ved større grad av videreforedling. og salg av egne produkter gjennom næringskombinasjoner knyttet til reindrift.
- At forvaltningen av reindrift skal være i tråd med rettsgrunnlaget, og sikre tvisteløsningsmekanismer. Konsekvensene av innføring av konsesjonsordning med driftsenhet/siidaandel bør undersøkes for å sikre at disse er i tråd med urfolksretten.
- Arbeide for oppbygging av kompetanse i både reindriften om offentlige prosesser, og kompetanse om reindriftens behov i kommunal-/fylkeskommunal forvaltning.
- Arbeide for at det igangsettes tiltak for å støtte opp om generasjonsoverganger i reindriften, herunder innføring av bunnfradrag for unge nyetablerere og økonomisk grunnlag for eldre reindriftsutøvere å pensjonere seg.
- Igangsette kvinnerettede tiltak bl.a. for å muliggjøre mødres aktive deltakelse i reindriften mens barna er små. Dette gir barn mulighet å lære reindrift i praksis.
- Arbeidet for at driftsutgifter knyttet til kjøretøy som brukes i reindriftnæringen må likestilles med nyttekjøretøy i landbruket. Investering i driftskjøretøy gis full merverdiavgifts fradrag.
- Eventuelle reintallsreduksjoner må gjennomføres slik at det oppleves rettferdig og skaper forutsigbarhet i næringen. Vi vil arbeide for klare rammer når det gjelder reintall, antall utøvere med reindrift som hovednæring og klare beitegrenser i alle årstidsbeiter.

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 55

Linjenummer: 2168

Tilleggsforslag

- Vil ha en forsterket satsing på å utvikle nye og klimavennlige byggeløsninger slik som trematerialer og treprodukter i byggenæringen.
- Alle kommuner bør oppfordres til å vektlegge bruk av tre ved innkjøp i offentlige byggeprosjekter.

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 55

Linjenummer: 2169

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- Stimulere til at nybygg i offentlig sektor i større grad skal bygges i tre.

Salangen Arbeiderparti**Sidenummer:** 55**Linjenummer:** 2169**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Innføre Fjelloven i de tre nordligste fylkene.*

AUF i Sogn og Fjordane**Sidenummer:** 55**Linjenummer:** 2169**Tilleggsforslag** Legge til kulepunkt:

- *Oppretthalde slik at norsk skog, fjell og fiskevatn er tilgjengeleg for alle*

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 55**Linjenummer:** 2183**Tilleggsforslag:**

- *Innlandet skal videre utvikle sin sterke nasjonale og internasjonale posisjon innen bioøkonomien, herunder stimulere til et bærekraftig landbruk.*
- *At staten bidrar mer aktivt for å forløse det grønne skiftet ved å etablere støtteordninger for direkte innovasjonsløp, pre-så Kornfond og økt støtte til næringsdrevet FoU aktivitet og klimateknologifondet*
- *Forsterke politiske tiltak for bruk av tre flere offentlige og private bygg*
- *Bidra til utviklingen av Bioøkonomisenteret i Innlandet. Det er nødvendig med en koordinering av den markedsdrevne innovasjonen og stimulering for klynge til klynge samarbeid. Senteret skal også ha en kobler rolle mellom næringsliv, FoU miljøer og kapital både nasjonalt og internasjonalt.*

Lebesby Arbeiderparti**Sidenummer:** 55**Linjenummer:** 2184**Tilleggsforslag:** Punkter fra tidligere program som vi mener må videreføres under temaet energinasjonen Norge linje 2184:

- *At den norske vannkrafttradisjonen videreføres ved at lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til disposisjon for vannkraftproduksjonen, får en del av skatteinntektene. Inngrep i naturmiljøet skal gjøres med forståelse og aksept fra berørte lokalsamfunn og slik at deler av inntektene tilfaller lokalsamfunnene også med endret teknologi for utnytting av vannkraft.*
- *Sørge for både hensyn til miljø og kraftproduksjon i revideringen av tidligere gitte vannkraftkonsesjoner.»*

Nordstrand Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 55**Linjenummer:** 2187**Tilleggsforslag:**

Et velfungerende energisystem er avgjørende i overgangen til lavutslippssamfunnet. Erfaringer fra de nordiske landene viser at fornybar termisk varme og kjøleenergi er en sterk medspiller til kraftsystemet, og gjør det mer robust.

Sogn og Fjordane Arbeidarparti

Sidenummer: 55

Linjenummer: 2195

Tilleggsforslag:

«Skilnaden mellom høgaste og lågaste nettleie 12 000 kroner/år for ein normal hushaldning. I enkelte område av landet opplever nettkundane ei dobling av nettleiga. Hovudproblemet når det gjeld dei høgste tariffane er at fornybarpotensialet og investeringsbehovet i nettet er størst der det er få kundar. Ein må få til ein ordning der ein har lik nettleige i heile landet.»

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 55

Linjenummer: 2200

Tilleggsforslag:

Arbeiderpartiet vil endre energiloven og fjerne kravet om at de mindre nettselskapene ha et funksjonelt skille da dette er både byråkratisk og uhensiktsmessig for de mindre selskapene.

Kvinnherad Arbeidarparti

Sidenummer: 56

Linjenummer: 2202

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *For å få en helhetlig vurdering av nasjonal klimastrategi og vedtak, samt se effekten av utenlandskabler skal man både ha en samfunnsøkonomisk analyse og en livssyklusanalyse (LCA) for å vurdere det totale miljøaspektet ved kabler.*

Kvinnherad Arbeidarparti

Sidenummer: 56

Linjenummer: 2202

Endringsforslag: Endre kulepunkt til:

- *At kraftoverskuddet skal bidra til økt verdiskaping og sysselsetting i Norge. Vedtatte kabler som ikke er påbegynt bygget skal revurderes av hensyn til sysselsetting og samlet verdiskaping i Norge.*

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 56

Linjenummer: 2204

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt etter kulepunkt 2.

- *"Arbeiderpartiet vil fjerne den konkurransevridende opprinnelsesgarantiordningen for strøm."*

Aust-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 56**Linjenummer:** 2205**Tilleggsforslag:**

At den norske vannkrafttradisjonen videreføres ved at lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til disposisjon for vannkraftproduksjonen, får en del av skatteinntektene. Inngrep i naturmiljøet skal gjøres med forståelse og aksept fra berørte lokalsamfunn og slik at deler av inntektene tilfaller lokalsamfunnene også med endret teknologi for utnytting av vannkraft.

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 56**Linjenummer:** 2205**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Det må gjennomføres en ny vurdering av Statnetts konsesjon for kabel til Storbritannia, ut frå om denne kabelen er samfunnsøkonomisk lønsam.*

Hammerfest Arbeiderparti**Sidenummer:** 56**Linjenummer:** 2207**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt etter kulepunkt på linje 2206

- *Realisere utvidelsen av sentralnettet helt frem til Varangerbotn med 420 kV linje og jobbe videre for en realisering av Arctic Circle*

Begrunnelse: *Presisering av vedtak i sak om Finnmark Fylkeskommunes handlingsprogram for vindkraft (vedtatt April 2016)*

Eid Arbeiderparti**Sidenummer:** 56**Linjenummer:** 2208**Tilleggsforslag:** Nytt punkt etter 2207

- *Gjennomføre ordninger som fører til ei rettferdig fordeling av kostnadene i strumnettet, utjamning av nettleiga.*

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 56**Linjenummer:** 2208**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt:

- *Innføre en svinggaranti på konsesjoner på vindkraft på 1 år*
- *Gjøre en endring i avskrivningsreglene som vil gjøre det mer lønnsomt med vindkraftutbygging i Norge*

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 56**Linjenummer:** 2218

Tilleggsforslag: *Inn etter linje 2218*

- «... vannkraftproduksjon innenfor rammene av hva som er økosystemtilpasset kraftproduksjon»

Nordstrand Arbeiderpartilag

Sidenummer: 56

Linjenummer: 2220

Tilleggsforslag:

Transportsektoren kommer til å ta en større andel av kraftforsyningen i årene framover. Det vil derfor være viktig å videreutvikle fjernvarme og bioenergiløsninger for å oppnå en fornybar, fleksibel og sikker energiforsyning i stasjonær sektor. En fleksibel energiforsyning vil også måtte ta høyde for at både sol- og vindenergi utnyttes på en effektiv måte.

Aust-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 56

Linjenummer: 2220

Tilleggsforslag:

Sørge for både hensyn til miljø og kraftproduksjon i revideringen av tidligere gitte vannkraftkonsesjoner.

Begrunnelse: Vannkraften vår

Vilkårsrevisjonene av gamle vannkraftkonsesjoner må gjøres slik at den samlede miljøbelastningen fra norsk kraftproduksjon blir mindre. Lokalmiljøenes interesser må ivaretas like godt som i dag også i de nye vannkraftkonsesjonene. Arbeiderpartiet er åpent for en skånsom oppgradering og utbygging av vannkraft der dette ikke fører til store naturinngrep og tap av naturmangfold i tråd med gjeldende regelverk. Utfra dette foreslås følgende tilleggspunkter til programforslaget

AUF i Sogn og Fjordane

Sidenummer: 56

Linjenummer: 2221

Tilleggsforslag Legge til kulepunkt:

- *Senke kapitaliseringsrenta for vasskraftverk til 3 %*

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 56

Linjenummer: 2221

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt etter siste kulepunkt

- *At den norske vannkrafttradisjonen videreføres ved at lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til disposisjon for vannkraftproduksjonen, får en del av skatteinntektene.*
- *Inngrep i naturmiljøet skal gjøres med forståelse og aksept fra berørte lokalsamfunn og slik at deler av inntektene tilfaller lokalsamfunnene også med endret teknologi for utnytting av vannkraft.*
- *Sørge for hensyn til både miljø og kraftproduksjon i revideringen av tidligere gitte vannkraftkonsesjoner.*

Sogn og Fjordane Arbeidarparti**Sidenummer:** 56**Linjenummer:** 2222**Tilleggsforslag:**

- *"Arbeide for lik nettleige i heile landet"*

Nordstrand Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 56**Linjenummer:** 2222**Tilleggsforslag:**

- *Stimulere kommunene til økt bruk av lokale, fornybare termiske energiresurser, som frigir elektrisitet og øker utfasing av fossil energi i andre sektorer.*

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 56**Linjenummer:** 2229**Tilleggsforslag:** Nye avsnitt:

Kraftbransjen er inne i ei stor omstilling. Frå å være ein svært lønsam næring med regulerte prisar og geografiske monopol ser vi nå ein bransje som er konkurranseutsatt på alle områder. Kraftselskapa betaler i tillegg til ordinær bedriftsskatt bl.a. en grunnrenteskatt. Anna fornybar energi som vindkraft, solkraft og småkraft er underlagt heilt andre rammevilkår og legg press på tradisjonelle kraftselskap sin økonomi.

Dette slår også negativt ut for vertskommunar til vasskraftanlegga. Inntektene frå konsesjonskraft stuper, skatt på eigendom blir sterkt redusert som fylgje av verdifallet på kraftproduksjon. Vertskommunane sine inntekter frå kraftanlegga er ein kompensasjon for evig blir bandlagd av areal og naturverdiar og er ein viktig del av inntektsgrunnlaget for denne type kommunar.

Arbeiderpartiet går difor inn for at det blir gjort ein heilheitlig gjennomgang av skatte- og avgiftsmessige rammevilkår for kraftbransjen og vertskommunane. Eit mål er at vi får ein skattemodell som sikrar at kraftselskapa har ser føremonar og økonomisk bæreevne til møte utfordringane med å oppretthalda og vidareutvikla verdiane som ligg i vasskrafta. Eit anna mål er at vertskommunane sin kompensasjon for avståtte areal og naturverdiar blir halden oppe og er stabile. Fram til ein heilhetlig gjennomgang ligger på bordet.

Arbeiderpartiet meiner at normrenta for berekning av fri inntekt i grunnrentebeskatning skal settast til 2,5% og at kapitaliseringsrenten som blir brukt for å rekne eignedomsskatt reduserast til 3%.

Hammerfest Arbeiderparti**Sidenummer:** 56**Linjenummer:** 2229**Tilleggsforslag:** Nytt hovedkulepunkt

- *Stoppe bygging av kraftkabel til England og Tyskland.*

Nord-Trøndelag Arbeiderparti

Sidenummer: 56

Linjenummer: 2230

Endringsforslag:

Norge ligger fremst i verden i utvikling av havbasert olje- og gassaktivitet.

Petroleumsnæringen er et av grunnlagene for utvikling i relaterte næringer som verftsindustri og skipsfart. Den er også viktig for næringsvirksomhet med stort potensial slik som havbruk og havbasert fornybar energi. Derfor er olje- og gassvirksomhet en avgjørende del av Arbeiderpartiets strategi for å gjøre Norge verdensledende på næringsutvikling knyttet til havet.

Arbeiderpartiet vil legge til rette for fortsatt aktivitet og verdiskaping fra petroleumsvirksomheten. Næringen sysselsetter 250.000 ansatte, og bidrar med enorme verdier til fellesskapet. En aktiv næringspolitikk vil sikre oljenæringen forutsigbare rammebetingelser som gjør det mulig å opprettholde kompetanse og gjøre langsiktige investeringer.

Havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja har de senere årene fått stor oppmerksomhet. Områdene er svært viktige for fiskerinæringen, samtidig som det antas å finnes store forekomster av olje og gass. Området har også store naturverdier, og reiselivet knyttet til Lofoten er i sterk vekst. Områdene er viktige for mange.

All menneskelig virksomhet medfører risiko. Det gjelder også petroleumsvirksomheten, som både har potensiale for konflikt med andre næringer, og som ved eventuelle utslipp kan medføre betydelige skader på natur og miljø. Til tross for at det er samlet inn store mengder data og generert mye ny kunnskap de senere årene, er det fortsatt stor usikkerhet og uenighet om hva som er riktig i disse områdene.

I erkjennelsen av dette har programforslaget en klok og samlende tilnærming.

Arbeiderpartiets linje i petroleumspolitikken har alltid vært en skrittvis og forsiktig tilnærming til nye områder, samt at næringen skal bidra til regionale og lokale ringvirkninger. Interessesmotsetningene knyttet til områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja tilsier at denne tilnærmingen forsterkes her.

En konsekvensutredning av Nordland 6 vil klargjøre om og eventuelt hvordan det kan drives petroleumsvirksomhet i hele eller deler av området. Områdene Nordland 7 og Troms 2 skiller seg fra Nordland 6 på flere måter. Det vil derfor være klokt å avvente revidering av den helhetlige forvaltningsplanen for områdene, før man eventuelt setter i gang med konsekvensutredning av disse områdene.

Nordkapp Arbeiderparti

Sidenummer: 56

Linjenummer: 2251

Tilleggsforslag: Nytt avsnitt linje 2251;

Antall arbeidsplasser skal stå i forhold til risiko ved utvinning av olje og gass i Barentshavet. Arbeiderpartiet mener at dette kun kan ivaretas ved ilandføring til Veidnes gjennomføres.

Begrunnelse: Antall arbeidsplasser må oppjusteres som følge av olje -og gass utvinning på Johan Castberg. Statoil har i pressemelding anslått ca 300 arbeidsplasser i driftsfasen på Johan Castberg. Eksportverdien av fisk levert fra Finnmark stiger, og i juni 2016 var verdien av leveransen 6,9 milliarder kroner.

Utvinning av olje og gass på Finnmarkskysten medfører en betydelig risiko for vår primærnæring. Nordkapp Arbeiderparti krever at antall arbeidsplasser i Finnmark som følge av Johan Castberg må justeres opp til et nivå som ivaretar risikoen fiskeriene utsettes for. Dette kan kun gjøres ved at ilandføring til Veidnes gjennomføres.

Kongsberg Arbeiderparti

Sidenummer: 57

Linjenummer: 2269 – 2272

Endringsforslag:

Arbeiderpartiet vil åpne for en konsekvensutredning av Lofoten Vesterålen og Senja.

Kongsberg Arbeiderparti

Sidenummer: 57

Linjenummer: 2274 – 2277

Endringsforslag: *Strykes*

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 57

Linjenummer: 2279

Tilleggsforslag: *Avsnittet kuttes og erstattes med*

- *Arbeiderpartiet vil si nei til konsekvensutredning av oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja*

AUF i Oslo

Sidenummer: 57

Linjenummer: 2279-2301

Tilleggsforslag: Erstatte avsnittet med følgende

Arbeiderpartiet går for varig vern av områdene uten Lofoten, Vesterålen og Senja.

Den Socialdemokratiske Forening

Sidenummer: 57

Linjenummer: 2288

Endringsforslag:

Den Socialdemokratiske Forening støtter dissensane til Mani Hussein på 2288

Kongsberg Arbeiderparti

Sidenummer: 57

Linjenummer: 2290 – 2295

Endringsforslag:

Arbeiderpartiet vil arbeide for igangsetting av konsekvensutredninger i de stengte og uåpnede delene av Barentshavet, Norskehavet og Skagerrak.

Den Socialdemokratiske Forening

Sidenummer: 57

Linjenummer:

Endringsforslag:

Den Socialdemokratiske Forening støtter dissensane til Mani Hussein på 2295

Kongsberg Arbeiderparti

Sidenummer: 57

Linjenummer: 2303 – 2305

Endringsforslag: *Stryk*

Næringpolitisk forum Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 58

Linjenummer: 2308

Tilleggsforslag: *Nye kulepunkter*

- *Realisere en offshore demo flytende havvindpark på norsk sokkel i kombinasjon med elektrifisering av olje- og gassinstallasjoner og samtidig skape en byggestein for mulig fremtidig eksport av kraft fra offshore vindturbiner.*
- *Ta i bruk norsk offshorekompetanse for å bygge opp fornybar energi som næring*

Kongsberg Arbeiderparti

Sidenummer: 58

Linjenummer: 2319

Endringsforslag:

Sette i gang en konsekvensutredning av de stengte og uåpnede delene av Barentshavet, Norskehavet og Skagerrak

Kongsberg Arbeiderparti

Sidenummer: 58

Linjenummer: 2320

Endringsforslag:

- *Sette i gang en konsekvensutredning av Lofoten, Vesterålen og Senja*

Kongsberg Arbeiderparti

Sidenummer: 58

Linjenummer: 2334-2335

Endringsforslag: *Stryk*

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 59

Linjenummer: 2336

Tilleggsforslag: *Nytt kulepunkt:*

- *Setja ned eit offentleg utval som får i oppgåve å sjå på overskridingar og forseinkingar som er påført store prosjekt som har gått til Asia. Vi lyt læra av våre feil.*

Årvoll Arbeiderpartilag

Sidenummer: 58

Linjenummer: 2351

Endringsforslag: *Forskning og utvikling skal i større grad rettes inn mot teknologioverføring, kunnskap- og teknologiutvikling.*

Begrunnelse: En stor andel petroleumsrettet FoU går allerede til teknologiutvikling og teknologioverføring, og i hardt pressede tider er det de kortsiktige FoU-investeringene som har størst sannsynlighet for å bli prioritert. I tider med nedskjæringer vil langsiktighet være skadeildene. Som en motsats mot kortsiktige prioriteringer vil det være viktig at staten også prioriterer den langsiktige kompetansebyggingen, for å motvirke markedssvikt. Grunnleggende forskning har som formål å gi ny innsikt uten at den nødvendigvis gir umiddelbar gevinst i økonomi. Høy kvalitet i grunnforskningen er helt avgjørende for forvaltning, funn og økt utvinning av olje og gassressursene på norsk sokkel. Petroleumsrettet grunnforskning har også direkte relevans for teksten under 1654 og 1672, ettersom fundamental forskerkompetanse knyttet undergrunnen også helt essensielt dersom man skal benytte norsk kontinental sokkel til karbonfangst og -lagring. Derfor er det viktig å ha en sunn balanse mellom satsningen på grunnforskning og teknologiutvikling, noe også Norges nasjonale strategi med mandat fra OED (OG21) peker på. Forskning og utvikling bør i hovedsak følge OG21-strategiens prioriteringer

AUF i Oslo

Sidenummer: 59

Linjenummer: 2363

Tilleggsforslag: *Stryke kulepunkt*

Årvoll Arbeiderpartilag

Sidenummer: 59

Linjenummer: 2374

Tilleggsforslag: *Å styrke sikkerheten ved at norsk lov gjøres gjeldende for flerbruksfartøy som utfører oppdrag i tilknytning til petroleumsvirksomhet*

Begrunnelse: Kostnadspress og teknologiutvikling har ført til økt bruk av flerbruksfartøy inn mot petroleumsvirksomhet, og det forventes at denne utviklingen vil fortsette. En fersk rapport fra Petroleumstilsynet (Ptil) slår fast at mange av flerbruksfartøyene på som operer på norsk sokkel har langvarige petroleumsrelaterte oppdrag. Disse er ikke registrert i Norge. Dermed er de underlagt regelverket i flaggstaten der de er registrert. Det er også flaggstaten som er ansvarlig tilsynsmyndighet om bord. Dermed ligger disse fartøyene utenfor virkeområde til Ptil og norske myndigheter står uten mulighet til regulering og tilsyn av sikkerheten om bord ved flerbruksfartøy som bedriver petroleumsrettet virksomhet i Norge. Dette er en åpenbar utfordring for helse, arbeidsmiljø og sikkerhet.

Marker Arbeiderparti**Sidenummer:** 59**Linjenummer:** 2375-2397**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Støtte bygging i massiv tre og legge til rette for at byggeprosjekter i regi av det offentlige støtter opp under bruk av tre også større bygg.*

Begrunnelse: Bygging i tre er svært miljøvennlig og det offentlige må gå foran for å sikre forskning og utvikling på dette området.

Telemark Arbeiderparti**Sidenummer:** 59**Linjenummer:** 2381**Tilleggsforslag:**

Arbeiderparti vil bekjempe de negative utviklingstrekkene og vil jobbe aktivt for det seriøse arbeidslivet gjennom at Skiensmodellen mot sosial dumping innføres i alle kommuner og fylkeskommuner.

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 59**Linjenummer:** 2390**Tilleggsforslag:**

... kvalitet «sikre et bærekraftig livsløpsavtrykk på varer fra råvarer, produksjon og transport mv»

Halden Arbeiderparti**Sidenummer:** 59**Linjenummer:** 2398**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt*

- *Støtte bygging i massivtre og legge til rette for at byggeprosjekter i regi av det offentlige støtter opp under bruk av tre også større bygg.*

Begrunnelse: Bygging i tre er svært miljøvennlig og det offentlige må gå foran for å sikre forskning og utvikling på dette området.

Østfold Arbeiderparti**Sidenummer:** 59**Linjenummer:** 2398**Tilleggsforslag:**

Støtte bygging i massivt tre og legge til rette for at byggeprosjekter i regi av det offentlige støtter opp under bruk av tre også i større bygg.

Begrunnelse: Bygging i tre er svært miljøvennlig og det offentlige må gå foran for å sikre forskning og utvikling på dette området.

Spydeberg Arbeiderparti

Sidenummer: 59

Linjenummer: 2398

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

Støtte bygging i massiv tre og legge til rette for at byggeprosjekter i regi av det offentlige støtter opp under bruk av tre også større bygg.

Begrunnelse: Bygging i tre er svært miljøvennlig og det offentlige må gå foran for å sikre forskning og utvikling på dette området.

Askim Arbeiderparti

Sidenummer: 59

Linjenummer: 2398

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Støtte bygging i massivtre og legge til rette for at byggeprosjekter i regi av det offentlige støtter opp under bruk av tre også større bygg.*

Begrunnelse: Bygging i tre er svært miljøvennlig og det offentlige må gå foran for å sikre forskning og utvikling på dette området.

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 59

Linjenummer: 2401

Tilleggsforslag:

... bedre sikkerhet og «større» miljøhensyn ...

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 59

Linjenummer: 2403-2406

Endringsforslag: Stryke setningen

Nordstrand Arbeiderpartilag

Sidenummer: 59

Linjenummer: 2411

Tilleggsforslag:

Det må legges til rette for langtransport av personbiler på jernbane på strekningene Oslo-Bergen og Oslo-Trondheim-Bodø som et alternativ til å kjøre strekningen selv. Dette vil bidra til å flytte noe av biltrafikken bort fra vei og over på bane.

Ski Arbeiderparti**Sidenummer:** 59**Linjenummer:** 2414**Tilleggsforslag:**

Nye finansieringsmodellen er nødvendig for å finansiere nye jernbanestrekninger. Arbeiderpartiet må arbeide for nye finansieringsmodeller som sikrer en raskere fornyelsesprosess på dagens lite tidsriktige jernbanelinjer.

Hammerfest Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2415**Tilleggsforslag:** Forslag ny setning

Sjøverts transport til båtavhengige samfunn er nødvendig infrastruktur for å få fersk mat, herunder fisk, raskt til markeder i inn- og utland.

Begrunnelse: Ferge- og båtruter er helt nødvendig infrastruktur på linje med veier. dette bør tas ut av kollektivtransport-begrepet. Kollektivtransportens målsettinger går på å få flere til å reise sammen, for å minske miljø- og parkeringsproblemer. Mens for sjøverts transport er det ikke antall passasjerer som er avgjørende, men det å sikre infrastruktur til mange produktive arbeidsplasser på øyer og veiløse samfunn. Fisken må leveres i kortest mulig avstand fra fiskefeltene for å beholde sin kvalitet. Med god sjøverts infrastruktur, er det lettere å lande fersk fisk, og utvikle Norge som verdens fremste sjømat-nasjon.

Moss Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2417**Endringsforslag:** Stryk

«Fra ti til fem år» Kan evt. Si betraktelig

Begrunnelse: Virker rart. Det tar ikke ti år å planlegge (alle) transportprosjekt ...! (Selv om noen tar lengre tid.)

Oppland Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2423**Tilleggsforslag**

- *Statens andel av utgiftene til veiutbygging må økes. Deler av befolkningen i distriktene blir påført bompengebelastninger som er uakseptable. I mange områder skal store investeringer fordeles på liten trafikk.*
- *Bompengefinansieringen må tilpasses bedre lokale forhold. Dagpendlere og næringsliv skal få bedre rabattordninger enn i dag, og bilister i områder med stor trafikk må ta en større andel av bompengefinansieringen enn i distriktene med liten trafikk. Hensynet til innbyggerne i kommunen skal veie tungt når bompunktene skal plasseres*

Tynset Arbeiderparti**Sidenummer:** 60

Linjenummer: 2425

Tilleggsforslag: Tillegg til kulepunkt: *med innføring av prøveordning med felles pendlerverdikort og månedskort for buss og tog, sikre mer effektiv*
Nytt kulepunkt blir:

- Utvikle nye og forbedrede modeller for kollektivtilbudet i områder med mer spredt bosetting ***med innføring av prøveordning med felles pendlerverdikort og månedskort for buss og tog, sikre mer effektiv*** samordning av ressurser og virkemidler basert på erfaringene fra tilskuddsordningen

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2428

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

«Det bør etableres en felles nordisk transportplan for grensekryssende trafikk»

Begrunnelse: Det er et stort strukturelt problem at de nasjonale planene stopper ved grensen og ikke ser sammenhengen og det grensekryssende behovet.

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2429

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Ferge- og båtruter til båtavhengige samfunn ansees som nødvendig infrastruktur og skal i sin helhet være statlig finansiert.*

Begrunnelse:

Ferge- og båtruter til båtavhengige samfunn må tas ut av kollektivtransport-begrepet, fordi dette er helt nødvendig infrastruktur, "den bølgete blå veien". Med dagens ordninger tvinges underfinansierte fylkeskommuner til å måtte prioritere mellom antall fergeavganger til fisk- og mat-produserende småsamfunn, og skoletilbud til elever i videregående skoler.

Ellingsrud Arbeiderpartilaglag

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2429

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Vi skal sikre vannforsyningen i landet og sette av midler til nødvendig oppgradering.*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2429

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

«Det bør etableres en handlingsplan med konkrete tiltak for å få mer gods over fra vei til bane og sjø»

Begrunnelse: alle peker på behovet men tiltakene mangler. Samtidig øker godstransporten inn til Norge med trailer med ca 5.5 prosent årlig. Det betyr også økte problemer innad i Norge med kabotasje etc.

Troms Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2429

Tilleggsforslag:

Det gjennomføres en utredning om hvordan et fremtidig jernbanenett gjennom Nord-Norge best kan utformes.

Hellerud Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2429

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Vi skal sikre vannforsyningen i landet og sette av midler til nødvendig oppgradering.*

Eid Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2429

Tilleggsforslag:

- *Vurdere differensiert bilavgift slik at dei som er avhengig av bil i distrikta, utan eit reelt kollektivalternativ, ikkje vert økonomisk straffa.*

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2429

Nytt forslag:

«Legge til rette for bruk av hjemmekontor for å redusere behovet for pendling».

Gratangen Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2430

Tilleggsforslag:

Øke bevilgningene til fylkesveiene.

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2433

Endringsforslag: Stryk

Ordet «distriktene»

Begrunnelse: Fylkesveier er viktig for alle og riksveier er også viktig i distriktene.

Telemark Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2434**Tilleggsforslag:**

Fylkeskommunale veier har et uakseptabelt høyt etterslep på vedlikehold. Arbeiderpartiet vil i løpet av kommende fireårs periode prioritere vedlikeholdet av fylkesveiene høyere (satt opp mot nye prosjekter). Når en rekke veier ble overført fra stat til fylkeskommune var det et stort gap på veivedlikehold som det ikke ble kompensert for. Dette etterslepet er etter mange år ikke tatt igjen. Lokale veier er svært viktig for utvikling av Norge og lokalsamfunn. Om en ønsker at hele Norge skal tas i bruk, vil dette være et av de beste virkemidler for å få det til.

Sogn og Fjordane Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2435**Tilleggsforslag:** Fortsetting av eksisterende

«... i tråd med kravet fra Nasjonal rassikringsgruppe »

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2437**Tilleggsforslag:** Etter linje 2437

I den politiske styringen skal miljøhensyn tillegges stor vekt

Vest-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2437**Tilleggsforslag:** Nytt setning etter punktum

- «De veier som er planlagt, satt i gang eller prioritert i Nye Veier AS skal realiseres.»

Aust-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2437**Tilleggsforslag:**

Det er viktig at strekningene Nye Veier har et utbyggingsansvar for, holder en kvalitet og trafikk sikkerhet, lik tilsvarende veier som bygges av Statens Vegvesen i dag.

Oppland Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2440**Tilleggsforslag:**

Utbyggingsprosjektene må sikres full finansiering fra starten slik at det kan bygges raskt og effektivt. Det er nødvendig med prosjektf finansiering, men det trengs ikke private ordninger som eksempelvis offentlig privat samarbeid (OPS).

Aust-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2441**Tilleggsforslag:**

Sikre at de strekningene som nå ligger inne i Nye Veier sin portefølje opprettholder sin prioritering og fremdrift.

Begrunnelse: En framtidsretta vei- og samferdselspolitikk for Aust-Agder og Agder

Før sommeren skal ny Nasjonal Transportplan (NTP) for 2018-2029 vedtas, og i tillegg har Nye Veier fått ansvaret for utbyggingen av E18 og E39 i vårt område. Aust-Agder Arbeiderparti ønsker i den forbindelse å ta en aktiv rolle, for å sikre at våre interesser innen samferdsel blir godt ivaretatt.

Aust-Agder Arbeiderparti har følgende forventninger til veiutbygging i ny NTP:

1. Rv9 må sikres en kontinuerlig utbygging, slik at man når målet i eksisterende NTP om "gul stripe" til Hovden innen 2023.
2. Rv41 "gul stripe" til Brunkeberg bygges ut fra 2022.
3. Byvekstavgiftene må utvides til også å omfatte de mellomstore regionene i landet, herunder det gjeldende ATP-arbeidet for Arendal/Grimstad/Froland/Tvedestrand.
4. I tråd med transport- og kommunikasjonskomiteens merknad til eksisterende NTP, forventes det at staten tar et ansvar for å fullføre byggingen av ny vei mellom Arendal havn, Eydehavn og E18.
5. Det må sikres økte statlige ressurser også til kollektivtrafikken i Aust-Agder, for å nå målet om nullvekst i personbiltrafikken.
6. Det forventes at staten øker midlene til fylkeskommunene for å ta igjen etterslepet på fylkesveiene.

Aust-Agder Arbeiderparti sine forventninger til Nye Veier:

Det forventes at Nye Veier bygger ut sine strekninger med en standard som ikke går på bekostning av kvalitet og sikkerhet. Et eksempel på en slik uakseptabel standardreduksjon er manglende veibelysning på den nye E18-strekningen.

Sogn og Fjordane Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2442**Endringsforslag:**

Sett inn ordet «nødvendig» framfor ordet «løft»

Oppland Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2442**Tilleggsforslag**

- *At den statlige kompensasjonen for kostnader ved reparasjon og sikring av fylkeskommunale og kommunale veier må økes i tråd med den utgiftsøkningen som dette representerer.*

Tromsø Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2444**Tilleggsforslag:**

- *«Sikre at det legges en plan og finansiering for å innhente vedlikeholdsetterslepet på fylkesveier innen 2030.»*

Moss Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2445**Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt**

- *Etablere en plan for å ta igjen vedlikeholdsetterslepet på fylkesvei.*

Begrunnelse: Det er en utfordring at NTP bare omhandler riksvei. Det utelater halvparten av veiene her i landet. Samferdselsetatene skisserte denne muligheten i sitt fremlegg.

Oppland Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2449**Tilleggsforslag**

Vi vil at skolebarn, så langt som mulig, kan gå eller sykle til og fra skolen på en trygg måte.

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2454**Tilleggsforslag:**

- henstille til at alle lokale, regionale og sentrale aktører nå presser på for raske avklaringer, slik at dobbeltsporet kommer med i transportplanens 6 første år.
- understreke at dobbeltspor på Dovrebanen tildeles tilstrekkelig med planpenger i 2017.
- at øvrige samferdselsprosjekter som E-16 , E 6, RV 3/25 og elektrifisering av Røros/Solørbanen, og et løft for Kongsvingerbanen gis raskest prioritet i kommende Nasjonal Transportplan.

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2454**Tilleggsforslag: Nye kulepunkt**

- *Det er et stort press på dyrket mark og urørt natur ved bygging av infrastruktur. Det legges stor vekt på kost/nytte-betraktninger hvor miljøhensyn underordnes, da de er vanskeligere å beregne. Dette kan medføre at arealer som er viktige for landbruk og fritid går tapt. Særlig i områder hvor det skjer befolkningsvekst er det viktig å ta utvidede miljøhensyn av hensyn til fremtidige generasjoners bruk av naturen til dyrking og friluftsliv i et folkehelseperspektiv.*
- *Legge øket vekt på miljøhensyn, slik at dyrket mark og urørt natur i størst mulig grad unngås nedbygges.*

Trondheim Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2454**Tilleggsforslag:**

Statlige tilskudd til drift og vedlikehold av Fylkesveger likestilles med statlige tilskudd til Riksveger.

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2454:**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *At staten i større grad stiller garanti for finansiering av bompengeprojekter på utbygging av store vei- og kollektivprosjekter.*

Sund Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2454**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Sikre at det vert tilrettelagt for parkering og oppbevaring av utstyr for syklister og andre myke trafikanter ved kollektiv knutepunktene utenfor de store byene.*

Gratangen Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2455**Tilleggsforslag:**

Utrede videreføring av jernbane i Nord-Norge.

Aust-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2458**Tilleggsforslag:**

I forlengelsen av InterCity-utbyggingen, ønsker Arbeiderpartiet en sammenkobling av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen.

Begrunnelse: Sammenkobling av Vestfoldbanen og Sørlandsbanen (Sørvestbanen), med stasjon på Brokelandsheia må prioriteres i Nasjonal Transportplan (NTP) for perioden 2018-2029. Videre må jernbanestrekninger mellom Larvik og Tønsberg bygges ut med dobbeltspor for å legge til rette for utbygging av høyhastighetsbane videre sørover. Denne nye Sørvestbanen må være ferdig i 2028.

Sørvestbanen er den nye banen som dannes ved å koble sammen det som i dag er Sørlandsbanen og Vestfold-banen. En ny banestrekning mellom Porsgrunn og Brokelandsheia muliggjør en sammenkobling av to jernbaner som totalt vil dekke rundt halve Norges befolkning. Sammenkoblingen vil gjennom utvidelse og samarbeid mellom viktige regioner

bidra til utvikling av næring, kompetanse og tiltrekke seg investeringer og gi synergier gjennom samarbeid. Koblingen representerer et viktig bindeledd mellom regioner, mennesker og muligheter. Den positive samfunnsnyttan er dokumentert gjennom en omfattende konseptvalgutredning (KVU). I tillegg kommer en stor klimagevinst i forhold til alternative transportmidler. Vi sparer miljøet for 5,5 millioner tonn CO₂-utslipp i året og banen, som bygges for å vare i 100 år, vil bli Klimanøytral etter bare 15 år.

Narvik Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2459

Tilleggsforslag: Legg til setning:

Vi vil sikre kapasitet på jernbanen der den er et alternativ til godstransport med vogntog.

Nordstrand Arbeiderpartilag

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2460

Tilleggsforslag:

Elektrifisering av det øvrige jernbanenettet er noe vi ønsker skal skje raskt, og må sees i sammenheng med vårt krav til lavere miljøutslipp

Trondheim Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2464

Endringsforslag:

Vi skal igjennom en helhetlig offentlig organisering og drift av jernbane i Norge sikre en god ivaretagelse av de reisende, innebære en god arbeidsgiverfunksjon for de ansatte og skape en stabil og forutsigbar jernbanedrift for framtida.

Sauda Arbeiderparti

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2467

Tilleggsforslag: *Nytt forslag Høyhastighetsbane øst-vest*

Det er et mål for Arbeiderpartiet å få mer gods- og persontrafikk over på bane, og mindre transport på vei. Industrien er i utvikling og i dag er krav til hurtig levering av gods og varer økende. En høyhastighetsbane for gods- og persontrafikk vil sikre framtidige arbeidsplasser og innbyggere i distriktene. Satsing på bane vil redusere de innenlandske klimautslippene, jfr. Norges forpliktelser gjennom internasjonale avtaler om å kutte klimautslippene, og uten

Lisleby Arbeiderpartilag

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2469

Tilleggsforslag: *Nytt kulepunkt etter linje 2469:*

Beholde NSB AS som et landsdekkende jernbaneselskap eiet av Staten.

Moss Arbeiderparti**Sidenummer:** 61**Linjenummer:** 2471**Endringsforslag:***«Inter City bør ferdigstilles ifølge vedtatt plan.»***Grue Arbeiderparti****Sidenummer:** 61**Linjenummer:** 2472**Tilleggsforslag:***«Elektrifisere eller»* legge til rette for bruk av ny teknologi for reduserte utslipp på gjenværende dieselstrekninger.**Åmot Arbeiderparti****Sidenummer:** 61**Linjenummer:** 2472**Endringsforslag:***«Elektrifisere eller»* legge til rette for bruk av ny teknologi for reduserte utslipp på gjenværende dieselstrekninger.**Våler Arbeiderparti****Sidenummer:** 61**Linjenummer:** 2472**Endringsforslag:***«Elektrifisere eller»* legge til rette for bruk av ny teknologi for reduserte utslipp på gjenværende dieselstrekninger.**Begrunnelse:**

Det er fordel for beredskap, størst samlet bruk av infrastrukturen at større deler av jernbanenettet i Sør-Norge blir en del av det samme sømløse systemet. Elektrifisering av deler av eksempelvis Rørosbanen-Solørbanen er foreslått delvis elektrifisert i denne NTP av regjeringen. Ordet elektrifisering vil derfor med fordel komme med.

Tynset Arbeiderparti**Sidenummer:** 61**Linjenummer:** 2472**Tilleggsforslag:** Tillegg til kulepunkt: *elektrifisere eller***Nytt kulepunkt blir:**

- *Elektrifisere eller* legge til rette for bruk av ny teknologi for reduserte utslipp på gjenværende dieselstrekninger.

Stor-Elvdal Arbeiderparti**Sidenummer:** 61**Linjenummer:** 2472

Endringsforslag: «Elektrifisere eller» legge til rette for bruk av ny teknologi for reduserte utslipp på gjenværende dieselstrekninger

Gran Arbeiderparti

Sidenummer: 61

Linjenummer: 2474

Endringsforslag:

” Legge til rette for CityLink-utbygging i Oslo-regionen, og dobbeltsporkapasitet inn og ut av de store byene ”

Nordstrand Arbeiderpartilag

Sidenummer: 60

Linjenummer: 2474

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Rørosbanen er ikke elektrifisert. Vi vil at dette skal skje i løpet av neste periode for Nasjonal Transportplan, 2018-2029*

AUF i Sogn og Fjordane

Sidenummer: 61

Linjenummer: 2480

Tilleggsforslag: Legg til punkt:

- *At det norske jernbanenettverket skal vere elektrifisert*

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 61

Linjenummer: 2480

Tilleggsforslag

- *Det må etableres parkeringsplasser i nærheten av skystasjoner, knutepunkt og holdeplasser slik at flere kan ta buss og tog.*

Hellerud Arbeiderparti

Sidenummer: 61

Linjenummer: 2480

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Bruke både økonomiske og andre virkemidler for å få økt andelen av gods som fraktes over på jernbane*

Ellingsrud Arbeiderpartilag

Sidenummer: 61

Linjenummer: 2480

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Bruke både økonomiske og andre virkemidler for å få økt andelen av gods som fraktes **over** på jernbane*

Tromsø Arbeiderparti**Sidenummer:** 61**Linjenummer:** 2480**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- «Bygge ut nye jernbanestrekninger i Nord-Norge for å få frakt av fisk, og annen tungtransport, over på mer miljøvennlig og trafiksikker transportform.»

Sauda Arbeiderparti**Sidenummer:** 61**Linjenummer:** 2480**Tilleggsforslag:**

Arbeiderpartiet vil jobbe for at det bygges høyhastighetsbaner for både gods- og persontrafikk med høy frekvens fra Vestlandet til Østlandet.

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 61**Linjenummer:** 2493**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkter

- At alle offentlig finansierte ferjestrekninger langs kysten blir fornyet med nullutslippsfartøy
- Forsere utbygging av landstrøm i norske havner, blant annet gjennom å forenkle finansieringen av landstrøm gjennom Enova og gi kommunene hjemmel til å sette utslippskrav til skip i havnen
- Igangsette et pilotprosjekt for nullutslippsbasert urban sjøtransport som kan stimulere til nye markeder
- Satse på forskning på og utvikling av autonome skip

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 61**Linjenummer:** 2493**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkter:

- Arbeide for opprettelse av et internasjonalt fond for resirkulering av plast med fokus på næringsutvikling i utviklingsland
- Fondet bør også inkludere støtte til biologisk emballasjetyper som kan fungerer som næring til arter i naturen og inngå i naturens kretsløp
- Fase ut bruken av plastprodukter av ESP/isopor i marine komponenter
- Styrke Skjærgårdstjenestens og friluftsrådets arbeid med marin forsøpling
- Fase ut plastposer som ikke er biologisk nedbrytbare
- At flaskepanten økes til 5 kroner for små flasker og 7 kroner for store, og videre reguleres ut i fra konsumprisindeks med jevne mellomrom
- At all plastemballasje som ikke er raskt nedbrytbar avgiftsbelegges, noen som vil føre til utvikling av mer miljøvennlige alternativer til emballasje
- At dumping av plast fra fiskeflåter og andre fartøyer bøtelegges
- Det må legges til rette for at fartøy kan levere plastavfall med gode returordninger
- Vurdere en panteordning for innsamlet plast

- *At herreløst plast samlet av frivillige alltid skal kunne leveres gratis til renovasjonsselskapene hele året. Dette må finansieres av statlige midler*
- *At det innføres en panteordning på gamle dekk*
- *At miljøverndepartementets utredning om å forby kosmetikk – og renholdsprodukter som inneholder microplast jamfør følges opp i tråd med stortingets beslutning 12. mai 2016*
- *At klær som utskiller microplast merkes, slik at forbrukerne kan bevisstgjøres med hensyn til miljøbelastningen dette representerer. At Norge arbeider for en internasjonal avtale for å stanse utslipp av plast til havet*
- *At kunstgressbaner med gummigranulat skiftes ut med materiale som ikke skiller ut microplast. De må være giftfri biologisk nedbrytbart materiale med samme nedbrytingstid som i naturen*
- *At det innføres en ordning der produsenter og importører av utstyr som brukes i fiskeri- og oppdrettsnæringen får et ansvar for produktene gjennom hele livsløpet, også når de har blitt avfall. Det vil eksempelvis si at selgere av fiskegarn plikter å ta imot garnet når det kasseres*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 61

Linjenummer: 2506-2507

Tilleggsforslag: Stryke kulepunktet

- *Revidere Havne- og farvannsloven med sikte på at kommunale havner i større grad kan overføre overskudd til annen kommunal virksomhet.*

Begrunnelse: *Bør vente med at innstillingen til Havnelovsutvalget er kommet*

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 61

Linjenummer: 2511

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *«Sørge for fortsatt drift av Hurtigruten».*

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 61

Linjenummer: 2511

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt:

- *Føre vidare NOX-fondet, og oppretta eit eige CO2-fond for transport som også skal gjelda for sjøtransporten.*
- *Vurdere statelege finansieringsordningar for fornying av nærskipsfartsflåten, dette må knytast opp til energi effektivitet og bærekraftigheit.*

Ullensaker Arbeiderparti

Sidenummer: 62

Linjenummer: 2544

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *En eventuell utbygging av tredje rullebane på Oslo Lufthavn kan vanskelig realiseres uten at den kommer i konflikt med Norges klimaforpliktelser. Hensynet til flystøy, nedbygging av matjord, vern av grunnvannressurser og lokal miljøbelastning for innbyggerne i nærområdet bør tillegges avgjørende vekt. Arbeiderpartiet vil derfor ikke båndlegge areal til en tredje rullebane på Gardermoen i den kommende stortingsperioden.*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 62

Linjenummer: 2544

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Ved utlysning av FOT-ruter stilles krav om at tjenesteleverandør skal ha tilstrekkelig teknisk utstyr og annet materiell til å kunne frakte alle personer med bevegelseshemninger.*

Begrunnelse: I dag nekter Widerøe å ta med visse type rullestolbrukere på FOT-ruter i Finnmark. (Det henvises til generelt lovverk om sikkerhet på fly.)

Dette har vært forsøkt tatt opp med samferdselsminister i 2015, uten resultat.

Bevegelseshemmede over en viss kg-grense, og eller behov for en stol med bredde som en vanlig kjøkkenstol, henvises da ta flere timer lange og dyre taxi-reiser. Det er en relativt liten kostnad for flyselskapene å sørge for at også disse ivaretas på en skikkelig måte.

- *Regionale flyplasser må sikres forhold som gir tilstrekkelig regularitet, spesielt i områder med få alternative transportmuligheter.*

Begrunnelse:

Dagens diskusjoner, der Avinor ønsker å bruke store summer på en tredje rullebane på Gardermoen, oppfattes som distriktsfiendtlig. Fordi det ikke vil være penger igjen til å videreutvikle regionale flyplasser.

Man minner om at det er i distriktene at det meste av den primære verdiskapning skjer, herunder utnytting av havressurser over og under havbunnen. For å gjøre det mulig å utvikle dette og videreutvikle relaterte produkter og tjenester, må man kunne ha tidsmessig riktig transportmuligheter. Spesielt i områder der man ikke har noen alternativer, som f.eks. tog. I slike områder, som inkluderer Vestlandet og store deler av Nord-Norge, er de regionale flyene våre "busser". Man kan diskutere hvor ofte "bussen" skal gå. Men det som må være mye mer sikkert enn det er ved endel regionale flyplasser i dag, er at "bussen" må kunne lande, og lette, til de oppsatte rutetider.

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 62

Linjenummer: 2548

Tilleggsforslag:

Tap av biologisk mangfold er ved siden av klimaendringene den største miljøutfordringen.

Natur er et viktig forsvar mot virkninger av klimaendringene både for mennesker og samfunn. Samtidig er naturen selv sårbar for klimaendringer og for arealinngrep og nedbygging. For å dra nytte av godene naturen yter oss mennesker i klimatilpasningsøyemed, må den forvaltes på en god måte.

Det er viktig å sikre tilstrekkelig miljøkompetanse i norske kommuner for at kommunene skal kunne ta sitt ansvar på miljøområdet, og for at naturvern og miljøforpliktelsene finner best mulig lokaltilpassende løsninger. Nasjonalparkene er viktig for å sikre norsk natur og for friluftsliv, turisme og reiseliv, ved at de gjøres bedre tilgjengelig og at det legges til rette for positiv bærekraftig bruk.

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 62

Linjenummer: 2550

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- *Vedta flere utvalgte naturtyper og prioriterte arter.*
- *Styrke innsatsen for å fjerne fremmede arter og hindre at nye kommer inn.*
- *Stanse nedbygging av myr og kystnære områder.*

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 62

Linjenummer: 2553

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Utarbeide en statlig planretningslinje for naturmangfoldplanlegging i kommunene*

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 62

Linjenummer: 2555

Tilleggsforslag: nye underpunkter og kulepunkter

- *Opprette en supplerende nasjonalparkplan innen 2020, med forslag til nye nasjonalparker som kan sikre at et representativt utvalg av norsk natur blir vernet som nasjonalparker.*
- *Bevare de siste villmarkspregede områdene i norsk natur.*
- *Igangsette en gjennomgang av organisering av naturoppsyn i Norge*
- *Styrke miljødirektoratet miljøinformasjon og veiledning tjeneste*
- *Styrke Statens naturoppsyns oppsyn og tilsynsfunksjon*

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 62

Linjenummer: 2556

Tilleggsforslag: ny innledning før til siste kulepunkt:

Skogen er viktig fornybar ressurs i Norge og Arbeiderpartiet vil støtte opp et aktivt skogbruk og økt bærekraftig avvirking av skogen. Skogvern er viktig for å ta vare på det biologiske mangfoldet og i dag er rundt 50 prosent av artene på Artsbankens rødliste er knyttet til skogen. I overkant av 2 % av skogen vernet, og det er stort etterslep på skogvernet i Norge. Arbeiderpartiet ønsker en opptrapping av skogvernet, og har som målsetning at 10 % av den norske skogen skal vernes.

- *Øke opptrapping av skogvernet, og har som målsetning at 10 % av den produktive norske skogen skal vernes gjennom frivillig vern*

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 62**Linjenummer:** 2558**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Utarbeide en plan mot gjengroing av kulturlandskapet og utmark. Herunder også vassdrag.*

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 62**Linjenummer:** 2558**Tilleggsforslag:** Nytt avsnitt***Bærekraftig forvaltning av villaks og sjørret***

Norge har et særlig ansvar for å ta vare på den atlantiske villaksen. Arbeiderpartiet vil styrke arbeidet med å sikre en bærekraftig forvaltning av de ville laksefiskene. De ville laksefiskene er utsatt for miljøpåvirkninger i sine leveområder. Arbeidet for å sikre en mer miljømessig bærekraftig oppdrettsnæring må styrkes. Dette innebærer blant annet at næringen må løse sine miljømessige utfordringer knyttet til lakselus og rømt oppdrettsfisk.

- *Sikre bærekraftig forvaltning av den atlantiske villaksen og de andre ville laksefiskene gjennom en bærekraftig forvaltning*
- *Styrke arbeidet mot lakselus i oppdrettsnæringen og tiltakene mot rømming av oppdrettsfisk*
- *Opprettholde kalking av sure vassdrag*

Tistedal og Idd Arbeiderlag**Sidenummer:** 62**Linjenummer:** 2559 - 2573***Endringsforslag: Erstatte helhetlig forslag***

«Rovdyr hører hjemme i norsk natur, men er i dag truet av utryddelse. TIA ønsker at vi skal ha levedyktige bestander av bjørn, ulv, gaupe og jerv i norsk natur. Det krever at vi gir rovdirene større leveområder og at det blir flere av dem.

I over et halvt århundre var flere av rovdirene så godt som utryddet i Norge, derfor har vi lite erfaringsbasert kunnskap om å leve med rovdire. Nå når bjørn og ulv har reetablert seg, og gaupe og jerv øker i antall, skaper det utfordringer vi må takle som samfunn.

Vi skal ta frykt for disse dyrene på alvor. Men dette kan bare hjelpes gjennom økt kunnskap om disse dyrene og å ta sine forholdsregler som oppsett av gjerder rundt eiendommer osv.

Utmarksbeite er en ressurs for norsk matproduksjon. For beitenæringen krever økte rovdirebestander særlige tilpasninger og nye driftsformer, men også rettferdige erstatningsordninger og hjelp til forebyggende tiltak.

Allikevel hører rovdirene naturlig hjemme i norsk natur. På toppen av næringskjeden har rovdirene en viktig rolle og bidrar til velfungerende økosystemer i balanse. Gjennom å jakte på de syke og svake byttedyrene, bidrar de til sterkere og mer robuste byttedyrbestander.

Vi som mennesker har muligheten til å endre vår måte leve på, når behov for omstilling oppstår. Dette har ikke våre ville dyr på samme måte.

Derfor vil Arbeiderpartiet.

- Sikre levedyktige rovdyrstammer av de fem store rovdyrartene (jerv, ulv, bjørn, gaupe, kongeørn) basert på faglige anbefalinger og i tråd med naturmangfoldloven og våre internasjonale forpliktelser
- Etablere en felles nordisk forvaltningsplan som sikrer rovdyrenes overlevelse i Norge og Norden.
- Bestandsmål må være basert på faglige anbefalinger og må økes der det er nødvendig
- Fjerne begrensningene i leveområdet for ulv ved å fjerne soneinndelingen eventuelt utvide ulvesona kraftig til å gjelde hele Sør-Norge
- Utvikle nye forvaltningsmetoder for Ulv, derigjennom flytting av ulver/ulverevir til nye områder.
- Registrere/radiomerke alle ulver spesielt for bedre å følge ulvens tilstand i norsk natur.
- Utvikle ett spesielt læringsprogram for skolene
- Arbeide for å dempe konfliktnivået mellom rovdyrforvaltningen og beitenæringene
- Gi omstillingsmidler til områder der beitenæringen kommer i konflikt med rovdyrene, slik at det kan utvikles nye driftsformer for beitenæringen eventuelt nye næringer
- Uttak av rovdyr skal kun brukes overfor enkeltindivider som er så skadet/svekket at de ikke vil kunne ha evne til å jakte på de dyrene de vanligvis jakter på, samt når det kan bevises at disse enkeltindivider er til stor skade for beiteretten.
- Jegeres jaktrett må vike til fordel for rovdyrenes behov for byttedyr, der dette kommer i konflikt med rovdyrenes overlevelse.
- Rovdyrforvaltningen må forvaltes på statlig nivå. Men med medvirkning fra lokale rovdyrnemder»

Nord-Trøndelag Arbeiderparti

Sidenummer: 62

Linjenummer: 2560

Tilleggsforslag:

Rovdyrforliket fra 2011 er basert på soneinndeling og en geografisk differensiert forvaltning. For de som lever med rovdyrene tett på seg, enten som sauebonde eller som reieneier, kan det virke som intensjonene i rovviltforliket blir ivaretatt i områder hvor rovdyra har fortrinnsrett, mens de ikke blir ivaretatt i de områdene som er prioritert til beite. Skal vi skape tillit til forvaltningen må dette forholdet balanseres.

Terskelen for å ta ut skadedyr er høy. Vi må ha en effektivisering av uttak av skadedyr. Det samlede rovdyrtrykket fra bjørn, jerv, gaupe, ulv og ørn må ses i sammenheng.

Rovdyrpolitikken må også ses i sammenheng med Stortingets mål om økt norsk matproduksjon, herunder utnyttelsen av utmarka som grunnlag for matproduksjon på norske ressurser.

Norge og Sverige har de samme rovdyrstammene, men forvaltninga er ulik. Det å se på en felles forvaltning over grensa kunne vært ønskelig.

Arbeiderpartiet vil:

- Arbeide for at bestandsmålene og soneinndelingen skal kunne tas opp til vurdering i rovdyrpolitikken.
- Arbeide for at rovdyrpolitikken og Stortingets mål om matproduksjon må bli sett i sammenheng.
- Arbeide for forskning på rovdyrenes påvirkning av norsk matproduksjon, samenes utøvelse av reindrif og kultur, samt lokalbefolkningens livskvalitet.

Kautokeino Arbeiderparti**Sidenummer:** 62**Linjenummer:** 2563**Tilleggsforslag:** Etter linje 2563

Det bør ikke være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for beitedyr og i kalvings områder for rein. Endring til risikobasert erstatningsordning vil kreve en forutsigbar, økende rovviltkartlegging og overvåking. Det må sikres at tradisjonell kunnskap, som bl.a. reindriftsutøverne har, tas i bruk i oppfølgingen av rovviltforliket.

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 62**Linjenummer:** 2565**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkter

- *Norge må legge til rette for en rovdyrforvaltning som ivaretar nødvendigheten av naturmangfold og våre internasjonale forpliktelser i henhold til Bernkonvensjonen*
- *Streifdyr må ikke inkluderes i de norske bestandsmålene for rovdyr*
- *Det nye bestandsmålet på 4-6 ulvekull utvides*
- *Miljødirektoratet kan ikke vurdere felling når ulve- eller gaupebestanden er under bestandsmålet.*

Sør Fron, Nord Fron og Ringebu Arbeiderparti**Sidenummer:** 62**Linjenummer:** 2573**Tilleggsforslag:**

- *Mistanken om at ulven i sør-skandinavia kan være utsatt eller er ulv – hund – hybrider må ryddes av veien. Arbeiderpartiet vil iverksette punkt 5 i ulveforliket om en genetisk undersøkelse av opphavet til ulven i Sør-Norge.*
- *Når et rovdyr/ulv er observert tidlig og før beitesesongen starter skal skadedyret tas ut umiddelbart der det er fare for gjentakelse.*
- *Bestandsmålet i ulveforliket må ligge til grunn*
- *Bør se på mulighetene for at Rovviltmyndene skal ha forvaltningsmyndighet hele året.*

Narvik Arbeiderparti**Sidenummer:** 60**Linjenummer:** 2574**Tilleggsforslag:** Tillegg til setning

"... øke kapasitet og forutsigbarhet både for person og godstrafikk".

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 62**Linjenummer:** 2574**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt:

- *Norge må legge til rette for en rovdyrforvaltning som ivaretar nødvendigheten av naturmangfold og våre internasjonale forpliktelser i henhold til Bernkonvensjonen*
- *Streifdyr må ikke inkluderes i de norske bestandsmålene for rovdyr*

- *Miljødirektoratet kan ikke vurdere felling når ulve- eller gaupebestanden er under bestandsmålet.*

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 63

Linjenummer: 2575

Tilleggsforslag: Nytt avsnitt

Naturen omfatter store velferdsverdier og gir gode opplevelser, fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Arbeiderpartiet vil sikre verdifulle rekreasjonsområder i nærområdene.

Turområder må sikre nær der folk bor, som må tilrettelegges med skilt og kart, tilrettelagt for flere brukergrupper og for alle generasjoner. Satsning på friluftsliv er blant aller viktigste tiltakene for å sikre god folkehelse.

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 63

Linjenummer: 2580

Tilleggsforslag:

Arbeiderpartiet vil videreføre og legge til rette for en bærekraftig bruk av naturen gjennom et høstingsbasert friluftsliv. Dette er viktig både i et folkehelseperspektiv og for å ta vare på naturen.

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 63

Linjenummer: 2583

Tilleggsforslag:

Statskog er en viktig eier av utmarka og ved å legge til rette for et aktivt friluftsliv på statsgrunn sikres allmennheten tilgang til jakt og fiske og andre friluftaktiviteter.

Arbeiderpartiet mener at det offentlige eierskapet til Statskog må videreføres.

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 66

Linjenummer: 2685

Tilleggsforslag:

Arbeiderpartiet vil bidra til at DAB-dekningen blir minst like god som dagens FM-nett

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 63

Linjenummer: 2585

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- Øke bevisstheten om friluftslivets positive effekter for folkehelsen
- Videreføre og styrke den «naturlige skolesekken»
- Legge til rette for at det enkle friluftslivet er en arena for integrering og gjensidig kulturforståelse
- Styrke de statlige tilskuddsmidlene til friluftformål og de frivillige organisasjonene

Jevnaker Arbeiderparti

Sidenummer: 63

Linjenummer: 2591

Tilleggsforslag:

«og småbåthavner».

Asker Arbeiderparti

Sidenummer: 63

Linjenummer: 2597

Tilleggsforslag:

Sørge for at forskriften om bruk av vannscooter som ble innført i 2013 blir videreført

Begrunnelse: Reglene for bruk av vannscooter i Norge er fastlagt i forskrift som regjeringen har foreslått å oppheve. Ev. regulering av bruk av vannscooter skal skje i den enkelte kommune.

Dette vil innebære:

- At noen få personer skal få forurense miljøet med støy og økt fare pga høye hastigheter – på bekostning av alle de som bruker kysten på mer normal måte
- Økt byråkratisering ved at man erstatter et nasjonalt regelverk med et virvar av kommunale regelverk

Arbeiderpartiet bør sikre fellesskapsverdier framfor enkeltpersoners rett til å bruke naturen etter eget forgoftbefinnende – på bekostning av fellesskapet.

Del 3: Folk og samfunn

Oslo Arbeidersamfunn

Sidenummer: 65

Linjenummer: 2600

Endringsforslag: *Sett inn som siste setning:*

Både norsk språk og minoritetsspråkene som Norge har ansvar for, utgjør rammen for kulturuttrykk innenfor dette fellesskapet.

Grunngjeving: Markering av at kultur er umogleg uten språk, og eit minimumshandslag til samisk, teiknspråk og romani/romanes, der Noreg er bunden av internasjonale konvensjonar.

Trondheim Arbeiderparti

Sidenummer: 65

Linjenummer: 2610

Endringsforslag:

Arbeiderpartiet mener at 1% av statsbudsjettet skal gå til kultur

AUF i Oslo

Sidenummer: 65

Linjenummer: 2613

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Innføre et nasjonalt kulturkort for barn og unge under 20 år, som skal gjøre det billigere å gå på konserter, kino, teater og lignende.*

Tynset Arbeiderparti

Sidenummer: 65

Linjenummer: 2617

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Innføre et aktivitetskort for barn fra familier med presset økonomi. Dette skal dekke deltakeravgiften eller medlemskontingenten til én aktivitet i frivillige lag- og organisasjoner.*

Begrunnelse: Dette aktivitetskortet er tenkt i tillegg til de gode forslagene om kulturkort for ungdom og kulturskole til rimelig pris.

De frivillige organisasjonene baserer mye av sin drift på medlemskontingenter eller deltakeravgifter, og det er per i dag mange barn- og unge som utestenges fra kultur- og fritidsaktiviteter på grunn av familiens økonomiske situasjon. Familier med presset økonomi ser seg ikke i stand til å prioritere fritidstiltak for barna. I tilfeller med flere barn i ulike aktiviteter blir disse utgiftene høye. Det opprettes derfor støtteordning til deltakeravgift eller medlemskontingent i frivillige lag- og organisasjoner for barn og unge. Alle kan melde inn behovet, både slektninger, naboer, fritidsledere, lærere, ansatte i NAV og barnevernet. Støtteordningen administreres av kulturtjenesten i bostedskommunen. Det kan kun innvilges støtte for deltagelse i én aktivitet

Alle kan melde inn behovet, både slektninger, naboer, fritidsledere, lærere, ansatte i NAV og barnevernet. Støtteordningen administreres av kulturtjenesten i bostedskommunen. Det kan kun innvilges støtte for deltagelse i én aktivitet.

Oslo Arbeidersamfunn**Sidenummer:** 65**Linjenummer:** 2636**Endringsforslag:**

Ta ut:

Føre en aktiv språkpolitikk

Sett inn:

Styrke arbeidet for en demokratisk og åpen, faktabasert språkpolitikk som gjør at norsk forblir det foretrukne språket i alle deler av norsk samfunnsliv. Nynorsken skal sikres gode utviklingsmuligheter. Språkrådet skal vera statens fagorgan i språkspørsmål og ha sine noverande oppgåver.

Grunngjeving: *Arbeidarpartiet sitt viktigaste bidrag i språkpolitikken er (og har vore) å sørge for at språkpolitikken bygger på ope tilgjengeleg kunnskap om språket, forvalta slik at resultatet blir samlande og gjev like vilkår for bokmål og nynorsk, og for dei språklege minoritetane Noreg har ansvar for.*

Arbeiderpartiet Bergen**Sidenummer:** 65**Linjenummer:** 2637**Tilleggsforslag:** endre kulepunktet

- «Nynorsk skal styrkes i skole og samfunn og sikres gode utviklingsmuligheter»

Tynset Arbeiderparti**Sidenummer:** 65**Linjenummer:** 2638**Tilleggsforslag:**

- *Det opprettes støtteordning til deltakeravgift eller medlemskontingent i frivillige lag- og organisasjoner for barn og unge. Alle kan melde inn behovet, både slektninger, naboer, fritidsledere, lærere, ansatte i NAV og barnevernet. Støtteordningen administreres av kulturtjenesten i bostedskommunen. Det kan kun innvilges støtte for deltagelse i én aktivitet*

Ringsaker Arbeiderparti**Sidenummer:** 65**Linjenummer:** 2638**Tilleggsforslag:** nytt kulepunkt

- *Det amatører kulturlivets rammevilkår styrkes og synliggjøres.*

St. Hanshaugen AP**Sidenummer:** 65**Linjenummer:** 2638**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *”Styrke og bedre honorar- og vederlagsordningene for billedkunstnere. Revidere den statlige utstillingsvederlagsordningen og følge den opp ved sentral forvaltning.”*

Alta Arbeiderparti**Sidennummer:** 65**Linjenummer:** 2638**Tilleggsforslag:** Arbeiderparti vil at eksisterende scooterløyper opprettet av fylkesmannen før 1.1.2014 videreføres uten ny utredning, gjennom endring av lov og forskrift.**Aust-Agder Arbeiderparti****Sidennummer:** 65**Linjenummer:** 2638**Tilleggsforslag:***Kulturskolene i Norge må videreutvikles som en helhetlig satsing på bredde og inkludering i kulturaktiviteter i hele landet***Begrunnelse: Kulturskolene skal videreutvikles***Kulturskolene i Norge må videreutvikles som en helhetlig satsing på bredde og inkludering i kulturaktiviteter i hele landet.***Frogn Arbeiderparti****Sidennummer:** 65**Linjenummer:** 2638**Tilleggsforslag:** Nytt avsnitt og kulepunkt***Kulturminnevern****Kulturminner og kulturmiljøer, representerer uerstattelige kilder til kunnskap og opplevelse, og utgjør en viktig erfarings- og kunnskapsbank for nålevende og fremtidige generasjoner. Tettsteder, bygninger, industrihistorie, kirkebygg, våre seilende - og sjøfarende er levende kulturminner symbolbærere fra en lang historie.**Mange fredete og verneverdige kulturminner ivaretas av engasjerte private eiere som passer godt på vår felles kulturarv. Men både fare for brann, løpende vedlikeholdsutgifter og mangel på håndverkstradisjoner gjør at det er krevende for den enkelte eier å bære ansvaret.*

- *Utarbeide en ny melding om kulturpolitikk, som inkluderer en arenapolitikk for kulturområdet*
- *Legge til rette for en «nasjonal standard» for finansiering for særlig talentfulle ungdommer som søker seg til skoler i andre kommuner.*

Arbeiderpartiet vil: (linje 2631 vil bli ivaretatt av nytt forslag)

- *Øke Kulturminnefondet og midlene til å istandsette og vedlikeholde fredede kulturminner i offentlig og privat eie.*
- *Foreta en samlet gjennomgang av hvordan vi som samfunn skal sikre kulturminnene for fremtiden*
- *Foreta en gjennomgang om ansvarsfordeling i forvaltningen av kulturminner mellom staten, lokalt og regionalt ansvar, samt hva som skal baseres på frivillighet.*

Linje 2638:

- *Utarbeide en ny melding om kulturpolitikk, som inkluderer en arenapolitikk for kulturområdet*
- *legge til rette for en «nasjonal standard» for finansiering for særlig talentfulle ungdommer som søker seg til skoler i andre kommuner.*

Ringsaker Arbeiderparti

Sidenummer: 65

Linjenummer: 2639

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Fokus på integrering og inkludering av nye landsmenn/innvandrere via kunst og kultur.*

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 66

Linjenummer: 2701

Endringsforslag: Kulepunktet endres til

- *«Ruste opp og bygge flere idrettsanlegg, spesielt i områder med lav anleggsdekning»*

Forklaring: Det er viktig å spesifisere at man vil prioritere områder med lav dekning.

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2702

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Videreføre ordningen med ekstra spillemidler i pressområder*

Forklaring: Ordningen med ekstra spillemidler til pressområder (påslaget på 15%) utløper om 2 år.

Ellingsrud Arbeiderpartilaglag

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2709

Endringsforslag: Sette inn: “....barn og ungdom”.

Hellerud Arbeiderparti

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2709

Tilleggsforslag: tillegg i kulepunkt på linje: sette inn “barn og ungdom”.

- *Bidra til breddeidretten for å sikre en god folkehelse blant ungdom og ungdom*

Ellingsrud Arbeiderpartilaglag

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2714

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Utjevne sosiale forskjeller i idretten slik at ALLE barn og unge kan delta.*

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2714**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt*

- *Sikre ungdom lik rett til sunne fritidsaktiviteter uavhengig av privatøkonomi*

Hellerud Arbeiderparti**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2714**Tilleggsforslag:** *nytt kulepunkt*

- *Utjevne sosiale forskjeller i idretten slik at ALLE barn og unge kan delta.*

Ellingsrud Arbeiderpartilaglag**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2715**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt:*

- *Full gjennomgang av alle idrettens støtteordninger for å sikre at de idrettslag som trenger der mest får støtte. Ref. mva-kompensasjonen som slår uheldig ut.*

Hellerud Arbeiderparti**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2715**Tilleggsforslag:** *nytt kulepunkt*

- *Full gjennomgang av alle idrettens støtteordninger for å sikre at de idrettslag som trenger der mest får støtte. Ref. mva-kompensasjonen som slår uheldig ut.*

Marker Arbeiderparti**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2715-2781**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt:*

- *Arbeiderpartiet vil vurdere å innføre behovsprøving av barnetrygd.*

Begrunnelse: Vi vil ha behov for å styrke innsats og hjelp til barn og unge og sett i sammenheng med at det offentliges utgifter til felles velferd vil øke bør man nå vurdere å innføre en behovsprøvd barnetrygd ved at f.eks der hvor foreldrene samlet har en inntekt over et visst beløp ikke automatisk skal motta barnetrygd.

Borgen, Navestad og Søndre Skjeberg Arbeiderlag**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2721**Tilleggsforslag:**

Vi vil også sørge for sosialt utjevnende tiltak for fattige barn slik at alle har mulighet til å delta i fritidsaktiviteter.

Årdal Arbeiderparti**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2722:**Tilleggsforslag:** *Barnetrygden skal vere en universell trygdeytelse og beløpet skal økes, for å redusere fattigdom.***Trondheim Arbeiderparti****Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2732**Tilleggsforslag:***Barnehager skal handle om pedagogikk, ikke butikk.*

Barnehageplasser er en viktig velferdsordning i Norge som både har bidratt til økt likestilling, høy arbeidsdeltakelse og gode oppvekstvilkår for barn i Norge. I tillegg er det blitt en stor økonomisk sektor som er offentlig finansiert. For kommuner er barnehager den tredje største utgiftsposten etter helse- og omsorgstjenester og skole, og barnehager har også inntekt fra foreldrebetaling.

Barnehager, også private, har rett på offentlig finansiering. I Trondheim har private ideelle barnehager vært en viktig del av vårt barnehagetilbud, og man ønsker å fortsette det gode samarbeidet med ideelle aktører som for eksempel foreldredrevne barnehager. De er et viktig tillegg til de kommunale barnehagene.

Det er derimot blitt en stor økende kommersialisering av barnehagesektoren. På landsbasis har forholdet mellom antall private og kommunale barnehager vært relativt stabilt rundt 50/50 de siste årene. Men i 2000 var 13% av de private barnehageplassene i aksjeselskap, i 2012 har dette økt til 52%. Mange av disse drives av rent kommersielle barnehageselskaper. De har som mål å skape fortjeneste, men drives med store offentlige tilskudd.

I lov om privatskoler er det et forbud mot å ta ut utbytte, eller på en annen måte overføre overskudd til eierne. Barnehageloven setter ikke en slik begrensning, og tillater både utbytte og overføring av overskudd til aksjonærer. Den økende kommersielle driften av barnehager fører til at offentlige midler gitt som tilskudd ender opp som overskudd hos kommersielle selskaper, istedenfor å brukes til barnas beste.

Telemarksforskningen har i rapporten Kostnadsforskjeller i barnehagesektoren sett på forskjeller mellom private og offentlige barnehager. De konkluderer blant annet "Det viktigste man oppnår ved å privatisere sektoren, er å redusere den gjennomsnittlige bemanningen og lønnsnivået i sektoren".

Lade Arbeiderlag**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2732**Tilleggsforslag:** Nytt underkapittel**FATTIGDOM I BARNEFAMILIER.**

Arbeiderpartiet ser med uro på den økende fattigdommen i familier med barn. Vi ser det som viktig at alle barn som vokser opp i Norge skal sikres en god og forsvarlig levestandard, mulighet til deltagelse i fritidsaktiviteter i nærmiljøet uavhengig av foreldres økonomi, tilgang til nødvendig utstyr for slik deltagelse, mulighet for nøkterne ferier, og for øvrig kunne delta i den velstandsutviklingen som er vanlig for gjennomsnittsfamilier i Norge.

Statistikken viser at barn fra familier med vedvarende lav inntekt, barn av enslige forsørgere, barn av foreldre som mottar uføretrygd og barn i innvandrerfamilier er over-representert i gruppen med barnefattigdom. Økt inntekt gjennom lønnet arbeid må være hovedmålet for disse familiene. Likevel må offentlige velferdsordninger sikre at barnefamilier som lever i fattigdom får muligheten til å delta i samfunnet på lik linje med gjennomsnittsfamiliene.

Arbeiderpartiet vil:

- *Sikre gratis barnehageplass/SFO til barn i lavinntektsfamilier.*
- *Øke barnetrygden til lavinntektsfamilier slik at den graderes etter inntekt.*
- *Øremerkede midler til kommunene som skal benyttes til å sikre at barn fra lavinntektsfamilier kan delta i fritidsaktiviteter i nærmiljøet.*
- *Barnetillegget på uføretrygd for foreldre som forsørger barn må økes.*
- *Styrke ferietilbudet til lavinntektsfamilier gjennom økte tilskudd til frivillige/ideelle organisasjoner som gjennomfører ferietilbud til denne gruppen.*
- *Gjeninnføre stipend til elever på videregående skole i familier med enslig forsørger etter inntektskriterier.*
- *Fjerne kontantstøtten.*

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2735

Endringsforslag: fedrekvoten økes til minst 16. uker

Fagbevegelsens Arbeiderpartilag

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2735

Tilleggsforslag: endre kulepunkt

- *Øke fedrekvoten til minst 14 uke og sørge for en tredeling av permisjonstiden.*

Begrunnelse: Styrker vi småbarnsforeldres rettigheter, styrker vi også kjønnslikestillingen. Det gjøres blant annet gjennom å sørge for bedre regler for deling av foreldrepermisjon.

AUF i Oslo

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2735

Tilleggsforslag: Endre kulepunkt

- *At foreldrepermisjonen todeles med en del til hver av foreldrene. De ni ukene som er forbeholdt mor i forbindelse med fødsel beholdes som særordning.*

Trondheim Arbeiderparti

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2736

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

Arbeiderpartiet vil derfor:

- *Innføre samme forbud mot utbytte og overføring av overskudd av verdier i barnehageloven slik som i lov om private skoler for å sikre at offentlige midler brukes til drift av barnehager.*
- *Sørge for at det offentlige kan stille krav til private barnehager om bemanningsnormer og lønns- og pensjonsnivå for å sikre de ansattes rettigheter ettersom de drives med offentlig tilskudd.*
- *Skjerpe det statlige tilsynet med privatskoler for å hindre flere tilfeller med skjult utbytte.*

Fagbevegelsens Arbeiderpartilag

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2740

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Utvide rett til fødsels- og foreldrepermisjon med full lønn og selvstendig opptjeningsrett til foreldrepenger.*

Begrunnelse for forslaget: For å ha rett til foreldrepenger ved uttak av permisjon er partner er avhengig av mors rett til foreldrepenger og er betinget av mors aktivitet. Dette bidrar ikke til å likestille partner som naturlig omsorgsperson. Så lenge ikke også mannlige foreldre tar ut permisjon i (tilnærmet) like stor grad som kvinnelige foreldre vil statistisk diskriminering ved ansettelser videreføres i arbeidslivet.

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2749

Tilleggsforslag: *Tillegg etter første setning*

Bruke pengene som komme fra å fjerne kontantstøtten for å delfinansiere gratis barnehage for alle barn over 4 år (altså 2 siste år før grunnskolen)

Oslo Arbeidersamfunn

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2750

Endringsforslag: *Tillegg etter linje 2750*

«Kontantstøtten avvikles»

Askim Arbeiderparti

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2754

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Arbeiderpartiet vil vurdere å innføre behovsprøving av barnetrygd.*

Begrunnelse: Vi vil ha behov for å styrke innsats og hjelp til barn og unge og sett i sammenheng med at det offentliges utgifter til felles velferd vil øke bør man nå vurdere å innføre en behovsprøvd barnetrygd ved at f.eks der hvor foreldrene samlet har en inntekt over et visst beløp ikke automatisk skal motta barnetrygd.

Grünerløkka Arbeiderpartilag

Sidennummer: 67

Linjenummer: 2754

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt:

- *Norge skal ha Europas laveste barnefattigdom*
- *Doble barnetrygden og beskatte den*

Begrunnelse: I innledningen til partiprogram understrekes det at den største forskjellen i velstand og velferd går mellom dem som står i, og med dem som står utenfor arbeid. Derfor er også trygghet for å få arbeid og trygghet når man er i arbeid, det viktigste for å redusere de sosiale og økonomiske forskjellene mellom folk.

Grünerløkka Arbeiderpartilag finner det bekymringsfullt av programutkastet ikke tar opp de økende ulikhetene i samfunnet.

Det finnes ikke fattige barn i Norge, men det finnes fattige foreldre. Barn har ikke egen økonomi. De siste 10–15 årene har det vært en betydelig økning i andelen barn som lever i familier med lave inntekter. I noen sammenhenger beskrives dette som barnefattigdom, i andre sammenhenger som barn i lavinntektsfamilier. Totalt 98 200 barn under 18 år levde i familier med vedvarende lavinntekt i 2015. Dette utgjør 10 prosent av alle barn i denne aldersgruppen. Barn med innvandrerbakgrunn utgjør nå godt over halvparten av alle barn i lavinntektsgruppen.

Kampen mot barnefattigdom handler om kampen for å gi alle like muligheter. Barn som lever i fattigdom er mer utsatt for helseproblemer, og det er en risiko for at helseproblemene følger dem senere i livet. I tillegg har fattige barn har noe dårligere egenrapporterte skoleprestasjoner. Vi vet at fattigdom går i arv, og det vil fattigdom gjøre så lenge strukturelle forskjeller ligger der, som kjønn og klasse, uten at det føres en politikk som aktivt prøver å bekjempe de ulikhetene som er, og som treffer dem som trenger det mest.

Barnetrygden er et av de viktigste virkemidlene for å bidra til omfordeling og motvirke fattigdom. En av årsakene til økningen av barn i familier med vedvarende lavinntekt, er underreguleringen av barnetrygden. Siden 1996 har barnetrygden ikke blitt oppjustert, noe som medfører at barnetrygdens kjøpekraft er blitt kraftig redusert.

Grünerløkka Arbeiderpartilag ber om at tiltak mot barnefattigdom blir ivaretatt i det nye partiprogrammet.

Trondheim Arbeiderparti

Sidennummer: 67

Linjenummer: 2754

Tilleggsforslag: *Nye kulepunkt*

- *Sikre gratis barnehageplass/SFO til barn i lavinntektsfamilier.*
- *Øke barnetrygden til lavinntektsfamilier slik at den graderes etter inntekt.*
- *Øremerkede midler til kommunene som skal benyttes til å sikre at barn fra lavinntektsfamilier kan delta i fritidsaktiviteter i nærmiljøet.*
- *Barnetillegget på uføretrygd for foreldre som forsørger barn må økes.*
- *Styrke ferietilbudet til lavinntektsfamilier gjennom økte tilskudd til frivillige/ideelle organisasjoner som gjennomfører ferietilbud til denne gruppen.*
- *Gjennnføre stipend til elever på videregående skole i familier med enslig forsørger etter inntektskriterier.*

Kjelsås Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2754**Tilleggsforslag: nytt kulepunkt:**

- *Barnetillegg til uføre og andre som står langt fra å være i arbeidslivet skal utbetales med 40 % av grunnbeløpet pr barn med økonomisk behovsprøving.*

Begrunnelse: Det er urimelig at de hjerterå kuttene Høyre/Fpr regjeringen foretok i de uføres barnetillegg blir stående. Uføre står ofte svært langt fra arbeidslivet, kuttene i barnetilleggene gjør ikke de uføre mer arbeidsføre – det blir bare flere barn som må leve under fattigdomsgrensen.

Arbeiderpartiet har kritisert sittende regjering kraftig for disse kuttene, og de må derfor bli reversert om Arbeiderpartiet kommer i regjering.

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2754**Tilleggsforslag:**

- *Ha løpende inntak i barnehager.*
- *Ha 50 % barnehagelærerdekkning.*
- *Legge til rette for at flere menn ønsker å arbeide i barnehager*
- *Likestilling bør bli et sentralt tema i barnehagelærerutdanningen*

Kjelsås Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2754 (evt linje 638)**Tilleggsforslag: nytt kulepunkt:**

- *Alderspensjon til personer som har vært uføre fram til fylte 67 år, utbetales med minst samme beløp som uførepensjonen.*

Begrunnelse: Høyre Frp regjeringen innførte levealdersjustering i alderspensjonen til personer som mottok uførepensjon fram til fylte 67 år. Levealdersjusteringer ble innført for å ”stimulere” til at man skulle jobbe lengre – og derigjennom kompensere for økt levealder i befolkningen. De uføre har ingen mulighet til å kompensere for økt levealder i befolkningen ved å arbeide lengre. Levealdersjustering av alderspensjonen til uføre, gjør at de får redusert en allerede lav pensjon.

Kjelsås Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 67**Linjenummer:** 2754 (evt linje 638)**Tilleggsforslag: nytt kulepunkt:**

- *Effekten av levealderjustering i alderspensjoner og tjenestepensjoner må dempes.*

Begrunnelse: Effekten av levealderjustering av pensjonsordningene har fått en hardere effekt enn tiltenkt. Levealderjustering er nå innført i både tjenestepensjoner og i folketrygden. Innsparingen gjennom levealderjusteringer er effektivt, og det rammer målrettet de som er har lav inntekt og lav utdanning. Disse gruppene har lavere levealder enn

gjennomsnittet og ikke de samme mulighetene til å utsette pensjonerings/avgangsalder for å kompensere for levealdereffekten.

Arbeidslivet er ikke slik innrettet at alle gis mulighet til å stå lenge i jobb. Noen rammes av omstillinger og nedskjæringer, mens andre ikke har helse til å fortsette lenger i arbeid. Det er urimelig å straffe disse pensjonistene med en livslang svært dårlig alderspensjon

Spesielt kvinner rammes hardt av levealdersjusteringer, og forhøyning av minstepensjonen til 2G gjør at mange nå har så lav opptjening at de må skrinlegge en sårt trengt tidligpensjon.

Kjelsås Arbeiderpartilag

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2754

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt:

- *Pensjons- og trygdeoppgjøret gis en åpen politisk behandling på Stortinget, etter forhandlinger pensjonistforbundet og andre interesseforeninger for berørte pensjonister.*

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 67

Linjenummer: 2754

Tilleggsforslag:

- *Arbeiderpartiet vil vurdere å innføre behovsprøving av barnetrygd.*

Begrunnelse: Vi vil ha behov for å styrke innsats og hjelp til barn og unge og sett i sammenheng med at det offentliges utgifter til felles velferd vil øke bør man nå vurdere å innføre en behovsprøvd barnetrygd ved at f.eks der hvor foreldrene samlet har en inntekt over et visst beløp ikke automatisk skal motta barnetrygd.

Arna Arbeiderpartilag

Sidenummer: 68

Linjenummer: 2762-2763

Tilleggsforslag:

Det nye forslaget¹ om tidsavgrensing for pleiepenger ikke er nevnt under punkt 2756 om familier med syke barn.

Tidsavgrensingen i endringsforslaget vedrørende pleiepenger for foreldre med syke barn er fullstendig usolidarisk. En slik tidsavgrensing vil ramme familiene med de sykeste barna på en urimelig måte, og er et uverdig forslag for veldferdsstaten Norge.

Forslaget om å kutte pleiepengeperioden fra dagens regelverk hvor pleiepenger blir utbetalt så lenge behovet er der, til stans etter 5 års pleiepengeperiode (2,5 år om omsorgsoppgavene er så tyngende at begge foreldre må ta ut pleiepenger) er uforståelig.

Pleiepengeordningen er ment å verne om barnet og barnets trygge rammer, og skal ikke misforstås som en trygdeordning for voksne mennesker ute av stand til å være i arbeid.

Pleiepengeordningen er også et verktøy for å oppfylle barnets rettigheter som pasientgruppe, hvor det av pasient- og brukerrettighetsloven paragraf 6-2 fremgår at "Barn har rett til samvær med minst en av foreldrene eller andre med foreldreansvaret under hele oppholdet i helseinstitusjon, (...)"

En pleiepengeordning som avgrenser denne retten kan ikke støttes.

Eksempel: Et barn på 3 år får akutt leukemi og blir innlagt på sykehus. Cellegiftbehandlingen varer rutinemessig i 2,5 år og begge foreldrene blir rådet til å ta ut pleiepenger for å kunne ivareta barnets behov på skift. Den ene sover når den andre våker. Etter 2,5 år er pleiepengere rettighetene brukt opp, og forhåpentligvis er barnet kreftfri. I den foreslåtte pleiepengeordningen har ikke foreldrene ny opptjeningsperiode tilsvarende som for sykepenger², og står dermed helt uten rettigheter om barnet skulle få tilbakefall i løpet av sine resterende 12 år til fylte 18 år. Mor og far må tilbake på jobb, og barnet må ligge alene på sykehus.

Dette forslaget vil være et stort tilbakesteg både i likestillingens navn og for barns rettigheter som pasientgruppe.

Da mor ofte er den som tjener minst vil det ikke være unaturlig å tenke at disse familiene da velger at mor blir hjemmeværende og far jobber. Familier blir tvunget til å klare seg på en inntekt.

Kommunal omsorgslønn er såvidt en brøkdel av en normal inntekt, og er ment bare som lønn for det arbeidet en forelder avlaster kommunen med. Dersom familien får hjemmesykepleie tre ganger daglig blir omsorgslønnen redusert tilsvarende.

Det andre alternativet, hvis begge foreldre må tilbake på jobb, er at barnas rettsstilling som pasient blir tilbakestillt til hvordan det var for over 40 år siden da barna ble levert ved inngangen på barneklínikken og helsepersonalet overtar omsorgen på heltid for barna.

Barnet blir ikke bare isolert fra barnehage, skole og venner, men også sin egen familie.

Det nye forslaget til pleiepenger kan ikke harmoneres med Arbeiderpartiets verdier.

Følgende tillegggsforslag foreslås (mellom 2762 og 2763, side 68):

«- Videreføre pleiepenger med dagens kompensasjonsnivå (tilsvarende folketrygdloven § 8-16) og ikke tidsavgrense pleiepengeperioden.»

Alternativ formulering: Videreføre pleiepenger med fullt kompensasjonsnivå og ikke tidsavgrense pleiepengeperioden.

Alta Arbeiderparti

Sidenummer: 68

Linjenummer: 2763

Tillegggsforslag:

Arbeiderpartiet vil erstatte barnetrygdtillegget i tiltakssonen med:

- Gå inn med tiltak i skolen i tiltakssonen; barneskolen og videregående skole*
- Sikre tilstrekkelig med elevhybler og øke borteboerstipendet, slik at retten til videregående opplæring skal være gratis og reell for alle*

H/FrP regjeringen fjernet det ekstra barnetrygden i tiltakssonen Finnmark, Nord-Troms og på Svalbard. Tillegget var på kr 320. For en familie med 2 barn har kuttet ført til redusert utbetaling på kr 7 680,- pr år. 4 barn kr 15 360,- pr år. Totalt taper tiltakssonen 65 million pr år.

Alta AP ønsker å erstatte barnetrygdtillegget i tiltakssonen med:

- a) gå inn med tiltak i skolen i tiltakssonen, barneskolen og videregående skole*
- b) sikre tilstrekkelig med elevhybler og øke borteboerstipendet, slik at retten til videregående opplæring skal være gratis og reell for alle*

Dette kan evt utformes som en handlingsplan eller opptrapping over flere år

Grünerløkka Arbeiderpartilag

Sidenummer: 68

Linjenummer: 2773

Tilleggsforslag: Ny underoverskrift og nytt kulepunkt:

Barn som pårørende:

- *Sikre selvstendige rettigheter og gode og helhetlige tjenester.*

Begrunnelse: Utkastet til partiprogram inneholder gode formuleringer og forslag for familier med syke barn og for familier med syke foreldre. Grünerløkka Arbeiderparti savner forslag til videre satsning som ytterligere kan bedre levekårene for barn som pårørende.

Arbeiderpartiet har gjennom to perioder gått i front når de gjelder å sørge for at barn med syke foreldre får oppfølging og hjelp. Tiltak som bedring av rettstilstanden, opprettelse av kompetansenettverket BarnsBeste og et stort forskningsprosjekt er viktige tiltak.

Barn som pårørende har fått styrket sin rettsstilling gjennom pliktbestemmelser for helsepersonell og helseinstitusjoner. Helsepersonell skal bidra til å ivareta det behovet for informasjon og nødvendig oppfølging som mindreårige barn av pasient med psykisk sykdom, rusmiddelavhengighet eller alvorlig somatisk sykdom eller skade kan ha som følge av forelderens tilstand, og helseinstitusjoner skal i nødvendig utstrekning ha barneansvarlig personell med ansvar for å koordinere helsepersonells oppfølging av barna.

Forskning viser nå at barn og unge har mange utfordringer knyttet til foreldrenes sykdom.

Barn med syke foreldre gir i stor utstrekning gir omsorg og hjelp på bekostning av egen trivsel, livskvalitet og skolehverdagen med konsekvenser for hele barndommen. Det er klar underdekning på tjenester som er tilstrekkelig fleksible og skreddersydde til at foreldre kan sikre barna et så normalt hverdagsliv som mulig, på tross av sykdom. Kommuner og sykehus mangler systemer for å identifisere og kartlegge familier som lever med sykdom, og dermed mangler også hjelp til barn og familier. Tilbudene varierer sterkt etter hvor familiene bor.

I de senere år har vi hatt en samfunnsutvikling der barn i økende grad får rett til medvirkning og medbestemmelse i saker som angår dem. Barn som pårørende har ikke selvstendig rett til informasjon og oppfølging fra helsetjenesten. Det finnes ikke bestemmelser som speiler helsetjenestens plikter. Helsetjenesten kan ikke hjelpe hvis foreldrene ikke samtykker, med mindre det forekommer omsorgssvikt. Barna har ingen rett til å gi uttrykk for sin mening, og de har ingen klagerett.

Grünerløkka Arbeiderpartilag ber om at tiltak for barn som pårørende blir ivaretatt i det nye partiprogrammet.

Lier Arbeiderparti

Sidetall: 68

Linjenummer: 2774-2777

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt:

- *Sørge for at obligatorisk etteradopsjonsvern for barna nedfelles i adopsjonsloven.*
- *Sørge for tilgjengelig kompetanse for å gi veiledning og bistand til adoptivforeldre som opplever særskilte utfordringer*

Bakgrunn: Norge er forpliktet overfor Haag-konvensjonen av 1993 om Internasjonal Adopsjon til å bistå med etteradopsjonsarbeid ovenfor adoptivfamiliene etter at barna har kommet til landet. Per i dag blir denne bistanden dekket gjennom det vanlige hjelpeapparatet i form av skole, helsesøster og psykologer. Likevel har adoptivforeldre ved flere anledninger uttrykt at behovet ikke er tilstrekkelig dekket. Adopsjonsforum og InorAdopt har gjort egne undersøkelser som bekrefter dette: 9 av 10 kommuner har ikke tilstrekkelig kompetanse til å bistå adoptivforeldre og adoptivbarn med de særegne utfordringene det medfører å være adoptert fra et annet land. Også i «NOU 2009: 21» fremgår det at det generelle hjelpetilbudet i

dag ikke dekker adoptivfamilienes behov i tilstrekkelig grad. Konsekvensen av dagens tilbud er at oppfølgingen blir tilfeldig, avhengig av hvor i landet man bor og hvem man møter i helsevesenet. Det skaper en urettferdig bistand av adoptivforeldre og adoptivbarn til tross for at Norge har forpliktet seg til å gi alle det samme tilbudet.

Et krav om etteradopsjonsarbeid nedfelt i den nye adopsjonsloven vil være med på å forankre Norges internasjonale forpliktelse i norsk lovgivning. Det vil gjenspeile at Norge tar adoptivfamiliene på alvor også etter at adopsjonen er gjennomført, og vil skape et juridisk grunnlag for å kunne arbeide videre med utformingen av et kompetansesenter for adopsjon.

Innholdet i etteradopsjonsarbeid: Etteradopsjonsarbeid eller PAS (Post Adoption Services) kan defineres som særskilt bistand til en adoptivfamilie i etterkant av adopsjonen. Betegnelsen bistand rommer mye og brukes blant annet om råd og veiledning, terapeutisk hjelp, støttegrupper og opplæringstiltak som kurs og konferanser. Primært tenker en at adoptivforeldre er mottakere av PAS, men mottakere kan være unge og voksne adopterte, eller andre som har kontakt med adopterte barn. I etterkant av adopsjonen rommer et langt tidsperspektiv, fra selve adopsjonen er gjennomført, og livet ut.

Etteradopsjonsarbeid innebærer obligatorisk oppfølging av adopterte i et livsløp.

Kilde: Utredning av kompetansesenter for adopsjon, s. 10. Utført av Adopsjonsforum og InorAdopt i tidsperioden 2012 - 2013.

Sigdal og Eggedal Arbeiderparti

Sidenummer: 68

Linjenummer: 2780

Endringsforslag: *Styrke familievernkontorene slik at meklingsordningen ved samlivsbrudd kan bli bedre og bidra til å dempe konfliktnivået. Ha særlig fokus på å styrke fedres samværsrett med barn fra 0 -1 år, for barnets beste på kort sikt og i et lengre oppvekstperspektiv.*

Begrunnelse: Samværsrett for fedre når barnet er fra 0-1 år, er svært ofte på et meget lavt nivå. Her snakker vi ned til 4 timer per uke. Argumentene er at det er til barnets beste å bare knytte seg til mor og at dette blir forstyrret ved at en annen person kommer til eller tar barnet med ut fra hjemmet. Det er mange fedre som jobber i offshore eller på anlegg, er borte en uke eller to-tre uker i slengen. Det er ingen som vil stille spørsmål om denne pappaen er skikket til å ha den daglige omsorgen til barnet, når denne har perioder/ dager hjemme.

Når / og i den perioden barnet blir fullammet, må dette tas hensyn til.

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 68

Linjenummer: 2792

Endringsforslag: *Stryk første setning*

- «Det er helt avgjørende at barnevernet har høy tillit i hele befolkningen»

Begrunnelse: Denne formuleringen nører opp under forestillingen som barnevernskritikerne prøver å allmenn gjøre. Ap må stå bak og støtte sine ansatte, ikke angripe dem.

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 68

Linjenummer: 2797

Endringsforslag: *Stryke ord i første setning*

- Vi vil heve «kompetansen til de» antall ansatte

Begrunnelse: Barnevernutdannelsen er god og skaper kompetente ansatte. De trenger ikke mer kompetanse, de trenger flere kollegaer for å dekke samfunnets krav og forventninger til kapasitet.

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 68

Linjenummer: 2802-2804

Endringsforslag:

Barnevernet skal som hovedregel være et offentlig ansvar, men der det offentlige må kjøpe tjenester, skal ideelle organisasjoner prioriteres. Utbytte skal føres tilbake i drift. Ideelle aktører skal tilbys forutsigbare og langsiktige rammer.

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 68

Linjenummer: 2809

Tilleggsforslag:

Dagens barnevern legger til rette for at biologiske foreldre kan anke en omsorgsovertakelse hvert år, inntil barnet er 18 år. Dette er en åpenbar belastning for barnet og alle ressurser rundt. Telemark Arbeiderparti mener Norge må innskrenke dette for barn plassert i fosterhjem, der det er overhengende lite sannsynlighet for tilbakeføring, slik mange europeiske land har gjort. Adopsjon må vurderes tidlig i de saker der det er liten eller ingen sannsynlighet for tilbakeføring.

Sauda Arbeiderparti

Sidenummer: 69

Linjenummer: 2809

Tilleggsforslag:

Styrking av Barnehusene må ivareta undersøkelse og medisinsk og psykologisk oppfølging av barn som har vært utsatt for overgrep – viktig med bemanning og kompetanse.

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 69

Linjenummer: 2812

Endringsforslag: *Stryke kulepunktet*

Begrunnelse: Denne formuleringen nører opp under forestillingen som barnevernskritikerne prøver å allmenn gjøre. Ap må stå bak og støtte sine ansatte, ikke angripe dem. Barnevernutdannelsen er god og skaper kompetente ansatte. De trenger ikke mer kompetanse, de trenger flere kollegaer for å dekke samfunnets krav og forventninger til kapasitet.

Hammerfest Arbeiderparti**Sidenummer:** 69**Linjenummer:** 2815**Endringsforslag:** Fjerne «er det»**Oslo Arbeiderparti****Sidenummer:** 69**Linjenummer:** 2815**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt*

- *Sørge for at kommuner som selv tar ansvar for andrelinjebarnevernet skal kompenseres full ut for kostnadene knyttet til dette.*

Hellerud Arbeiderparti**Sidenummer:** 69**Linjenummer:** 2817**Tilleggsforslag:** sette inn “opplæring”. Nytt kulepunkt blir

- Sikre fosterfamiliene bedre og mer forutsigbare vilkår, veiledning, støtte og opplæring

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 69**Linjenummer:** 2818**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- «Rekruttere flere ansatte med minoritetsbakgrunn»

Ellingsrud Arbeiderpartilaglag**Sidenummer:** 69**Linjenummer:** 2818**Endringsforslag:** Sette inn: “opplæring”**Rollag og Veggli Arbeiderparti****Sidenummer:** 69**Linjenummer:** 2823**Endringsforslag:**

- *Sørge for at alle utdanninger til arbeid med barn inneholder obligatorisk opplæring om vold, overgrep og tegn på omsorgssvikt. Opplæringen må sette hver enkelt i stand til å se og handle ved mistenksomme tilfeller. Barna må sikres undervisning om temaene og egne rettigheter.*

AUF i Akershus**Sidenummer:** 69**Linjenummer:** 2824**Tilleggsforslag:** Nye punkter:

- *At barnets beste skal gå foran det biologiske prinsipp og at dette presiseres i barnevernloven*
- *At det tilstrebes at søsken plasseres i samme fosterfamilie eller adoptivfamilie*
At barna får faste saksbehandlere i barnevernet
- *Innføre standardiserte satser for godtgjøring av fosterforeldrene*
Finansieringen av rekruttering og oppfølging av fosterhjem må utformes slik at kommunene kan konkurrere på like vilkår med private fosterhjemleverandører i rekrutteringen av fosterhjem.
- *Refusjonsordningen bør avvikles.*
- *Utvide retten til ettervern fra 23 til fylte 25 år og at de to siste årene sees på som en overgangsfase der andre institusjoner blir koblet til (nav, psykisk helse e.l.) og at man prioriterer samarbeidsmøter med disse*
- *Avvikle anbudsordningen innen barnevernet, og erstatte de kommersielle aktørene med offentlige eller frivillige ikke-kommersielle aktører*
- *Styrke økonomien i det kommunale barnevernet, og øremerke midlene som bevilges kommunene*

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 69

Linjenummer: 2825

Tilleggsforslag:

- *Det settes i gang en nasjonal kampanje for å styrke tilliten til barnevernet.*
- *At det jobbes for et nasjonalt samarbeid innad i barnevernet.*
- *Det opprettes et nasjonalt samarbeid innad i barnevernet, så ingen kan flytte fra barnevernsmeldingen.*

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 69

Linjenummer: 2825

Tilleggsforslag:

- *Ha mer forskning om vold i nære relasjoner.*
- *Ha forutsigbar og økt støtte til lavterskeltilbud.*
- *Styrke de kommunale krisesentrene gjennom egne forskrifter som løfter fram kvalitet.*
- *Stille krav om plan mot vold i nære relasjoner*
- *Forplikte skolen til å jobbe mot seksuell trakassering ved å ta det med i opplæringsloven.*
- *Tilrettelegge tilbud, slik som alternativ til vold, samt forskning på området*

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 69

Linjenummer: 2825

Tilleggsforslag: Nytt avsnitt

Det tas inn et avsnitt med fokus på barnefattigdom og tiltak i forhold til dette.

Bakgrunn: Barnefattigdom er et stort og økende problem i Norge. Et av 10 barn i Norge lever nå i fattigdom. Et program som har som målsetting at alle skal med kan ikke utelate

denne gruppen. Samtidig er det avgjørende å peke på årsaken til barnefattigdom og ikke bare symptomet. Grunnen til at barn er fattige er i hovedsak at foreldrene ikke er i arbeid. Arbeid til alle er derfor det viktigste virkemiddelet for å løse barnefattigdom. Samtidig er det viktig å fokusere på de barna som er fattige og hva slags behov de har. Det største problemet med barnefattigdom er at det skaper en følelse av utenforskap og ekskludering og skaper pasifisering. Mange av de fattige barna vil en derfor finne igjen i uførestatistikken når de vokser opp. Alle tiltak må derfor fokusere på deltakelse og inkludering. Det er derfor viktigere med gratis barnehage og SFO enn med kontantstøtte og økt barnetrygd. I tillegg må en sette inn tiltak som et gratis skolemåltid (tilbud om havregrøt/havresuppe til frokost) og frukt og grønt samtidig som en må få til gode og lett tilgjengelige ordninger for utlån av sports- og friluftsutstyr slik at ingen skal måtte kjøpe dette for å delta i felles aktiviteter.

AUF i Oslo

Sidenummer: 69

Linjenummer: 2848

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *gi homofile en mulighet til å gi blod*

Fagbevegelsens Arbeiderpartilag

Sidenummer: 69

Linjenummer: 2850

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Styrke arbeidet for å få flere kvinnelige ledere i næringslivet og flere kvinner i styrerommene.*

Begrunnelse: Det er fortsatt slik at det er menn som innehar de fleste topplederstillinger, sentrale styreverv og blant ordførere og stortingsrepresentanter. Skal vi få til en bedre fordeling av makt og posisjoner, er det derfor viktig med en målrettet innsats og at det stilles konkrete krav til kjønnsfordeling.

Næringpolitisk forum Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 69

Linjenummer: 2862

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Jobbe for bedre kjønnsbalanse i utdanningsval og arbeidsliv*

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2865

Endringsforslag:

- *At interkjønn-tilstander ikke skal bli behandlet kirurgisk før individet selv velger å gjennomføre behandlingen, med mindre det er helsemessig helt nødvendig.*
- *At det skal være et valg å få leve med en kjønnsidentitet som interkjønn*
- *At alle interkjønnpersoner får innsyn i egen tilstand og mulighet til informasjon og nettverk med andre interkjønnpersoner*

Fagbevegelsens Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 70**Linjenummer:** 2865**Tilleggsforslag:** Nytt underkulepunkt (resterende kulepunkter forskyves nedover):

- *Sørge for kunnskapsinnhenting og forsterket innsats for å bedre LHBT+-personers situasjon i arbeidslivet.*

Begrunnelse: Det er behov for en kartlegging av LHBT+-personers situasjon i arbeidslivet – både i offentlig og privat sektor. Forskning som berører trygghet og åpenhet for LHBT+-personer i arbeidslivet er lite oppdatert og berører kun noen områder i arbeidsmarkedet. Alle skal sikres muligheten til å være seg selv på jobb.

Nordstrand Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 70**Linjenummer:** 2865**Endringsforslag:** *kulepunktet strykes***Nordstrand Arbeiderpartilag****Sidenummer:** 70**Linjenummer:** 2872**Endringsforslag:** *Nytt kulepunkt*

- *Utarbeide en handlingsplan mot «æresvold» og sosial kontroll*

Moss Arbeiderparti**Sidenummer:** 70**Linjenummer:** 2872**Tilleggsforslag:** *Nytt avsnitt*

Det tas inn et avsnitt om distrikts og regionalpolitikk som viser at Arbeiderpartiet har forståelse for og politikk på alle de utfordringer som ulike deler av landet står i. Avsnittet bør fokusere på at Arbeiderpartiet vil skreddersy tiltak rundt de ulike regionene sine utfordringer og nevne konkrete tiltak både på distrikt, storby og omlandsregioner med press-utfordringer.

Begrunnelse: Programmet har valgt å ikke ha et eget kapittel om distriktspolitikk, men lagt dette inn i for eksempel næring etc. samtidig nevnes storbysatsninger en rekke ganger. Det er stort politisk press rundt dette spørsmålet. Senterpartiet øker på meningsmålingene og det snakkes om distriktsopprør. Det hadde vært lurt å ha med et avsnitt om distrikts og regionalpolitikk som viser at Arbeiderpartiet har forståelse for og politikk på alle de utfordringer som ulike deler av landet står i. Avsnittet bør fokusere på at Arbeiderpartiet vil skreddersy tiltak rundt de ulike regionene sine utfordringer og nevne konkrete tiltak både på distrikt, storby og omlandsregioner med press-utfordringer.
Sidetall: s. 70 før kommunal

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 70

Linjenummer: 2872

Tilleggsforslag:

- *At alle norske kommuner og fylkeskommuner lager strategier for likestillings- og inkluderingsarbeidet i forvaltningen for å sikre at alle er med.*
- *At det skal utarbeides nasjonale retningslinjer for å sikre økt likestilling i typiske manns- og kvinneorienterte yrker, som for eksempel gjennom radikal bruk av kjønnskvolter.*
- *At Norge skal ta en ledende rolle i å sikre en mer likestilt verden.*
- *Ta hensyn til universell utforming i oppussingen av gamle bygg*

Eidskog Arbeiderparti

Sidennummer: 70

Linjenummer: 2889 - 2892

Endringsforslag: Arbeiderpartiet ser det som en styrke for landet, at vi har et mangfold av kommuner og vil arbeide for vekst i hele landet. Kommunesammenslåing skal være frivillig og det skal være folket i kommunen som skal avgjøre endringer i kommunestrukturen.

Halden Arbeiderparti

Sidennummer: 70

Linjenummer: 2890

Endringsforslag:

Endringene skal baseres på frivillighet og gode lokale prosesser.

Begrunnelse: Dette er i tråd med vedtak på Landsmøte i 2015 og er også den politikken som Arbeiderpartiet har signalisert tydelig at vi vil stå for i Stortingsbehandlingen våren 2017. Å på nytt endre holdning til dette vil føre til usikkerhet og utydelighet.

Marker Arbeiderparti

Sidennummer: 70

Linjenummer: 2890

Endre til: «Endringene skal baseres på frivillighet og gode lokale prosesser.»

Begrunnelse: Dette er i tråd med vedtak på Landsmøte i 2015 og er også den politikken som Arbeiderpartiet har signalisert tydelig at vi vil stå for i Stortingsbehandlingen våren 2017. Å på nytt endre holdning til dette vil føre til usikkerhet og utydelighet.

Vestfold Arbeiderparti

Sidennummer: 70

Linjenummer: 2890-2891

Endringsforslag: Ordene som hovedregel fjernes.

Spydeberg Arbeiderparti

Sidennummer: 70

Linjenummer: 2890

Endringsforslag: Endringene skal baseres på frivillighet og gode lokale prosesser.

Begrunnelse: Dette er i tråd med vedtak på Landsmøte i 2015 og er også den politikken som Arbeiderpartiet har signalisert tydelig at vi vil stå for i Stortingsbehandlingen våren 2017. Å på nytt endre holdning til dette vil føre til usikkerhet og utydligheit.

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2890

Endringsforslag:

Stryke «*som hovedregel*» slik at det nå står at endringene skal baseres på frivillighet.

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2890

Endringsforslag:

Endringene skal baseres på frivillighet og gode lokale prosesser.

Begrunnelse: Dette er i tråd med vedtak på Landsmøte i 2015 og er også den politikken som Arbeiderpartiet har signalisert tydelig at vi vil stå for i Stortingsbehandlingen våren 2017. Å på nytt endre holdning til dette vil føre til usikkerhet og utydligheit.

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2895

Tilleggsforslag:

Legge til «*likeverdige*». Ny tekst blir da «*Sterkere og likeverdige regioner ...*»

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2900

Tilleggsforslag:

Legge til «*likeverdige*». Ny tekst blir da «*... slå seg sammen til større og likeverdige regioner*»

Sogn og Fjordane Arbeidarparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2901

Tilleggsforslag:

- «*Den statlege lokaliseringspolitikken skal medverke til ein fordeling av statlege arbeidsplasser som bidreg til vekst og verdiskapning i heile landet. Målet med lokaliseringspolitikken er å styrke regionale arbeidsmarknader, og at ein vel lokalisering der arbeidsplassane vil ha størst potensial til å bidra til utvikling i regionen. Vi vil bruke dei moglegheitene digitaliseringa gjev til å desentralisere framfor å sentralisere.*»

Vest-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 70**Linjenummer:** 2901**Tilleggsforslag:** Nytt avsnitt

"Arbeiderpartiet ønsker å styrke demokratiet med å senke stemmerettsalderen til 16 år. Det har siden 2011 blitt gjennomført prøveprosjekt med 16 års stemmerett og Arbeiderpartiet synes resultatene er positive. I kommunene med 16 års stemmerett har det blitt valgt inn flere unge folkevalgte og ungdom føler at de har fått større innflytelse. Vi er derfor positive til å inkludere 130 000 16 og 17-åringer i demokratiet vårt ved å gi dem stemmerett i lokalvalg."

Vest-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 70**Linjenummer:** 2903**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt

- *Regioninndelingen må være likeverdige og bygge på tilnærmet lik størrelse og med de samme oppgavene innen tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling.*
- *Den regionale inndelingen bør samsvare med inndelingen av de statlige etatene.*
- *Regionale planer skal styrkes som utviklingsverktøy*

Ski Arbeiderparti**Sidenummer:** 70**Linjenummer:** 2903**Tilleggsforslag:** Tillegg i kulepunktet

Øke kommunesektorens inntekter for å sikre bedre kommunale tjenester, med fokus på å:

- *Gi kultur og idrett bedre og forutsigbare rammevilkår,*
- *Styrke ettervernet i rus/psykiatri*
- *Skape mer fokus på forebygging og lett tilgjengelig behandling av psykiske helseplager for å hindre frafall i videregående skole*
- *Styrke bemanningen på legevaktene*
- *Muliggjøre søskenmoderasjon mellom barnehage og SFO*
- *Sørge for at tilpassede sentrumsnære aldersboliger boliger planlegges inn i byutviklingen*
- *Skape bedre hjemmebaserte tjenester*
- *Øke bruken av velferdsteknologi og satsingen på frivillig arbeid*
- *Styrke barnevernet og forebyggende tiltak*

Moss Arbeiderparti**Sidenummer:** 70**Linjenummer:** 2904**Endringsforslag:**

«Øke inntektsutjevningen for å sikre et likeverdig tjenestetilbud over hele landet»

Borgen, Navestad og Søndre Skjeberg Arbeiderlag**Sidenummer:** 70**Linjenummer:** 2905

Tilleggsforslag:

Sikre et likeverdig og sosialt utjevnende tiltak i hele landet

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2906

Endringsforslag: *sette punktum etter fylkessammenslåing og at resten av teksten strykes*

Eidskog Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2906 - 2907

Endringsforslag: Stryk setning

Være positive til lokale initiativ til kommune- og fylkessammenslåing og forsterke støtteordninger til dette.

Østfold Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2908

Endringsforslag: Strykes

Begrunnelse: Er ivaretatt i avsnittet Kommunal hvor vi peker på at vi vil forsterke støtte til frivillige kommunesammenslåinger.

Halden Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2908

Endringsforslag: Strykes

Begrunnelse: Er ivaretatt i avsnittet Kommunal hvor vi peker på at vi vil forsterke støtte til frivillige kommunesammenslåinger.

Marker Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2908

Endringsforslag: Kulepunkt strykes.

Begrunnelse: Er ivaretatt i avsnittet Kommunal hvor vi peker på at vi vil forsterke støtte til frivillige kommunesammenslåinger.

Spydeberg Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2908

Endringsforslag: strykes.

Begrunnelse: Er ivare tatt i avsnittet Kommunal hvor vi peker på at vi vil forsterke støtte til frivillige kommunesammenslåinger.

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2908

Endringsforslag:

Ikke stanse frivillige kommunesammenslåinger som er vedtatt og igangsatt, «men reversere eventuelle tvangsvedtak gjort av Stortinget»

Troms Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2913

Tilleggsforslag:

Øke de regionale utviklingsmidlene

AUF i Sogn og Fjordane

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2913

Tilleggsforslag: Legg til punkt:

- *Reversere tvangssamanslåtte kommunar om dei ynskjer*

AUF i Akershus

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2913

Tilleggsforslag: Nytt punkt

- *Innføre stemmerett for 16-åringer ved lokalvalg og at dette gjennomføres første gang i 2019*

Kjelsås Arbeiderpartilag

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2913

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt:

- *Det offentliges velferdstilbud til befolkningen skal eies, finansieres og utføres av det offentlige og offentlig ansatte.*

Begrunnelse: Dette sikrer transparente virksomheter gjennom Offentleglova. Offentlige etater og virksomheter skal ikke omgjøres til statlig eller kommunalt eide foretak eller AS'er, eller selges til private eiere eller inngå i offentlig privat samarbeid.

Privatisering eller omgjøring av offentlig virksomheter til ASer eller foretak, fratar folk flest innsyn i ansattes arbeidsvilkår, hvordan skattepenger forvaltes og hvilke kvaliteter det er på tjenester. Det offentlige får mulighet til prioritering av ressurser og løpende tilpassinger når tjenester og eiendeler eies og drives i egen regi.

Overføring av offentlige midler til kommersielle virksomheter er sløsing av offentlig midler. Offentlig privat samarbeid (OPS) er en ordning som er kostnadsdrivende og innbefatter inngåelse av langsiktige rigide kontrakter hvor det offentlige bindes uten reelle muligheter til reforhandling av kontraktene. Den private utleier vil komme i monopolsituasjon og motivasjonen er å få ut mest mulig penger fra det offentlige.

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2913

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- «Gi stemmerett til 16 åringer ved lokal- og fylkestingsvalg»

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2913

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Arbeide for at kommunene fremdeles skal få mva. kompensasjon for kommunale boliger slik at kommunene kan opprettholde botilbud.*
- *Arbeiderpartiet vil åpne for at kommunene selv kan sette stemmerettsalderen til 16 år ved lokalvalg»*

Forklaring: Regjeringen opprettholder i sitt budsjettforslag for 2017 sin fortolkning av regelverket som fastslår at kompensasjonen som hovedregel kun gjelder anskaffelser og drift av boliger for helse- og sosialformål som er særskilt fysisk tilrettelagt til slike formål. Dette vil kunne ha store konsekvenser for enkelte kommuner og vil innebære diskriminering av de kanskje svakeste gruppene på boligmarkedet – personer med rusrelaterte og psykiske problemer som kan bo i en «vanlig» bolig uten fysisk tilrettelegging, men som ikke har mulighet for å få en bolig i det ordinære leiemarkedet.

Regjeringen mener dagens ordning er konkurransevridende. Kommunen plikter imidlertid å skaffe boliger til personer som ikke kan ta omsorg for seg selv, eller som er avhengig av praktisk eller personlig hjelp for å greie dagliglivets gjøremål. Når kommunen tildeler boliger til vanskeligstilte med sammensatte sosiale tjenestebehov, er ikke hensikten med tildelingen å tjene penger på virksomheten, men å oppfylle kommunens lovpålagte forpliktelser. Andre aktører som driver utleie til vanskeligstilte gjør ikke dette for å oppfylle kommunens lovpålagte forpliktelser.

Oslo kommune har ca. 10 000 boliger som leies ut til vanskeligstilte. I hovedsak er dette personer som er i en situasjon hvor de ikke har mulighet til å leie bolig i det private leiemarkedet. En endring bort fra dagens praksis vil gi betydelige økonomiske konsekvenser for Oslo kommune.

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 70

Linjenummer: 2913

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- «Arbeiderpartiet vil åpne for at kommunene selv kan sette stemmerettsalderen til 16 år ved lokalvalg»

Nord-Trøndelag Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2914

Tilleggsforslag:

Distriktpolitikk

Arbeiderpartiet vil at det skal bo folk i hele landet. Hele landet skal tas i bruk, og vi vil føre en politikk som bidrar til vekst og utvikling. Bosetting og tilstedeværelse i hele landet er en viktig del av nasjonens beredskap og sikkerhet. Både i grenseområdene på land og i kystområdene er det viktig at det finnes folk og virksomhet.

Arbeiderpartiet vil føre en målrettet nærings- og distriktpolitikk for å utnytte distriktenes ressurser innen energi, jord og skog samt marin og maritim sektor. Vekst og utvikling i distriktene vil bidra til å løse landets sysselsettingsutfordringer. Det vil bidra til det grønne skiftet, og det vil avlaste storbyenes utfordringer innen miljø, kommunikasjon og bolig. Et spesielt viktig element i distrikts- og næringspolitikken er landbrukspolitikken. Ved siden av matproduksjon bidrar denne næringen til å virksomhet over hele landet. Det vil også være viktig at det foregår kompetanseutvikling knyttet til regionale fortrinn, og at det etableres flere kompetansearbeidsplasser i distriktene.

For næringsliv- og samfunnsliv i vårt langstrakte og tynt befolkede land, er nærings- og persontransport krevende med til dels svært lange avstander. Det er avgjørende viktig at det satses på utvikling av transportårene også i distriktene, først og fremst handler det om gode veier. Arbeiderpartiet vil bygge ut bredbånd og mobiltelefoni over hele landet. Dette handler om sikkerhet for innbyggerne og en nødvendig forutsetning for nærings- og samfunnsliv.

En viktig forutsetning for bosetting er videre at kommunene er i stand til å gi gode velferdstjenester, at det finnes service- og kulturtilbud og at det er grunnlag for frivillige aktiviteter. For å møte disse behovene for service og kulturtilbud, er det viktig at det utvikles regionale sentre som kan se tilbud i sammenheng for større områder.

For å få et godt fungerende nærings- og samfunnsliv i distriktene er det nødvendig med tilpassede virkemidler som utløser ny næringsvirksomhet og skaper arbeid og grunnlag for bosetting og bolyst.

For Arbeiderpartiet er det viktig å understreke at byer og distrikter er gjensidig avhengig av hverandre. Det er ingen motsetning mellom sterke byer og sterke distrikter. Arbeiderpartiet vil bidra til samspill og samarbeid som gir både by og land.

Arbeiderpartiet vil:

- *Legge fra en samlet distriktpolitisk strategi som kan gi grunnlag for videre vekst og utvikling og bosetting i alle deler av landet*
- *Gjennomføre en differensiering av regelverk og avgifter mellom pressområder og distrikter*
- *Videreutvikle en næringspolitikk som er tilpasset lokale og regionale muligheter og utfordringer*
- *Føre en landbrukspolitikk som legger til rette for landbruk over hele landet*
- *Satse på kompetanseutvikling og etablering av kompetansearbeidsplasser i distriktene*

- Sørge for at også distriktene får del i nødvendig utbygging av veier og andre transportører
- Bygge ut bredbånd og mobiltelefoni over hele landet
- Legge til rette for at kommuner og fylker kan ha mulighet for å gi tilnærmet likeverdige tjenester uansett geografi
- Legge til grunn at det må utvikles differensierte virkemidler av forskjellig art, herav økonomiske virkemidler, som understøtter den distriktsutvikling partiet ønsker
- Understreke at byer og distrikter er gjensidig avhengig av hverandre, og partiet vil bidra til samspill og samarbeid som gagner både by og distrikt

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2914

Endringsforslag: Erstatte teksten under overskriften BOLIG med denne teksten:

Et eget sted å bo til en overkommelig pris er for mange avgjørende for å kunne leve et selvstendig og godt liv. Hovedproblemet er at det over lang tid er bygget for få boliger i Norge, særlig i pressområdene. Derfor er det en viktig politisk oppgave å legge til rette for at det bygges nok boliger. Det må etableres forpliktende samarbeid om boligpolitiske og økonomiske insentiver mellom staten og landets storkommuner. Kommuner bør i større grad øke egen boligportefølje ved å styrke samarbeidet med boligbyggelagene om kjøp/leie av boliger i nybygg. På den måten skaffer kommunen seg moderne leiligheter samtidig som man gjør det enklere for utbyggere å få igangsatt nye boligprosjekter. I sentrumsområdene blir ofte familieboliger ombygd til hybler eller bofellesskap og barnefamilier presses ut av sentrum. Det må derfor utredes og etableres et lovverk som forhindrer dagens hyblifisering. Det må utvikles boligbyggeprogram der kommunen gjennom sin planlegging sørger for trygge og beboervennlig nærmiljø for alle aldersgrupper, også bevegelseshemmede og rullestolbrukere.

De siste årene har boligprisene steget kraftig og for mange, særlig unge, har det blitt vanskelig å kjøpe egen bolig. Det er iverksatt flere politiske tiltak for å dempe boligprisveksten. Utfordringen er at mange opplever at virkemidler som blant annet strengere krav til egenkapital går sterkest utover førstegangskjøpere. Dette er med på å skape et stadig tydeligere skille i markedet, mellom dem som har og dem som ikke har økonomiske midler. Som et virkemiddel bør det utredes virkningen av statlige garantier til egenkapitalkravet for kommersielle boliglån for unge i etableringsfasen. Dersom dette kan gjennomføres på en måte som ikke er ytterligere prisdrivende, vil dette kunne være en god løsning. Leie til eie prosjekter i samarbeid med private aktører er også et tiltak som bør vurderes. Ordningen fungerer slik at du kun kan kjøpe leilighet om du er førstegangskjøper, og har en lav pris i forhold til markedet. Når boligkjøperen selger vil de få sin del av den naturlige prisøkningen og bruke dette i egenandelskravet til ordinær bolig. På den måten vil man gjøre unge bedre i stand til å møte det ordinære boligmarkedet.

Husbanken er statens viktigste virkemiddel med hensyn til å gjennomføre norsk boligpolitikk. Den har som oppgave å veilede og stimulere til god og helhetlig tilnærming slik at kommunene får eierskap til sine boligpolitiske utfordringer og ser dem i sammenheng med andre relevante politikkområder. Arbeiderpartiet mener at Husbanken må styrkes økonomisk og utvides på flere områder dersom den fortsatt skal

benyttes som et virkningsfullt redskap med formål å sette inn målrettede tiltak for å møte utfordringene i dagens boligmarked. Tidligere var Husbanken en boliglånsbank, denne ordningen bør gjeninnføres da med særlig fokus på førstegangsetablerere, eldreboliger og boliger for barnefamilier i bysentra og sentrumsområder. Skal vi oppnå boligfortetting og transformasjon i sentrumsområdene må det opprettes statlige virkemidler slik at man forhindrer økte sosiale forskjeller og polarisering. Kommunene bør kartlegge bygg i sentrumsnære strøk som er egnet for ombygging til bolig-formål og stimulere til økt bruk av Husbankens midler til ombygging.

I pressområder som Oslo og Bergen bør videre satsing på utbygging av studentboliger inngå som et viktig middel for å presse ned prisnivået på utleiemarkedet for disse gruppene og for å hindre uønsket hyblifisering.

Med økt fokus på at eldre skal bo lengre hjemme vil det også være behov for å styrke boligpolitiske tiltak for eldre med fokus på tilrettelegging av nærmiljøutvikling, trygghetsboliger og seniorbofelleskap. Kommunen bør også gi veiledning til eldre og andre med behov for en endring i sin bosituasjon. Husbankens rolle som samarbeidspartner med kommunene må styrkes og utvides på dette området.

Kommunen må sørge for en god samordning av lokalisering og funksjonalitet i boliger tilpasset de ulike stadier i innbyggernes liv. Det er viktig med god arkitektur, energi og klimavennlige bygg, gode møteplasser og byrom. De fysiske omgivelsene skaper rammene for menneskenes sosiale liv.

Arbeiderpartiet vil sørge for at det bygges flere boliger gjennom:

- Etablering av et forpliktende samarbeid om boligpolitikk mellom staten og landets største kommuner
- Stille lovkrav om boligplaner i kommunene
- Korte ned saksbehandlingstid for plan- og byggesaksbehandlingen
- Knytte infrastruktur til boligbygging og øke boligbygging rundt kollektivknutepunktene
- Trappe opp studentboligbyggingen ved å bygge minst 3000 studentboliger i året, med økt fokus på pressområdene.
- Styrke tilskuddsordningen for fornyelse og fortetting av eksisterende boligmasse
- Ta initiativ til et eldreboligprogram, og utarbeide et boligtilbud som bidrar til at generasjoner kan dra nytte av hverandre

Arbeiderpartiet vil styrke Husbanken gjennom følgende tiltak:

- Husbankens ansvar og økonomiske rammer må utvides slik at den blir en sterk muskel i boligforsyningen.
- Koble Husbanken tettere sammen med de største kommunene
- Sørge for tilstrekkelige utlånsrammer i Husbanken
- Husbanken må bidra til bygging av et økende antall student- og ungdomsboliger i de større byene for å hindre uønsket hyblifisering.
- Husbankens rolle må utvides med fokus på seniorboliger, inklusive ombygging av eksisterende botilbud.
- Bostøtteordningen i Husbanken må styrkes ved økte bevilgninger.
- Gi kommunene mulighet til å tildele startlån til unge med liten egenkapital og gode inntektsutsikter

Arbeiderpartiet vil skape et boligmarked for alle ved å:

- Ta i bruk leie-til-eie-ordninger i samarbeid med private utbyggere, boligbyggelag, kommunen og Husbanken
- Legge til rette for bygging av lavterskelboliger
- Ha fokus på god arkitektonisk og klimavennlig boligbygging
- Øke krav om botid før gevinst ved salg av bolig gjøres skattefri
- Øke verdifastsettelsen av sekundærbolig i formueskatten, med tilhørende gjeld, til 90 prosent og på sikt 100 % som vil være på linje med andre formuesobjekter.

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2918

Tilleggsforslag: Fortsettelse på avsnitt

«Hele landet skal tas i bruk, derfor vil Arbeiderpartiet etablere en nasjonal satsing for boligetablering i distriktene. Arbeidsplasser og boliger henger sammen. Det viktigste er å bevare og utvikle arbeidsplasser også i distriktene, og sørge for at det tilrettelegges for infrastruktur og boliger.»

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2919

Endringsforslag:

Fjerne «særlig unge»

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2921

Endringsforslag:

Fjerne «særlig i pressområdene»

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2926-2927

Endringsforslag:

Fjerne «landets største»

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2931

Tilleggsforslag: Sette inn ord i kulepunkt

Styrke og etablere nye tilskuddsordninger for fornyelse og fortetting av eksisterende boligmasse.

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2935

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *«Etablere et program for aktiv boligutbygging i distriktene»*

Den Socialdemokratiske Forening

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2935

Endringsforslag: Tillegg kulepunkt

«...vil legge til rette for å bygge betydelig høyere i pressområder.»

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2936

Tilleggsforslag: Nytt under kulepunkt for “Styrke husbanken”

- *Utrede muligheten for at Direktoratet for byggekvallitet blir en del av Husbankens organisasjon.*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2937

Endringsforslag:

Erstatte de «største» med «alle»

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2937

Endringsforslag:

«Koble Husbanken tettere sammen med kommunene»

Begrunnelse: Husbanken bør løse flere offentlige utfordringer – ikke bare for noen få kommuner.

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2938

Endringsforslag: Endre hele kulepunkt til

- *Sørge for tilstrekkelige økte utlånsrammer og tilskuddsramme i Husbanken.*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2942-2943

Endringsforslag: Fjerne kulepunkt

- *At kommunene må gis mulighet til å tildele startlån til unge med liten egenkapital og gode inntektsutsikter.*

Den Socialdemokratiske Forening

Sidenummer: 7

Linjenummer: 2946-2947

Endringsforslag:

Stryke «med tilhørende gjeld»

Nytt kulepunkt linje 2947: «Innføre gradvis nedtrapping av rentefradraget på boliger.»

Moss Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2946

Endringsforslag: Strykkes

Dette er et lite treffsikkert virkemiddel som ikke skiller mellom fritidsboliger på landet og investeringsobjekter i Oslo eller de andre store byene.

Grønland/Tøyen/Gamlebyen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2946

Endringsforslag:

Øke verdifastsettelsen av sekundærbolig i formueskatten, med tilhørende gjeld, «til 100 prosent»

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2948

Tilleggsforslag: Nye kulepunkter:

- *Øke krav om botid før gevinst ved salg av bolig gjøres skattefri*
- *Øke verdifastsettelsen av sekundærbolig i formueskatten, med tilhørende gjeld, til 90 prosent og på sikt 100 % som vil være på linje med andre formuesobjekter.*
- *Alle kommuner skal sørge for å ha ledig akuttbosted for folk som blir utsatt for vold, trusler og overgrep*
- *Husbanken må bidra til bygging av et økende antall student- og ungdomsboliger i de større byene for å hindre uønsket hybelfisering*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 71

Linjenummer: 2948

Endringsforslag: Nytt kulepunkt

- *Vurdere gjeninnføre offentlig byggekontroll for å få ned antall feil og mangler i nybygg*

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 71**Linjenummer:** 2948**Tilleggsforslag:**

Nye krav til egenkapital har ført til at det har blitt vanskeligere å få ordinære lån til kjøp av bolig. Det kan imidlertid observeres at flere tar opp kostbare forbrukslån som presenteres som egenkapital for å få den ønskede belåning. Dette gjøres ofte av personer som kravet til egenkapital er ment å beskytte, og kan således komme til å bety store finansielle utfordringer for den enkelte.

- *Gjeninnføre forbud mot ågerrenter*

Hammerfest Arbeiderparti**Sidenummer:** 71**Linjenummer:** 2951**Tilleggsforslag:** Ny setning

«Nasjonalt stamnett må utbygges i alle fylkene i landet.»

Hammerfest Arbeiderparti**Sidenummer:** 71**Linjenummer:** 2967**Endringsforslag:** Nytt kulepunkt etter punktet på 2967

-Utrede boligkjøperes situasjon for å sikre forbrukernes rettigheter ved boligkjøp.

Begrunnelse: Ref. Forbrukerrådets rapport mars 2017, samt stortings-representant Stine Renate Håheims 08.02.17 til justisminister

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 72**Linjenummer:** 2969**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Ha ei utredning på ei maksgrense på kreditt- og forbrukslån.*

Frogn Arbeiderparti**Sidenummer:** 72**Linjenummer:** 2973

Endringsforslag: ... offentlige kan fylle. Det gjelder innen omsorg, friluftsliv, integrering, folkehelse, «kultur og idrett» og på mange andre område ...

Arbeiderpartiet i Bergen**Sidenummer:** 71**Linjenummer:** 2975**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *«Ha en utredning på en maksgrense på kreditt- og forbrukslån»*

AUF i Oslo

Sidenummer: 72

Linjenummer: 2980-2982

Tilleggsforslag: Endre kulepunkt

- *Sikre frivilligheten en finansiering med en høy andel frie midler, blant annet ved å gi full momskompensasjon for merverdiavgift og ved at det meste av økningen i finansiering skjer gjennom tildeling av frie midler, ikke prosjektmidler.*

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 72

Linjenummer: 2984

Tilleggsforslag:

«Arbeide» for at alle kommuner har koordinatorene som bistår frivillig-sektor

Frogn Arbeiderparti

Sidenummer: 72

Linjenummer: 2985

Tilleggsforslag:

- *Styrke samarbeid med frivilligheten nasjonalt, regionalt og lokalt og bidra til å opprettholde frivillighetens uavhengighet*
- *Arbeide for at kommuner vedtar sin frivillighetspolitikk tilpasset lokale behov*

AUF i Oslo

Sidenummer: 72

Linjenummer: 2986

Tilleggsforslag: Endre kulepunkt

- *Ha frivillighetsssentraller i alle kommuner og bydeler i de største byene*

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 72

Linjenummer: 2989

Endringsforslag: *Endre kulepunkt*

- *Finansieringsordningen av tros- og livssynssamfunn skal sikre forutsigbarhet og likebehandling.*

AUF i Oslo

Sidenummer: 72-73

Linjenummer: 3018 og 3021

Endringsforslag: stryke setningen

Kravet gjelder ikke organer som tar stilling til teologiske spørsmål, og vil gjelde gjelde fra 2020

AUF i Oslo

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3022

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt (støtter dissens)

- *Vil utvikle religions- og livssynsfaget til et mer inkluderende fag og dermed fjerne 'K' fra KRLE-faget.*

Oslo Arbeidersamfunn

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3033

Endringsforslag: etter linje 3033

- *I løpet av perioden innføres sivil ekteskapsinngåelse som eneste juridisk gyldige ordning.*

Begrunnelse: I norsk rett er inngåelse av ekteskap en sivil og offentligrettslig handling som har bestemte rettsvirkninger av familierettslig og økonomisk karakter. Den rettslige karakter av ekteskapet kommer til uttrykk ved at dette bare kan inngås etter at offentlige myndigheter har fastslått at lovens vilkår for dette er til stede, og at vigsel bare kan foretas av en offentlig godkjent vigselsperson.

Det er både prinsipielt og praktisk uheldig at to ganske ulike elementer i ekteskapsinngåelsen – den rettslige og den tros- eller livssynsbaserte – inngår i én og samme handling. Juridisk sett er ekteskap en verdslig handling, og den religiøse eller livssynsmessige siden av dette – velsignelse, vigsel eller særlige forpliktelseserklæringer – bør derfor ikke være en del av den offentligrettslige ekteskapsinngåelsen.

Den rettslige realitet er at ekteskapsinngåelsen foretas av det offentlige på grunnlag av norske rettsregler, og at det derfor også er det offentlige man må forholde seg til ved oppløsning av ekteskap.

For mange vil det være naturlig at den sivile delen av ekteskapsinngåelsen følges opp av seremonier som velsignelse, forbønnshandlinger eller lignende i tros- og livssynssamfunnenes regi. En slik to-trinns prosess, med atskillelse av det rettslige og det tros- eller livssynsmessige er den vanlige måten å ordne ekteskapsinngåelse på i de fleste europeiske land.

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3043

Tilleggsforslag: Nye kulepunkter

- *At K-en i KRLE fjernes, og at faget får navnet RLE (Religion, livssyn og etikk)*
- *At etikk og kritisk tenkning skal vektlegges i faget.*
- *At religionsundervisningen skal reflektere det spekteret av livssyn og religioner som finnes og bidra til økt forståelse*
- *At skolen skal ikke stå som arrangør av religiøse arrangementer*
- *At skolen skal fortsatt kunne legge til rette for at elever kan få delta på skolegudstjenester i regi av kirken.*
- *At det skal være aktiv påmelding til eventuelle skolegudstjenester*
- *At skolen skal arrangere et likeverdig og livssynsnøytralt tilbud som oppleves som meningsfylt for de elevene som velger ikke å delta på skolegudstjeneste*

- *At skolen skal legge til rette for at også elever med andre religioner eller livssyn skal kunne delta på arrangementer i forbindelse med religiøse høytider*

Oslo Arbeidersamfunn

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3042

Endringsforslag:

- *Forvaltning av gravferd er en allmenn oppgave som må ivaretas av det offentlige. Arbeiderpartiet ønsker å endre gravferdsloven slik at hovedprinsippet blir at kommunen har ansvaret for gravferdsforvaltningen.*

Begrunnelse: Av respekt for mangfoldet i det norske samfunnet, ønsker Arbeiderpartiet at mangfold og trosfrihet ivaretas på en bedre måte ved at gravferd blir en oppgave som ivaretas av det offentlige (kommunene) over hele landet.

Troms Arbeiderparti

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3042

Tilleggsforslag:

Gå imot en lovgivning eller praksis som vil nekte kvinner å bære hijab eller annen bekledning, så lenge dette ikke er til hinder for kommunikasjon med andre eller for det arbeidet man utfører

Sinsen og Carl Berner Arbeiderpartilag

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3045-3046

Forslag: støtter dissensen

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3045

Endringsforslag: Støtter dissensen på linje 3045-3046, fjerner «K» fra KRLE-faget.

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3058

Endringsforslag: Nytt avsnitt

Vår kvenske minoritet har en viktig og historisk lang rolle i spesielt Nord-Norge. Disses språk og kultur trenger et løft.

Porsanger Arbeiderparti

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3070

Tilleggsforslag:

- *Arbeiderpartiet skal jobbe aktivt for gode rammevilkår som ivaretar og sikrer arbeidet med kvensk språk og kultur.*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3071

Endringsforslag: Nytt kulepunkt

- *Styrke og bevare kvensk språk og kultur samt synliggjøre denne minoritetens viktighet i vårt lands historie. Gjennom blant annet styrking av eksisterende kvenske kultur institusjoner.*

Begrunnelse: *Vår kvenske minoritet, som har en viktig og historisk lang rolle i spesielt Nord-Norge, har ikke blitt nevnt i APs programutkast. Det har blitt lagt merke til.*

Vadsø Arbeiderparti

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3071

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Utvikle Kvenmuseet i Vadsø til et nasjonalt kvenmuseum*

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 73

Linjenummer: 3071

Tilleggsforslag:

- *Ha en egen handlingsplan mot sosial kontroll og æresrelatert vold.*
- *Hindre at kvinner som kommer til familieegjenforening, blir i voldelige forhold i frykt for å bli sendt ut, ved å gjennomgå regelverket for oppholdstillatelse*

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 75

Linjenummer: 3072

Tilleggsforslag: Nye kulepunkter

- *Asylsøkere skal gis midlertidig arbeidstillatelse, dersom dette er mulig*
- *Det etterstrebes at alle asylmottak skal drives av offentlige eller ideelle aktører*
- *Alle barn på asylmottak får rett til gratis barnehageplass og gratis skolefritidsordning*
- *Asylsøkere som bor på mottak, får rett på videregående opplæring inntil fylte 25 år.*
- *Satsene for økonomiske ytelser til beboere i statlige asylmottak må økes*
- *Integreringstilskuddet økes og at kommuner forplikter seg til å følge IMDIs anmodning*
- *Antall praksisplasser gjennom NAV økes*
- *Kommunene som følger IMDI sin anmodning skal få tilskudd deretter, dersom det kommer færre enn anmodet, skal ikke det bli en økonomisk belastning for kommunene*

Gratangen Arbeiderparti

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3072

Endringsforslag:

- *Alle avgjørelser i saker som omhandler enslige mindreårige barn stilles i bero fram til rimelighetsvilkåret i forbindelse med internflukt gjeninnføres i utlendingslovens § 28.*
- *Alle vedtak som er fattet etter utlendingslovens § 38, jfr utlendingsforskriftens § 8-8, etter 1.oktober 2016, må vurderes på nytt etter at rimelighetsvilkåret i forbindelse med internflukt er gjeninnført.*

AUF i Akershus

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3080-3081

Endringsforslag: Endre setningen til

Norge kan ikke alene løse disse utfordringene, men vi vil ta vår del av ansvaret. Vi vil også søke samarbeid på europeisk og globalt nivå.

Oslo Arbeidersamfunn

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3080-3081

Endringsforslag:

- *Norge kan ikke alene løse disse utfordringene, men vil ta vår del av ansvaret. Vi vil også søke samarbeid på europeisk og globalt nivå.*

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3080-3081

Endringsforslag: Endre kulepunkt

«Norge kan ikke alene løse disse utfordringene, men vi må ta vår del av ansvaret. Vi vil også søke samarbeid på europeisk og globalt nivå.»

Fjell Arbeiderparti

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3080-81

Endringsforslag: *Norge kan ikke alene løse disse utfordringene, men vi må ta vår del av ansvaret. Vi vil også søke samarbeid på europeisk og globalt nivå.*

Troms Arbeiderparti

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3080-3081

Endringsforslag:

Norge kan ikke alene løse disse utfordringene, men vi må ta vår del av ansvaret. Vi vil også søke samarbeid på europeisk og globalt nivå.

Grefsen Arbeiderpartilag

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3080-3081, endre til: «Norge kan ikke alene løse disse utfordringene, **men vil ta vår del av ansvaret**»

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3085

Tilleggsforslag: Endres til:

«Vi vil videreføre en rettferdig, human og konsekvent asyl- og flyktningpolitikk»

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3085

Endringsforslag: Fjerne ordet streng.

Vest-Agder Arbeiderparti

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3092

Endringsforslag: Ny setning etter punktum

«Samtidig vil vi ta initiativ til en gjennomgang av internasjonale konvensjoner slik at de forbedres og ivaretar vår tids flyktningsituasjon.»

AUF i Oslo

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3097-3099

Tilleggsforslag: Erstatte setning

Arbeiderpartiet vil ta imot 1500 overføringsflyktninger årlig

Eidsberg Arbeiderparti

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3110

Endringsforslag:

Endre fra «aktiv» til «rettferdig» returpolitikk.

AUF i Akershus

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3110

Endringsforslag: Endre punktet til

Føre en aktiv returpolitikk, men ikke tvangsreturnere asylsøkere til internflukt i land med stor sikkerhetsrisiko

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3112

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Det skal settes inn tiltak for å hindre at mindreårige forsvinner fra mottak. Forsvinningstilfeller skal følges opp*

AUF i Akershus

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3112

Tilleggsforslag: Nye punkter

- *Bruk av tidsbegrensede midlertidige oppholdstillatelser begrenses*
- *Praksisen med å gi enslige mindreårige asylsøkere tidsbegrenset opphold fram til 18 år, uten mulighet for fornyelse, må opphøre. Søknader om fornyelse av oppholdstillatelse undergis grundig individuell behandling, der hensynet til rimelighet tillegges vekt.*
- *Et særskilt regelverk med sårbarhetskriterier for barn som får midlertidig opphold vil bli vurdert*
- *Ved nådd 18års alder skal det foretas en fornyet og inngående individuell vurdering av den enkeltes situasjon og behov for beskyttelse. Hensynet til rimelighet må inngå i beslutningsgrunnlaget*
- *Spesielt i forhold til barn og unge og aldersbestemmelse, bør røntgenbasert alderstest erstattes med helhetlig vurdering av sannsynlig alder basert på uttalelser fra helsepersonell, verge, mottaksansatte og skole i tillegg til UDI. Tvil skal komme asylsøker til gode*
- *Det skal settes inn tiltak for å hindre at mindreårige forsvinner fra mottak. Forsvinningstilfeller skal følges opp*

AUF i Sogn og Fjordane

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3118

Endringsforslag:

- *Gjere det mogleg å ha to statsborgarskap*

Gjesdal Arbeiderparti

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3120

Tilleggsforslag: Nytt punkt:

- *Domstolene overtar ansvaret for å avgjøre saker hvor mennesker risikerer å bli fratatt statsborgerskapet.*

Fagforbundets Arbeiderpartilag

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3120 – 3121

Endringsforslag: Erstatte setning med:

Endre statsborgerloven slik at det settes en foreldelsesfrist for tilbakekallelser av statsborgerskap som er gitt med bakgrunn av uriktig og ufullstendige opplysninger, øvrig behandling gjøres ved dom.

AUF i Akershus**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3120-3121**Tilleggsforslag:** Nye punkter

- *Foreldelsesfristen settes til 5 år etter innvilget statsborgerskap*
- *Eventuelle senere oppdagelser av feilinformasjon skal ikke belastes vedkommendes barn eller barnebarn.*

Asker Arbeiderparti**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3120**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt*

- *«Innføre rett til å ha dobbelt statsborgerskap»*

Begrunnelse: Å tillate dobbelt statsborgerskap vil gi anerkjennelse for de mange, og det blir fler og fler, som opplever å føle seg hjemme i Norge og et annet land samtidig.

Hovedbegrunnelsen er likevel først og fremst at det skaper mange praktiske problemer for folk som jobber og bor i Norge og i utlandet deler av livet. Særlig om man stifter familie på tvers av landegrenser. I dag er det ikke lov med dobbelt statsborgerskap, men likevel får halvparten av de som ønsker dette innvilget. Saksbehandlingstiden er lang og det oppleves som uklart for mange hva unntak kan begrunnes i.

Argumentene mot dobbelt statsborgerskap stammer fra tiden etter 1. verdenskrig. Man mente at personer med verneplikt eller stemmerett i to land i verste fall kunne true den skjøre freden.

I dag tillater over halvparten av verdens stater dobbelt statsborgerskap, og trenden har vært økende siden 1990-tallet. UDI har ikke hatt innvendinger mot dobbelt statsborgerskap

Oslo Arbeidersamfunn**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3121**Endringsforslag:**

- *«... og foreldelsesfristen settes til 5 år etter innvilget statsborgerskap.*
- *Tidsbegrensede midlertidige oppholdstillatelser bør begrenses. Et særskilt regelverk med sårbarhetskriterier for barn som får midlertidige oppholdstillatelser bør vurderes.*
- *Ved nådd 18 års alder skal det foretas en fornyet og inngående individuell vurdering av den enkeltes situasjon og behovet for beskyttelse. Hensynet til rimelighet må inngå i beslutningsgrunnlaget.*

Oslo Arbeiderparti**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3121

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- *Tidsbegrensede midlertidige oppholdstillatelser bør begrenses. Et særskilt regelverk med sårbarhetskriterier for barn som får midlertidige oppholdstillatelser bør vurderes.*
- *Ved nådd 18 års alder skal det foretas en fornyet og inngående individuell vurdering av den enkeltes situasjon og behovet for beskyttelse. Hensynet til rimelighet må inngå i beslutningsgrunnlaget.*

Fjell Arbeiderparti**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3121**Tilleggsforslag:**

- *Tidsbegrensede midlertidige oppholdstillatelser bør begrenses. Et særskilt regelverk med sårbarhetskreterier for barn som får midlertidige oppholdstillatelser bør vurderes.*
- *Ved nådd 18 år års alder skal det foretaes en fornyet og inngående individuell vurdering av den enkeltes situasjon og behovet for beskyttelse. Hensynet til rimelighet må inngå i beslutningsgrunnlaget*

Grefsen Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3121**Tilleggsforslag:** «...og foreldelsesfristen settes til 5 år etter innvilget statsborgerskap»**AUF i Akershus****Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3122**Tilleggsforslag:** Nye punkter

- *Innføre en foreldelsesfrist på tilbakekalling av statsborgerskap*
- *Tilbakekalling må skje ved en helhetsvurdering av en domstol*

AUF i Oslo**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3122**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt

- *Avskaffe ordningen med midlertidig opphold for enslige mindreårige asylsøkere.*
- *At enslige mindreårige asylsøkere ikke skal plasseres på ordinære mottak og at omsorgen for de som er under 18 år skal ligge hos barnevernet, slik at barna er sikret ansatte med god og barnefaglig kompetanse.*

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3122**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt:

- *Det opprettes flere trygge flyktningeruter til Europa*
- *Norge må bistå med å forbedre leveforholdene for flyktninger i Hellas og på Balkan, slik at leirene er tilpasset vinteren*
- *Norge jobber for at det er egne toalettfasiliteter og vaskerom for kvinner med lås og lys i flyktningeleirer, samt avskjermede områder for ammende kvinner*
- *Øremerke penger til et overgreps-team i humanitær innsats i bistandsbudsjettet*
- *Jobbe for at det deles gratis prevensjonsmidler og sanitærprodukter i flyktningeleirene.*
- *Det utdannes flere kvinnelige tolker som kan bistå det offentlige i dialog med kvinnelige asylsøkere*
- *Norge ratifiserer tredje tilleggsprotokoll til barnekonvensjonen.*
- *Antall kvoteflyktninger bør økes, og særlig utsatte grupper må prioriteres*
- *Norske asylmottak må tilrettelegges bedre for enslige kvinner og familier med små barn – blant annet gjennom egne bokollektiv for kvinner og familieboliger.*
- *Tidsbegrensede midlertidige oppholdstillatelser skal begrenses til et minimum*
- *Enslige mindreårige blir plassert på egne mottak med døgnbemanning*
- *Barnevernet overtar ansvaret for alle enslige mindreårige asylsøkere også ungdom mellom 15-18 år*
- *Refusjonsordningen må tilbakestilles slik det er foreslått i det alternative statsbudsjettet til arbeiderpartiet for å sikre enslige barn og ungdom en god og forsvarlig omsorg*
- *Alderstesting av asylsøkere opphører med umiddelbar virkning i påvente av bedre metoder for å fastslå alder*
- *Tildelingen av midlertidig oppholdstillatelse for enslige mindreårige skal opphøre*
- *Det opprettes et særskilt regelverk med sårbarhets kriterier for barn som får midlertidige oppholdstillatelser*
- *UDI kan ikke tilbakekalle oppholdstillatelse gitt til barn under kriminell lavalder.*
- *Innføre foreldelsesfrist der det er gitt norsk statsborgerskap, med unntak der det er begått grove kriminelle handlinger.*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3122

Endringsforslag: Nytt kulepunkt

- *Personer med identitetsavklaring problemer tildeles ikke permanent oppholdstillatelse eller statsborgerskap.*
- *Endre statsborgerloven slik at tildeling av statsborgerskap gjøres etter en grundigere vurdering. Vurderingen bør inkludere en test om språk, historie og samfunnskunnskap.*
- *Endre statsborgerloven slik at statsborgerskap ikke kan tilbakekalles etter 15 år*

St. Hanshaugen AP

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3122

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *«At barns beste skal vektlegges sterkere i behandlingen av asylsaker.»*

Internasjonalt Forum**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3122**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt:

- *Tidsbegrensede midlertidige oppholdstillatelser bør begrenses. Et særskilt regelverk med sårbarhetskriterier for barn som får midlertidige oppholdstillatelser bør vurderes.*
- *Ved nådd 18 års alder skal det foretas en fornyet og inngående individuell vurdering av den enkeltes situasjon og behovet for beskyttelse. Hensynet til rimelighet må inngå i beslutningsgrunnlaget.*

Troms Arbeiderparti**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3122**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt

- *Tidsbegrensede midlertidige oppholdstillatelser bør begrenses. Et særskilt regelverk med sårbarhetskriterier for barn som får midlertidige oppholdstillatelser bør vurderes.*
- *Ved nådd 18 årsalder skal det foretas en fornyet og inngående individuell vurdering av den enkeltes situasjon og behovet for beskyttelse. Hensynet til rimelighet må inngå i beslutningsgrunnlaget*
- *Ingen barn må sendes tilbake til land eller områder det er utrygt. Man må kreve at momenter som helse, alder og antall år på flukt vurderes individuelt.*

Grefsen Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3122**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt:

- *«Tidsbegrensede midlertidige oppholdstillatelser bør begrenses. Et særskilt regelverk med sårbarhetskriterier for barn som får midlertidige oppholdstillatelser bør vurderes»*
- *Ved nådd 18 års alder skal det foretas en fornyet og inngående individuell vurdering av den enkeltes situasjon og behovet for beskyttelse. Hensynet til rimelighet må inngå i beslutningsgrunnlaget.*

Eidsberg Arbeiderparti**Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3122**Tilleggsforslag:** *Nytt kulepunkt**Vurdere en foreldelsesfrist på asyl- og statsborgersaker***Hedmark Arbeiderparti****Sidenummer:** 74**Linjenummer:** 3122**Tilleggsforslag:**

- *Det må settes foreldelsesfrist for gamle saker (eksempelvis statsborgerskapsaker)*

- *Gjenopptagelse må domstol behandles*
- *Barn må skjermes særskilt.*

Asker Arbeiderparti

Sidenummer: 74

Linjenummer: 3122

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *«Innføre en foreldelsesfrist for tilbakekalling av statsborgerskap»*

Begrunnelse: Det er i dag ingen foreldelsesgrense for når myndigheten kan trekke tilbake et statsborgerskap og gjøre personer og deres familie statsløse. I andre alvorlige kriminelle saker operer vi med foreldelsesfrister. Det er kun på noen få områder man ikke har de. På disse områdene er det i så fall gjerningsmannen, og kun han/hun som vil kunne straffes om det fremkommer bevis for at man har gjort en ulovlige handlinger. I saken med statsborgerskap er det i dag sånn at man i teorien ikke bare gjør seg selv statsløs, men at det også rammer alle familiemedlemmer. Det bør derfor innføres en foreldelsesgrense på tilbakekalling av statsborgerskap.

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 75

Linjenummer: 3134

Tilleggsforslag:

Drift av asylmottak skal som hovedregel være et offentlig ansvar, men der det offentlige må kjøpe tjenester, skal ideelle organisasjoner prioriteres. Utbytte skal føres tilbake i drift. Ideelle aktører skal tilbys forutsigbare og langsiktige rammer.

Telemark Arbeiderparti

Sidenummer: 75

Linjenummer: 3142

Tilleggsforslag:

- *Ved etablering av asylmottak, skal kommunen ha fortrinnsrett på å drifte det.*

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 75

Linjenummer: 3143

Tilleggsforslag: Tillegg i kulepunktet

Redusere tiden *«og innføre makstid»* for hvor lenge den enkelte sitter i mottak og holdes utenfor arbeid gjennom raskere saksbehandlingstid

AUF i Oslo

Sidenummer: 75

Linjenummer: 3162

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Gjøre introduksjonsprogrammet mer individuell tilpasset slik at folk som er i stand til å komme raskere i arbeid kan gjøre det, og at folk som trenger flere timer med undervisning og praksis får det.*

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 75

Linjenummer: 3171

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt

- *Vurdere tiltak som gjør det lettere å bosette flyktninger jevnt fordelt utover landet, blant annet kommunenes mulighet til å si ja eller nei til bosetning.*
- *At staten må ta en større del av regningen for integrering og bosetning enn i dag.*

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 75

Linjenummer: 3172

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *At det skal bli vanskeligere å kunne søke om utsettelse for gjennomføring av introduksjonsprogrammet*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 75

Linjenummer: 3173

Endringsforslag: Nytt kulepunkt etter kulepunkt 3173

- *Gi gratis barnehageplass til barn med ikke-norsktalende foreldre*

AUF i Akershus

Sidenummer: 75

Linjenummer: 3174

Tilleggsforslag: Nye punkter

- *Midlertidig opphold skal som hovedregel ikke brukes for enslige mindreårige asylsøkere.*
- *Korrekte og oppdaterte vurderinger av alder, oppholdsgrunnlag og sikkerhetssituasjon må ligge til grunn før tvangsutsendelser.*
- *Jobbe aktivt for å finne bedre aldersvurderingsmetoder*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 75

Linjenummer: 3174

Endringsforslag:

Fjerne «tilbud om»

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 75

Linjenummer: 3174

Tilleggsforslag: Endre kulepunkt.

«Gi alle barn i asylmottak tilbud om barnehageplass og rett på videregående opplæring»

AUF i Sogn og Fjordane

Sidenummer: 76

Linjenummer: 3181

Endringsforslag:

- *Ikkje innføre forbod mot niqab i det offentlege rom*

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 76

Linjenummer: 3187

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt.

- *Norge jobber for at det er egne toalettfasiliteter og vaskerom for kvinner med lås og lys i flyktningeleirer, samt avskjermede områder for ammende kvinner*
- *Kommuner jobber særskilt med å få utdannet flere kvinnelige tolker som kan bistå det offentlige i dialog med kvinnelige asylsøkere*
- *Alle barn på asylmottak får rett til barnehageplass og videregående opplæring*
- *Norge ratifiserer tredje tilleggsprotokoll til barnekonvensjonen*
- *Antall kvoteflyktninger bør økes, og særlig utsatte grupper må prioriteres*
- *Plassere enslige mindreårige blir plassert på egne mottak med døgnbemanning*
- *Barnevernet overtar ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15-18 år*
- *Regjeringen avslutter avtalen med Barnesak AS og forholder seg FN og Legeforeningens anbefalinger om alderstesting av enslige mindreårige asylsøkere*
- *Tidsbegrensede midlertidige oppholdstillatelser begrenses. Et særskilt regelverk med sårbarhetskriterier for barn som får midlertidige oppholdstillatelser bør vurderes.*
- *Det ved nådd 18 års alder skal det foretas en fornyet og inngående individuell vurdering av den enkeltes situasjon og behovet for beskyttelse. Hensynet til rimelighet må inngå i beslutningsgrunnlaget.*
- *Asylsøkere bør gis midlertidig arbeidstillatelse*
- *Asylmottak bør drives av det offentlige eller ideelle aktører*
- *Satsene for økonomiske ytelser til beboere i statlige asylmottak må økes*
- *Integreringstilskuddet økes og at kommuner forplikter seg til å følge IMDIs anmodning*
- *Antall praksisplasser gjennom NAV økes*

Hellerud Arbeiderparti

Sidenummer: 76

Linjenummer: 3192

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Trandum internat gjennomgås og evalueres med tanke på at barnefamilier som skal sendes ut må sikres venteopphold i andre og roligere lokaler.*

Ellingsrud Arbeiderpartilaglag

Sidenummer: 76

Linjenummer: 3192

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Trandum internat gjennomgås og evalueres med tanke på at barnefamilier som skal sendes ut, må sikres venteopphold i andre og roligere lokaler.*

Del 4: Sikkerhet og utenriks

Nordkapp Arbeiderparti

Sidenummer: 78

Linjenummer: 3210

Tilleggsforslag: *Nytt avsnitt linje 3210;*

Sentralisering og bortfall av kompetanse på Lensmannskontorene reverseres. Passutstedelse og Schengenkontroll skal utføres på de lokale Lensmannskontorene i fremtiden. I tillegg skal ID-kontroll legges Lensmannskontorene.

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 78

Linjenummer: 3210

Tilleggsforslag:

«Økte bevilgninger til kontrolletater som kontrollerer miljøkriminalitet, arbeidslivskriminalitet, økonomisk kriminalitet m.m, fører til flere anmeldelser til politiet. For å sikre etterforskning av slik kriminalitet må politiet styrkes tilsvarende.»

Stovner-Vestli Arbeiderparti

Sidenummer: 78

Linjenummer: 3213

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Opprette team som fanger opp elevene som faller ut av den videregående skole*
- *Org krim i Politiet, må opprettholdes som en egen avdeling*

Hellerud Arbeiderparti

Sidenummer: 78

Linjenummer: 3216

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Politidirektoratet legge ned i sin nåværende form og erstattes med en ny politiavdeling i Justisdepartementet. Politimestrene gis selvstendighet til lokalt å foreta ressursplanlegging for å trygge beboerne. Midlene som frigis fra nedleggelse av direktoratet går i sin helhet til lokal kriminalitetsbekjempelse.*

Ellingsrud Arbeiderpartilaglag

Sidenummer: 78

Linjenummer: 3216

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Politidirektoratet legge ned i sin nåværende form og erstattes med en ny politiavdeling i Justisdepartementet. Politimestrene gis selvstendighet til lokalt å foreta ressursplanlegging for å trygge beboerne. Midlene som frigis fra nedleggelse av direktoratet går i sin helhet til lokal kriminalitetsbekjempelse.*

Vestfold Arbeiderparti

Sidenummer: 78

Linjenummer: 3225

Tilleggsforslag:

Etter komma tilføye: og sikre et døgntilgjengelig tilbud for barn utsatt for overgrep.

Hellerud Arbeiderparti

Sidenummer: 78

Linjenummer: 3229

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt

- *Styrke arbeidet mot organisert gjengkriminalitet og gjenger.*

Ellingsrud Arbeiderpartilag

Sidenummer: 78

Linjenummer: 3229

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Styrke arbeidet mot organisert gjengkriminalitet og gjenger.*

Kjelsås Arbeiderpartilag

Sidenummer: 78

Linjenummer: 3230

Tilleggsforslag: nytt kulepunkt:

- *Voldsdømte som idømmes besøksforbud skal også idømmes omvendt voldsalarm.*

Begrunnelse: Siden muligheten til å idømme omvendt voldsalarm ble innført, har **kun 5** voldsutøvere blitt dømt til å ha omvendt voldsalarm. Det er 1246 kvinner som har fått utdelt voldsalarm, og mange av disse lever på skult adresse. 600 barn lever i dag på hemmelig adresse, de lever i konstant frykt for sine liv og mister sitt nettverk, identitet og barndom. Det er sterkt urimelig at kvinner skal frykte for sine liv, leve i skjul. Mens voldsmenn kan fortsette sine liv uten begrensninger.

Nordbyen Arbeiderlag Gjøvik

Sidenummer: 78

Linjenummer: 3238

Tilleggsforslag:

«... og at rehabilitering får en prioritert plass med konkrete mål og virkemidler styrt av faglig kompetent personell»

Oslo Arbeidersamfunn

Sidenummer: 78

Linjenummer: 3243

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt på linje 3243

- *«Evaluerer straffenivået for volds- og seksuallovbrudd og foreslå endringer med sikte på å oppnå bedre proporsjonalitet i straffeutmålingen.»*

Sveio Arbeiderparti**Sidenummer:** 78**Linjenummer:** 3245**Tilleggsforslag:** Etter kulepunkt 3244

- *Arbeiderpartiet vil få vedtatt og igangsatt bygging av nye soningsplasser i perioden 2017-2021, og vil prioritere de områdene av landet som i dag ikke har tilfredsstillende soningstilbud*

Nordbyen Arbeiderlag Gjøvik**Sidenummer:** 79**Linjenummer:** 3251**Tilleggsforslag:**

Sørge for fast, forpliktende og profesjonell oppfølging etter løslatelse og sikre sosial forsvarlig tilbakeføring og øke kunnskapen om gjeldsproblematikk.

Vest-Agder Arbeiderparti**Sidenummer:** 79**Linjenummer:** 3253**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt

- «At det innføres en obligatorisk omvendt voldsalarm for å ivareta voldsutsatte best mulig.»
- «Alarmen utløses når voldspersonen nærmer seg offeret og ikke slik at voldsutsatte selv må varsle når de har behov for det.»

Nordstrand Arbeiderpartilag**Sidenummer:** 80**Linjenummer:** 3301**Endringsforslag:**

Faglig styrke konfliktråd og forliksråd ved blant annet å heve grensen for tvistesum i forliksrådene og slå sammen forliksråd med svært sjeldne møter i distriktene

Oslo Arbeidersamfunn**Sidenummer:** 80**Linjenummer:** 3302**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt på linje 3302

- «At inntektsgrensene for fri rettshjelp knyttes til folketrygdens grunnbeløp.»

Nordbyen Arbeiderlag Gjøvik**Sidenummer:** 80**Linjenummer:** 3303**Tilleggsforslag:**

Ordet moderat går ut og erstattes med forpliktende kunnskap og spesialisering

Nordkapp Arbeiderparti**Sidennummer:** 80**Linjenummer:** 3325**Tilleggsforslag:** *Fiskerihavner skal også i framtiden være statlige.***Nordkapp Arbeiderparti****Sidennummer:** 80**Linjenummer:** 3325**Tilleggsforslag:** *Det skal iverksettes arbeid som sikrer forbedringer av nødnett og fiberkabel slik at samfunnssikkerheten ikke blir lammet ved brudd på eksisterende.***Internasjonalt Forum****Sidennummer:** 80**Linjenummer:** 3326**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt:

- *Styrke kapasiteter til å håndtere hendelser knyttet til kjemiske stoffer (C), biologiske agens (B), radioaktive stoffer (R), nukleært materiale (N) og eksplosiver (E) med høyt farepotensiale*

Begrunnelse: CBRNE er en fellesbetegnelse på hendelser som omfatter kjemiske stoffer (C), biologiske agens (B), radioaktive stoffer (R), nukleært materiale (N) og eksplosiver (E) med høyt farepotensiale. Slike hendelser kan forårsake tap av liv og/eller skade på helse, miljø, materielle verdier og andre samfunnsinteresser. CBRNE-hendelser kan forekomme både ved utilsiktede hendelser (naturkatastrofer, ulykker m.m.) og tilsiktede uønskede hendelser (terror, sabotasje, væpnet konflikt og krig).

Store CBRNE-hendelser skjer ikke ofte i Norge - *men dersom de inntreffer kan det medføre alvorlige konsekvenser for liv, helse, miljø, materielle verdier og viktige samfunnsfunksjoner.* Hendelser av en slik art vil være krevende å håndtere og kan medføre et behov for både lokal, regional, sentral og internasjonal bistand og koordinering. Norge har mangelfulle kapasiteter til håndtere CBRNE-hendelser, og bør styrke sine kapasiteter på dette området.

AUF i Oslo**Sidennummer:** 81**Linjenummer:** 3393**Tilleggsforslag:** Forslag til nytt avsnitt med tilhørende kulepunkt.

Det er behov for å stramme inn regelverket for eksport av strategiske varer og kreve sluttbrukererklæring ved all eksport, også til NATO-land og nære allierte. Videre vil må A- og B-materiell sidestilles. All eksport av strategiske varer til autoritære regimer, land hvor grunnleggende menneskerettigheter utfordres og land som har stor sannsynlighet for å havne i væpnet konflikt må stanses, Stortinget skal løpende orienteres om resultatet av lisensvurderinger.

- *Kreve sluttbrukererklæring ved all eksport av strategiske varer, sidestille A og B-materiell i regelverket og stanse all eksport av strategiske varer til autoritære regimer.*

Tromsø Arbeiderparti**Sidenummer:** 81**Linjenummer:** 3401-3403**Endringsforslag:**

«Forsvarets virksomhet egner seg ikke for privatisering. Det er avgjørende for legitimiteten og tilliten til forsvaret at det er underlagt demokratisk styring og kontroll.

Konkurransetsetting av funksjoner som renhold, logistikk, materiell og vedlikehold kan gi alvorlige konsekvenser for sikkerheten, spesielt i krise og krig. Det er uklart hvem som har kommando og kontroll over arbeidstakerne i krise- og krigssituasjoner dersom de har ulike arbeidsgivere og dermed ulikt tilknytningsforhold til forsvaret.».

Harstad Arbeiderparti**Sidenummer:** 81**Linjenummer:** 3401-3403**Endringsforslag:**

«Forsvarets virksomhet egner seg ikke for privatisering. Det er avgjørende for legitimiteten og tilliten til forsvaret at det er underlagt demokratisk styring og kontroll.

Konkurransetsetting av funksjoner som renhold, logistikk, materiell og vedlikehold kan gi alvorlige konsekvenser for sikkerheten, spesielt i krise og krig. Det er uklart hvem som har kommando og kontroll over arbeidstakerne i krise- og krigssituasjoner dersom de har ulike arbeidsgivere og dermed ulikt tilknytningsforhold til forsvaret.».

Bardu Arbeiderparti**Sidenummer:** 81**Linjenummer:** 3401-3403**Endringsforslag:**

«Forsvarets virksomhet egner seg ikke for privatisering. Det er avgjørende for legitimiteten og tilliten til forsvaret at det er underlagt demokratisk styring og kontroll.

Konkurransetsetting av funksjoner som renhold, logistikk, materiell og vedlikehold kan gi alvorlige konsekvenser for sikkerheten, spesielt i krise og krig. Det er uklart hvem som har kommando og kontroll over arbeidstakerne i krise- og krigssituasjoner dersom de har ulike arbeidsgivere og dermed ulikt tilknytningsforhold til forsvaret.».

Harstad Arbeiderparti**Sidenummer:** 81**Linjenummer:** 3401-3403**Endringsforslag:**

«Forsvarets virksomhet egner seg ikke for privatisering. Det er avgjørende for legitimiteten og tilliten til forsvaret at det er underlagt demokratisk styring og kontroll.

Konkurransetsetting av funksjoner som renhold, logistikk, materiell og vedlikehold kan gi alvorlige konsekvenser for sikkerheten, spesielt i krise og krig. Det er uklart hvem som har kommando og kontroll over arbeidstakerne i krise- og krigssituasjoner dersom de har ulike arbeidsgivere og dermed ulikt tilknytningsforhold til forsvaret.».

Målselv Arbeiderparti**Sidenummer:** 81

Linjenummer: 3401-3403

Endringsforslag:

«Forsvarets virksomhet egner seg ikke for privatisering. Det er avgjørende for legitimiteten og tilliten til forsvaret at det er underlagt demokratisk styring og kontroll.

Konkurransetsetting av funksjoner som renhold, logistikk, materiell og vedlikehold kan gi alvorlige konsekvenser for sikkerheten, spesielt i krise og krig. Det er uklart hvem som har kommando og kontroll over arbeidstakerne i krise- og krigssituasjoner dersom de har ulike arbeidsgivere og dermed ulikt tilknytningsforhold til forsvaret.».

Sørreisa Arbeiderparti

Sidenummer: 81

Linjenummer: 3401-3403

Endringsforslag:

«Forsvarets virksomhet egner seg ikke for privatisering. Det er avgjørende for legitimiteten og tilliten til forsvaret at det er underlagt demokratisk styring og kontroll.

Konkurransetsetting av funksjoner som renhold, logistikk, materiell og vedlikehold kan gi alvorlige konsekvenser for sikkerheten, spesielt i krise og krig. Det er uklart hvem som har kommando og kontroll over arbeidstakerne i krise- og krigssituasjoner dersom de har ulike arbeidsgivere og dermed ulikt tilknytningsforhold til forsvaret.».

Internasjonalt Forum

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3417

Tilleggsforslag: Nytt avsnitt:

Behovet for styrket forsvarssamarbeid og forsvarsbudsjetter i Europa har forsterket seg de siste års økte trussel- og hendelsesnivå i Europa. Vi mener det er viktig at Norge, som et lite land med en strategisk posisjon, tilrettelegger for bedre samarbeid på sikkerhets- og forsvarsfeltet blant de europeiske land.

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3420

Tilleggsforslag: Tilleggstekst: *Forsvaret er den største arbeidsgiveren for profesjonelle blåsere i Norge. Forsvaret tilbyr arbeidsplasser til profesjonelle musikere som videre er sentrale for å ivareta den større frivillige delen av kulturmiljøene i landet. Forsvarets musikk er et av Forsvarets mest kjente ansikter utad, og musikkorpse bidrar til å bygge et samhold som også forankrer Forsvaret i sivilsamfunnet forøvrig.*

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) sørger for at forsvaret har fullt operativt utstyrt og at det blir levert så raskt og effektivt som mulig. Det er uhensiktsmessig å privatisere og konkurranseutsette deler av forsvarets tjenester.

Hordaland Arbeiderparti

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3420

Tilleggsforslag:

Forsvarets musikkorps

Forsvaret er den største arbeidsgiveren for profesjonelle blåsere i Norge. Forsvaret tilbyr arbeidsplasser til profesjonelle musikere som videre er sentrale for å ivareta den større frivillige delen av kulturmiljøene i landet. Forsvarets musikk er et av Forsvarets mest kjente ansikter utad, og musikkorpsene bidrar til å bygge et samhold som også forankrer Forsvaret i sivilsamfunnet forøvrig.

- At forsvarrets musikkorps er viktige institusjoner i det norske samfunnet og i det nasjonale og internasjonale kulturlivet.
- At alle forsvarrets korps (SMFK, med flere) skal videreføres og at det herunder er viktig å bevare regionaliseringen av korpsene.

Forsvarets sivile arbeidsplasser

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) sørger for at forsvaret har fullt operativt utstyrt og at det blir levert så raskt og effektivt som mulig. Det er u hensiktsmessig å privatisere og konkurranseutsetter deler av forsvarrets tjenester

- At det er nødvendig å bevare de sivile arbeidsplassene i forsvaret og den kompetansen de besitter
- At forsvaret selv skal sørge for å inneha den kompetansen som er nødvendig for å kunne bistå sine operative enheter, og dermed sikre god beredskap

Hordaland Arbeiderparti mener:

- Norge skal videreføre ordningen om allmenn verneplikt.
- At forsvaret skal være tilrettelagt for begge kjønn.
- At det må arbeides aktivt for at antallet kvinnelige ansatte i forsvaret økes betydelig.
- Forsvaret må gjennom god informasjon og rekruttering sørge for at flere kvinner velger en karriere i offisersyrket
- Forsvaret bør tilrettelegge bruken av religiøse symboler, i den grad det ikke er til hinder for bestemmelser om felles uniformsregler.
- Forsvaret skal være en organisasjon som inkluderer samfunnets legningsmangfold. Diskriminering og sexisme er uakseptabelt og må slås ned på.

Arbeiderpartiet i Bergen

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3421

Tilleggsforslag: Nye kulepunkter

- Norge skal videreføre ordningen om allmenn verneplikt
- At forsvaret skal være tilrettelagt for begge kjønn
- At det må arbeides aktivt for at antallet kvinnelige ansatte i forsvaret økes betydelig
- Forsvaret må gjennom god informasjon og rekruttering sørge for at flere kvinner velger en karriere i offisersyrket
- Forsvaret bør tilrettelegge bruken av religiøse symboler, i den grad det ikke er til hinder for bestemmelser om felles uniforms-regler
- Forsvaret skal være en organisasjon som inkluderer samfunnets legningsmangfold. Diskriminering og sexisme er uakseptabelt og må slås ned på
- At forsvarrets musikkorps er viktige institusjoner i det norske samfunnet og i det nasjonale og internasjonale kulturlivet
- At alle forsvarrets korps skal videreføres og at det herunder er viktig å bevare regionaliseringen av korpsene
- At det er nødvendig å bevare de sivile arbeidsplassene i forsvaret og den kompetansen de besitter

- *At forsvaret selv skal sørge for å inneha den kompetansen som er nødvendig for å kunne bistå sine operative enheter, og dermed sikre god beredskap*

Internasjonalt Forum

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3421

Tilleggsforslag: Nye kulepunkt:

- *Styrke norske spesialsoldatene kontraterrorrevne.*
- *Øke satsing på fellesnordiske materiellanskaffelser under NORDEFCO.*
- *Styrke satsing på luftvern over kritisk infrastruktur og befolkningsentra.*

Begrunnelse: Spesialsoldatene er en av våre fremste kapasiteter til å håndtere kontraterrorangrep. Særlig evne til å håndtere maritime kontraterrorangrep behøver styrkes, slik Sjef Spesialsoldatene selv har uttrykt ved flere anledninger.

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3422-3423

Endringsforslag:

- *«Styrke forsvarsevnen og realisere NATOs mål om å bruke 2 prosent av brutto nasjonalprodukt på forsvar innen 2024 gjennom en jevn årlig opptrapping av forsvarsbudsjettet».*

Bardu Arbeiderparti

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3422-3423

Endringsforslag:

- *«Styrke forsvarsevnen og realisere NATOs mål om å bruke 2 prosent av brutto nasjonalprodukt på forsvar innen 2024 gjennom en jevn årlig opptrapping av forsvarsbudsjettet».*

Målselv Arbeiderparti

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3422-3423

Endringsforslag:

- *«Styrke forsvarsevnen og realisere NATOs mål om å bruke 2 prosent av brutto nasjonalprodukt på forsvar innen 2024 gjennom en jevn årlig opptrapping av forsvarsbudsjettet».*

Sørreisa Arbeiderparti

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3422-3423

Endringsforslag:

- «Styrke forsvarsevnen og realisere NATOs mål om å bruke 2 prosent av brutto nasjonalprodukt på forsvar innen 2024 gjennom en jevn årlig opptrapping av forsvarsbudsjettet».

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3427-3429

Endringsforslag: Kulepunktet endres til:

«Vie særlig oppmerksomhet til utviklingen av en moderne, slagkraftig og mobil landmakt – inkludert helikopterstøtte for Hæren *med hovedbase* på Bardufoss – med evne til egenbeskyttelse og kapasitet til å håndtere både tradisjonelle og nye trusler»

Harstad Arbeiderparti

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3427-3429

Endringsforslag: Kulepunktet endres til:

«Vie særlig oppmerksomhet til utviklingen av en moderne, slagkraftig og mobil landmakt – inkludert helikopterstøtte for Hæren *med hovedbase* på Bardufoss – med evne til egenbeskyttelse og kapasitet til å håndtere både tradisjonelle og nye trusler»

Bardu Arbeiderparti

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3427-3429

Endringsforslag: Kulepunktet endres til:

«Vie særlig oppmerksomhet til utviklingen av en moderne, slagkraftig og mobil landmakt – inkludert helikopterstøtte for Hæren *med hovedbase* på Bardufoss – med evne til egenbeskyttelse og kapasitet til å håndtere både tradisjonelle og nye trusler»

Målselv Arbeiderparti

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3427-3429

Endringsforslag: Kulepunktet endres til:

«Vie særlig oppmerksomhet til utviklingen av en moderne, slagkraftig og mobil landmakt – inkludert helikopterstøtte for Hæren *med hovedbase* på Bardufoss – med evne til egenbeskyttelse og kapasitet til å håndtere både tradisjonelle og nye trusler»

Sørreisa Arbeiderparti

Sidenummer: 82

Linjenummer: 3427-3429

Endringsforslag: Kulepunktet endres til:

«Vie særlig oppmerksomhet til utviklingen av en moderne, slagkraftig og mobil landmakt – inkludert helikopterstøtte for Hæren *med hovedbase* på Bardufoss – med evne til egenbeskyttelse og kapasitet til å håndtere både tradisjonelle og nye trusler»

Troms Arbeiderparti**Sidenummer:** 82**Linjenummer:** 3422**Endringsforslag:**

Styrke forsvarsevnen i tråd med den vedtatte langtidsplanen, og arbeide for å oppfylle NATOs mål om å bruke 2 prosent «av BNP på forsvar innen 2024»

Troms Arbeiderparti**Sidenummer:** 82**Linjenummer:** 3429**Endringsforslag:**

- Vie særlig oppmerksomhet til utviklingen av en moderne, slagkraftig og mobil landmakt - inkludert helikopterstøtte for Hæren basert på Bardufoss med minimum «9 Bell 412 eller tilsvarende nye» - med evne til egenbeskyttelse og kapasitet til å håndtere både tradisjonelle og nye trusler
- Videreføre 339 skvadron på Bardufoss, og etablere hovedbasen for forsvarets helikopter i tråd med Prop 73 S på Bardufoss, inkludert operativ og teknisk ledelse, utdanning, trening, vedlikehold, logistikk og administrasjon

AUF i Akershus**Sidenummer:** 82**Linjenummer:** 3435-3436**Endringsforslag:** endre punkt til

Ha et omfattende forbud mot halv- og helautonome våpen, og jobbe for en internasjonal traktat mot bruk av slik krigføring

Ski Arbeiderparti**Sidenummer:** 82**Linjenummer:** 3441**Tilleggsforslag:** Nytt kulepunkt

- *Norsk deltakelse i væpnede internasjonale operasjoner skal forankres i FN-mandat eller anerkjent folkerettslig grunnlag.*

Hedmark Arbeiderparti**Sidenummer:** 82**Linjenummer:** 3442**Tilleggsforslag:**

- *Hæren og Heimevernet er avgjørende deler av det norske forsvaret som må tilføres mer ressurser*
- *Vedlikeholdet av Forsvarets utstyrssystemer krever systemforståelse og nasjonal kontroll, og må ikke privatiseres*
- *Hærens krigsskole bør flyttes til Østerdalen Garnison*
- *Forsvarets sanitet skal flyttes til Terningmoen*
- *Helikopterberedskap og transportstøtte bør etableres med base på Rena for Forsvarets Spesialkommando*

Trondheim Arbeiderparti**Sidenummer:** 82**Linjenummer:** 3442**Tilleggsforslag:** *Nye kulepunkt*

- *Eksportreguleringen av norsk forsvarsmateriell må strammes inn og sluttbrukererklæring være et krav for all norsk våpeneksport, også innen NATO.*

Troms Arbeiderparti**Sidenummer:** 82**Linjenummer:** 3442**Tilleggsforslag:**

- *At Stortinget ber Regjeringen offentliggjøre forsvarssjefens landmaktutredning så snart denne ferdigstilles.*

Hordaland Arbeiderparti**Sidenummer:** 83**Linjenummer:** 3477**Tilleggsforslag:** *Nye kulepunkt:*

- *Stramme inn regelverket for eksport av forsvarsmateriell.*
- *At norsk næringsliv skal handle under et regelverk som samsvarer med Norges ambisjon om å være en fredsnasjon.*

AUF i Akershus**Sidenummer:** 83**Linjenummer:** 3482**Tilleggsforslag:** *Nytt punkt*

- *At Norge skal avstå fra deltakelse i angrepskriger og «out of area»-operasjoner i regi av NATO*

AUF i Akershus**Sidenummer:** 75**Linjenummer:** 3483 - 3484**Endringsforslag:** *Endre punktet til*

Innen våpeneksport jobbe for at Norge tar et selvstendig ansvar for å oppfylle målet med sluttbrukererklæring fra alle land, også nære allierte, samt arbeide for at dette blir en felles norm i NATO.

AUF i Akershus**Sidenummer:** 75**Linjenummer:** 3483 - 3484**Tilleggsforslag:** *Nye punkter*

- *Stanse all eksport av militært utstyr til autoritære regimer, land hvor grunnleggende menneskerettigheter utfordres og land som har stor sannsynlighet for å havne i væpnet konflikt*

- *Offentliggjøre begrunnelser for avslag og tilslag for norsk våpeneksport, og spesifisere hvilke kriterier som legges til grunn for hvert enkelt tilfelle*
- *Offentliggjøre hvilke kontrollmekanismer som brukes for våpeneksport i dag, og deretter utrede om disse er tilstrekkelig for å håndheve praksisen med sluttbrukererklæring*
- *Utrede muligheten for å utvikle nye rutiner som muliggjør større parlamentarisk kontroll og økt åpenhet rundt norsk våpeneksport*
- *At strategiske varer ikke skal selges til nære allierte utenfor NATO-land som direkte eller indirekte støtter parter væpnede konflikter*

AUF i Akershus

Sidenummer: 83

Linjenummer: 3485 - 3487

Endringsforslag: endre punktet til

- *Arbeide for balansert og gjensidig atomnedrustning innenfor rammen av ikkespredningsavtalen (NPT).*
- *Arbeide for balansert og gjensidig atomnedrustning innen rammen av ikkespredningsavtalen NPT med mål om et internasjonalt forbud mot kjernevåpen*

AUF i Akershus

Sidenummer: 83

Linjenummer: 3485 - 3487

Tilleggsforslag: Nye punkter

- *At inntil et slikt forbud er på plass må alle land ta sine atomvåpen ut av høy beredskap*
- *Norge skal ta initiativ og arbeide for ny strategisk nedrusting mellom Russland og USA.*

AUF i Akershus

Sidenummer: 83

Linjenummer: 3489 – 3292

Endringsforslag og nytt punkt: Endre setning til

Bringe det internasjonale våpenkontroll- og nedrustningsarbeidet videre og ta nødvendige initiativ for å forby utvikling og bruk av hel- og halvautonome våpensystemer og annen ny teknologi som utfordrer grunnleggende prinsipper i krigens folkerett.

Nytt punkt:

- *At Norge skal gå foran når det kommer til fjerning av krigsetterlatenskaper og ta en ledende rolle i opprydding av våpenlager for å begrense potensialet for destabilisering i post-konflikt samfunn.*

AUF i Akershus

Sidenummer: 83

Linjenummer: 3493

Tilleggsforslag: tillegg i slutten av setningen

, og at man trekker norsk støtte til militære grupper der det påvises at gruppene selv har stått for overgrep på bakken.

Ski Arbeiderparti

Sidenummer: 83

Linjenummer: 3494

Tilleggsforslag: *Nytt kulepunkt*

- *At Norge skal anerkjenne Palestina som en stat*

AUF i Oslo

Sidenummer: 83

Linjenummer: 3494

Tilleggsforslag: *Nytt kulepunkt*

- *Arbeide for å fjerne vetoretten i FNs sikkerhetsråd*

AUF i Oslo

Sidenummer: 83

Linjenummer: 3494

Tilleggsforslag: *Nytt kulepunkt*

- *at Norge skal jobbe for et internasjonalt forbud mot kjøp av sex*

AUF i Oslo

Sidenummer: 83

Linjenummer: 3494

Tilleggsforslag: *Nytt kulepunkt*

- *At Norge skal føre en feministisk utenrikspolitikk*

AUF i Oslo

Sidenummer: 83

Linjenummer: 3494

Tilleggsforslag: *Nytt forslag*

- *Norsk utviklingspolitikk skal ha som mål å utjevne ulikhet gjennom å bygge ned urettferdige strukturer. Vår løsning er solidaritet, ikke veldedighet.*

Gjesdal Arbeiderparti

Sidenummer: 83

Linjenummer: 3495

Tilleggsforslag: *Nytt punkt:*

- *Norge må anerkjenne Palestina som selvstendig stat og innføre boikott av israelske varer fra de okkuperte områdene.*

Nordbyen Arbeiderlag Gjøvik

Sidenummer: 84

Linjenummer: 3515

Endringsforslag:

«... etter FN. FNs rolle og legitimitet sammen med øvrige viktige organisasjoner regionalt som Europarådet, OSSE, African union og andre»

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 84

Linjenummer: 3513-3516

Endringsforslag: Legge til følgende setning på linje 3515 og 3516

«FN og den internasjonale rettsorden er grunnpilaren i norsk utenrikspolitikk»

Linje 3516 «... og endrede maktforholdene i verden»

Avsnittet blir da:

Etter andre verdenskrig har Norge som et lite land med en åpen økonomi hatt stor fordel av et sterkt multilateralt samarbeid basert på folkeretten. Vi vil arbeide for å ivareta og styrke «FNs rolle og legitimitet. FN og den internasjonale rettsorden er grunnpilaren i norsk utenrikspolitikk.» Samtidig må FN-systemet og andre globale samarbeidsaktører stadig oppdateres for å avspeile dagens virkelighet «og endrede maktforholdene i verden.»

Internasjonalt Forum

Sidenummer: 84

Linjenummer: 3513-3516

Tilleggsforslag: Endre avsnittet til:

Etter andre verdenskrig har Norge som et lite land med en åpen økonomi hatt stor fordel av et sterkt multilateralt samarbeid basert på folkeretten. Vi vil arbeide for å ivareta og styrke FNs rolle og legitimitet. **FN og den internasjonale rettsorden er grunnpilaren i norsk utenrikspolitikk.** Samtidig må FN-systemet og andre globale samarbeidsaktører stadig oppdateres for å avspeile dagens virkelighet **og de endrede maktforholdene i verden.**

Begrunnelse: Vi lever i en verden i global omveltning. Norge er helt avhengig av internasjonalt samarbeid både for å eksport av våre naturressurser og for at SPU skal kunne investere ute. I tillegg er et godt internasjonalt samarbeid avgjørende for å gjøre verden til et bedre sted. Da bør ikke Arbeiderpartiet vanne ut formuleringer om Norges støtte til og deltakelse i internasjonale organisasjoner.

AUF i Oslo

Sidenummer: 84

Linjenummer: 3527

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- Norge skal arbeide for at det skal opprettes en prevansjonsallianse etter modell av GAVI-alliansen hvor organisasjoner, FN, stater, privatpersoner og bedrifter sammen jobber for å gjøre prevensjon bedre, geografisk og økonomisk tilgjengelig for flere.

Oppland Arbeiderparti

Sidenummer: 85

Linjenummer: 3574

Endringsforslag/tilleggsforslag

- *Utvikling skal handle om å utjevne forskjeller, og dermed bekjempe fattigdom.*
- *Norsk bistand skal være en feministisk bistand.*
- *Norske bistandsprosjekter skal være fundert på solidaritet - ikke veldedighet.*
- *Vi er kritiske til bistand som kun baserer seg på tjenesteyting og som ikke driver endringsarbeid.*
- *Norsk bistand skal bidra til systematisk utvikling og oppbygging av sivil samfunn i de landene som mottar bistand.*
- *Norske bistandsprosjekter må ha forutsigbare og stabile rammer med lange perspektiver.*
- *Norge skal bidra med nødhjelp når verden rammes av kriser.*
- *Norge skal ha regelmessig evaluering og dokumentasjon av oppnådde resultater for å sikre kunnskapsbasert bistand.*

Fagbevegelsens Arbeiderpartilag

Sidenummer: 85

Linjenummer: 3583

Tilleggsforslag: Kulepunkt endres til

- *Avskaffe dagens aupair-ordning. Norge bør ratifisere ILO-konvensjon nummer 189 om tjenester i hjemmet.*

Begrunnelse: Vi mener aupair-ordningen har utspilt sin rolle og ikke lenger fungerer som kulturutvekslingsprogram slik intensjonen var i sin tid. Derfor foreslår vi å avskaffe ordningen helt.

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 85

Linjenummer: 3583

Endringsforslag: Første setning i kulepunktet erstattes med:

«Avvikle au pair-ordningen i Norge ...»

Begrunnelse: Au pair-ordningen er etablert med formål om kulturutveksling og språkopplæring. Også mange norske, i alle hovedsak jenter, har gjennom årene hatt opphold i andre land, der de har bodd sammen med en familie, bidratt med enkelt husarbeid og barnepass og deltatt i språkopplæring. Men fra 90-tallet til i dag har interessen for å reise ut som au pair fra Norge vært raskt synkende.

Samtidig som antallet norske jenter som reiser ut har gått ned, har det blitt vanligere for norske familier å benytte seg av au pair. Av de om lag 7 000 au pairer som har kommet til Norge de siste 5 årene, er 85% fra Filippinene.

Et viktig hjelpetiltak har vært au pair-senteret, som ble etablert av den rødgrønne regjeringen og Stortingsflertallet beklageligvis vedtok å legge ned høsten 2016. Basert på deres årsrapporter, vet vi at misbruket av ordningen er stort. De får ikke ferie eller fri slik de har krav på, de får ikke feriepenger som au pairer i dag skal ha, hvis kontrakten sies opp får de ikke dekket utgifter til norsk-kurs eller hjemreise. Det er en rekke eksempler på oppsigelse på grunn av sykdom og/eller graviditet.

Fordi oppholdstillatelsen avhenger at man enten blir boende hos vertsfamilien sin, eller finner en ny vertsfamilie, er au pairene i en svært sårbar situasjon. Å hevde sine rettigheter kan fort ende med at de må reise hjem igjen, på egen regning. Au pair-ordningen er dermed en ordning som åpner for utnyttelse av sårbare unge kvinner. Det kan ikke Norge være bekjent med. Au pair-ordningen har i realiteten utviklet seg til å bli en ordning der unge kvinner fra fattige land, kan få oppholdstillatelse i Norge og fungere som underbetalt og lett utnyttelig arbeidskraft

Hedmark Arbeiderparti

Sidenummer: 85

Linjenummer: 3586

Tilleggsforslag:

- *Utvikling skal handle om å utjevne forskjeller, og dermed bekjempe fattigdom.*
- *At norsk bistand skal være en feministisk bistand*
- *Norske bistandsprosjekter skal være fundert på solidaritet - ikke veldedighet*
- *Vi er kritiske til bistand som kun baserer seg på tjenesteyting og som ikke driver endringsarbeid*
- *At norsk bistand skal bidra til systematisk utvikling og oppbygging av sivilt samfunn*
- *At bistandsprosjekter skal bevilges penger i lange perspektiver og ha stabile rammer*
- *At Norge skal bidra med nødhjelp når verden rammes av kriser.*
- *Ha regelmessig dokumentasjon av oppnådde resultater for å sikre kunnskapsbasert bistand*
- *Bistandsnivået skal utgjøre 3 % av BNI innen 2029*

AUF i Akershus

Sidenummer: 85

Linjenummer: 3588

Endringsforslag: Endre avsnitt

Foreslår at setningen «Norsk utviklingspolitikk skal ha som mål å utjevne ulikhet gjennom å bygge ned urettferdige strukturer. Vår løsning er solidaritet, ikke veldedighet» flyttes først i avsnitt og at setningen «Målet for vår utviklingspolitikk er å bekjempe fattigdom og til å bidra til å styrke utviklingslandenes evne til å løse sine egne problemer» kuttes.

Internasjonalt Forum

Sidenummer: 85

Linjenummer: 3602

Tilleggsforslag:

Samtidig er det avgjørende at Norge går foran som et godt eksempel fram mot 2030 og også gjennomfører bærekraftsmålene hjemme i Norge.

Internasjonalt Forum

Sidenummer: 86

Linjenummer: 3602

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Lansere en langtidsplan for gjennomføring av bærekraftsmålene i Norge og i norsk utenrikspolitikk*

Begrunnelse: Skal bærekraftsmålene følges internasjonalt må Norge gå foran. I bærekraftserklæringen som Norge har støttet opp om står det at land oppfordres til å lage en nasjonal plan for gjennomføring av målene.

AUF i Akershus

Sidenummer: 86

Linjenummer: 3637

Tilleggsforslag: Nye punkter

- *Styrke tilgangen til utdanning ved å sikre tilfredsstillende sanitærforhold og vann på skoler i utviklingsland, og løfte spørsmål om sammenhengen mellom sanitær, unge jenter og skolegang i internasjonale fora*

AUF i Akershus

Sidenummer: 86

Linjenummer: 3642

Tilleggsforslag: Nye punkter

- *At Norge skal være en tydelig stemme og arbeide aktivt mot vann- og landran i utviklingsland*

- *At Norge skal ratifisere FNs tilleggsprotokoll til ØSK-konvensjonen, som innebærer at brudd på rettigheter i ØSK-konvensjonen, inkludert retten til vann og tilfredsstillende sanitære forhold, kan prøves internasjonalt*

AUF i Akershus

Sidenummer: 86

Linjenummer: 3648

Tilleggsforslag: Nye punkter

- *At utviklingspolitikken vår skal jobbe aktivt for å utjevne forskjeller i samfunnet, og på den måten redusere fattigdom*

- *Anerkjenne at kvinner ofte rammes hardest av økende ulikhet og krig og konflikt, og derfor jobbe spesielt for å styrke kvinners deltakelse i samfunnet, og på den måten drive en aktiv feministisk utviklingspolitikk*

AUF i Akershus

Sidenummer: 86

Linjenummer: 3658

Tilleggsforslag: Nytt punkt

- *Jobbe for at norske investeringer i utviklingsland alltid følges av kontrollsystemer der det legges til rette for at lokalbefolkning, fagbevegelse og grasrotorganisasjoner er med i beslutningsprosesser*

Fredrikstad Arbeiderparti

Sidenummer: 86

Linjenummer: 3658

Tilleggsforslag: nye kulepunkt

- *Norge skal øke sin bistand*
- *Regnskogfondets nivå økes*
- *Det skal ses på muligheter for flere prosjekter i utlandet. Gi bistand til fagforeninger i land med lite utviklet arbeidsmarked og dårlige arbeidsforhold, eller hvor det er fare for å være fagorganisert eller høy fattigdom.*

Internasjonalt Forum

Sidenummer: 87

Linjenummer: 3693

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *At kompetansen om kapitalflyt, finans og ansvarlige investeringer skal styrkes i utenriktjenesten*

Begrunnelse: De løpende inntektene i Statens Pensjonsfond – Utland (SPU) utgjorde i 2016 mer enn salget av olje (årsrapporten til NBIM 2017). Utenrikspolitikken må rigges for å ivareta SPUs omdømme og interesser.

AUF i Akershus

Sidenummer: 87

Linjenummer: 3698

Tilleggsforslag: Nye punkter

- *Utrede muligheten for en enhetlig tilnærming til skattlegging av multinasjonale selskap*
- *Opprette et aksjonærregister som sørger for offentlig tilgjengelig register over samtlige eiere av selskaper og juridiske strukturer.*
- *At Norge skal være en ansvarlig långiver, og etablere nye retningslinjer for SPUs statsobligasjoner*
- *At aktivitet og profittering på områder som er okkupert og i strid med folkeretten skal være et kriterium for uttrekk*

Vestre Aker Arbeiderpartilag

Sidenummer: 87

Linjenummer: 3716-3719

Endringsforslag:

"Arbeiderpartiet har ikke endret syn på at medlemskap i EU ville være en fordel for Norge. Samtidig er Arbeiderpartiet et parti hvor det er rom for ulike syn i EU-spørsmålet. Vi mener at Norge må ha handlefrihet til å vurdere om det igjen skal søkes medlemskap i EU, basert på en stabil tilslutning i folket. Et slikt spørsmål skal være gjenstand for ny landsmøtebehandling i Arbeiderpartiet. Vi mener at en eventuell medlemssøknad bør behandles på samme måte som tidligere, og vil respektere utfallet av en folkeavstemning."

Oslo Arbeiderparti

Sidenummer: 87

Linjenummer: 3719

Tilleggsforslag:

«Uansett Norges tilknytningsform, er det imidlertid i Norges klare interesse at det europeiske integrasjonsprosjektet lykkes, og at de høyrepopulistiske kreftene som har satt seg som mål å rive det i stykker skal ikke lykkes.»

AUF i Buskerud**Sidenummer:** 87**Linjenummer:** 3716-3719**Endringsforslag:** Nytt forslag

Arbeiderpartiet har ikke endret syn på at medlemskap i EU ville være en fordel for Norge. Samtidig er Arbeiderpartiet et parti hvor det er rom for ulike syn i EU-spørsmålet. Vi mener at Norge må ha handlefrihet til å vurdere om det igjen skal søkes medlemskap i EU, basert på en stabil tilslutning i folket. Et slikt spørsmål skal være gjenstand for ny landsmøtebehandling i Arbeiderpartiet. Vi mener at en eventuell medlemssøknad bør behandles på samme måte som tidligere, og vil respektere utfallet av en folkeavstemning.

Internasjonalt Forum**Sidenummer:** 87**Linjenummer:** 3719**Tilleggsforslag:**

Uansett Norges tilknytningsform, er det imidlertid i Norges klare interesse at det europeiske integrasjonsprosjektet lykkes, og at de høyrepopulistiske kreftene som har satt seg som mål å rive det i stykker ikke lykkes. Et Europa som re-nasjonaliseres vil være en direkte risiko for samfunns- og næringsliv i Norge.

Begrunnelse: Vi lever i en verden i global omveltning. Norge er helt avhengig av internasjonalt samarbeid både for å eksport av våre naturressurser og for at SPU skal kunne investere ute. I tillegg er et godt internasjonalt samarbeid avgjørende for å gjøre verden til et bedre sted. Da bør ikke Arbeiderpartiet vanne ut formuleringer om Norges støtte til og deltakelse i internasjonale organisasjoner.

Nordbyen Arbeiderlag Gjøvik**Sidenummer:** 84**Linjenummer:** 3725**Endringsforslag:**

Vi vil styrke arbeidstakerorganisasjoner som samarbeider tett med andre regionale og globale søsterorganisasjoner for å koordinere arbeidet mot utnyttelse og urettferdighet.

Internasjonalt Forum**Sidenummer:** 88**Linjenummer:** 3740**Tilleggsforslag:** Nye kulepunkt:

- *Styrke EØS-fondet for anstendig arbeidsliv*
- *Videreutvikle og styrke det regionale samarbeidet i EØS-finansieringsordningene*

Begrunnelse: Tillegg 1: I dagens utenrikspolitikk er anstendig arbeidsliv underprioritert. Det var dette området også under den rødgrønne regjeringen: Det sto ingenting om utenrikspolitikk og anstendig arbeidsliv i utenrikspolitikken i den første Soria Moria-erklæringen og det ble brukt en svært liten andel av UD's budsjett til dette området. Det er derfor viktig i programmet å fastslå konkrete virkemidler som kan tas i bruk. Tillegg 2: Norge må fortsette å utdype sin myk makt i Øst-Europa og derfor videreutvikle det regionale samarbeidet i EØS-midlene.

Narvik Arbeiderparti

Sidenummer: 88

Linjenummer: 3777

Tilleggsforslag: Legg til setning

Infrastrukturen til og fra Nordområdene må legges til rette for eksport av åvte viktige råvarer som fisk og mineraler og sikre miljøvennlige alternativer for transport. Vi vil satse på infrastruktur som kan bidra til ny industriutvikling.

Kautokeino Arbeiderparti

Sidenummer: 89

Linjenummer: 3781

Tilleggsforslag: Tillegg til linje 3781:

De naturbaserte næringene har allerede merket de klimatiske endringene, og må tilpasse sin drift. Forskning på klima og effektene på bl.a. reindrift må følges opp med konkrete prosjekter.

Tillegg til kulepunkt:

- *Utvikle en tydelig reiselivspolitikk for nordområdene, herunder gode kommunikasjoner og infrastruktur for å muliggjøre reiselivssatsing i destinasjoner med avstandsulemper.*

Nye kulepunkt:

- *Arbeide for at Samisk Høgskole blir et arktisk urfolksuniversitet.*
- *Etablering av mineralvirksomhet forutsettes å skje med bakgrunn i lokal aksept, enighet med reindriftsnæringen og øvrige brukere av området og med forutsetning om at en del av verdiskapningen tilføres kommunen/lokalsamfunnet.*

Narvik Arbeiderparti

Sidenummer: 88

Linjenummer: 3788

Tilleggsforslag: nytt punkt

Satse på infrastruktur i Nord som legger til rette for klimavennlig eksport fra nordområdene og underbygger bærekraftig satsing på turisme.

Alta Arbeiderparti

Sidenummer: 89

Linjenummer: 3810

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt

- *Arbeiderpartiet må sikre digitale systemer og slik sørge for at folk kan bo og drive næring i hele landet, der verdiene skapes. Vi må også sikre at vi har en beredskap dersom de digitale løsningene skulle svikte.*

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 89

Linjenummer: 3815

Endringsforslag: Endre linje

«...aktiv deltagelse i Arktisk råd, Barents Euro Arctic Region, som de viktigste...»

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 89

Linjenummer: 3822

Endringsforslag: legge til setning

«... stabilitet i nordområdene. Mye av dette gjøres, og kan fortsatt gjøres, gjennom det internasjonale regionale Barentssamarbeidet.»

Nordbyen Arbeiderlag Gjøvik

Sidenummer: 90

Linjenummer: 3837

Endringsforslag:

Etter: «... i nord: sammen med det norsk-russiske samarbeid gjennom Barentsregionen med særlig vekt på folk til folk samarbeid.»

Tromsø Arbeiderparti

Sidenummer: 90

Linjenummer: 3839

Endringsforslag: Nytt kulepunkt

- *«Legge til rette for at Tromsø skal stadfeste sin posisjon som Arktisk hovedstad»*

Internasjonalt Forum

Sidenummer: 90

Linjenummer: 3839

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt:

- *Inkludere Asia i den strategiske tenkningen om nordområdene*

Begrunnelse: Dette punktet er med i det nåværende partiprogrammet Det er mer aktuelt enn noen gang før pga. økt trafikk til Asia via den nordlige sjørute/ Nordkalotten.

Hammerfest Arbeiderparti

Sidenummer: 90

Linjenummer: 3839

Tilleggsforslag: Nytt kulepunkt etter kulepunkt 3839

- *Det regionale barentssamarbeidet i nord styrkes og videreutvikles, også gjennom de deltagende fylkers arbeid i Barents Regional Council*

Endringsforslag uten linjenummer:

Fra: Grimstad Arbeiderparti

Sidenummer:

Linjenummer: uten linjenummer

Tilleggsforslag:

Arbeiderpartiet vil:

- Gjøre det mulig for Husbanken å bruke netto og brutto inntekt for å se at en betaler det en er pålagt av skatt og at det en betaler er et minimum av skatt, og dermed kan en se den reelle inntekt.

Begrunnelse: Fra 2015 ble uførepensjon gjort om til uføretrygd, dvs at trygden nå kunne regnes som lønn og ville derfor bli beskattet. Dette ble gjort med hell for at de som hadde noe arbeidskapasitet ikke skulle miste uføregraden sin om de gikk bare en krone over tillatt sum. Bruttotrygden ble betydelig høyere for å kompensere for skattefradraget. Som eksempel: en kunne gå fra års brutto på 180 000 til 230 000, men utbetalingen var uansett på den samme 180 000.

Mange; spesielt uføre, unge uføre og enslige forsørgere har mottatt bostøtte fra Husbanken for å få ting til å gå rundt i hverdagen. Om det du lever som enslig på 2 G, med barn litt høyere inntekt, så er 1-2000, en betydelig og viktig del av månedsregnskapet.

For å få bostøtte, ble det før 2015 beregnet ut i fra bruttoinntekten din, det gjør det fortsatt, men satsen som det beregnes fra er uforandret.

Dvs. at før 2015 var inntekten per mnd. 14 000 + bostøtte

etter 2015 nettoinntekten per mnd. 14 000 og ingen mulighet til å søke bostøtte

Regjering ved kommunal- og moderniseringsministeren mener dette blir for dyrt og vanskelig da en må ha særordning for de som er uføre.

Bostøtten er allerede en behovsprøvd ordning med egne satser for hvor du bor, hvem du bor sammen med, hvordan du bor osv.

Ørsta Arbeiderparti

Det er mange gode satsingsområde i styret sitt forslag til program som motiverar til engasjement. Ørsta Arbeidarparti ønskjer at enkelte punkt må bli tydelegare. Veljarane må kunne sjå tiltaka AP står for.

- *Programmet er ordrikt og bør komprimerast. Lettare å lese for alle og faguttrykk bør forklarast.*
- *Programmet har ingen strategi/plan for habilitering og rehabilitering. Dette er eit viktig område som gjeld behandling/rehabilitering i Norge og i utlandet.*
- *Det er behov for tydlegare tiltak for å få fjerne plasten i havet.*
- *Det reelle talet på arbeidsledige må fram og danne grunnlag for tiltak*
- *Sjukelønnsordninga må tryggast*
- *Meir forskning må til før ein realiserar auke med biodrivstoff.*
- *Avgifter som «lydavgidt på bildekk» appellerar ikkje til dugnadsinnsats for miljøet*
- *Staten må finansiere bygging av nye sjukehus.*
- *Flott! Tretusen nye studentbustadar, minst 30 % må vere universelt utforma.*
- *Universell utforming må bli eit kompetansekrav i utdannigane generelt*
- *Tydlegare strategi for brukarmedverknad på alle nivå.*
- *Partiet for alle må ta utdanning og skulebygg på alvor jf fakta på norske skular.*

«Fakta om tilgjengeligheten på norske skoler

Trapper uten ramper, dører som er tunge og vanskelige å bruke, mangel på heiser og utilgjengelige toaletter utgjør fysiske barrierer som gjør at funksjonshemmede ikke kan bruke skolen. En landsomfattende kartlegging av 784 skoler som NHF utførte i samarbeid med forskningsbyrået IRIS i 2013 fant at:

- 78 % av skolene hadde vesentlige mangler
- Av de resterende 22 % var det bare 3 skoler som tilfredsstilte alle tilgjengelighetskrav. De øvrige hadde mindre alvorlige mangler NOVAs undersøkelse om levekår og sosial inkludering for funksjonshemmede fra 2103 viser at funksjonshemmede fl est blir stående uten utdanning og faller utenfor arbeidslivet:
- Hele 64 % av de funksjonshemmede som inngikk i studien har bare fullført grunnskoleutdanning. I befolkningen for øvrig gjelder dette bare 17 %
- Bare 36 % av de funksjonshemmede som inngikk i studien var yrkesaktive, mot 87 % av befolkningen for øvrig»

Asker Arbeiderparti

Tilleggsforslag:

Det innføres rett til å ha dobbelt statsborgerskap.

Begrunnelse:

Å tillate dobbelt statsborgerskap vil gi anerkjennelse for de mange, og det blir fler og fler, som opplever å føle seg hjemme i Norge og et annet land samtidig. Hovedbegrunnelsen er likevel først og fremst at det skaper mange praktiske problemer for folk som jobber og bor i Norge og i utlandet deler av livet. Særlig om man stifter familie på tvers av landegrenser. I dag er det ikke lov med dobbelt statsborgerskap, men likevel får halvparten av de som ønsker dette innvilget. Saksbehandlingstiden er lang og det oppleves som uklart for mange hva unntak kan begrunnes i.

Argumentene mot dobbelt statsborgerskap stammer fra tiden etter 1. verdenskrig. Man mente at personer med verneplikt eller stemmerett i to land i verste fall kunne true den skjøre freden.

I dag tillater over halvparten av verdens stater dobbelt statsborgerskap, og trenden har vært økende siden 1990-tallet. UDI har ikke hatt innvendinger mot dobbelt statsborgerskap.

Forslag vedr tilbakekalling av statsborgerskap

Forslag: Det innføres en foreldelsesfrist for tilbakekalling av statsborgerskap

Begrunnelse: Det er i dag ingen foreldelsesgrense for når myndigheten kan trekke tilbake et statsborgerskap og gjøre personer og deres familie statsløse. I andre alvorlige kriminelle saker operer vi med foreldelsesfrister. Det er kun på noen få områder man ikke har de. På disse områdene er det i så fall gjerningsmannen, og kun han/hun som vil kunne straffes om det fremkommer bevis for at man har gjort en ulovlige handlinger. I saken med statsborgerskap er det i dag sånn at man i teorien ikke bare gjør seg selv statsløs, men at det også rammer alle familiemedlemmer. Det bør derfor innføres en foreldelsesgrense på tilbakekalling av statsborgerskap.

Internasjonalt forum

Forslag: Bærekraftsmål som gjennomgående tema

Bakgrunn: FNs bærekraftsmål er historisk unike. I motsetning til tidligere runder med utviklingsmål, eksempelvis tusenårsmålene, gjelder de for alle land – industrialiserte land,

framvoksende økonomier og utviklingsland. Målene reflekterer brede, globale utfordringer som krever handling – fra det globale fellesskapet og i enkeltland. Også for Norge bør derfor disse målene gjennomsyre alle politikkområder, ikke bare utenriks- og bistandspolitikken. Det ideologiske grunnlaget for bærekraftsmålene og det foreliggende (meget sterke) utkastet til partiprogram er i stor grad overlappende. Det er derfor etter Internasjonalt Forums syn mulig å integrere bærekraftsmålene mer eksplisitt og gjennomgående i partiprogrammet gjennom et antall språklige endringer, inkludert noe tekst som åpner for å vurdere enda mer foroverlente tiltak på bærekraftsområdet, samt noe tekst som enten gjentar posisjoner vi oppfatter som viktige å inkludere eller anses viktige for å kommunisere betydningen av bærekraftsmålene som rettesnor for alle elementer i partiets politikk.

Endringsforslag:

S 4, linje 13 – ny siste linje i avsnittet

"Store globale utfordringer krever global handling, som reflektert i FNs bærekraftsmål som alle land sluttet seg til i 2015. Norge må bidra til å løse disse utfordringene, både gjennom innenrikspolitiske grep og aktiv internasjonal innsats."

Begrunnelse: Bærekraftsmålene må legges rammene også for norsk politikk, og bør derfor nevnes blant de grunnleggende rammevilkårene.

S 4 linje 40, ny setning mellom "enn Norge" og "Fremover vil vi prioritere"

"FNs bærekraftsmål nummer 14 understreker havets fundamentale betydning for planetens fremtid. Norge bør være en aktiv pådriver for globalt bærekraftig forvaltning av verdenshavene, som vi har vært det for regnskogen gjennom klima- og skogsatsingen."

Begrunnelse: Verdenshavene er et globalt gode, som reflektert i bærekraftsmålene, og Norge kan spille en naturlig lederrolle internasjonalt. Dette bør legges rammene også for vår nasjonale innsats.

S 5, linje 65, endre linjen til

"... folkeretten, menneskerettigheter for alle og en bærekraftig forvaltning av klodens naturressurser."

Begrunnelse: De globale miljøutfordringene er av fundamental art. Dersom de ikke håndteres vil det undergrave grunnlaget for de andre sentrale elementene som nevnes. Håndtering av disse hører derfor med på lista over globale rammevilkår vi ønsker å bidra til.

Side 6, linje 99, ny siste setning

"Klimautfordringene – og den medfølgende uunngåelige overgangen til ren og fornybar energi – gjør det spesielt viktig både løpende å vurdere graden av både oljepengebruk og eksponering av SPU mot fossile energikilder og andre virksomheter med høy klima- og/eller miljørisiko."

Begrunnelse: Den globale bærekraftsagendaen – spesielt kampen mot klimaendringene – øker risikoen for såkalte 'stranded assets' i takt med at investorer anser at risikoen ved å investere i virksomheter som i stor grad baserer seg på ikke bærekraftige forretningsmodeller blir for stor. Norges doble eksponering for disse trendene – gjennom petroleumsvirksomheten og SPU – gjør spesiell årvåkenhet nødvendig og ønskelig både m h t hva vi investerer i og hvor stor andel av oljeformuen vi bruker til enhver tid.

S 6, linje 106, ny siste setning

"Dette gir høyere produktivitet i økonomien, og dermed større muligheter for å opprettholde et høyt velferdsnivå og møte bredere bærekraftsutfordringer."

Begrunnelse: Produktivitetsargumentet for den norske modellen er viktig, og et sentralt element i kampen om virkelighetsforståelsen vis a vis høyresiden i norsk politikk.

S 6, linje 121, nytt kulepunkt

"Innenfor de generelle retningslinjer for SPUs virksomhet vise spesiell aktsomhet med hensyn til fondets eksponering mot bedrifter med høy grad av klima- og/eller miljørisiko."

Begrunnelse: Dette forslaget har en etisk begrunnelse, men dreier seg etter vårt syn primært om ansvarlig og fremadskuende forvaltning av nasjonalformuen. Gitt petroleumsindustriens betydning for vår økonomi og den uunngåelige overgangen til lavutslippssamfunnet – som på enkelte områder nå går fortere enn noen ekspert hadde turt spå – grunn til særskilt vaksomhet hva angår også å eksponere vår 'sparebøsse' SPU mot den risiko denne overgangen kan innebære for verdien på virksomheter som er spesielt viktige drivere av klimarisiko.

S 11, linje 224, ny leddsetning

", og (iv) næringer som har stort potensiale for høy verdiskapning gjennom å bidra til å realisere FNs bærekraftsmål."

(og før (iii) linje 223 må da strykes)

Begrunnelse: FNs bærekraftsmål innebærer et enormt og i stor grad uutnyttet verdiskapingspotensiale, som illustrert blant annet gjennom rapporten "Better Business, Better World" utgitt av *The Business and Sustainable Development Commission*. Vårt bidrag til å nå bærekraftsmålene bør også innebære å ta del i utnyttelsen av disse mulighetene.

S 12, linje 256, nytt første avsnitt under "arbeid"

"Det globale arbeidslivet vil stå overfor enorme utfordringer framover. Bærekraftsagendaen, digitalisering, automatisering, synkende oppslutning om frihandelsagendaen, og store strukturelle utfordringer i alle de sentrale økonomiene i verden gjør store endringer uunngåelig. I denne situasjonen er det viktigere enn noensinne å holde fast ved Arbeiderpartiets grunnleggende arbeidslivsprinsipper. En rettferdig omstilling er en forutsetning for å lykkes."

Begrunnelse: Det organiserte arbeidsliv svekkes i store deler av verden, og utfordringene er betydelige. Arbeiderpartiet bør sette fokus på omfanget av disse utfordringene, og den risiko det vil innebære å la dem undergrave grunnleggende prinsipper for et godt organisert arbeidsliv.

S 14, linje 383, innskutt mellom "arbeidslivskriminalitet" og "er å styrke"

"samt for å fremme omstillingsevnen i økonomien"

Begrunnelse: Konkurransefortrinnene ved en proaktiv politikk på dette området bør understrekes.

S 14, linje 391, ny setning

"Vi bør også styrke vår internasjonale innsats for et tryggere og mer rettferdig arbeidsliv."

Begrunnelse: Truslene mot et godt organisert arbeidsliv er i stor grad internasjonale – vår innsats bør reflekter dette.

S 14, linje 402, ny start på setningen

"Styrke vår internasjonale innsats for et mer rettferdig arbeidsliv, herunder gjennom å..."

Begrunnelse: Jamfør begrunnelsen for tekstforslaget ovenfor s 14, linje 391.

S 22, linje 682, ny siste setning

"Dette vil også styrke Norges evne til å tilpasse seg de utfordringene bærekraftsutfordringene og en verdensøkonomi i stadig større og raskere endring vil by på."

S 27, linje 977, innskutt etter "for oss"

", og innenfor disse rammene fokusere spesielt på områder der vi kan bidra til å løse bærekraftsutfordringene på en økonomisk lønnsom måte."

Begrunnelse: Varige løsninger på bærekraftsutfordringene fordrer i mange tilfelle at økonomisk lønnsomme løsninger utvikles. Å bidra til dette bør være sentralt i vår strategi.

S 39, linje 1398, reformulere setningen som begynner med "Paris-avtalen"

"Både Paris-avtalen og FNs bærekraftsmål pålegger Norge et taktskifte i klimapolitikken samt å gradvis øke vårt ambisjonsnivå og vår virkemiddelbruk over tid for å bidra til å oppnå Paris-avtalens globale målsettinger. Den omstillingen av norsk økonomi som dette innebærer, og de konsekvenser det bør ha for vårt internasjonale engasjement, er så omfattende at Arbeiderpartiet mener det er nødvendig – parallelt med at de kraftfulle tiltak vi går inn for i dette partiprogrammet – å nedsette en nasjonal kommisjon som skal ta for seg hvordan Norge bør håndtere klimautfordringene i nærtid og fram mot 2030 og 2050. Kommisjonen bør ha høynivårepresentasjon fra alle politiske partier, tung representasjon fra det private næringsliv og i tillegg fra det sivile samfunn og akademia. Målet bør være å nå en bred politisk enighet om hvordan Norge raskest mulig og på en mest mulig samfunnsøkonomisk lønnsom måte kan gjennomføre overgangen til lavutslippssamfunnet her hjemme, og bidra til det samme internasjonalt."

Begrunnelse: I Norge har vi en god og viktig tradisjon for nasjonale forlik om sentrale utfordringer. Klimaforlikene på Stortinget har vært viktige skritt i denne retning, men har båret mer preg av *ad hoc* politiske forhandlinger enn av en helhetlig analyse og konsensusbygging om problemet. En kommisjon kan bidra til sistnevnte. Imidlertid må ikke en slik kommisjon bli en unnskyldning for umiddelbar handling – vi vet mye om hva som må til, det bør iverksettes snarest i tråd med øvrige skrivninger i programmet.

S 39, linje 1399, ny setning etter "klimapolitikken."

"FNs bærekraftsmål anerkjenner at uten å nå klimamålene finnes det ingen bærekraftig fremtid for planeten."

Begrunnelse: I deler av utviklingsdebatten opereres det ofte med et kunstig skille mellom klimaspørsmålet og andre deler av bærekraftsagendaen. Vårt partiprogram bør eksplisitt anerkjenne at klimaagendaen har potensialet til å undergrave hele resten av bærekraftsagendaen, hvilket bør ha konsekvenser for ressursbruk og prioriteringer.

S 39, linje 1400, ny siste setning på avsnittet

"Vi skal sikre en høy og forutsigbart økende pris på alle utslipp av klimagasser i Norge, og bidra til en tilsvarende utvikling i andre land, da spesielt land vi har bistands- og/eller klimapolitisk samarbeid med."

Begrunnelse: Høy og forutsigbart økende pris på klimagassutslipp er det mest effektive klimatiltaket som kan gjennomføres, og det er økende fokus om dette internasjonalt. Norge bør videreføre og styrke sin lederrolle på dette området og bruke alle virkemidler vi rår over for å fremme denne agendaen.

S 39, linje 1414, ny siste setning

"Vi vil bidra til at norsk finansindustri – inkludert gjennom Statens Pensjonsfond Utland, innenfor de generelle rammene for fondets virksomhet – blir verdensledende innenfor klima- og bærekraftsagendaen."

Begrunnelse: En rekke større internasjonale rapporter – herunder rapportene fra *New Climate Economy*-programmet og *The Business and Sustainable Development Commission* – understreker det enorme omfanget av investeringer som vil være nødvendig over de neste tiårene for å nå FNs klima- og bærekraftsmål. En framoverlent finansindustri er avgjørende i denne sammenheng, og Norge kan spille en lederrolle her som også over tid kan bli et konkurransefortrinn for vår finansindustri.

S 39, linje 1426-1427, erstatte setningen om klima- og skogsatsingen

"Klima- og skogsatsingen skal videreføres og styrkes fram mot 2030. I tillegg skal vi bidra med betydelige midler til Det Grønne Klimafondet, gitt at fondet skaper målbare resultater." Begrunnelse: Sittende regjering har allerede annonsert forlengelse av klima- og skogsatsingen fram til 2030. Klima- og skogagendaen er avhengig av langsiktighet, og avgjørende for å lykkes med både klima- og bærekraftsmålene. Satsingen ble igangsatt og strategien lagt av Stoltenberg II-regjeringen, og har gitt gode og målbare resultater. Tydelig språk på dette punkt er derfor på sin plass, og også i tråd med det siste klimaforliket under Stoltenberg II. Satsingen på Det Grønne Klimafondet er viktig, men forvaltningen av fondet er komplisert og fremdriften så langt begrenset. Derfor bør vi være klare på at omfanget av støtten vil være avhengig av resultatoppnåelse og fremdrift.

S 39, linje 1428, ny tekst til slutt i avsnittet

"Vi skal sørge for at Norges klimanøytralitetsmål for 2030 oppnås på en måte som gir mest mulig klima- og miljøgevinst for pengene."

Begrunnelse: Klimanøytralitetsmålet er viktig, men vil innebære et så stort og viktig løft for Norge at det er viktig å understreke at det skal gi størst mulig gevinster globalt. Generelle utfordringer innenfor internasjonal klima- og bærekraftspolitikk gjør dette punktet verdt å understreke spesielt.

S 40, linje 1432, ny siste setning

"En slik utvikling vil også i praksis gjøre det umulig å nå FNs bærekraftsmål, og med stor sannsynlighet reversere de resultater som er oppnådd i internasjonal utviklingspolitikk de siste tiårene."

S 40, linje 1436

"Paris-avtalen i seg selv verken pålegger eller resulterer i utslippskutt – dens implementering er fullt og helt avhengig av nasjonal implementering og internasjonalt samarbeid."

Begrunnelse: Paris-avtalen kan fort bli en sovepute dersom det ikke erkjennes at dens store styrke – og store svakhet – er å overlate implementering til signaturstatene, i.e. verdens land. Dynamikken og momentumet i denne imlementeringen er avgjørende for å lykkes, og her må og bør Norge lede an.

S 40, linje 1438, ny start på setningen

"For å bidra til å nå Paris-målene må Norge derfor kutte...."

Begrunnelse: Vi må nok innse at vi kun kan gi bidrag, ikke løse problemet. Paris-avtalen har flere viktige mål, ikke ett, derav flertall.

S 40, linje 1444, ny start på linjen

"målet om store utslippsreduksjoner og veien mot lavutslippssamfunnet er førende..."

Begrunnelse: Gitt Paris-avtalen, er det betimelig å legge til 'store' foran 'utslippsreduksjoner'. I tillegg bør veien mot lavutslippssamfunnet nevnes, fordi ikke alle relevante tiltak nødvendigvis vil gi utslippsreduksjoner på kort sikt, men derimot være avgjørende for omstillingen på lang sikt.

S 40, linje 1446

Erstatte "bidra til" med "til effektive"

Begrunnelse: Bidrag til er dekket tidligere i setningen. Effektiviteten i tiltakene er ikke minst viktig hva gjelder vår støtte til utviklingsland.

S 40, linje 1449, nytt tillegg etter "på et høyt nivå"

"fram til 2030"

Begrunnelse: Se begrunnelse for endringsforslag s 39, linje 1426-1427.

S 40, linje 1450, tillegg etter "i utviklingsland"

"herunder gjennom Det Grønne Klimafondet i den grad det demonstrerer god måloppnåelse."

Begrunnelse: Se begrunnelse for endringsforslag på side 39, linje 1426-1427.

S 40, linje 1452, ny siste setning

"Vi vil sørge for at Norges mål om klimanøytralitet i 2030 oppnås på en måte som gir best mulig klima- og miljøgevinster, samt til at Statens Pensjonsfond Utland – innenfor de generelle rammer for dets virksomhet – er ledende i internasjonal finansbransje ha angår å tilpasse seg målene i Paris-avtalen og FNs bærekraftsmål."

Begrunnelse: Klimanøytralitetsmålet er viktig, men vil innebære et så stort og viktig løft for Norge at det er viktig å understreke at det skal gi størst mulig gevinster globalt. Klima- og bærekraftstilpasningen av SPU – innenfor de generelle rammer for dets virksomhet – er allerede godt i gang, og er en avgjørende investering både i Norges finansielle fremtid og i den globale bærekraftsagendaen.

S 40 linje 1464, legg til på slutten av kulepunktet

"gjennom aktiv nasjonal politikk og internasjonalt lederskap"

Begrunnelse: Det er betimelig å påpeke her at begge disse sporene er avgjørende for en god norsk klimapolitikk.

S 40, linje 1465, reformulere kulepunktet som følger

"Videreføre og styrke regnskogssatsingen frem til 2030. Parallelt med en styrking inngå nye avtaler om vern av regnskog med flere sentrale tropiske skogland."

Begrunnelse: Regnskogssatsingen har allerede etablert en rekke svært viktige partnerskap, og måloppnåelsen er god. Stortingsflertallet har imidlertid ikke fullfinansiert dette i tråd med (nær enstemmig) romertallsvedtak om finansiering på 3 mrd kroner per år. Merk også at 3 mrd-målet ble formulert i 2008, og fremdeles ikke er nådd. Det vil si at normal prisjustering ikke har funnet sted – som andel av bistandsbudsjettet er også regnskogssatsingen klart fallende de siste årene. Skal kjøpekraften opprettholdes og inngåtte forpliktelser overholdes, må budsjettet økes signifikant. (3 mrd 2008-kroner tilsvarer ca 3,5 mrd 2017-kroner). Skal ytterligere forpliktelser inngås, fordrer det ytterligere budsjettøkninger.

Side 41, linje 1487, ny siste setning

"Forutsigbare rammevilkår, inkludert en høy og forutsigbart stigende karbonpris og reguleringer som legger til rette for lavutslippsløsninger, er avgjørende for å oppnå dette."

Begrunnelse: Omstilling og innovasjon avhenger av forutsigbare rammevilkår. Fremtidig konkurransekraft avhenger av omstilling og innovasjon.

S 41, linje 1514, nytt kulepunkt

"Nedsette en nasjonal kommisjon som – parallelt med innfasing av de andre tiltakene beskrevet i dette partiprogrammet – skal ta for seg helheten av klimautfordringene og hvordan Norge på en raskest og samfunnsøkonomisk mest mulig hensiktsmessig måte kan gjennomføre overgangen til lavutslippssamfunnet nasjonalt, og bidra til det samme internasjonalt."

Begrunnelse: Se over om samme tema i brødteksten s 39 linje 1398 ovenfor.

S 41, linje 1514, nytt kulepunkt

"Forvalte SPU på en måte som – innenfor rammen av fondets generelle retningslinjer – kontinuerlig tilpasser seg både den risiko og de muligheter som ligger i omstillingen til lavutslippssamfunnet og implementeringen av FNs bærekraftsmål"

Begrunnelse: Se tidligere om samme punkt.

S 46, linje 1726, ny tekst til slutt i setningen

', og vil aktivt legge til rette for dette.'

Begrunnelse: Dette er ikke et fromt ønske, men noe vi mener må og bør skje, og der det offentlige vil måtte spille en aktiv rolle.

S 49, linje 1878, ny tekst til slutt i setningen

", med FNs bærekraftsmål som viktige rettesnorer"

Begrunnelse: FNs bærekraftsmål er den beste konkretisering av samfunnsansvar, som det er bred enighet om.

S 50, linje 1887, ny setning til slutt i avsnittet

"Samtidig er havet truet av forurensning og klimaendringer, noe som kan få katastrofale konsekvenser. FNs bærekraftsmål nummer 14 om livet i havet setter ambisiøse mål for å korrigere kursen, som Norge aktivt bør bidra til å oppnå."

Begrunnelse: Havmålet er fundamentalt for planetens bærekraft, og Norge er godt posisjonert til å bidra til å nå det. Bør løftes fram her.

S 50, linje 1904, ny tekst mellom "an i" og "utvikling av"

"av bærekraftig"

Begrunnelse: Selvforklarende.

s 51, linje 1942, ny tekst mellom "fremme" og "lønnsomhet"

"bærekraft, "

Begrunnelse: Selvforklarende.

S 51, linje 1947, ny siste setning

"Vi bør også bidra til å spre de positive erfaringene fra det norske forvaltningsregime internasjonalt, herunder gjennom en strategisk bistandssatsing."

Begrunnelse: Bidrag til hensiktsmessige reguleringsregimer er noe av det mest effektive vi kan gjøre innenfor bistanden. På fiskeri- og havforvaltning er vi verdensledende.

S 51, linje 1972, ny tekst mellom "mulig" og "legge" ("også" strykes)

",innenfor de rammer bærekraftshensyn legger,"

S 53, linje 2073, nytt siste punkt

"Vi bør også bidra til å spre de positive erfaringene fra det norske forvaltningsregime internasjonalt, herunder gjennom en strategisk bistandssatsing."

Begrunnelse: se rasjonale for endringsforslag s 51, linje 147

S 54, linje 2130, ny tekst mellom "fra" og "norsk"

"og øke opptak av klimagasser gjennom"

Begrunnelse: Klimagassopptak i skog er et svært relevant klimatiltak for Norge.

S 55, linje 2150, ny tekst mellom "offensiv" og "politikk"

", vitenskapsbasert"

Begrunnelse: Temaet er kontroversielt. Vi bør påpeke at vi vil basere vår politikk til den beste tilgjengelige vitenskaplige informasjon.

S 56, linje 224, ny tekst til slutt i avsnittet

"og gass"

Begrunnelse: Selvforklarende.

s 56, linje 251, ny tekst til slutt i avsnittet

", innenfor de rammer klimapolitikken legger. Rammebetingelsene bør baseres på at petroleumsnæringen selv bør bære risikoen knyttet til videreutvikling av norsk sokkel, og virkemiddelbruken må justeres deretter."

Begrunnelse: Vi bør gjøre det eksplisitt at oljenæringens rammevilkår må baseres på klimapolitikken. Ettersom utviklingen mot lavutslippssamfunnet – nasjonalt og globalt – skyter fart, vil risikoene knyttet til å bruke store ressurser på videreutviklingen av norsk sokkel øke. Oljenæringen er selv best skikket til å vurdere og håndtere disse risikoene, og bør derfor også bære de fulle kostnadene knyttet til dette.

S 57, linje 2288 og linje 2297

Vi støtter dissensene fra Mani Hussaini på disse to avsnittene.

S 58, linje 2320, nytt kulepunkt

"Vurdere relevante tiltak for å sikre at petroleumsnæringen selv bærer den økonomiske risikoen knyttet til å videreutvikle sin virksomhet på norsk sokkel."

Begrunnelse: Se begrunnelsen for forslag til ny tekst s 56, linje 251.

S 58, linje 2321 og 2328

Vi støtter dissensene fra Mani Hussaini på disse to avsnittene.

S. 80, linje 3315, nytt avsnitt

"Uunngåelige klimaendringer – samt de som potensielt kan unngås dersom den globale responsen til klimautfordringen er tilstrekkelig kraftig – utgjør en viktig samfunnssikkerhetsutfordring. Som del av en helhetlig, tverrpolitisk gjennomgangen av klima- og bærekraftsutfordringene og nødvendige tiltak i den sammenheng, skal også samfunnssikkerhetsaspektene vurderes grundig."

Begrunnelse: Klimaendringene er og vil i stadig større grad være en underliggende årsak til mange av de mest alvorlige samfunnssikkerhetsutfordringene vi vil stå ovenfor. Potensielt kan klimaendringene undergrave store deler av den innsatsen som gjøres og planlegges for framtiden. Det er derfor nødvendig med styrket politisk fokus på dette, både som bakgrunn for hvor høyt Norge prioriterer tiltak mot klimaendringene, og for organiseringen av samfunnssikkerhets- og totalberedskapsarbeidet som sådan.

S 80, linje 3331, nytt kulepunkt

"Som del av en helhetlig, tverrpolitisk gjennomgang av klima- og bærekraftsutfordringene, skal også samfunnssikkerhets- og totalberedskapselementene ved disse utfordringene vurderes."

s 81, linje 3401, ny setning etter "våre veteraner."

"Parallelt med at budsjettnivået til forsvaret økes, vil vi praktisere stram økonomisk styring og fortsette å rasjonalisere ledelses-, støtte- og administrasjonsfunksjoner for å sikre mest mulig ressurser til operativ virksomhet og investeringer i nødvendig utstyr."

Begrunnelse: Forsvaret er historisk sett utsatt for unødvendig kostnadsvekst og vekst i ikke-operative utgifter. I en periode med budsjettvekst vil dette problemet være akutt, og det vil kreve sterkt politisk fokus å sikre at ressursene går til det de faktisk skal gå til. Gitt utfordringene i statsfinansene og de sikkerhets- og forsvarspolitiske utfordringene i kombinasjon er dette punktet verdt å understreke.

S 82, linje 3419, ny setning til slutt på linjen

"Finlands og Sveriges gradvise tilnærming til NATO vil også gjøre et slikt samarbeid enklere både politisk og militæroperativt."

S 82, linje 2343, ny tekst til slutt i kulepunktet

", samtidig som stram økonomisk styring og effektiv ressursbruk, kontinuerlig rasjonalisering av ledelses-, støtte- og administrasjonsfunksjoner sikrer at ressursene som tilføres går til økt operativ evne"

Begrunnelse: Se begrunnelse for tilsvarende tekst i brødteksten s 81 linje 3401 ovenfor

S 83, linje 3445, ny setning etter "og ekstremisme."

"Klimaendringene og generell svekkelse av det økologiske grunnlaget for samfunnet – spesielt i sårbare og fattige land – er underliggende årsaker til og bidrar til å øke omfanget av disse utfordringene."

Begrunnelse: Det er viktig å anerkjenne at klimaendringer og svekket økologisk bæreevne er underliggende årsaker til noen av de mest sentrale utfordringene det internasjonale samfunnet står ovenfor. Det er viktig både for å forstå betydningen av tilstrekkelig innsats rettet mot klima- og bærekraftsagendaen, og for å forstå disse utfordringenes karakter fullt ut.

S 83m line 3511, ny setning til slutt i avsnittet

"FNs bærekraftsmål oppsummerer disse utfordringene og verdenssamfunnets svar på dem på en god måte, og bør virke som en generell ledesnor for Norges ressursbruk innenfor alle deler av utenrikspolitikken."

Begrunnelse: Bærekraftsmålene utgjør en unik global konsensus om hvilke utfordringer vi står ovenfor og hva som må til for å løse dem. Som et internasjonalt orientert land må Norge ta et lederansvar i å sørge for at disse utfordringene tas på alvor og får det nødvendige politiske fokus og at arbeidet med å nå målene tilføres de nødvendige ressurser.

S 85, linje 3588, ny tekst etter "egne problemer"

Sett inn teksten fra side 85 linje 3601-3602: "Den globale enigheten om FNs bærekraftsmål, målene for finansiering for utvikling og klimaavtalen i Paris utgjør en plattform for vår utviklingspolitikk."

Begrunnelse: Dette er fundamentale rammer som bør komme tidlig i underkapitlet. Teksten strykes da der den opprinnelig stod.

Side 85, linje 358, ny tekst etter "og fiskeri"

"Vaksinesatsingen og klima- og skogsatsingen viser hvilke resultater som kan oppnås gjennom vilje til strategisk fokus og langsiktig og forutsigbar satsing. Andre satsinger designet basert på samme filosofi bør vurderes på områder der vi har særskilte fortrinn, eksempelvis innen hav- og fiskeriforvaltning, fornybar energi og skattleggingsregimer og statsfinansforvaltning."

Begrunnelse: Stoltenberg-regjeringens to viktigste strategiske bistandssatsinger viser hva som kan oppnås dersom vi fokuserer bistanden og viser vilje til å satse strategisk og langsiktig. Det bør vurderes å sette av en større andel av bistandsbudsjettet til denne typen satsinger, og de nevnte områder bør være høyst relevante. (Merk: Ny setning gir et visst overlap med setningen foran. Redigering bør vurderes.)

S 85, linje 3618, ny setning til slutt i avsnittet

"Dette vil innebære økt forvaltningsmessig risiko, spesielt i en overgangsfase. Denne risikoen må vi være villige til å ta. Samtidig må vi sikre gode systemer for oppfølging i etterkant, og fortsatt praktisere nulltoleranse for korrupsjon."

Begrunnelse: Vi bør være åpne om denne utfordringen. Skal det bygges opp organisasjoner og systemer i utviklingsland, innebærer det en risiko. Denne kan reduseres, men ikke elimineres, gjennom proaktiv risikostyring.

Side 86, linje 3630, ny tekst til slutt i kulepunktet

", fokusert på strategisk resultatoppnåelse, når mulig i form av direkte resultatbasering av bistanden"

Begrunnelse: Dette punktet er viktig, men innebærer en risiko for detaljert målstyring og overkompliserte rapporteringssystemer. Fokus på strategisk måloppnåelse og der mulig resultatbasering er et nyttig virkemiddel for å unngå dette problemet.

S 86, linje 3640, reformulere og utvide kulepunktet som følger

"Vurdere og iverksette nye strategiske satsninger innenfor den bredere klima- og bærekraftsagendaen – inspirert av vaksineprogrammet og klima- og skogsatsingen – på områder der Norge har komparative fortrinn og kan bygge på eksisterende programmer og erfaring, eksempelvis innenfor ren energi, hav- og fiskeriforvaltning, og skattleggingsregimer og statsfinansforvaltning"

Begrunnelse: Se begrunnelse for ny brødtekst på side 85, linje 358.

Side 36, linje 3643, ny tekst til slutt i kulepunktet

", med spesielt fokus på deres deltagelse i og rettigheter knyttet til samfunnsprosesser som berører dem direkte"

Begrunnelse: Erfaringene fra klima- og skogsatsingen viser hvilke samfunnsendrende potensiale det har å gi marginaliserte grupper rettigheter og mulighet til deltagelse i politiske prosesser, eksempelvis hva angår urfolks rolle i skogbevaringen.

S 86, linje 3646, reformulere kulepunktet som følger

"Sikre at en større andel av bistandsmidlene brukes utenfor Norge, at den faglige kompetansen bygges så nær målgruppene i utviklingsland som mulig, og akseptere og i størst mulig grad avbøte den forvaltningsmessige risiko dette innebærer"

Begrunnelse: Se begrunnelse for forslag til ny tekst s 85, linje 3618

S 86, linje 3656-3657, reformulere kulepunktet som følger

"Ta initiativ til en reform av bistandspolitikken for å forbedre dens strategiske fokus, målrette arbeidsdeling og styringsprosesser og øke fokuset på resultater"

Begrunnelse: Erfaring tilsier at det er liten grunn til å tro at en forvaltningsreform vil gi bedre bistandspolitik, med mindre den er del av en større og mer helhetlig gjennomgang. På den annen side gir alle de utviklingstrekk partiprogrammet peker på et utmerket rasjonale for å se på nytt på helheten av bistandspolitikken, inkludert forvaltningen, men sistnevnte må utledes av førstnevnte.

S 87, linje 3694, ny tekst etter "flernasjonale selskap[er]"

", spesielt med hensyn til klima- og bærekraftsutfordringer"

Begrunnelse: Her kan SPU videreføre sin lederrolle, og samtidig bygge opp under et stadig sterkere globalt momentum for at private bedrifter må ta et større samfunnsansvar som del av sin virksomhet, og begynne med å introdusere full transparens rundt klima- og bærekraftskonsekvensene av sin virksomhet.

Hedmark Arbeiderparti

Endringsforslag

- Stille krav om nydyrkning ved omdisponering av dyrket mark. Det må etableres en tilskuddsordning for nydyrkning.

- Sette økt fokus på rekruttering og likestilling i landbruket, gjennom riktige virkemidler.

Bærum Arbeiderparti

Generelt forslag/redaksjonelt forslag: *Kommunehelsetjeneste må være tydelig omtalt i partiprogrammet f.eks. i et eget kapittel.*

Stovner-Vestli Arbeiderparti

Tilleggsforslag: ny tekst og kulepunkter

Eierseksjonsloven

Oslo er en av Europas raskest voksende byer. Med nesten 200 000 nye innbyggere de neste 20 årene, må vi tenke annerledes og det må settes inn et takskifte på neste alle politikkområder. Det er et mål at alle skal oppleve at de bor i en by og bydel, der de opplever varme og trygghet. Barn får barnehageplass, de unge får utdanning som gjør dem i stand til å leve gode liv. Eldre skal kunne bo hjemme så lenge de ønsker det, og få pleie og omsorg når de trenger det. Barn og unge skal ha like muligheter til å kunne drive med idrett og kultur. Selv om Oslo er en god by å bo i for mange, så er det mange oppgaver å ta tak i.

Gjennom Groruddalssatsingens områdeløft er det kartlagt høy trivsel i bomiljøene på Stovner, men det er en rekke utfordringer knyttet til bomiljøet i sameiene i bydelen som er naturlig å se i sammenheng med revisjonen av eierseksjonsloven.

Det er en stadig økende spekulativ utleie som medfører konflikter og til dels farlige situasjoner knyttet til brann, vannskade og generell utrygghet. Dette er storby utfordringer som ikke hadde oppstått på det tidspunktet eierseksjonsreglene ble utarbeidet, og som en nå må finne en egnet reguleringsform på.

Det er bruktstore summer på tiltak for å kompensere for levekårsutfordringene som i flere deler av bydelen er store.

Det er mange tilfeller av omfattende ombygging av tradisjonelle familieboliger i både blokkbebyggelse og rekkehus hvor boligene omgjøres til mange små rom som så leies ut enkeltvis. Det medfører at det i en vanlig blokkleilighet som opprinnelig ble bygget til en familie på 4-5 personer, blir omgjort til bokollektiv (hybler) for opp til 16 personer. Dette medfører en belastning på elektrisk anlegg, ventilasjon og avløp som medfører skade og fare.

I tillegg til de tekniske utfordringene gir denne type ombygging for utleie en meget kortsiktig utleieform med stor beboersirkulasjon som konsekvens. Det medfører en utrygghet i bomiljøet. Det er en økende hensetting /oppbevaring av gjenstander i oppganger og på terrasser, noe som oppleves negativt, samt at det er til hinder for brann- og ambulanseoppdrag.

Kortsiktige leietakers interesse for å delta i fellesskapsaktiviteter er en utfordring. Sameiene mener også å se en tendens til at mange av de andre beboerne er redde for å klage til styret over uholdbare forhold i oppgangen / bomiljøene.

Arbeiderpartiet vil:

- *I dagens eierseksjonslov er det krav om full tilslutning fra samtlige seksjonseiere for å gjøre endringer som innskrenker den frie råderetten til den enkelte eier. Dette må endres til at 2/3 flertall har mulighet til å ivareta fellesskapets behov og innen for vise rammer.*
- *Endre § 22 slik at det ikke er lov til å erverve mer enn to seksjoner i samme sameie*
- *Eierseksjonsloven bør ses på i nytt perspektiv, og lovendring bør stanses slik at en får gått gjennom flere sider ved loven, enn det som belyses i NOU 2014:6.*

Rindal Arbeiderparti

Vi ønsker å komme med følgende innspill og kommentarer til programmet:

Distriktpolitikk.

Bedre vedlikehold og utbedring av fylkesveiene er viktig for transport av varer inn og ut av kommunen. Det er også viktig for annen transport som buss, ambulanse, vanlige trafikanter og pendlere som daglig bruker veien. God kommuneøkonomi og tiltak for å skape arbeidsplasser i distriktene.

Frafall i videregående skole.

Det er mye bra i programmet om dette. Rekruttere og videreutdanne flere yrkesfaglærere og alternative veier i utdanningen er viktig punkt i programmet. Det er viktig at elever som sliter psykisk eller på annen måte får bedre oppfølging.

Større forskjeller, fattigdomsbekjempelse.

Dette blir en viktig sak. Vi hører stadig om folk som ikke får ta del i vårt velferdssamfunn. Unge enslige mødre, barnefamilier, flykninger og andre som lever i fattigdom. Her det viktig med tidlig innsats. Hjelp til utdanning og hjelp til å komme seg ut i arbeid er viktig.

Flykninger

Det er viktig å sette inn tiltak slik at de kommer ut i arbeidslivet. Er det riktig å returnere folk som har bodd her i mange år, har arbeid og fungerer godt i samfunnet vårt? Det bør være en foreldelsefrist i slike saker?

Tjeldsund Arbeiderparti

Forsvaret og Nordområdepolitikken.

Forslag:

1. *Det må utarbeides en egen nærings- og sikkerhetspolitisk handlingsplan for nordområdene, basert på en forsvarlig utnyttelse av våre naturgitte ressurser, kompetanse, miljø samt de sikkerhetspolitiske utfordringene vi har i nord.*
2. a) *Landmaktens/hærens tyngdepunkt må styrkes ytterligere i dens kjerneområde i Indre Troms. Det gjelder også hærens behov for helikopterstøtte.* b) *Sjøforsvarets operative kapasiteter, i tillegg til Kystvakta, må ha fast stasjonering/hjemmebase i nasjonens mest strategisk viktige satsingsområde.*
c) *Luftforsvarets rolle i nordområdene må sikres ved at det er tilstrekkelig med overvåknings- og operative kapasiteter stasjonert i nordområdene.*
3. *Det forventes at Natos vedtatte mål om 2 % av BNP vedtas. Målsettingen må være at AP vedtar å nå 2 % - målet snarest og senest innen 2024.*

Begrunnelse

Nordområdene er fortsatt regjeringens og stortingets mest strategisk viktige satsningsområde. Denne satsingen skal legge til rette for langsiktig verdiskapning i hele nordområdet, samtidig som man sikrer nasjonale interesser og utvikling.

Dette innebærer at sikkerhet, miljøspørsmål, næringsspørsmål og kompetanseoppbygging må ses i sammenheng. Disse elementene må inngå i en egen nærings og sikkerhetspolitisk handlingsplan for nordområdene. Dette sett i relasjon til land som grenser til de arktiske områdene og vår store nabo i øst.

Forsvarets rolle i nord er av vital betydning for vår nasjonale sikkerhet, suverenitetshevdelse og overvåkning, samt ha kapasitet til å stå imot en eventuell krisesituasjon.

Tjeldsund Ap mener det må satses mer på faktisk/ fysisk tilstedeværelse i Nordområdene, både av Land, Luft og Sjømilitære kapasiteter.

En uoversiktlig og endret sikkerhetspolitisk situasjon gjør at utfordringene for Forsvaret har endret seg betydelig de siste årene. Forsvarets operative evne må økes. Da er Forsvaret avhengig av økt økonomiske ressurser for å kunne ivareta våre nasjonale interesser på en tilfredsstillende måte, og samtidig kunne stille bidrag til enten NATO eller FN. Det må forventes at Norge når NATO sitt mål om 2 % av BNP til Forsvaret innen neste langtidsperiode eller innen 2024. Det vil gi bedre forsvarsevne og troverdigheten til det Norske Forsvar styrkes.

Vestby Arbeiderparti

Sidenummer:

Linjenummer:

Tilleggsforslag: Styrke innsatsen for den alvorlige sykdommen ME med økt brukermedvirkning, biomedisinsk forskning, behandling, oppfølging og brukertilpasset utdanning.

ME er en alvorlig, fysisk sykdom som rammer stadig flere i Norge. Det har vært en femdobling av diagnoser for unge under 35 mellom 2008 og 2014.

Man antar at mellom 10.000 og 20.000 er rammet bare i Norge. Selv om sykdommen ikke er dødelig i seg selv, har den enorme konsekvenser for dem som rammes.

Pasientene går fra å være aktive i studier og arbeidsliv til arbeidsavklaringspenger (AAP) og uføretrygd.

Unge ME-pasienter står overfor enorme utfordringer med å fullføre skolegang og utdanning. Disse har behov for å ta studiene over mange flere år enn normalt. Det må bli mulig å være 50% ufør og studere 50%. Det er også mange ME-syke som ikke inkluderes i arbeidslivet etter endt utdanning, pga. mangel på tilpassede små stillinger.

Mange har i perioder behov for stor pleieinnsats fra både pårørende og institusjoner. Det finnes imidlertid ingen tilrettelagt pleieplasser for ME-syke i Norge.

Årsaken til ME er ukjent, og det finnes ikke i dag noen dokumentert kurativ behandling. Dersom en pågående studie med det immunmodulerende medikamentet Rituximab viser positive resultater, kan dette åpne for en ny, mulig behandling allerede i 2018.

En Sintef-rapport fra 2011 dokumenterte mangelfulle kunnskap om ME i alle ledd av helsevesenet. ME-foreningens egne rapporter indikerer store forskjeller i kunnskap og holdning til ME. Forsøk med brukerstyrte poliklinikker viser lovende resultater. Det er viktig å satse videre på brukermedvirkning og å utvide disse prosjektene.

Hver ME-pasient koster samfunnet minst kr 350.000 i offentlig støtte og manglende skatt. 15.000 ME-pasienter koster samfunnet om lag kr 5 milliarder i året.

Det ville være en god investering å bruke 10 % av denne summen, 500 millioner i året, på forskning på behandling som kan få pasientene tilbake til arbeidslivet.

Derfor trengs følgende:

- Økte, øremerkede bevilgninger til biomedisinsk forskning på ME.
- Videreføring og utvidelse av prosjektene med brukerstyrte poliklinikker
- Et verdig behandlingstilbud for de sykeste ME-pasientene.
- Ambulante tjenester må bygges ut for å nå de aller sykeste
- Det må bli mulig å ha gradert uføregrad og samtidig få lån og stipend til høyere utdanning

Vestby Arbeiderparti

Sidenummer:

Linjetall:

Forslag: Startlån til unge i etableringsfasen

- *Unge i etableringsfasen gis mulighet til å søke startlån i kommunen. Det reserveres en egen pott for unge i etableringsfasen.*

Begrunnelse: Grunnen til at det bør etableres en egen pott for unge i etableringsfasen er at dette vil gi hver kommune muligheten til å søke Husbanken om midler. Noen kommunen har ikke så mange unge som sliter med å bosette seg, mens andre har stor pågang fra unge søkere.

I dagens ordning er målgruppen langvarig vanskeligstilte på boligmarkedet, mens unge i etableringsfasen er tatt helt ut. Skulle de bli tatt inn igjen i sammen med denne målgruppen vil de erfaringsmessig bli prioritert helt til slutt og det vil ikke løse dagens problem. Dagens ordning for startlån for langvarig vanskeligstilte bør bevares slik den er, den fungerer for denne målgruppen.